

**Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів**

Геннадій Сенкевич

**ПОСІБНИК З ЖУРНАЛІСТСЬКИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ. ТЕОРЕТИЧНИЙ
ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

**Дніпро
2022**

УДК 070.1
ББК 76.01

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Університету митної справи та фінансів
протокол № 12 від 29.03.2021 року*

Рецензенти:

Погребна В. Л., доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри журналістики Національного університету «Запорізька політехніка».

Лесюк О. В., кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри журналістики Університету митної справи та фінансів.

Г. Сенкевич

Посібник з журналістських розслідувань. Теоретичний та практичний аспекти / Сенкевич Г. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2022. – 194 с.

ISBN 978-966-328-185-8

В посібнику надані теоретичні та практичні рекомендації журналістам-розслідувачам щодо їхньої професійної діяльності. Презентовано правові засади роботи журналістів розслідувачів, практичні рекомендації щодо планування журналістського розслідування, роботи з джерелами інформації і методам її збору. Також представлено приклади найбільш гучних розслідувань та практичні завдання на основі теоретичного матеріалу. Посібник рекомендований журналістам-розслідувачам, студентам та викладачам факультетів журналістики.

ББК 76.01

© Університет митної справи
та фінансів, 2022
© Г. Сенкевич, 2022

ЗМІСТ

Передмова.....	4
I. Місце і роль журналістського розслідування в сучасній журналістиці	5
II. Журналістське розслідування: методика і жанр.....	73
III. Журналістське розслідування за допомогою запиту.....	74
IV. Алгоритм проведення журналістського розслідування.....	92
V. Особливості побудови тексту журналістського розслідування.....	127
Список використаних джерел.....	140
Додатки.....	142

ПЕРЕДМОВА

Відомо, що журналістське розслідування є одним із найцікавіших жанрів у журналістській діяльності. Воно кропітке і довготривале, оскільки передбачає не лише пошук інформації, але й наполегливу та ретельну роботу з її перевірки і підтвердження, попри небажання деяких посадових осіб її оприлюднити. Крім того, журналістське розслідування, як свідчить практика, небезпечне і для самого журналіста. Проте люди мають знати правду про все, що відбувається в їхній країні, у рідному місті.

«Прибиральники авгієвих стаєнь», «санітари суспільства», «розгрібальники бруду», «суспільна поліція моралі» – ось неповний перелік визначень журналістів-розслідувальників, котрими їх наділили люди. І дійсно, все це їм притаманне, адже виконуючи свою головну соціальну функцію – сприяти реалізації конституційного права громадян на своєчасне отримання достовірної інформації – представники мас-медіа і «розгрібають», і викривають, і «чистять від бруду», ризикуючи власним життям і здоров'ям. За це їм шана, повага мільйонів людей, котрі мають право на свободу слова й вільне висловлення своїх думок та переконань.

Журналістське розслідування фахівці називають найскладнішим журналістським жанром, який поєднує в собі ознаки інтерв'ю, портрета, репортажу, хроніки, аналізу, синтезу. Завдання розслідування – привернути увагу читача унікальною ситуацією й потім пояснити її сенс, змусити його замислитись над глибокими моральними категоріями, оскільки саме вони керують діями людини, її вчинками.

Саме тому зацікавленість щодо цього жанру ніколи не послабне, розслідування існуватиме доти, доки існуватимуть людські пороки, негаразди та несправедливість у суспільстві.

I. МІСЦЕ І РОЛЬ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СУЧАСНІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ

Журналістське розслідування вважається жанром аналітичної публіцистики, метою якого є виявлення таємних механізмів гострих суспільних (економічних, політичних, соціальних, моральних, екологічних) проблем, котрі намагаються старанно приховати від широкої громадськості, оскільки вони викривають факти, які можуть мати негативні наслідки для можновладців, політиків, олігархічних структур і певної частини бізнес-еліти. Факти, вчинки і поведінка людей, колізії, що виникають між ними, є фрагментами, на підставі яких журналіст створює власну концепцію досліджуваного процесу, його природи та умов існування.

За формою реалізації авторського задуму журналістське розслідування – складний, синтетичний жанр, у друкованому чи електронному варіантах якого можуть бути використані елементи проблемної статті, памфлету, нарису, фейлетону, репортажу, інтерв'ю, звіту, рецензії, а також фінансові документи, ділове листування, постанови, протоколи, угоди, архівні, статистичні дані тощо. Головним принципом у роботі журналіста-розслідувача можна назвати гласність, створення відповідної аури, громадської думки щодо негативних соціальних явищ, що виключало б їх повторення у майбутньому.

Для виконання цього завдання в журналістському розслідуванні застосовується повний обсяг літературно-публіцистичних засобів, котрі б пробуджували й активізували розумову енергію та впливали на емоції людей, викликаючи в них відповідну реакцію на скоєні вчинки. Саме емоцію має викликати розслідувач у споживача інформації, що є рушійною силою та головною метою розслідувального процесу.

«Журналістське розслідування справді суттєво відрізняється від інших видів журналістської діяльності. Ось три його особливості: 1. Первинне розслідування. Первинне розслідування – не огляд і не поєднання чужих даних і відомостей. Це – дослідження, проведене репортерами, які найчастіше працюють із дуже «сирим» матеріалом. Це може бути або проведення безлічі інтерв'ю, або добір і порівняння фактів і цифр. У багатьох випадках плодом цього розслідування є встановлення таких структур і зв'язків у матеріалі, яких ніхто раніше не знаходив. 2. Обрана тема приблизно пов'язана із сумнівними справами або з недбалістю, але доказів цього немає. Нерідко буває, що у вас є підозри, що справа нечиста або була недбалість, але ні у вас, ні в когось іншого немає доказів. Їх необхідно зібрати, а це потребує набагато більше часу й постійних зусиль, ніж звичайна діяльність. Можливо також, що роботи буде більше, ніж на одного репортера. Звичайно, що ви вдасться до таких витрат сил і часу, якщо тема важлива для читачів. 3. Хтось намагається зберегти інформацію в таємниці. Це характерно для багатьох видів журналістської діяльності. Зрештою, в одному з визначень новин говориться, що «новини – це щось таке, котре хтось не

бажає дати вам надрукувати». Однак у повсякденній репортерській роботі такий момент, коли ви зупиняєтесь і пишете статтю на підставі досягнутого» [2].

У сучасних українських реаліях найчастіше приводом для журналістського розслідування стає третя особливість, котру виокремив Девід Рендал. Намагання приховати від громадськості якийсь негативний факт або злочин перестає бути таємницею, якщо до інформації про нього причетно забагато людей – що знає третій, знає свиня. Згодом комусь «кортить» поділитися з нею, і тут втручається морально-етичний фактор у вигляді заздрості, незадоволеності, жадібності тощо. Інформація рано чи пізно діходить до розслідувача, частіше не до поліціанта, а саме до журналіста, оскільки той і таємницю збереже, і до суду не потягне.

Отримати відомості, хай найсенсаційніші, ще не означає саму сенсацію. Нею вони стануть тільки в тому разі, коли журналіст візьметься за роботу, проаналізувавши всі «про» та «контра». Нюансів перед ним буде дуже багато, найголовніший із них – розрахувати власні сили й можливості (можливо, журналістської групи).

«Загальне правило стверджує, що стаття має містити відповіді на такі запитання: хто? що? де? коли? як? чому? Але розслідування йде набагато далі, даючи гострі відповіді на ці запитання. Хто справді є головною дійовою особою події? Що саме відбулось? В якому точно місці це трапилось? Що саме робили учасники цієї події? Як функціонує система, що дала поштовх події? Чому це могло статись?» [8].

Якщо рішення прийнято, починається наступний етап. Незважаючи на складнощі та небезпеку, журналістське розслідування завжди гарантує його учасникам гострі відчуття, приплив адреналіну й обов'язкове задоволення як винагороду. «Венец трудов превыше всех наград» – це дійсно так.

Рекомендована література:

1. Аньєс Ів. Підручник із журналістики: Пишемо для газет / Аньєс Ів. – К. : Києво-Могилянська академія, 2013. – 544 с.

2. В епіцентрі подій – журналіст / упор. В. Чамара, В. Іншаков. – Дніпропетровськ : Журфонд, 2005. – 400 с.

3. Василенко М. Особливості підготовки репортерів для жанру «репортаж-розслідування» [Електронний ресурс] / М. Василенко // Актуальні питання масової комунікації. – 2002. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 10–12. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1864>.

4. Василик Л. Є. Журналістські розслідування на телебаченні / Л. Є. Василик // Вісник Харківського університету ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – С. 42–46.

5. Ворошилов В. Журналистика, базовый курс : учебник. В. Ворошилов. – 5-е изд. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В. А., 2006. – 640 с.

6. Глушко О. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика : навч. посіб. / Глушко О. 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Арістей, 2006. – 144 с.

7. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? [Електронний ресурс] / Дзюба І. – К. : КМ Academia, 1998. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>.

8. Журналістське розслідування : збірник навчально-методичних матеріалів / ДКТРУ, Укртелерадіопресінститут. – К., 2012. – 110 с.

9. Журналістське розслідування : посіб. / пер. та адаптація А. Лазарева // За матеріалами семінарів Ін-ту масової інформації (Київ), Центру підготовки та вдосконалення журналістів (Париж), нідерландської прогр. МАТРА.

10. Мочарська Л. Розслідувальна публіцистика в Україні: становлення, мовностильові особливості / Л. Мочарська // Стиль і текст. – 2013. – Вип. 4. – С. 250–259.

11. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика / Б. Беата, О. Бурмагін, Т. Патора, О. Хоменок. – К., 2013. – 190 с.

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ТА ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРАХ

Однією з найпривабливіших галузей для журналістів-розслідувачів є енергетика. І це не випадково, адже в ній найчастіше зосереджені й корупційні схеми, й рейдерські механізми, й ціла низка інших посадових злочинів, злочини проти особистості, трапляється й відверте шахрайство. Багатомільярдні суми, що потрапляють у кишені посадовців, бумерангом повертаються в український соціум у вигляді жахливих тарифів на опалення, громадський транспорт, житлово-комунальні послуги, ціни на продукцію першої необхідності тощо. Зазвичай у злочинну енергетичну діяльність залучена велика кількість людей. Ця обставина робить журналістське розслідування ще складнішим та небезпечнішим, таким, що потребує не лише високого професіоналізму та витриманості, але й особистої сміливості, наполегливості та безумовної чесності.

Відомо, що до основних сучасних енергоносіїв нині належать нафта й газ. Це – наші надра, розпоряджатись якими за Конституцією має їхній власник – народ. Проте насправді народ не тільки не має дієвого механізму впливу на видобуток нафти й газу, але й позбавлений можливості контролювати процес. Від людей приховуються обсяги видобутку, закупівлі імпоротної сировини, ціноутворення, навіть планування розвитку галузі. Пересічні українці бачать лише результат у платіжках у вигляді тарифів, котрі підвищуються кілька разів на рік. Водночас голова «Нафтогазу» Андрій Коболев має фантастичну зарплату і гонорари за начебто виграні судові справи у міжнародних інстанціях, які можна порівняти хіба що з доходами арабських шейхів. Але це є діяльністю легальною, тобто законною: так, людина отримує винагороду за свою працю – справедливу чи ні, то вже інша справа.

А от ті, хто позбавлений можливості бути головою «Нафтогазу», оскільки посада лише одна, мають самостійно подбати про свої заробітки, які вже чесними ніяк не назвеш. Усі ми пам'ятаємо енергетичний скандал із так званими вишками Юрія Бойка, коли у 2011 р. журналісти видання

«Наші гроші» розслідували, що за кожен бурову установку для видобутку нафти і газу на чорноморському шельфі Україна заплатила 400 млн доларів, хоча їхня ринкова ціна була меншою на 150 млн доларів. Це був «чесний тендер» за державні кошти. В однойменній справі, де головним фігурантом виступав сам міністр палива та енергетики, ніхто не був притягнений до відповідальності, а сам Юрій Анатолійович на телевізійному каналі «112 Україна» дискутував на тему соціальної справедливості. Це називається українськими реаліями.

У журналістському розслідуванні «П. дав добро» журналісти проєкту «Схеми: корупція в деталях» розповіли про те, як близький друг п'ятого Президента України Петра Порошенка, народний депутат України Ігор Кононенко впливав на прийняття ключових рішень у сфері енергетики і яку винагороду за це отримував. Хіба він сидить у в'язниці? Отже, кругова порука і практика безкарності економічних злочинів зводить нанівець кропітку, небезпечну та довготривалу роботу цілих журналістських колективів, хоча це є темою для іншої розмови.

Ми, вочевидь, маємо повне право констатувати, що в корупційних схемах сучасної України задіяні найвищі посадовці, судді, народні депутати, котрі лобіюють у Верховній Раді інтереси олігархату. Відтак у державі створилася ситуація, коли влада цілком продовжує віддавати країну бізнес-елітам у майже приватну власність, сприяючи створенню монополій, навіть монополізації цілих галузей економіки, не зважаючи на оголошений курс у напрямку ринкових та демократичних перетворень. Тому Ленін мав рацію, зазначивши свого часу: «Финансовый капитал, концентрированный в немногих руках и пользующийся фактической монополией, берет громадную и все возрастающую прибыль от учредительства, от выпуска фондовых бумаг, от государственных займов и т. п., закрепляя господство финансовой олигархии, облагая все общество данью монополистам» [1].

В Україні виник нонсенс: на всій території господарюють монополії за існування Антимонопольного комітету як державної інституції. На початку 2000-х рр. такою був «Укртелеком», зараз – тотально – «Обленерго» Ріната Ахметова, структури тепло- та газопостачання, автомобільне будівництво, яке влада вкотре марно намагається реанімувати, тощо.

Приклад. Генеральний директор Запорізького автомобілебудівного заводу Таріел Васадзе кілька років тому звернувся до тодішнього Президента з конкретною пропозицією підтримати вітчизняного виробника, підвищивши мито на іномарки, що ввозяться з-за кордону. Той погодився, і в результаті країна ледь не отримала чергову монополію. Справжнім цинізмом влади до споживачів було порушення головного правила ринкової економіки – купувати той товар, який для них найбільш привабливий. Виникають закономірні питання:

«Чи потрібно про це писати?» «Звісно. »

«А що ж розслідувати? Те, як і ким це лобіюється. »

«На чию користь? «Хто є замовником?» «Суспільству потрібно знати.»

Поле для розслідування – широченне. Справа за професійним інтересом і сміливістю.

Якщо влада віддала економіку на поталу олігархам, то неодмінно виникає питання: як взагалі можуть функціонувати державні інститути, особливо в умовах війни? Нині бюджет України, за оцінками деяких незалежних міжнародних експертних агенцій, дорівнює обсягу, який, наприклад, щорічно витрачає уряд Італії на розвиток мотоспорту. Це позначається на дефіцитному Пенсійному фонді (його дефіцит становив у 2020 р. понад 45 %), на більшості соціальних програм, задекларованих Президентом та урядом, на реформах, до яких слід додавати префікс «псевдо», на зовнішньому управлінні державою, яке існує місце попри офіційні заяви та провладні хроніки. Скорочення різноманітних пільг для населення – це також переконливий аргумент на користь думки про фінансову неспроможність влади.

Одним із них є Закон України «Про внесення змін в деякі Закони України відносно впорядкування питань соціального захисту населення, котре мешкає у зонах спостереження підприємств з видобутку уранових руд, ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами» – нормативний акт є досить незрозумілою та заплутаною назвою. Така собі абракадабра (до речі, вона доповнюється постановами Кабінету Міністрів), в якій, на перший погляд, не міститься нічого суттєвого. Але тільки на перший погляд.

Суть наведеного законодавчого документа полягає в такому. Якщо раніше мешканці 30-кілометрової зони навколо атомної електростанції мали реальні пільги на оплату спожитої електроенергії, то постановами Кабміну від 08.09.2010 № 822 та від 02.03.2011 № 184 мешканцям так званої зони спостереження замість пільг відшкодовуються певні суми субвенції з держбюджету. Не громадянам безпосередньо, а в бюджети місцевих рад. Важливо: фактично, отримання ДП НАЕК «Енергоатом» коштів з енергоринку. Тобто отримала компанія кошти, перерахувала у бюджети міських та селищних рад. У який термін – законом точно не передбачено. Захотіли – перерахували, якщо ні, то ні. Куди вони підуть, повинні вирішувати громади, тобто це є прерогативою депутатів місцевих рад, котрі не завжди прагнуть звітувати мешканцям про свої наміри.

Таке правило діяло понад 10 років, воно зазвичай публічно не обговорювалось, тому виглядало майже напівтаємним. Субвенція може надійти, скажімо, влітку, коли частина депутатів перебуває у відпустках. Формально відбувається уточнення показників бюджету, але воно ретельно не обговорюється, як наприкінці року, коли безпосередньо формується головний фінансовий документ.

Ст. 12-2 «Порядок і умови використання коштів збору на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження» Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» регламентує, кому і скільки компенсації належить безпосередньо.

«Кошти від збору на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, спрямовуються у

вигляді субвенції зі спеціального фонду Державного бюджету України до спеціальних фондів бюджетів обласних, районних, міських рад монофункціональних міст-супутників ядерних установок і підприємств з видобування і переробки уранових руд, на територію яких поширюються відповідні зони спостереження платників збору, і розподіляються між цими бюджетами у такому співвідношенні:

- обласні бюджети – 30 відсотків;
- бюджети районів та міст обласного підпорядкування зон спостереження (за винятком монофункціональних міст-супутників ядерних установок і підприємств з видобування і переробки уранових руд) – 55 відсотків;
- бюджети монофункціональних міст-супутників ядерних установок і підприємств з видобування і переробки уранових руд – 15 відсотків».

Арифметика тут досить проста. Порівняно з минулим періодом можна застосувати знайоме прислів'я: «було ваше – стало наше». Справа в тому, що передбачені кошти мають поділятися не на кількість діючих атомних електростанцій (яких в Україні залишилося чотири), а на кількість реакторів. Серед них Запорізька АЕС на першому місці – шість одиниць.

Мабуть, поки що це справедливо: ДП НАЕК «Енергоатом» за фактом отримання грошей з енергоринку за поставлену електричну енергію має відправити до Енергодарського міського бюджету 0,5 % від загальної кількості обсягу. Але ж у зону спостереження потрапляє не тільки столиця атомної енергетики, а ще й низка інших територій, які разом з наведеними обсягами компенсації подано в табл. 1. Звісно, ці суми виглядають немов «крихти з барського столу» замість реальної компенсації за ризик. Самі терміни «зона спостереження», «моніторинг» виглядають дуже ефемерно, коли треба не «моніторити», а допомагати фінансово.

Таблиця 1

Зона спостереження ЗАЕС

Територіальна одиниця	Субвенція, тис. грн
Запорізька обл.	7026,3
Дніпропетровська обл.	11 282,5
Херсонська обл.	36,7
Василівський р-н	2983,3
Великобілозерський р-н	998,9
Запорізький р-н	3,4
Кам'янсько-Дніпровський р-н	4971
Нікопольський р-н	3053,9
Томаківський р-н	1224,3
Верхньорогачицький р-н	94,2
м. Нікополь	14 805,4
м. Марганець	5499
м. Енергодар	9172,7

Таким чином, енергодарці, котрі мешкають саме біля безпосереднього джерела загрози, у бюджет отримують приблизно (рахуємо разом) 15 % від 0,5 % «с барського плеча». І тільки в разі надходження у ДП НАЕК «Енергоатом» коштів з енергоринку. І тільки з наполегливим бажанням тамшніх функціонерів, які не вбачають ніякого «форсмажору». Ось така реальна ситуація та перспектива. І тільки в умовах необмеженого надходження коштів на рахунок «Енергоатому», про які місцеві бюджети й гадки не мають.

Рис. 1. 30-кілометрова зона відчуження навколо Запорізької АЕС

До речі, кілька слів про саме Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», яка була створена у 1996 р., позбавивши АЕС України статусу юридичних осіб. Для чого її створили, залишається загадкою для пересічного громадянина і нині. Формально – для координації, покращання взаємодії між відокремленими підрозділами (АЕС), з іншими державними структурами тощо. Насправді – аби акумулювати гроші, зароблені електростанціями, «в одних руках». Сталось так, що після 1996 р. керівництво електростанцій мало їздити до Києва з простягнутою рукою, «вибиваючи» більш ніж 500 тис. грн на свої потреби: реконструкцію та ремонт обладнання, закупівлю необхідних у

роботі пристроїв тощо, тобто «клянчити» гроші, які самі заробляють. Навіть за наявності технофінплану, що складається щороку.

До чого це призвело – відомо: енергоблоки не зупиняються та не реконструюються, оскільки нема за що. Хоча термін експлуатації (30 років) уже давно минув: перший енергоблок запустили в роботу в 1983 р., і далі по одному з енергоблоків щорічно вводили в експлуатацію наступні п'ять років. Але інформаційні центри на кожній з вітчизняних АЕС запевняють: нічого страшного не відбувається, всі показники у нормі, все працює стабільно. А як же Чорнобиль?

Ядерна енергетика – специфічна галузь з погляду безпеки. Це на автівці ми можемо не замінювати деталь, яка свій термін відпрацювала – їздить машина і хай собі їздить. Тут треба дотримуватися всіх нормативів, оскільки від них залежить життя мільйонів людей. Не дотримуємось уже років вісім – з моменту 30-річного ювілею першого енергоблоку. А інформаційні центри, створені для введення людей в оману, ефективно працюють, перешкоджаючи у тому числі й журналістським розслідуванням. Тобто відпрацьовують свої гроші.

Не менш загадкова та прихована інформація стосується ще одного небезпечного ядерного об'єкта того ж регіону – Сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП), яке побудували на відкритому майданчику Запорізької АЕС майже двадцять років тому. Технологія зберігання дуже проста: відпрацьоване паливо, завантажують у металеві контейнери і далі – у бетонну оболонку, котру й розташовують на майданчику. Раніше територія була відкрита, а років за п'ять після відкриття, коли тих «бочок» накопичилося чимало, побудували паркан, і зараз пересічній людині кількість контейнерів порахувати неможливо. Кажуть, багато.

Керівництво ЗАЕС вустами Інформаційного центру намагалося довести людям, що технологія зберігання відпрацьованого палива безпечна, все під контролем тощо. Може воно й так, але Чорнобиль та Фукусіма навчили людство вагатися, коли йдеться про ядерну енергетику. Тому, безперечно, сховище спричинило ризики для мешканців навколишніх сіл та міст. Можна пригадати, коли проходили громадські слухання щодо сховища (спільнота повинна була дати згоду), Інформаційний центр АЕС влаштував на енергодарців та навколишніх селян справжню інформаційну атаку, мовляв, побудуємо – і буде тут місто-сад. Довелося навіть мера, що «брикалась», у відставку відправити (руками депутатів – станція завжди дбала про депутатську більшість у міській раді). Побудували, але, крім проблем, СВЯП місту нічого не додало.

Значну частину свого життя вивченню даної тематики присвятив відомий український еколог Юрій Бабінін, мешканець міста Нікополь, що розташоване на протилежному від Енергодара березі Дніпра, на Дніпропетровщині. Він поділяє думку опозиційних до керівництва ЗАЕС журналістів щодо викладених вище проблем. Інформацію про це він виклав у Фейсбуці, аби громадяни підтримали справедливі вимоги нікопольчан та під-

тримали петицію-вимогу, яка також є результатом цілої низки розслідувань, що проводили журналісти та екологи.

Єдині вимоги (проект) міських та районних рад населених пунктів, розташованих у 30-кілометровій зоні спостереження Запорізької АЕС до Президента України, Верховної Ради та Кабінету Міністрів України щодо впорядкування питань соціального захисту населення, яке проживає в зонах спостереження ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами

Населення 30-кілометрової зони спостереження найбільшої в Європі Запорізької АЕС, де проводяться небезпечні експерименти з надпроектної експлуатації та збільшення потужності старих ядерних реакторів, розширюється побудоване у густонаселеному регіоні єдине в Україні та найбільше у світі пристанційне сухе сховище відпрацьованого ядерного палива (СВЯП) ЗАЕС, попри численні обіцянки попередніх урядів України, залишається без належного екологічного, соціального та економічного захисту, незважаючи на те, що несе на собі весь тягар вимушеного сусідства з однією з найбільших у світі ядерних електростанцій, що давно доведено вченими різних країн і про що неодноразово було заявлено у Верховній Раді України, у тому числі депутатом від м. Нікополя Віктором Драчевським, згідно з даними якого в регіоні ЗАЕС вроджені аномалії реєструються у 25 разів частіше, ніж в Україні, а показник загальної захворюваності дитячого населення в 13,7 разів вище, ніж у цілому в Дніпропетровській області.

Депутати всіх рівнів та органи місцевого самоврядування 30-кілометрової зони спостереження ЗАЕС неодноразово зверталися до Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради, наголошуючи на тому, що ст. 12 Закону України «Про використання атомної енергії і радіаційну безпеку» та Закон України «Про внесення змін та доповнень до деяких законів України щодо соціального захисту населення, яке проживає в зонах спостереження» порушуються й не діють. Хоча одне будівництво Запорізькою АЕС НАЕК «Енергоатом» поруч із домівками людей за 5–15 км від міст Нікополь, Марганець, Енергодар, Кам'янка-Дніпровська та інших поселень регіону розміщення ЗАЕС сухого сховища відпрацьованого ядерного палива заощаджує державі понад 60 млн доларів щорічно, Кабінет Міністрів не тільки зволікає з прийняттям відповідних постанов для надійного соціально-екологічного захисту населення регіону, але із 1 січня 2021 р. Постановою № 1325 остаточно скасував знижений на 30 % тариф на електричну енергію для побутових споживачів, що проживають у 30 км від атомних електростанцій, унаслідок чого посеред зими у 2,7 раза підвищив ціну на електроенергію для електричного опалення домівок мешканців територій, наближених до небезпечних ядерних об'єктів, чим економічно унеможливив використання ними електроенергії для належного опалення та підігріву води.

Враховуючи зазначене, вимагаємо:

1. Законодавчого впровадження механізму реалізації положень ст. 12 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»

й створення надійної основи для захисту прав населення територій, на яких розміщуються ядерні установки та зберігаються радіоактивні відходи, гарантоване дотримання прав такого населення на соціально-економічну компенсацію ризику від діяльності ядерних об'єктів, у тому числі на пільги з оплати за спожиту електричну енергію для населення, яке постійно проживає в 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, відповідно до ст. 17 Закону України «Про електроенергетику».

2. Скасувати Постанову Кабінету Міністрів України № 1325 від 28.12.2020 у частині, що стосується зміни тарифу для населення, яке проживає у зоні розміщення АЕС.

3. Розробити і прийняти законопроект «Про правовий режим території навколо діючих атомних електростанцій (ядерних об'єктів) та статусу громадян, які проживають на цих територіях» з науковим обґрунтуванням оцінок розмірів зон соціально-економічного інтересу та визначенням переліку заходів соціально-економічної компенсації ризику проживання у зонах впливу кожної АЕС.

4. Винести на розгляд Верховної Ради України та прийняти законопроект № 2778 «Про внесення змін відносно ціноутворення і тарифів на електроенергію для побутових споживачів, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні поблизу АЕС».

5. Законодавчо забезпечити населення територій 30-кілометрової зони спостереження АЕС та на яких розміщуються підприємства з видобування та переробки уранових руд, ядерні установки, об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами, незалежно від існуючого адміністративно-територіального поділу правом на соціально-економічну компенсацію ризику від їхньої діяльності, такими додатковими заходами:

– фінансуванням заходів соціально-економічної компенсації ризику проживання та утримання лікувально-діагностичних центрів у зоні спостереження АЕС зі спеціального фонду державного бюджету;

– використанням частини коштів, які інвестуються в будівництво установок і об'єктів, для будівництва об'єктів соціального призначення, у тому числі будівництва соціального житла та медичних закладів, створення спеціальної соціальної інфраструктури;

– встановленням особливого режиму енергоспоживання для населення, що проживає на території 30-кілометрової зони спостереження АЕС за рахунок зменшення на 50 % відпускної вартості виробленої ними електроенергії та встановлення мораторію на будь-яке підвищення рівня діючого тарифу на електричну енергію для відповідної групи населення та підприємств зони спостереження АЕС;

– 100 %-вим спрямуванням зібраних на території 30-кілометрової зони спостереження АЕС коштів Державного екологічного фонду на здійснення заходів, передбачених законодавством про охорону навколишнього природного середовища.

6. Забезпечити повне оборотне водоспоживання Запорізької АЕС та реконструкцію за рахунок державних коштів систем очищення питної води

від радіаційного забруднення у населених пунктах зони спостереження Запорізької АЕС.

7. Не допустити будівництва нових ядерних об'єктів Запорізької АЕС та розширення сховища відпрацьованого ядерного палива без згоди жителів регіону зони спостереження ЗАЕС.

8. Забезпечити державне довічне безкоштовне страхування життя і здоров'я, рухомого і нерухомого майна всіх громадян, що проживають у 30-кілометрових зонах спостереження навколо діючих атомних станцій на випадок аварій, радіаційного зараження та переселення у разі необхідності в незаражені райони з наданням рівноцінного житла протягом одного року.

9. Забезпечити державне фінансування та проведення медичного моніторингу стану здоров'я мешканців зон спостереження АЕС.

10. У разі прийняття рішень щодо продовження надпроектної експлуатації ядерних реакторів Запорізької АЕС забезпечити повне виконання необхідних заходів згідно з вимогами гарантії ядерної безпеки та вимогами Держатомрегулювання під час прийняття ним рішень у сфері його компетенції відповідно до національного законодавства та Конвенції про ядерну безпеку, стороною якої є Україна.

«Єдині вимоги» підготовлені Нікопольською міською радою за ініціативою спілки «Громадянський дозор» та підтримані органами місцевого самоврядування 30-кілометрової зони спостереження Запорізької АЕС: місто Нікополь Дніпропетровської області, місто Енергодар Запорізької області, місто Марганець Дніпропетровської області, Кам'янсько-Дніпровський район Запорізької області, Нікопольський район Дніпропетровської області, Верхньо-Рогачинський район Херсонської області.

м. Нікополь, січень 2021 р.

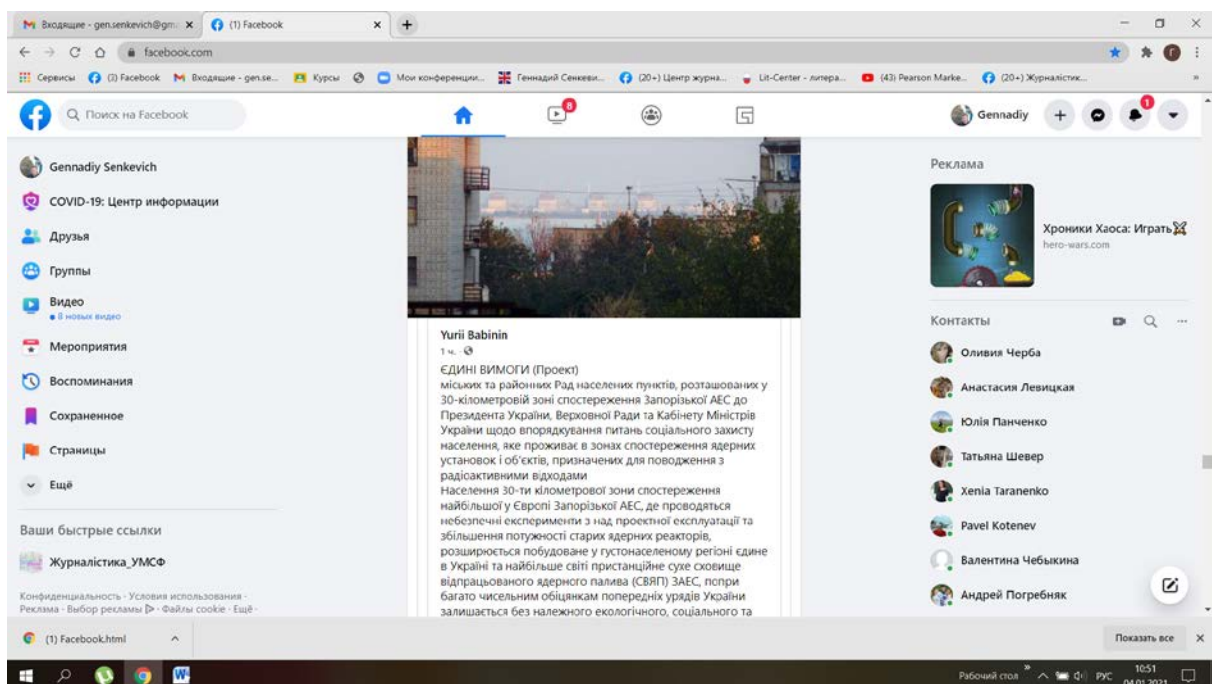

Рис. 2. Скриншот сторінки з петицією у Фейсбуці

Як бачимо, тему для вдалого журналістського розслідування можна знайти не тільки в Києві, але й у невеличкому місті, оскільки кричущі проблеми існують і там. Екологічні – точно. Яскравим прикладом боротьби зі злочинною діяльністю в екологічній сфері може бути розслідування іншого еколога, дніпровського, котре, на жаль, закінчилося для нього трагічно.

Лидерство со знаком «минус»

Рубрика | Головні новини, Дніпропетровська область
26. 08. 2012.

Мы уже сообщали, что в начале августа в Днепропетровске был жестоко убит известный украинский эколог, руководитель общественного движения Украины «За право граждан на экологическую безопасность», издатель газеты «ЭКО Безопасность», заслуженный работник промышленности Украины, академик Академии инженерных наук Украины и Международной академии наук экологии, безопасности человека и природы Гончаренко Владимир Иванович. И правоохранительные органы, и друзья покойного, все его родственники и коллеги по общественной деятельности придерживаются только одного мнения – он был убит за то, что помешал кому-то реализовать свои грязные замыслы.

Ни у кого не вызывает сомнения, что последняя пресс-конференция Владимира Ивановича, в ходе которой он обнародовал сведения о находящемся близ Кривого Рога токсичном металлоломе общим весом более 180 тонн, представляющим угрозу жизни и здоровью тысяч людей, и его смерть – звенья одной цепи. Совершенно нелепыми кажутся предположения, будто абсолютно неконфликтный человек стал жертвой «дорожной разборки» – в безлюдном месте, один против нескольких крепких молодых людей, вооружённых, к тому же, орудиями убийства.

Молчит власть благополучного в Украине региона: Президент, как ни в чём не бывало, раздаёт ко Дню независимости награды чиновникам и управленцам области, включая звание «Герой Украины», и совершенно не замечает требований многих правозащитных и экологических организаций, включая международные, взывающих принять безотлагательные меры к проведению честного и справедливого расследования. Не политического! Не в счёт даже обращение вице-спикера парламента Николая Томенко, статус которого предполагает активные действия. Вот если бы в Кривом Роге или в Днепропетровске решили открывать перинатальный центр или хотя бы вручать ключи от квартиры, тогда и Виктор Фёдорович бы пожаловал ... На худой конец, прислал бы Николая Яновича – поднимать имидж партии – выборы на носу.

Глядя на «старшего брата», молчит и местная администрация региона-лидера: ни губернатор, ни его окружение, ни даже чиновники из числа баллотирующихся в Верховную Раду не сделали ни одного публичного шага, чтобы способствовать раскрытию страшного злодеяния – «отряд не заметил потери бойца», хотя боец-то был совсем из другой команды. На

сегодня дело о преднамеренном заказном убийстве ведут следователи Солонянского райотдела милиции. Правда, числом около 20 человек, но количество в данном случае не говорит о качестве.

Владимир Гончаренко в справедливость украинского правосудия и в открытость власти тоже не особенно верил, но считал своим долгом довести начатое дело до конца. Скорее крик души напоминает его обращение к Виктору Януковичу, опубликованное в газете «ЭКО Безопасность». Он уже не просит, а кричит во весь голос:

«За время независимости население страны сократилась более чем на 6 млн человек, а средняя продолжительность жизни – на 3 года и на 10–13 лет ниже, чем в странах Западной Европы. Более 90 % трудового населения к моменту достижения пенсионного возраста страдают от серьезных заболеваний. Смертность в возрасте от 20 до 50 лет (самом расцвете человеческих сил) увеличилась в 2,2 раза, а в работоспособном возрасте в 2–4 раза выше, чем в Западной Европе. При такой динамике внуки проживут на 8–11 лет меньше, чем живущие сегодня их бабушки и дедушки. Уже сейчас 85 % школьников имеют существенные отклонения по показателям здоровья, а от 60 до 80 % призывников – различные ограничения годности к армейской службе.

И причины этого – в наших домах и квартирах, в повседневном приготовлении пищи и употреблении воды. Но еще и в тех людях, которые отвечают по долгу службы за нашу повседневную жизнь. И, как оказывается, ни за что не отвечают ...

Уважаемый Виктор Федорович, мы обращаемся к Вам как к гаранту Конституции, чей долг перед народом Украины прежде всего в обеспечении достойной и полноценной жизни каждого гражданина нашего государства. В Вашей власти и воле навести окончательный и безусловный порядок в сферах водопользования и водообеспечения и призвать к ответу всех, кто тем или иным образом причастен к тому, что жители Украины лишены доступной и качественной питьевой воды. Мы отдаем себе отчет в том, насколько сложно решение этой задачи, но сегодня оно продиктовано интересами национальной безопасности.

И начать следует с оздоровления наших рек и озер, восстановления их природного состояния. На данный момент 90 % украинских рек, откуда происходит водозабор, имеют экологическое состояние, оценивающееся как «очень плохое» и «катастрофическое».

Кому же перешёл дорогу эколог и общественный деятель, если злоумышленники решились на крайние меры? Следственные органы «в интересах следствия» никакой информации не разглашают, поэтому воспользуемся той, которой владеют близкие друзья и соратники Владимира Гончаренко.

Стало известно, что Владимир Иванович на протяжении последних нескольких лет проводил собственное расследование относительно заражённых опаснейшим ядохимикатом теплообменников, вывезенных из города Калуш Ивано-Франковской области под Кривой Рог. Всего таких те-

плообменников вывезено три, общим весом 183 тонны, и предназначались они в качестве лома чёрных металлов для металлургического предприятия «Миталл-Стил Кривой Рог». В Калуше долгие годы действовало химическое производство, один из продуктов которого – гексахлорбензол – ядохимикат 1-го класса опасности. При производстве этого яда были задействованы теплообменники.

«Со временем изделия утратили технологические функции, их захоронили на полигоне в Калуше, – рассказывал Владимир Гончаренко. – В 2005 году эти теплообменники откопали «металлисты» и продали их ООО «Укр-Евро», которое 26 февраля 2006 года отгрузило их на ПАО «Миталл-Стил Кривой Рог».

В апреле 2006 г. на металлургическом заводе с громоздких конструкций демонтировали внешние оболочки. Работники завода начали резать теплообменники, но отравились парами какого-то токсичного вещества. Присутствовали симптомы химического отравления: раздражение глаз, чувство жжения, сухость в полости рта, головокружение, кровотечение из носа. Один газорезчик металлолома и крановщик попали в больницу. Сразу же после этого теплообменники были возвращены поставщику – ООО «Укр-Евро». Чиновники уже отдавали себе отчёт в том, что теплообменники «грязные», но жажда лёгкой наживы толкала их на новые «грязные» шаги. Спустя некоторое время вновь была предпринята попытка разрезать «непослушные» металлические конструкции, результат тот же: отравление газосварщиков с теми же симптомами.

И стал курсировать опасный груз далее по земле криворожской: его прятали, незаконно перевозили с места на место, даже не задумываясь о том, каких бед могут натворить даже сами перевозки. При транспортировке на открытой площадке отваливающейся от теплообменников шлаковое вещество разрушало асфальт, но никто не придавал этому значения. О случившемся знали власти, МЧС, работники ГАИ, но никто даже пальцем не пошевелил для ликвидации опасности химического заражения. Шум поднимали только экологи во главе с Гончаренко, обращаясь во властные инстанции и стремясь поднять народ. Общественное движение Украины «За право граждан на экологическую безопасность» и редакция газеты «ЭКО Безопасность» направили письма в Министерство чрезвычайных ситуаций Украины, в Министерство внутренних дел Украины, в Днепропетровскую областную государственную администрацию, в Днепропетровскую областную прокуратуру, главному санитарному врачу Днепропетровской области, начальнику экологической инспекции области, начальнику Главного управления МЧС Украины в Днепропетровской области, мэру Кривого Рога. Они содержали требование вмешаться и привлечь к ответственности опасности жителей города. Но, как выяснилось из ответов чиновников, «факты не подтвердились».

При полном попустительстве (а, может, при содействии) властных структур заражённые изделия прятались подальше от глаз человеческих.

Лишь настойчивость и принципиальность Гончаренко позволили найти «иголку в стоге сена» в Саксаганском районе города, принудив должностные лица выполнять свои прямые обязанности. 13.07.2012 г. в Кривом Роге была создана комиссия при участии специалистов управления экологии исполкома.

Вот её вывод, разосланный во все средства массовой информации Кривого Рога: «В ходе продолжительных проверок и работы комиссия обнаружила, что теплообменники согласно решению Днепропетровского хозяйственного суда от 15.03.2012, на основании исполнительного письма 10.07.2012 были принудительно вывезены на территорию ООО «Кривбассвтормет» по адресу: г. Кривой Рог, ул. Горноспасателей, 19. Соответственно, территория по ул. Горноспасателей, 19 была обследована. Согласно протоколу исследований воздуха рабочей зоны в месте хранения теплообменников от 23.07.2012 № 296-298, токсикологической лабораторией санитарно-гигиенического отдела ДЗ «Криворожская городская санитарно-эпидемиологическая станция» вредное вещество выявлено не было».

Такие выводы комиссии даже для неспециалистов кажутся нелогичными и парадоксальными. Как теплообменники, которые использовались в химическом производстве и были захоронены на территории полигона опасных отходов в Калуше (как опасные отходы) могут не содержать вредных веществ? А куда подевались получившие химические ожоги сварщики? Люди должны были поверить, что чёрное – белое!!! Возникает главный вопрос: какой нормальный в общечеловеческом понимании выход был бы возможен в сложившейся ситуации, например, в европейской стране? Он один – утилизировать опасные конструкции. Стоит это немалых денег – 26 тысяч долларов за каждую тонну, а утилизация возможна только за границей. Заниматься ею должен владелец и никто другой. Не захотели, проще, теплообменники вывезти. Какая участь их ожидала в дальнейшем?

По мнению экологов, задуманная преступная схема проста: «металлисты» порежут теплообменники на предприятии «Кривбассметпром» и маленькими партиями будут подмешивать в металлолом, поставляя его на металлургические заводы. А остатки гексахлорбензола, возможно, закопают где-то в карьерах ЦГОКа в Саксаганском районе. Рядом с площадкой, где могли бы резать теплообменники, находится Карачуновское водохранилище, обеспечивающее жителей города питьевой водой. 183 тонны яда беспрепятственно собирались вступить в контакт с окружающей средой и через водопровод влиться в желудки 600 тысяч криворожцев.

Вот какую войну затеял эколог Гончаренко против целой системы, повязанной коррупцией вплоть до самого верхнего уровня, да ещё и обнародовал все свои планы. Мог ли он после этого жить? Вряд ли, в Украине – точно. На Днепропетровщине – подавно. Регион-лидер держит пальмовую ветвь первенства не только по размерам привлечённых в экономику инвестиций и по уровню заработной платы, за ним как-то само собой закрепилось и лидерство по количеству заказных убийств, в том числе и нерас-

крытых, а также по террористическим актам, заставляющим содрогаться тысячи людей. И, может быть, по степени равнодушия «государевых слуг», давших присягу на верность своему долгу.

Память о нём, о днепропетровском Прометее, отдавшем жизнь во имя благородной цели, будет жить в сердцах миллионов украинцев, которые непременно узнают о его гражданском подвиге.

Геннадий Сенкевич, Днепрпетровск.

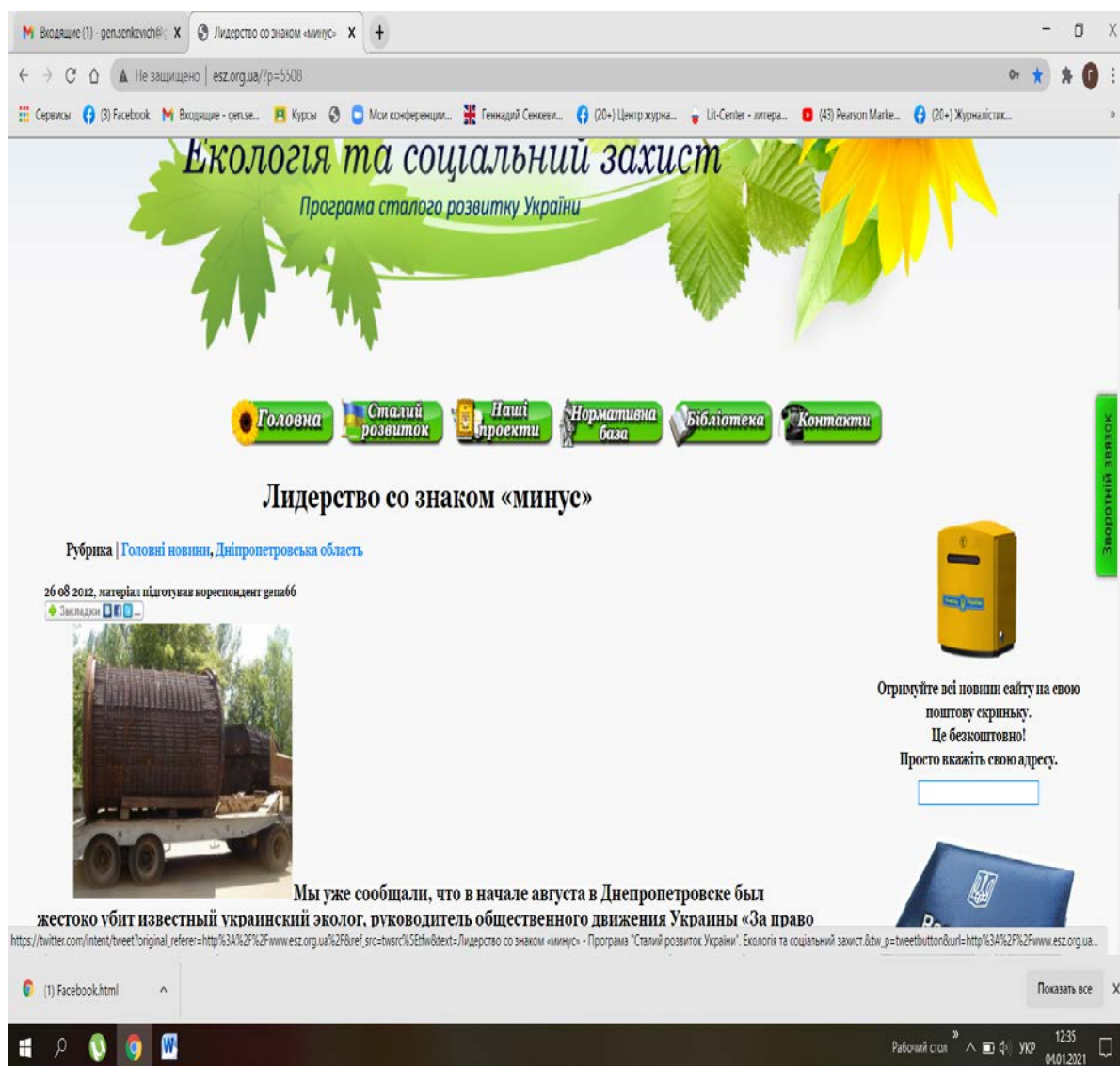

Рис. 3. Сторінка видання «Екологія та соціальний захист»

Слід зазначити, що детального журналістського розслідування потребувала і сама смерть Володимира Івановича, оскільки слідчі, котрі вели цю справу, так з нею і не впоралися. В результаті кричущий злочин – замовне вбивство – перетворилося на повсякденну «побутовщину».

Під час розслідування злочинів проти особистості треба розуміти, що журналіст – це не слідчий, він не володіє відповідними методиками, навич-

ками, знаннями, котрим вчать у юридичних вишах. Відтак треба вчитися «на ходу», і це є принциповим. Певних зусиль потребує робота з документами, вміння аналізувати факти, передбачати наслідки, працювати зі свідками. Газетяр або телевізійник не може проводити слідчий експеримент, він позбавлений можливості затримати підозрюваного, обирати йому запобіжний захід тощо. Треба застосовувати інші способи отримання інформації, тому розслідувач має бути ідеальним комунікатором.

І, звісно, треба обирати ту тему, яка йому «по зубах», взявшись за яку, можна бути впевненим, що доведеш її до кінця. Немає нічого гіршого за те, коли цікавий та резонансний матеріал кидають на півдорозі. Тому дуже часто медійники об'єднуються у групи, розподіляючи між собою завдання з урахуванням особистісних компетенцій. Інколи навіть створюються міжнародні групи, як було, наприклад, із розслідуванням офшорних рахунків високопосадовців найвищого рівня – міністрів та президентів. У результаті багатомісячної та кропіткої роботи розслідування отримало світовий резонанс. Насамкінець хтось сів у в'язницю, а хтось пішов з посади. Щоправда, дехто з фігурантів тієї гучної справи (один з них – президент України) спокійнісінько продовжував виконувати свої президентські обов'язки.

До кожної теми треба ставитись як до найскладнішої, хай то буде фрекінг, рейдерство чи замовне вбивство. Якісним розслідуванням вважається тільки те, що має бездоганну доказову базу.

Приклади найбільш вдалих журналістських розслідувань у сферах енергетики та екології:

Заробіток на «чистій енергетиці»: Хто на Закарпатті лобіює будівництво малих ГЕС на річках Карпат [Електронний ресурс] // Українська енергетика. – Режим доступу : <https://ua-energy.org/uk/posts/zarobitokna-chystii-enerhetytsi-khto-na-zakarpatti-lobiiuie-budivnytstvo-malykh-hesna-richkakh-karpat>

Таємниці Кременчуцького НПЗ. Чому компанія Коломойського ховає інформацію [Електронний ресурс] // Українська енергетика. – Режим доступу : <https://ua-energy.org/uk/posts/taiemnytsi-kremenchutskohonpz-chomu-kompaniia-kolomoiskoho-khovaie-informatsiia>

Альтернативна енергетика. Нагріти всіх [Електронний ресурс] // Українська енергетика. – Режим доступу : <https://ua-energy.org/uk/posts/alternatyvna-enerhetyka-nahrity-vsikh>

Формула «Роттердам +» – національна енергобезпека або чиновницька корупція? [Електронний ресурс] // Українська енергетика. – Режим доступу : <https://ua-energy.org/uk/posts/formula-rotterdamnatsionalna-enerhobezpeka-abo-chynovnytska-koruptsiia>

«Наші гроші»:

Нагріти всіх. Донецька «пелетна схема» завойовує Україну [Електронний ресурс] // Наші гроші. – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/2019/11/19/nahrity-vsikh-donets-ka-peletna-skhemazavoyovuie-ukrainu>

Як пиляють бюджет луганського «енергоострова» [Електронний ресурс] // Наші гроші. – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/2019/08/09/yak-pyliaiut-biudzheth-luhans-koho-enerhoostrova>

Раби із «Селидіввугілля» [Електронний ресурс] // Наші гроші. – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/2019/07/15/raby-z-selydivvuhillia>

50 відсотків Ахметова в Обленерго [Електронний ресурс] // Наші гроші. – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/2019/01/14/50-vidsotkiv-akhmetova-v-oblenerho>

«Віhus.Info» («Наші гроші» з Денисом Бігусом):

Прокляття розміру: як зменшити вплив Ахметова на економіку [Електронний ресурс] // Віhus.Info. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OIwC9x-НаКо>

Королі сонця та вітру: хто з політиків заробить на «зеленому тарифі» [Електронний ресурс] // Віhus.Info. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=GC-n4Шlp9A>

«Нагріті» Ахметовим: чому в киян немає тепла [Електронний ресурс] // Віhus.Info. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=WNJG5vZ_jy0

«Схеми: Корупція в деталях»:

Імпорт скрапленого газу: під кого зачистили ринок? [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28322451.html>

Україна – США: подвійні правила олігарха Ахметова [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/video-shemy/30393334.html>

Хто отримає найбільшу газозносу ділянку в Чорному морі? [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/29985315.html>

Як друг президента Кононенко заробляв на аферах в енергетиці? [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/video-shemy/29848241.html>

Росіяни під прикриттям. Хто добудує Хмельницьку АЕС за 70 мільярдів? [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/video-shemes/29743946.html>

Фукс і Кацуба в «газовому шлейфі» [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/video-shemes/29577611.html>

Кримський газ, Медведчук і його партнер з Росії [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/video-shemes/29564056.html>

Новий газовий бізнес оточення Петра Порошенка [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/29049145.html>

Країна мрій: як структури олігарха Ігоря Коломойського заробляли на державному «Центренерго» (розслідування) [Електронний ресурс] // Схеми: Корупція в деталях. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/schemes/30651030.html>

«Слідство. Інфо»:

Збитки на 19 мільярдів: що відомо про схему «Роттердам+» [Електронний ресурс] // Слідство.Інфо. – Режим доступу : <https://www.slidstvo.info/articles/zbytku-na-19-milyardiv-shho-vidomo-proshemu-rotterdam>

Від мільйона рублів до 3 млрд дол.: у скільки обійшлося розкрадання нафти на трубопроводі «Дружба» [Електронний ресурс] // Слідство.Інфо. – Режим доступу : <https://www.slidstvo.info/articles/vid-miljona-rubliv-do-3-mlrd-u-skilky-obijslosya-rozkradannya-nafty-natruboprovodi-druzhba/>

Хто такий Дмитро Крючков і в чому його обвинувачують [Електронний ресурс] // Слідство.Інфо. – Режим доступу : <https://www.slidstvo.info/articles/hto-takuj-dmytro-kryuchkov-i-v-chomujoho-obvynuvachuyut>

Рекомендована література:

1. Визначний гід з верифікації цифрового контенту для висвітлення надзвичайних подій / За ред. К. Сільвермана. – Амстердам : Європейський центр журналістики. – 130 с.

2. Йоганнес Л. Інвестиґативний пошук / Йоганнес Л. за загал. ред. В. Ф. Іванова : пер. з нім. А. Баканов, В. Климченко. – Видання 3-тє, перероблене. – К. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2017. – 266 с.

3. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика / Б. Бель, О. Бурмаґін, Т. Патора, О. Хоменок. – К., 2013. – 190 с.

4. Що вбиває історії і як зробити їх сильнішими – провідні розслідувачі вчили колег сторітелінгу [Електронний ресурс] // Інститут розвитку регіональної преси (ІРРП). – Режим доступу : <https://irrp.org.ua/shho-vbivaye-istoriyi-i-yak-zrobiti-yih-silnishimi-providni-rozsliduvachivchilikoleg-storitelingu>

5. Ярощук О. Викривачі, журналістика розслідувань та їхня роль для демократії [Електронний ресурс] / Ярощук О. // Freedom House in Ukraine, Ukraine Policy Brief Series Paper – 2019. – № 1. – Режим доступу : https://issuu.com/freedomhouseukraine/docs/ukr_final_2

6. Burgh Hugo de. Investigative Journalism: Second Edition / Burgh Hugo de. – New York : Routledge, 2008. – 414 с.

7. Hunter M. Story-Based Inquiry. A Manual for Investigative Journalists // Hunter M. – Paris : UNESCO Publishing, 2011. – 89 с.

8. Hunter M. The Global investigative Journalism Casebook. UNESCO Series on Journalism Education / Hunter M. – Paris : UNESCO Publishing, 2012. – 256 с.

9. Radu Paul Christian. Follow the Money: A Digital Guide for Tracking Corruption // Radu Paul Christian. – Washington : International Center for Journalists.

10. Protes D. The Journalism of Outrage: Investigative Reporting and Agenda-Building in America / D. Protes, F. Cook, C. Doppelt, S. Ettema. – New York : The Guilford Press, 1991.

11. Weinberg S. The Reporter's Handbook. An Investigator's Guide to Documents and Techniques // Weinberg S. – New York : St. Martin's Press, 1996. – 553 с.

Розслідування корупції та політичних злочинів

Дана тематика завжди вважалась однією з найцікавіших, адже її фігурантами зазвичай стають публічні люди. В ній, крім юриспруденції, завжди наявна психологічна складова: гірке розчарування політиком, котрий вважався порядним, державним службовцем, який мав бездоганну репутацію, або депутатом, котрий «живе на одну зарплату». Тому і суспільний резонанс такі справи мають досить високий.

Не треба думати, що сенсаційне або гучне розслідування може бути пов'язане лише з президентами та урядовцями. Цікавий матеріал можна «нарити» і в сільраді. Колись у Пологівському районі Запорізької області журналіст «районки» довів, що місцевий прокурор установив у свою власну квартиру унітаз за кошти місцевого бюджету. Тоді й заголовок у статті виник відповідний: «Пологовський прокурор служить не Закону, а Унітазу».

Колись редакція газети «Здесь живём» отримала інформацію на рівні чутки, що начебто працівники енергодарського міськвиконкому були притягнуті до відповідальності за корупцію. Газета направила відповідний запит міському голові, аби той підтвердив чи спростував цю інформацію. Той офіційно відповів, мовляв, наведені відомості є чуткою, а насправді у мерії нічого подібного не траплялось. Проте джерело інформації вважалось досить надійним, тому був привід усе перевірити: редакція направила запити у суди Запоріжжя, оскільки такі справи розглядали саме там.

П'ять судів надіслали своєчасну відповідь: ніхто з працівників енергодарського міськвиконкому до відповідальності за порушення Закону «Про боротьбу з корупцією» не притягнувся. А от Шевченківський районний суд відповів протилежне – вісім посадовців порушили та були притягнуті до адміністративної відповідальності: на них було накладено штраф. Невеликий, але факт порушення Закону мав місце. А мер, отже, відверто газеті набрехав, та ще й на офіційному бланку.

Відтак журналісти про це написали, вийшла газета з кричущим заголовком. Та ще й на першій шпальті. До того ж на кольоровій сторінці, у вигляді колажу, де мерові та його заступникам начепили мафіозні маски – не від коронавірусу (фото нижче). А газетярі на цьому заробили собі суспільні бонуси. Підвищений удвічі наклад газети енергодарці та мешканці регіону розкупили без залишку.

Чи образився міський голова? Так, образився, оскільки вважав заголовок образливим, мовляв, він ніяку банду не очолює, добросовісно виконує всі свої обов'язки. Може й так, але ж брехав – газеті й, відповідно, громаді.

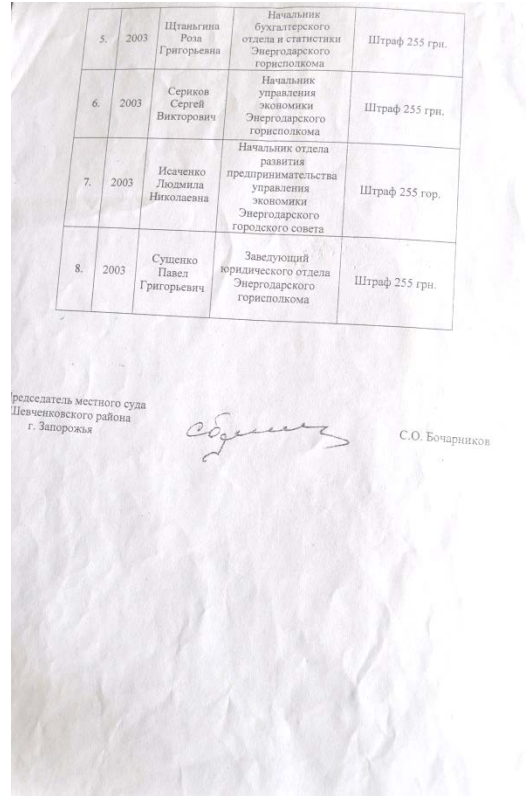
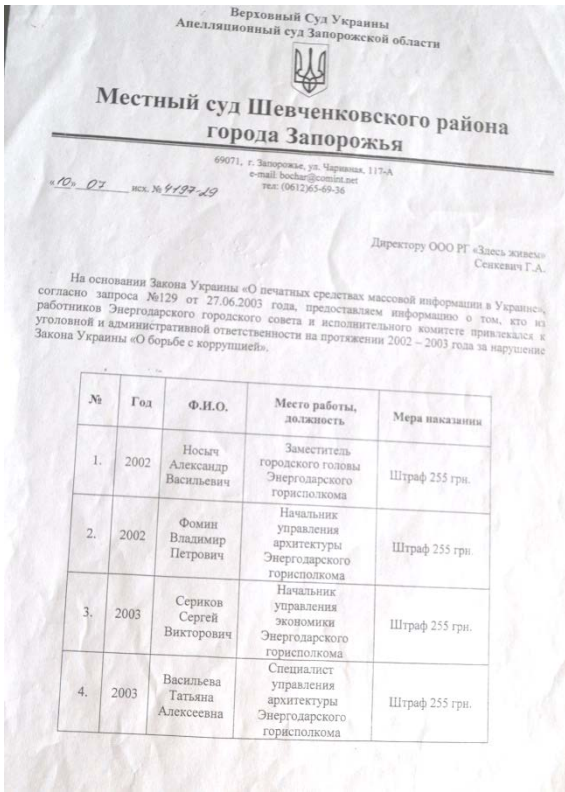

Рис. 4. Відповідь на запит із запорізького суду

Свадебные наряды и аксессуары
Эксклюзивная женская одежда
пр. Фрэнция, 1 (около Д. Турция)
Широкий спектр цен.
Михайлів №111
Ст. Советська, 10 (около "Овощей")

ТАКСИ
6-18-67
ПЕРЕВОЗКА
ТАКСИ
6-10-11

Торговельна мережа
Діпро
Широкий асортимент
в будь-який момент

УБИЛИ И ОТРЕЗАЛИ ГОЛОВУ
27 лет на энергодарском рынке...
Губернатора пригласят в стр. 3

ТАКСИ
6-10-13
ТАКСИ
6-10-13

Здесь Живём

№ 22 (119)
21 августа 2003 года

ЛУЧШАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ НЕЗАВИСИМАЯ ГАЗЕТА
ДЛЯ ЭНЕРГАДА, ДНІПРІДУДНОГО, КАМЕСКО-ДНІПРОВСЬКОГО І ВИСЬКОГО РАЙОНІВ

РЕКОМЕНДОВАННА ЦЕНА 80 КОПЕЕК

Здесь Живём

№ 20 (56)
23 мая 2002 года

ЛУЧШАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ НЕЗАВИСИМАЯ ГАЗЕТА
ДЛЯ ЭНЕРГАДА, ДНІПРІДУДНОГО, КАМЕСКО-ДНІПРОВСЬКОГО І ВИСЬКОГО РАЙОНІВ

ЦЕНА ДОГОВОРНАЯ

АКБ "Таврический"
(Санкт-Петербург)
Желаем вам надежды, оптимизма, благополучия
в ваших домах и крепкого здоровья!

Шановні жителі регіону!
Вітаю вас з значним святом - Днем незалежності України!
Найкращі побажання вам у цей історичний день для всіх нас!

**Энергодарский мэр
возглавил шайку
коррупционеров**

Как ни парадоксально, но это факт. А еще Георгий Алексеевич все это очень тщательно скрывает, как, впрочем, и его горький заместитель. От кого?

Малоизвестно, но в Энергодаре много людей, которые имеют право требовать предоставления информации о том, что за работой местного мэра и его заместителя скрывается. Мэр откровенно не отвечает на вопросы журналистов, а его заместитель вообще не отвечает на вопросы журналистов.

ЗАЗ

Покупка автомобиля у официального дилера ЗАО ЗАЗ - ООО Европа-Спорт - Ваш правильный выбор.
В свободной продаже автомобили любой модификации: «Нубира», «Ланос», «Сенс», «Славутич», «Таврия».

г. Энергодар, ул. Строительная, 22.
Жден Вас:
061939 3-21-11, 3-37-10.

Канцтовары оптом
Всего 3000 наименований

с ФАЙЛЫ
с СЕРТИФИКАТАМИ
с АКТУАЛЬНЫМИ
с РУКОВОДСТВАМИ
с ТЕТРАДЬМИ
с СЕРТУ
с ДИЛОМТАМИ ЕЖЕДНЕВНИКИ
с СЕРТ
с БУХГАЛТЕРСКИЕ БЛАНКИ И КНИГИ

Директор филиала
СЕРГЕЙ СЕРГЕЕВИЧ КОЗЛОВ
телефон (0612) 126-436, 126-446
факс (0612) 126-436, 126-446

**ВЛАСТЬ
ПО АДРЕССУ**

ООО «МАРГАНЕЦКА ПТИЦЕФАБРИКА»
реализует
ЭМИТНЫХ СИТОЧНЫХ ГУСЯТ
КРОССА ИТАЛЬЯНСКИЙ

Последняя сессия Энергодарского местного совета показала всем полный расклад сил и политический настрой в городе энергодаре. То, о чем раньше догадывались и шептались, теперь вылезло наружу.

В протестном митинге участвовали тысячи людей «Единой командой», которая и пытается диктовать свои условия. Промисладет это мартовцам и грубо, зачастую неосознанно, как, например, в последний раз, когда накануне сессии городского головы Бал и предпринимательский вид решения "Единой командой".

Обращаться по адресу:
Днепропетровская обл., Томашовский р-н, с.Зори
Тел.: (05448) 73-1-81, 2-21-66

Рис. 5. Перші шпальти газети – для журналістського розслідування

Дехто із заступників навіть радив міському голові звернутися до суду. Не звернувся, бо зрозумів – не можна брехати спільноті, котра тебе обрала на посаду. А щодо заголовка матеріалу, то журналісти Георгію Олексійовичу швиденько довели: йшлося не про його управління мафіозною структурою, а людьми, підлеглими, котрі за припущенням діяли спільно та офіційно порушили Закон.

Найбільш «брудним» та підлим серед політичних злочинів, безумовно, є політичне вбивство. Його як інструмент боротьби за владу та усунення конкурентів використовують досить давно, але зараз методика їх виконання вдосконалюється пропорційно розвитку науково-технічного прогресу. Сучасні снайперські гвинтівки, отрута та інші знаряддя вбивства дають можливість приховувати і виконавця, і замовника. Правоохоронним органам України ще бракує досвіду розкриття таких злочинів, журналістам – поготів. Інколи самі правоохоронці та судді приховують факти, плутають слідство, намагаючись виправдати вбивцю. Так було з Євгеном Кушнар'євим, котрий загинув на полюванні, на порозі власної квартири застрелили экс-регіонала Олега Калашнікова, намагалися сфальшувати справу Віктора Лозинського. За досить загадкових обставин загинув колишній мер Запоріжжя Олександр Поляк, колишній запорізький губернатор Олександр Пеклушенко. Список можна продовжувати.

На регіональному рівні теж існує своя політика і політики, кругова порука і посадова злочинність. Колись керівник відомої оріхівської агрофірми (Запорізької області) «Аврора» Романцов застрелив з мисливської зброї молодого хлопця, котрий проїжджав на тракторі поруч з «високопосадовою компанією» (керівник райдержадміністрації, його заступники, прокурор, депутати райради). Токмацький суддя виніс вирок – три роки умовно, з'ясувавши, що гвинтівка вистрелила сама (унтер-офіцерська вдова сама себе відлупцювала). Через декілька днів оріхівці вийшли на бурхливий мітинг біля виконкому, вимагаючи від влади справедливого розслідування. В справу втрутився народний депутат Анатолій Єрмак, член комітету ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, і лише після його активного втручання судову справу розглянули таки повторно. Куйбишевський суддя Запорізької області виніс новий вирок: сім років колонії суворого режиму.

Чи поніс покарання Романцов? Ні, він утік, просто зник на деякий час, бо, доки адвокати готували апеляцію, слідчий обрав вбивці запобіжний захід не у вигляді тримання підозрюваного під вартою, а підписки про невиїзд. Він ховався до тих пір, доки в якийсь дивний спосіб суд вищої інстанції не скасував попереднє рішення. Повернувшись невідомо звідки повністю виправданим, колишній очільник «Аврори» ще кілька років керував господарством у сусідньому з Оріхівським Пологівському районі. Ця сумна історія, безперечно, є прикладом безкарності цілої низки посадових злочинів місцевого рівня, існування та активної діяльності злочинного організованого угруповання, оскільки у справі Романцова була задіяна вся районна номенклатура, обласні посадовці, а, можливо, треба дивитися ще вище.

Серед політичних злочинів, окрім вбивств, для розслідування журналісти часто обирають менш резонансні, проте цікаві з погляду громадського інтересу події. В об'єктиви фотокамер та на сторінки газет потрапляють такі випадки, котрі вирізняються не вигаданою раніше злочинною схемою, а певними цікавими нюансами. Наприклад, мер міста покликав місцевих журналістів на брифінг, коли начебто знайшов у своєму кабінеті (під решіткою обігрівача) пристрій для підслуховування. Його фотографували, знімали, роздивлялися з різних боків, бо мер натякав на причетність спецслужб. Але в ході журналістського розслідування виявилось, що пристрій вільно продається на радіоринку, а тиждень тому його бачили у руках мерського сина.

Або під час передвиборчих перегонів у Мелітополі кандидат у народні депутати від партії зелених Василь Хмельницький змінив «платіжний інструмент» підкупу виборців: замість «гречкосійства» займався «пшоносійством», бо пшоно на той час коштувало дорожче, ніж гречка. Резонансно? Ні. Цікаво? Так, бо є нюанси.

Інше цікаве журналістське дослідження (не розслідування) мало досить незвичне та оригінальне підґрунтя: енергодарським телевізійникам довелося відповісти на питання, чи насправді дружина одного з кандидатів на посаду міського голови зурокує політичних опонентів свого чоловіка. Опитано сотні мешканців, направлено запити в декілька інституцій нетрадиційної медицини, проаналізовано цілий ворох документів. У результаті з'ясувалось, що на жінку наведено наклеп.

У невеличких монофункціональних містах журналістові можна відшукати безліч тем, пов'язаних з корупцією та місцевою політикою. У містах, котрі мають прибуткові бюджети і є донорами у державний бюджет, тим більше. Бо навколо таких територій буквально рояться різноманітні шахраї, авантюристи, такі собі остапи бендери, шукачі легких грошей, які діють за иежами Закону.

Вони не схожі на персонажі «12 стільців» та «Золотого теляти»: гарно вдягнуті бізнесмени та їхні довірені особи їздять на «мерседесах» представницького класу, користуються дорогими парфумами, мають шляхетний вигляд, дехто навіть аристократичні звички, але від цього їхня сутність не змінюється. І апетити теж, бо ядерна енергетика досі залишається державною галуззю, оскільки є стратегічною з погляду національного суверенітету і глобальної безпеки. А державне майно як було, так і залишається нічим. Десятиріччями поспіль складаються «дуті» кошториси, де враховуються всі шахрайські інтереси – хабарі, так звані відкати, персональні винагороди, бонуси – ті ж самі вишки Бойка. І, як наслідок, ми маємо тарифи, від яких волосся встає на голові дибки.

Наприкінці 90-х рр. Енергодар почав викликати цікавість у російських фінансових структур: шість працюючих енергоблоків притягують до себе найпотужніші бюджетні потоки щорічно. Банк «Таврический» із Санкт-Петербурга почав скуповувати акції підрядних підприємств, котрі обслу-

говували Запорізьку АЕС: монтажні, налагоджувального профілю, вентиляційні, намагаючись створити так званий холдинг, який мав би стати монополістом, що обслуговує електростанцію. Це вдалося зробити у досить стислі терміни, бо акціонери ще не дуже добре розумілися на таких поняттях, як «емісія – ремісія», «контрольний пакет», «статут акціонерного товариства», «установчий договір», «балансоутримувач» тощо. У результаті холдинг було створено, він отримав назву «Запорізька атомна енергетична компанія» – співзвучну НАЕК «Енергоатом» – «Партия и Ленин – близнецы-братья». А разом до неї «причепили» і газету. Навіщо?

Засіб масової комунікації виконував охоронну роль – у разі небезпеки «підіймати прапор справедливості», стаючи на захист підприємців. Небезпеку могли становити невключення Холдингу в технофінплан на наступний рік, несвоєчасне перерахування коштів ДП НАЕК «Енергоатом» за виконані роботи, навіть залучення до виконання робіт інших підприємств (котрі ніяк не стосувались Холдингу). Звідси і газетні заголовки – «Кипит их разум возмущённый», «Отдайте наши миллионы» і т. д. Якщо Холдинг був з керівництвом ЗАЕС «у шоколаді», на шпальтах газети вихваляли станційні колективи, цехи, управління та інші підрозділи, підкреслюючи у такий спосіб лояльність до адміністрації – годувальниці міста. Тобто газета виконувала роль повії у чистому вигляді. І, відповідно, непогано фінансувалася з боку своїх засновників деякий час.

Водночас треба визначити формування сталого трикутника «Холдинг – ЗАЕС (НАЕК «Енергоатом») – міська влада». Чому влада? Тому що Енергодар до 2000-х рр. став повноцінним містом. Щоправда, лише на папері. Запорізька АЕС продовжувала виконувати роль головного містоутворювача-головнокомандувача на кшталт керівника радгоспу в сільській місцевості за радянських часів, коли голова сільради ходив з простягнутою рукою жебрака до радгоспної контори. Тому адміністрація завжди брала активну участь у місцевих виборах. Свій «атомник» завжди був ідеальною фігурою для впровадження політики ЗАЕС-НАЕК у місті з шістьма працюючими енергоблоками. Хто платить, той і замовляє музику. Тому його на деякий час звільняли з посади, забезпечували фінансовим та людським ресурсом, надавали інструкції, що треба робити, коли опинишся у кріслі міського голови. Всі ці факти цікаві для дослідження, у ході якого може виникати привід для розслідування. Там, де є державні гроші, завжди виникне спокуса їх поцупити. Задля цього вибудовуються досить підозрілі ланцюжки, особливо коли йдеться про зв'язок із владою.

Мерові потрібна підтримка – будь ласка: ЗАЕС з 12-тисячним колективом працівників у місті з 20-тисячною чисельністю працездатного населення завжди переможе. Майже, адже траплялися «проколи», коли пильність «атомників» притуплялась. І виникали проблеми, котрі треба було розв'язувати у надзвичайному режимі. Згадується мер-вчителька, Олександра Васильєва, котру знімали з посади, бо відмовлялася підписувати документи про будівництво СВЯП (хто каже, через те, що побоювалася еко-

логічних наслідків, а дехто був переконаний, що вимагала хабар – хтозна). У крісло очільника міста також потрапляла психічно неврівноважена, теж стороння від АЕС людина – Іван Морщавка. Він давав клятву на вірність громаді стоячи на колінах. І того прибрали, щоправда, за допомогою студантів, бо Іван Євгенович дуже не хотів лишати владний кабінет (його обирали на дев'ять місяців після зняття з посади попереднього Георгія Яковлева, а він вважав, що на п'ять років).

Рис. 6. Іван Морщавка дає громаді клятву на вірність. Фото з власного архіву

На той час навіть існувала відпрацьована схема зняття мера з посади, якщо він не бажав іти у відставку добровільно. Спочатку депутати просто більшістю оголошували йому недовіру. Привід знаходився формальний, наприклад за невиконання Програми стратегічного розвитку міста. Якщо рішення сесії він не підписував, депутати збиралися вдруге, оголошуючи недовіру двома третинами голосів, тобто подолавши мерське вето (згідно із Законом «Про місцеве самоврядування»). Інколи доводилося купувати голоси, але керівництво АЕС цю проблему розв'язувало. Частіше платною за послугу були не гроші, а, скажімо, приміщення під магазин, ділянка землі під стоянку тощо.

Розслідувати такі стосунки нескладно, треба лише поєднати до купи події та простежити причинно-часовий зв'язок між ними. Розслідування це

чи дослідження? Нижче спробуємо розібратися та визначити різницю між даними термінами, хоча вони, безумовно, близькі за значенням.

Рис. 7. Бійка біля енергодарської мерії за участю самого мера (мер у краватці). Фото з власного архіву

Останнім часом журналісти все частіше втручаються в енергетичну сферу – роблять запити, проводять розслідування, ініціюють звіти високопосадовців. Ця діяльність є свідченням громадської активності у цілому, і вже нині всі українці відчують її результати. Одним з них, мабуть, найголовнішим, можна вважати будівництво СВЯП у забрудненій Чорнобильській зоні. Логіка та здоровий глузд нарешті перемогли свавілля чиновників та зневагу до інтересів мільйонів людей.

Розслідування історичних таємниць

Даний вид журналістської діяльності потребує досить глибокого рівня знань національної та світової історії, вміння працювати з джерелами, насамперед з архівними документами. Це дуже наполеглива, послідовна та кропітка робота, вона забирає у розслідувача досить багато часу, але результати її можуть бути сенсаційними. Передусім журналістів та істориків приваблюють історичні злочини, насамперед убивства. Людство не зразу дізналось, як загинули Мерилін Монро, Вітні Х'юстон та Боб Марлі, досі вибудовуються версії загибелі принцеси Діани, історики сперечаються навколо причин смерті Маяковського, Єсеніна, Горького. Причини загадковості цілком зрозумілі, оскільки, крім відсутності свідків, розслідуванню заважає передусім небажання певних зацікавлених осіб розкрити ці таємниці. Вони можуть бути політиками, конкурентами, коханцями та ін.

Дуже часто журналісти розслідують історичні події, серед яких також дуже багато таємниць світового значення – зречення царя Миколи II від престолу, таємнича смерть спадкоємця престолу в часи правління Бориса Годунова, всесвітній потоп, діяльність Сталіна та його поплічників, продаж Аляски тощо. Стосовно останнього нещодавно одне джерело, яке за-слуговує на повагу, повідомило, що російський цар начебто продав амери-канцям півострів, бо мав величезний картковий борг.

Інколи розслідуванню заважають так звані ідеологічні складові. Вони були дуже поширені за радянських часів як частина державної політики. Тільки після розпаду СРСР мільйони людей дізналися, що Володимир Ле-нін терпіти не міг дітей, лаявся брудною лайкою, був хворий на сифіліс та ін. Хоча у кожному населеному пункті існувала вулиця Леніна, майже у кожному районі – радгосп імені Леніна. А ще додамо вищі державні вина-городи, назви міст, географічні назви, бібліотеки, громадські організації, навіть наукові відкриття та інші досягнення присвячували вождеві світово-го пролетаріату.

Досі не зовсім зрозуміло, навіщо було брехати людям про Крути, мов-ляв, героїв було триста (все ж таки, мабуть, за аналогією зі спартанцями). Проте дослідники знайшли першоджерела та з'ясували, що їх було у деся-теро менше, точніше двадцять дев'ять. Молодий Тичина (все ж таки округ-люючи) написав про це у своєму вірші:

На Аскольдовій могилі
Поховали їх –
Тридцять мучнів українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! –
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука? –

Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай! –
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. –
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.

21 (8) березня 1918 р.

Ми досі не можемо зрозуміти, ким же насправді був Степан Бандера – героєм чи злодієм. Так, нещодавно Посол Польщі Бартош Ціхоцькі й посол Ізраїля Джоель Ліон зробили спільну заяву, в якій різко засудили вшану-вання в Україні постатей та історичних подій, «які потрібно раз і назавжди засудити». Посли, зокрема, мають на увазі банер із зображенням Степана Бандери, який 1 січня, у день народження Бандери, з'явився на будівлі Ки-ївської міської державної адміністрації. У відповідь український посол Геннадій Надоленко у ході зустрічі в МЗС Ізраїля наголосив, що: «відрод-

ження та збереження національної пам'яті українського народу є одним з пріоритетних напрямів державної політики України, а дискусії у цій сфері мають відбуватися на рівні істориків і експертів».

Посольство
Держави Ізраїль в Україні

Київ, 02 січня 2020 року

**Львівська обласна рада
Київська міська державна адміністрація**

З великим занепокоєнням та сумом ми зауважили, що представники влади різних рівнів України, у тому числі Львівська обласна рада та Київська міська державна адміністрація й досі відзначають історичні події та їх постаті, які потрібно раз і назавжди засудити. 24 грудня Львівська обласна рада прийняла постанову, яка спрямована на виділення державних коштів у 2020 році на вшанування пам'яті нацистського колаборанта Андрія Мельника, а також ксенофобського, антисемітського та антипольського письменника Івана Липи і його сина Юрія Липи, який є творцем расистської теорії української раси. Крім того, 1 січня Київська міська державна адміністрація на своїй будівлі виставила банер з зображенням Степана Бандери.

Пам'ятаючи про наших невинних братів та сестер замордованих в 1939-1945 роках на окупованих територіях Польщі, які сьогодні є частиною України, ми, Посли Польщі та Ізраїлю, вважаємо, що вшанування людей, які активно пропагували етнічні чистки є образою, та призводить до протилежного бажаному результату у боротьбі з антисемітизмом та процесі примирення наших Народів.

В даний час наші уряди роблять все можливе, щоб запобігти подальшим нападам на євреїв, які відбуваються в різних країнах, а також щоб запобігти спотворення історії Другої світової війни.

Тому ми очікуємо, що також Львівська обласна рада та Київська міська державна адміністрація приєднаються до діалогу з метою пошуку правди. Зі свого боку, ми готові сприяти в кращій співпраці з відповідними установами в Ізраїлі та Польщі, у тому числі з Яд Вашем та Інститутом національної пам'яті.

Посол Бартош Ціхоцькі

Посол Джоель Ліон

До відома: Вадим Пристайко, Міністр закордонних справ України

Рис. 8. Спільна заява послів Польщі та Ізраїля

Історична правда має бути тільки одна, вона не повинна мати нічого спільного з ідеалізацією, а журналісти повинні цьому сприяти. Їхній обов'язок перед суспільством передусім передбачає використання фактажу, достовірної та неупередженої інформації. А щодо Бандери, то він був для України, безумовно, видатною постаттю, але ж людиною, а не ідолом. Він мав свої чесноти, недоліки, колись, мабуть, помилявся та, напевно, визнавав деякі свої помилки. До чого ж це приховувати? Німеччина народила Гітлера, а потім вибачалася перед людством за те, що він накоїв. Визнала й вибачилась. Тому не тільки приховування інформації є порушенням міжнародного права, а ще й недовомки.

Вісімдесят років у центрі Києва красувався гранітний генерал Ватутін, котрого довгі роки називали визволителем української столиці. Якщо так, вважали ідеологи, то й загибель героя теж має бути героїчною. І вигадали безглузду історію про героїчну смерть, хоча розслідувачі з'ясували: смерть радянського полководця була випадковою з кількох причин. Офіційно повідомлялось: біля села Гоща на Рівненщині зав'язався жорстокий бій між охороною генерала та підрозділом УПА, в результаті якого Ватутін дістав поранення. Насправді події були прозаїчнішими: грабіжники розвантажували свою здобич з одного воза на інший, побачили озброєних людей на «віллісах», які рухалися в їхній бік, та почали стріляти. Одна з куль влучила у генеральський зад.

І взагалі тривалий час приховували навіть частину тіла, куди влучила мародерська (не ворожа!) куля. Недбалі дії охорони, погана робота розвідки, несвоєчасна медична допомога, просто збіг обставин призвели до того, що людина померла – за два місяці після поранення. Зараз також деякі історики стверджують, що не дуже він був видатним і талановитим, скоріше навпаки – виконував злочинні накази Сталіна, марно загубив тисячі солдат, тому монумент у центральному парку столиці знесли.

Рис. 9. Націоналісти танцюють на знесеному гранітному Ватутині

Друга світова війна взагалі створила безліч тем для журналістських розслідувань. Одні з них стосуються глобальної тематики, наприклад, чия була вирішальна роль у перемозі над гітлерівською Німеччиною. Радянські історики сімдесят років стверджували: СРСР, незалежні дослідники доводять – антигітлерівської коаліції. Піднімаються архіви, міжнародні угоди, й ми насправді маємо можливість переконатися у висновках фахівців, якщо існують аргументи. Факти завжди переконливіші за слова. Друга поширена тема стосується сталінських репресій. Загинули мільйони невинних людей, і українці мають право знати, хто віддавав злочинні накази, а хто натискав на курок гвинтівки.

Окрім глобальних тем, існують менш масштабні напрями, і вони теж мають право на сенсаційність. Якщо йдеться про війну, то розслідуватись можуть окремі військові операції, долі підрозділів та навіть окремих бійців. Так, історики і журналісти Токмаччини на Запоріжжі з'ясували обставини загибелі жіночого штрафного батальйону під час наступальної операції з прориву фашистської оборонної лінії Вотан на Пришибських висотах, коли сотні жінок із саперними лопатками замість зброї направили на штурм огорожень під кулеметний вогонь. Із 700 жінок не вижив ніхто, зараз їхні кістки майже щороку знаходять і переховують у братську могилу.

Значення таких розслідувань полягає насамперед в їх пізнавальній цінності. Історичне розслідування дозволяє журналісту (а отже, читачам, телеглядачам, радіослухачам) сприймати на минуле з погляду сучасності, запропонувати свою версію справи, відкрити подробиці, що стали відомими лише після тривалого періоду часу. Крім того, здійснюючи історичне розслідування, журналіст може провести паралелі з аналогічними справами теперішнього часу, тобто певним чином пояснити їх. Публікація історичного розслідування для конкретних ЗМІ може бути цікава й тому, що такі матеріали привертають увагу аудиторії, дають можливість виданню значно зміцнити свою популярність.

Пригадаємо «Огонёк» Віталія Коротича в останні роки існування Радянського Союзу, коли відбувалося значне послаблення літературної цензури завдяки так званому горбачовському відлунню. Журнал неможливо було придбати у роздріб, передплатити, оскільки на його шпальтах майоріли оповідання та романи Шаламова, Войновича, Абрамова, Солженіцина, Дудинцева, публіцистичні твори інших відомих літераторів та журналістів, що обрали розслідувальну тематику, обгорнувши її у художню оболонку. Завдяки популярним телепередачам «Колесо історії», «У пошуках втраченого», «Історичний репортаж», а також «Історичне розслідування» люди вдруге відкривали для себе події, котрі радянська пропаганда десятиріччями намагалася сфальшувати.

Необов'язково смерть чи злочин можуть бути темою журналістського дослідження чи розслідування, будь-який цікавий факт теж неодмінно приверне увагу читачів чи глядачів. Токмацькі газетярі колись з'ясували, як виникла назва їхнього райцентру, оскільки інформація, котра містилася

в «Історії міст та сіл Української РСР» їх не влаштувала. Вони опитали сотні літніх людей, підняли матеріали місцевого краєзнавчого музею і в решті-решт, знайшли істину: назва «Токмак» народилася завдяки красивій, але трагічній легенді, коли брати Ток і Мак покохали одну дівчину. Тоді старший брат убив меншого, а дівчина постриглась у черниці. На Львівщині неподалік від курорту Славське є село Тухля, його назва виникла за часів Захара Беркута, коли мешканці знищили величезну кількість татаро-монгольських вояків, заманивши їх у пастку. Згодом мерці розкладалися, і навкруги стояв неймовірний сморід (тухлий запах). Подейкують, що й ця легенда є результатом спільної роботи місцевих журналістів та краєзнавців.

На Дніпропетровщині виявлено дуже багато історичних фактів саме завдяки дослідникам-ентузіастам. Так, серед них треба згадати Івана Кузьмича Немикіна, звичайного викладача світової історії середньої школи. Його цікавила тематика Другої світової війни та участь у ній мешканців Дніпропетровщини. Він присвятив битві за Дніпро декілька книжок, які фахівці вважають справжньою частиною літопису рідного краю. Приводом для розслідування деяких фактів стали радянські пропагандистські штампи щодо «славнозвісної» Дніпровської переправи 1943 р.

Інший дослідник, Микола Чабан, журналіст за фахом, цікавився життям і побутом видатних менонітів краю, у тому числі ретельно збирав відомості про деякі обставини життя і діяльності міського голови Івана Езау, котрий є прикладом відданості громаді колишнього Катеринослава та своїм службовим обов'язкам.

Отже, історичні помилки і так звані темні плями виправляються не тільки завдяки вченим та відомим дослідникам національного та світового рівнів, повсякденна праця місцевих журналістів та краєзнавців значною мірою відкриває людям історичні ширми, витягуючи на світ божий те, що приховувалось довгі роки.

Журналістське розслідування та журналістське дослідження

Вважається, що жанр журналістського розслідування поступово створили американські журналісти. Заступник редактора американського видання «Ньюсдей» Роберт Грін розглядав його як «матеріал, що ґрунтується на власній роботі та ініціативі журналіста, на важливу тему, яку окремі особи та організації хотіли б залишити у таємниці». Проте точного та однозначного визначення не існує, дехто взагалі вважає журналістським розслідуванням будь-який матеріал, що базується на розслідуванні, тобто поєднанні методів збирання даних та їх аналізу. Зазначимо також, що англійське слово «investigation» перекладається і як «розслідування», і як «дослідження».

Девід Рендал у своїй книжці «Універсальний журналіст» констатує, що первинне розслідування – це «не огляд і не зведення до купи чужих даних і свідчень, а дослідження, яке проводять репортери найчастіше на основі «сирого» матеріалу. Це може бути або проведення великої кількості

інтерв'ю, або добір та зіставлення фактів і цифр» [2]. Тобто розслідування, на його думку, є тривалою роботою, а не банальним порівнянням фактів і документів. Але точно ніхто доки не визначив, скільки часу треба витратити, аби матеріал мав ознаки журналістського розслідування.

Проте авторитетні фахівці все ж таки виокремлюють такі ознаки:

– самостійна робота журналіста з отримання неординарних свідчень, а не тільки викладення чужих думок;

– робота, пов'язана з важливими подіями та їх причинами, причому вони стосуються не особистого життя людей, а дій влади та бізнесу;

– воно пов'язано з тим, що хтось дуже наполегливо та ретельно намагається приховати важливі для суспільства відомості;

– воно суперечить інтересам певних сил у суспільстві, бізнесі чи владі, які були б категорично проти оприлюднення відповідної інформації;

– журналістське розслідування має чіткий однозначний висновок;

– журналіст несе відповідальність за сказане.

Приводом до журналістського розслідування можуть бути:

– резонансна подія;

– власні спостереження та здогадки журналіста;

– матеріали інших ЗМІ;

– документи як відкриті для широкого загалу, так і з обмеженим доступом, що потрапили до рук журналіста;

– заяви приватних осіб, прес-служб державних органів чи організацій;

– плітки;

– інформація, отримана від «джерела» журналіста, тобто інформатора.

Отже, якщо брати за основу вищевикладені судження, то можна погодитись: будь-яке розслідування базується на методі дослідження, але не кожне дослідження є розслідуванням. Проводячи розслідування, журналіст, безперечно, має самостійно шукати інформацію, аналізувати та зводити її до купи, а для дослідження буде достатньою позиція експерта. Якщо для розслідування журналіст може обрати такі форми, як «детективну», «серіальну», або «нарисову», то підхід до дослідження зазвичай інший. Найчастіше дослідження журналісти проводять на матеріалі з вільним доступом, приховати який ніхто не намагається.

Практичне завдання № 1 (приклад)

Аналіз статті на предмет розслідувальної тематики

Третій локдаун в Україні – с лыжами, но без трусов и лампочек

«Отгуляв новогодние праздники, украинцы ушли на новый коронавирусный локдаун – с открытыми горнолыжными курортами, но без возможности купить предметы первой необходимости в супермаркетах», – пишет Сергей Руденко.

Девушка в защитной маске идет по одной из улиц Киева на фоне новогодней елки.

В Украине введен третий за последний год локдаун в связи с пандемией COVID-19. С 8 по 24 января в стране отменены все концерты, массовые собрания, закрыты спортклубы, не работают торгово-развлекательные центры, под замком школы и вузы. Власти, позволившие украинцам отгулять новогодние праздники в ресторанах, у елок и в шумных компаниях, решили-таки отправить сограждан на новый карантин. Но, как быстро выяснилось, в этот раз ограничения действуют не всюду и не для всех. Что вызывает больше вопросов, нежели дает ответов.

Любители, а не «мастера по борьбе с COVID-19»

Нынешний локдаун – уже третий в Украине после начала пандемии. Первый и самый жесткий, с остановкой всего без исключения транспорта, включая метро и авиаперевозки, действовал два с половиной месяца. В мае 2020 года, по его окончании Президент Владимир Зеленский ничтоже сумняшеся заявил: он и премьер-министр Денис Шмыгаль – «мастера по борьбе с коронавирусом». Мол, благодаря именно им Украине удалось избежать катастрофических последствий в ходе первой волны COVID-19. Хотя именно из-за действий властей, представители которых в ходе первого локдауна вели себя беспечно, игнорируя ими же введенные запреты, украинцы в итоге потеряли бдительность. Результатом чего стал резкий рост заболевания минувшей осенью.

Зеленский со Шмыгалем явно переоценили свои возможности. В то время, когда надо было готовить больницы ко второй волне пандемии, эти двое строили и ремонтировали дороги. Да-да, дороги. Нет, Президент и Премьер-министр не нарушали законодательства – в коронавирусном фонде были заложены деньги на помпезное «большое строительство». Но именно оно, похоже, интересовало Зеленского и Шмыгалья больше, чем, например, организация массового бесплатного тестирования на COVID-19 или заключение контрактов на закупку аппаратов ИВЛ и вакцины.

Вторую волну коронавируса Украина встретила практически в том же состоянии, что и первую. Да, премьер и министр здравоохранения осенью 2020 года отчитывались о многократном увеличении сданных украинцами тестов, о новых койко-местах, о премиях медработникам и о много другом. Но при этом в государственных клиниках неделю приходилось ждать результат ПЦР-теста, пять-шесть дней стоять в очереди, чтобы сделать КТ. В больницах сохраняется дефицит мест и недостаток кислородной техники. Реальность разительно отличалась от того, что рисовали «мастера по борьбе с COVID-19». И эту разницу уже успели почувствовать многие украинские семьи.

Неудавшийся второй карантин в Украине

14 ноября 2020 года, когда количество инфицированных коронавирусом резко выросло, достигнув отметки в 16 тысяч человек за сутки, украин-

ское правительство решило на несколько недель ввести второй карантин – карантин выходного дня. По субботам и воскресеньям работали только транспорт, медучреждения, аптеки, супермаркеты и маленькие продовольственные магазины.

Но даже такая лайт-версия локдауна вызвала волну возмущения в обществе. Мелкие предприниматели, которые в последний год едва сводят концы с концами, требовали дать им возможность работать. Мэры восьми городов, в том числе Львова, Днепра и Одессы, публично отказались выполнять решение правительства. Центральные власти оказались не в силах поставить мэров на место. Премьер-министр Денис Шмыгаль вынужден был признать: карантин выходного дня не дал должного эффекта. А попросту – провалился.

Решение властей освободить индивидуальных предпринимателей от уплаты единого социального взноса на период карантина, а также выплатить тем, кто вынужден был закрыть свой бизнес, разовую помощь в 8000 гривен (250 евро в пересчете) ситуацию кардинально не изменило. О том, что на самом деле тогда думали в правительстве, рассказала замминистра здравоохранения Ирина Микичак, порекомендовавшая украинцам, потерявшим бизнес, пойти работать в больницы, в которых сейчас дефицит рабочих рук.

Конечно же, Украина, как и другие страны мира, не была готова к вспышке пандемии COVID-19. Да, во всех государствах на протяжении прошлого года политики делали ошибки, борясь с коронавирусом. Само собой, волшебных рецептов противодействия этой заразе не существует. Но, в отличие от Премьер-министра Дениса Шмыгаля, его европейские коллеги не пытались представить обычные карантинные меры, действующие по выходным, в качестве уникального национального «продукта». Похоже, именно вера в свою исключительность сыграла с властями в Киеве злую шутку. Потому что люди, как по мне, стали с еще большим скепсисом относиться к официально введенным запретам. И третий локдаун стал тому ярким подтверждением.

Буковель с Зеленским как символ украинских локдаунов

В то время, когда вся Европа вынуждена была отказаться от традиционных рождественских и новогодних праздников, в Украине десятки миллионов жителей выходили на традиционные елки, установленные на улицах и площадях их городов и сел; целые коллективы собирались на корпоративы, а рестораны были заполнены посетителями. До 8 января, дня введения нового локдауна, в стране был настоящий пир горой. А объявленный карантин оказался не таким жестким, как весной прошлого года. Но с не менее нелепыми ограничениями. Например, на продажу в супермаркетах лампочек, батареек, носков и трусов.

Пожалуй, самым абсурдным стало решение правительства разрешить работать во время карантина горнолыжным курортам. В итоге на дорогах в сторону Карпат выстроились многокилометровые очереди из автомобилей. В Буковеле, традиционно принимающем в сезон более 1 млн гостей, царит ажиотаж. А в центре внимания оказался президент Владимир Зеленский – он позировал в лыжном костюме и без медицинской маски.

Происходящее на горнолыжных курортах Украины полностью дискредитировано идеей карантина. Можно бесконечно требовать от малого бизнеса, например, закрыть кофейни, а всем украинцам запретить покупать нижнее белье в супермаркетах. Но одной фотографии Зеленского из Буковеля вполне хватит для того, чтобы разрушить доверие граждан к государству и его институтам.

Необходимость очередного локдауна власти Украины объясняют желанием снизить нагрузку на систему здравоохранения после новогодних праздников. Медики уверены: даже несмотря на довольно оптимистичную официальную статистику по заболеванию COVID-19 (часть украинцев, очевидно, просто игнорируют ПЦР-тесты из-за их высокой стоимости), страну ждет рост числа инфицированных. И, судя по всему, не последний, учитывая то, что Украина даже и не начинала вакцинации населения. Но будут ли украинцы теперь строго соблюдать правила очередного локдауна? Сомневаюсь.

1. Автор: Сергій Руденко – український журналіст та політичний оглядач. Видав декілька книжок про українських політиків. Автор щотижневої колонки на DW.

2. Концепція видання: «Deutsche Welle» – щоденне новостійно-аналітичне інтернет-видання, яке подає якісну та корисну інформацію суспільного значення, що допомагає читачам зрозуміти події, які відбуваються у повсякденному житті України, Європи та світу.

3. Стаття «Третій локдаун в Україні – с лыжами, но без трусов и лампочек» (11.01.2021 р.).

4. Тема: «Невдалість дій української влади під час третього локдауна».

5. Мета: дізнатися, наскільки третій локдаун розв'язав проблеми епідеміологічної ситуації у країні.

6. Домисел: немає.

7. Метафори: наявні.

8. Авторський коментар (висновок): наявні.

9. Загальний стиль: емоційний. Структура «перегорнутої піраміди».

10. Публікацію не можна назвати ні розслідуванням, ні дослідженням, оскільки питання порушується, причинно-наслідкові зв'язки встановлені, хоча матеріал не має висновків експертів, фахівців, що стверджують про невдалість політики Президента та Уряду України. У самій темі наявна суспільнозначуща проблема, але матеріал не містить цифр, порівнянь тощо.

Практичне завдання № 2 (приклад)

Аналіз статті на предмет розслідувальної тематики

Медичні маски і білизна хворих на COVID у лісосмугах: як стихійні звалища поширюють коронавірус

Сміттєвий колапс уже багато років є «Дамокловим мечем» України. Коронавірус тут не лише загострив ситуацію, але й показав її масштаби.

Допоки належній утилізації не піддавали побутові відходи, які, крім іншого, містили використані батарейки, акумулятори, електроніку, ртутні лампи, чиновникам ще вдавалось приховувати недоліки у власній роботі.

Коли ж просто неба з інфекційних відділень лікарень почали викидати заражені коронавірусом матеріали, проблема набула більш загрозливих форм.

Сміттєзвалища й полігони в Україні займають понад 9 тисяч гектарів – це площа цілого міста Кременчук або Хмельницького. З них третина не відповідає нормам екологічної безпеки. Чому відходи з COVIDних лікарень не утилізуються?

Непобутові відходи

Медичні відходи після обслуговування пацієнтів у лікарнях, поліклініках та інших медзакладах поділяють на чотири категорії: А – епідемічно безпечні; В – епідемічно небезпечні; С – токсикологічно небезпечні; D – радіологічно небезпечні.

Загрозу для довкілля та людини несуть медичні відходи категорії В – це шприци, пробірки, хірургічні інструменти, засоби індивідуального захисту, які використовувались в інфекційних відділеннях.

За словами голови Державної екологічної інспекції Андрія Мальованого, медичні відходи категорії В потрібно обов'язково знезаражувати: збирати в герметичні контейнери та віддавати на спалювання підприємствам, що мають відповідні потужності та ліцензію. Такі відходи знищують у спеціальних печах за високих температур.

Попри це небезпечні відходи з лікарень усе частіше опиняються не тільки на полігонах, але й просто неба.

«Ми почали отримувати велику кількість скарг від громадян, які виявляли несанкціоновані звалища з медичними відходами або факти потрапляння таких відходів до звичайних сміттєвих контейнерів», – каже А. Мальований.

За словами керівника Держекоінспекції, в умовах карантину обсяг генерованих медичних відходів збільшився майже вдвічі, але на безпечну утилізацію потрапляє лише половина.

Одне з останніх звернень громадян до інспекції стосувалось виявлення звалища з використаними голками, шприцами, крапельницями на території зерносховища на Сумщині, зазначає Мальований.

Аналогічний випадок стався на Київщині у квітні 2020 р.: СБУ викрила діяльність столичної фірми, яка замість утилізації вивозила на сміттєзвалища і полігони для твердих побутових відходів шприци, медичні маски, халати та інші небезпечні відходи з медзакладів з госпіталізованими хворими на COVID-19.

Працівники фірми незаконно вивезли більше чотирьох тонн небезпечних медичних відходів на один з полігонів у Київській області, хоча договори з лікарнями були укладені саме на послуги з утилізації.

Залишки медичних відходів уже на початку 2021 р. були також виявлені у лісопосадці поблизу автодороги «Львів–Пустомити».

Проблеми з контролем

Причина полягає у недостатньому фінансуванні медичної галузі, переконаний голова «Асоціації підприємств у сфері поводження з небезпечними відходами» Кирило Косоуров.

Кошти на утилізацію державним медзакладам виділяють з державного або місцевого бюджету. На тендері медзаклади обирають ті підрядні організації, які пропонують нижчі ціни.

У середньому на вивезення та утилізацію кілограма сміття лікарні витрачають від 15 грн до 32 грн.

Тому в тендерах часто перемагають недобросовісні підприємства, які, наприклад, мають дозвіл лише на транспортування відходів, однак не мають потужностей для їх знищення. Тоді замість передачі відходів на утилізацію їх просто вивозять на полігон або захоронюють у лісі.

Наприклад, за 4 тонни вивезених на полігон під Києвом медичних відходів лікарня сплатила мінімум 60 тис. грн. Водночас вартість послуг за прийом такої кількості звичайних відходів становить приблизно 1 тис. грн.

Перевіряє ліцензії перевізників та утилізаторів відходів, у тому числі медичних, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів.

«У період, коли його (міністерство) то з'єднували, то роз'єднували з Міністерством енергетики, якість контролю значно погіршилась. Фактично Мінекології було паралізоване, і недобросовісні утилізатори за цей час значно активізувались», – каже Кирило Косоуров.

Ще одним органом, на який законодавство покладає контроль у сфері поводження з відходами, є Держекоінспекція. Інспекція має право перевіряти, чи дотримуються компанії-утилізатори визначених стандартів і чи виконують вони взяті на себе зобов'язання.

Утім у період пандемії COVID-19 держава «зв'язала руки» контролерам – через режим карантину були заборонені планові перевірки. Так, Держекоінспекція може проводити перевірки лише на підставі скарг громадян або за дорученням прем'єр-міністра.

За словами Мальованого, він звертався до голови уряду з ініціативою для перевірки 61 підприємства, які здійснюють утилізацію, й отримав відповідне доручення прем'єра.

З 20 листопада інспекція вже перевірила 5 підприємств: ТОВ «Укркологістика», ТОВ «Укркосервіс», Ритуальна служба СКП «Київський крематорій», ТОВ «ЕКО ТРАНС ОІЛ» та ТОВ «АКРОС». Результати перевірок поки що не оголошуються.

«Часто підприємства, які порушують природоохоронне законодавство, просто не допускають інспекторів на свої потужності. Штраф за недопуск – лише 750 гривень. Бізнесу вигідніше сплатити його», – каже Мальований.

Уже рік у Раді зареєстрований законопроект, яким штрафні санкції за недопуск пропонується підвищити до 100–200 разового розміру мінімальної зарплати (600 тис. грн – 1,2 млн грн). Проте документ ще не розглядався.

Ще одна проблема – в Україні немає повноцінного обліку відходів.

До початку пандемії кожне лікарняне відділення генерувало від 2 кг до 10 кг медичних відходів на день, або близько 3 тонн на рік. За даними Держстату, 2017 р. в Україні налічувалось близько 300 тис. лікарських ліжок.

Як змінився обсяг відходів зараз, не відомо, але швидше за все він зріс. Для прикладу: в березні 2020 р. китайські газети South China Morning Post (SCMP), Southern Metropolis Daily писали про те що потужності з утилізації не справляються зі зростаючим навантаженням. Тільки в Ухані, епіцентрі коронавірусу, обсяг медичних відходів тоді збільшився в чотири рази до 200 тонн на день.

Чому це небезпечно

На полігонах побутових відходів небезпека потрапляння коронавірусу в рідини, які виділяє смітник, мінімальна, залежно від того, з кількох шарів вони складаються. Висота сміття на деяких з них сягає 6–8-поверхового будинку.

Також є небезпека, що в контакт з відходами будуть працівники полігону або ті ж самі безхатченки, яких неофіційно залучають до процесу сортування сміття. Через них вірус потрапляє в населені пункти.

Так само загрозу несуть і медичні маски, які українці, в тому числі хворі, використовують щодня.

Асоціація підприємств у сфері поводження з небезпечними відходами ще у квітні закликала громадян складати використані маски в пластикові пакети і зберігати їх 10–12 днів, заливши антисептиком, перш ніж відправити у смітник. Адже більшість масок не спалюється – вони їдуть на полігони, а часто – і в лісопосадки.

Наразі за несанкціоноване розміщення відходів порушники несуть адміністративну відповідальність, яка передбачена ст. 82 Кодексу про адміністративні правопорушення, тобто штраф від 850 до 1700 грн.

Україна потерпає від сміття: що робити

Проблема медичних відходів під час пандемії стала прожектором, який ще раз нагадав, що Україна перетворюється на великий смітник. Го-

ловні причини дві: перша – відсутність належного контролю і дієвих санкцій; друга – тариф на утилізацію сміття ледве покриває витрати на його захоронення на полігонах.

Зрештою, побутові споживачі не готові до підвищення тарифів за вивезення сміття, попри усвідомлення всіх наслідків і небезпеки того, що діється. Витрачати більше на сміття не готові ні українці, ні держава.

Майже 22 % населення України все ще не охоплені послугами вивезення побутових відходів.

Сміттєзвалища й полігони в Україні займають понад 9 тисяч гектарів. Ще більшу територію займають несанкціоновані сміттєзвалища, точна площа яких достеменно не відома.

Щороку в Україні утворюється більше 470 млн тонн відходів. Частка побутових серед них – лише 2,5 %. 93 % побутових відходів вивозиться на полігони і трохи більше 2 % спалюється. Лише 4,5 % йде на заготівельні пункти вторинної сировини і сміттєпереробні заводи, повідомили в ДЕІ.

93 % сміття потрапляє на смітники і полігони, а лише 7 % іде на переробку. Для порівняння, в країнах ЄС переробляється в середньому 70 % сміття, а в Швеції – 98 %.

За даними ДЕІ, в Україні за ці роки накопичилось більше 1,6 млрд тонн небезпечних відходів.

Це хімічні речовини – ртуть, кадмій, натрієві хлориди, марганцеві сполуки. Це – побутові відходи, які, крім іншого, містять токсичні предмети – батарейки, акумулятори, електроніка, ртутні лампи тощо. З недавніх пір – це ще й медичні відходи, що утворились після лікування COVID-19 та інших захворювань.

Усі ці шкідливі речовини просочуються в атмосферу та ґрунт, в підземні води та поверхневі водойми. Усе можна змінити за допомогою змін до законодавства, впевнені в ДЕІ.

Як зазначає Мальований, треба починати з підвищення штрафів за замічення земельних ділянок. Відомство підготувало відповідні зміни, якими суми відшкодування збільшуються вдвічі, а в разі сильного та особливо сильного забруднення – у 4–6 разів.

У липні 2020 р. у першому читанні Верховна Рада прийняла закон «Про управління відходами», який, крім іншого, встановлює порядок збирання, вивезення та оброблення муніципальних відходів, забезпечує впровадження їх роздільного збирання та ресайклінгу (повторне використання).

Утім попередні ініціативи так і не запрацювали. З березня 2017 р. у кожному населеному пункті повинні працювати схеми санітарного очищення, які передбачають сортування та утилізацію різних видів відходів, зокрема небезпечних. Але велика частина міст і селищ досі не розробили таку схему. Серед них – і Київ.

Відповідно, перевізники самі вирішують, як саме утилізувати відходи й нерідко їхнє рішення йде врозріз із законом.

1. Авторка: Олена Голубєва – журналіст видання «Українська правда».

2. Концепція видання: «Українська правда» – українське суспільно-політичне інтернет-ЗМІ, засноване у квітні 2000 р. Георгієм Гонгадзе. За даними SimilarWeb, протягом травня–серпня 2020 р. «Українська правда» посідала перше місце за кількістю переглядів серед українських онлайн-медіа.

3. Стаття «Медичні маски і білизна хворих на COVID в лісосмугах: як стихійні звалища поширюють коронавірус» (12.01.2021 р.)

4. Тема: дізнатись, чому відходи з COVIDних лікарень не утилізуються та наскільки вони є небезпечними для населення.

5. Мета: дізнатися, що заважає розв'язанню проблеми; чи намагається українська влада дослухатись думки фахівців і розв'язати цю проблему.

6. Домисел: немає.

7. Метафори: немає.

8. Думки експертів: наявна.

9. Статистика: наявна.

10. Авторський коментар (висновок): немає.

11. Загальний стиль: без емоцій, констатація фактів. Структура «перегорнутої піраміди».

12. Публікацію можна назвати новинно-аналітичною статтею з елементами журналістського дослідження.

Практичне завдання № 3 (приклад)

Аналіз статті на предмет розслідувальної тематики

Імпорт скрапленого газу: під кого зачистили ринок? (Розслідування)

21 лютого 2017, 23:45

- Олександр Чорновалов
- Наталія Седлецька

Українці збільшують споживання скрапленого газу. Він здебільшого завозиться з-за кордону, переважно з Росії. Його імпорт та продаж в Україні – велика грошова жила. У часи Януковича цей ринок фактично монополізував Сергій Курченко – молодий харківський бізнесмен, що входив у найближче оточення колишнього президента, так звану «сім'ю». Після Революції гідності у бізнес знову повернулись численні підприємці-імпортери. Відновились конкуренція. Утім останні три місяці їхня робота була паралізована Службою безпеки України. Якщо це зачистка ринку під «нового Курченка», то хто він?

У 2016 р. ринок скрапленого газу становив майже 1,5 мільйона тонн, або понад 500 мільйонів доларів США у грошовому еквіваленті. Такі дані консалтингової компанії UPECO. «Сьогодні кожен третій літр пального, яке продається на заправках, – це зріджений газ», – каже аналітик UPECO Олександр Сіренко.

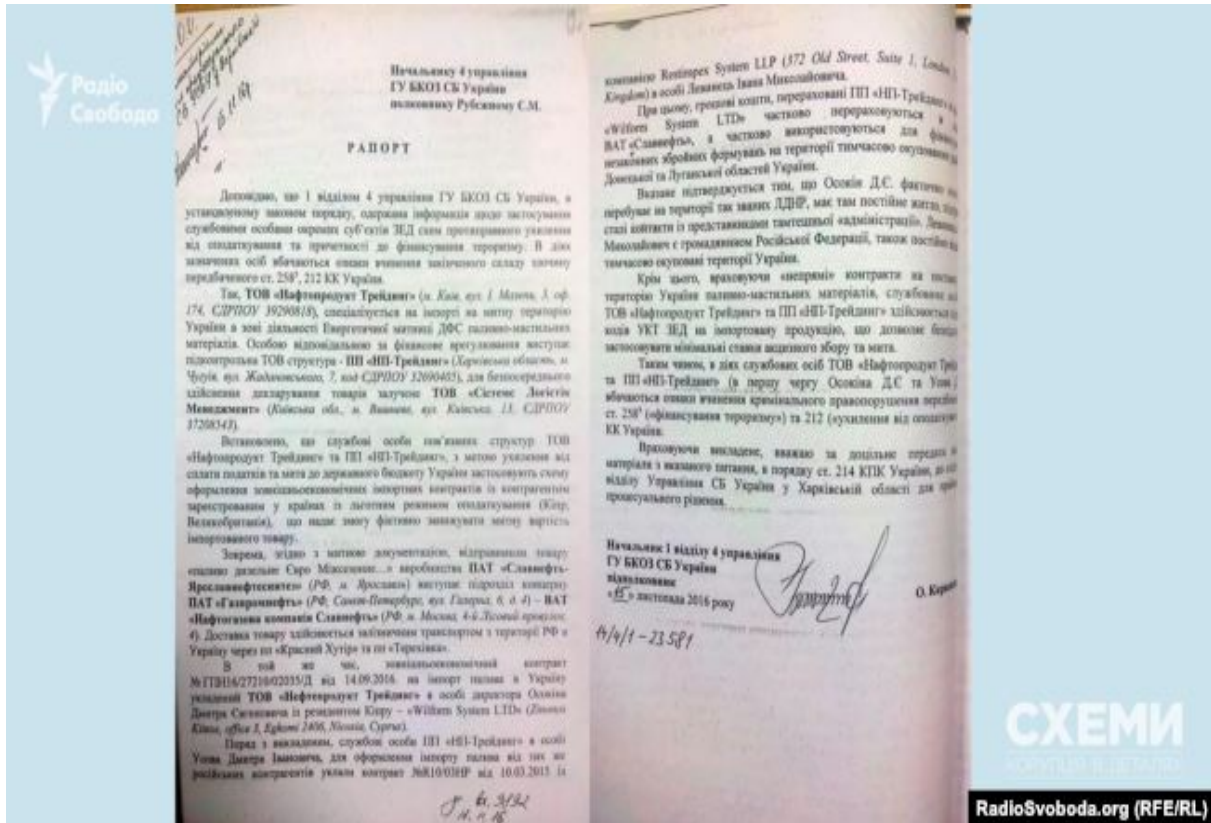
Цистерни зі скрапленим газом. Ілюстративне фото

Українські газовидобувники забезпечують лише 27 % від споживання скрапленого газу в Україні. Тому понад 70 % становить імпорт, переважно з Росії та Білорусі.

Лише 27 % від споживання скрапленого газу в Україні забезпечують українські газовидобувники

Наприкінці 2016 р. в імпортерів скрапленого газу почалися проблеми. Енергетична митниця Державної фіскальної служби зупинила оформлення кількох партій пального, щоб перевірити на предмет наявності вибухонебезпечних речовин. Підставою для цього став лист Служби безпеки України.

Лист Служби безпеки України

Причиною зупинки стало кримінальне провадження від 16 листопада 2016 р. за ст. 285-5 («фінансування тероризму»), яке СБУ відкрила щодо компаній «Нафтопродукт Трейдинг» та «НП-Трейдинг» і стосувалося поставки дизельного пального, а не скрапленого газу. Згодом СБУ зняла свої претензії до цих фірм, але продовжила переслідування імпортерів зрідженого газу за нібито ввезення отруйних речовин.

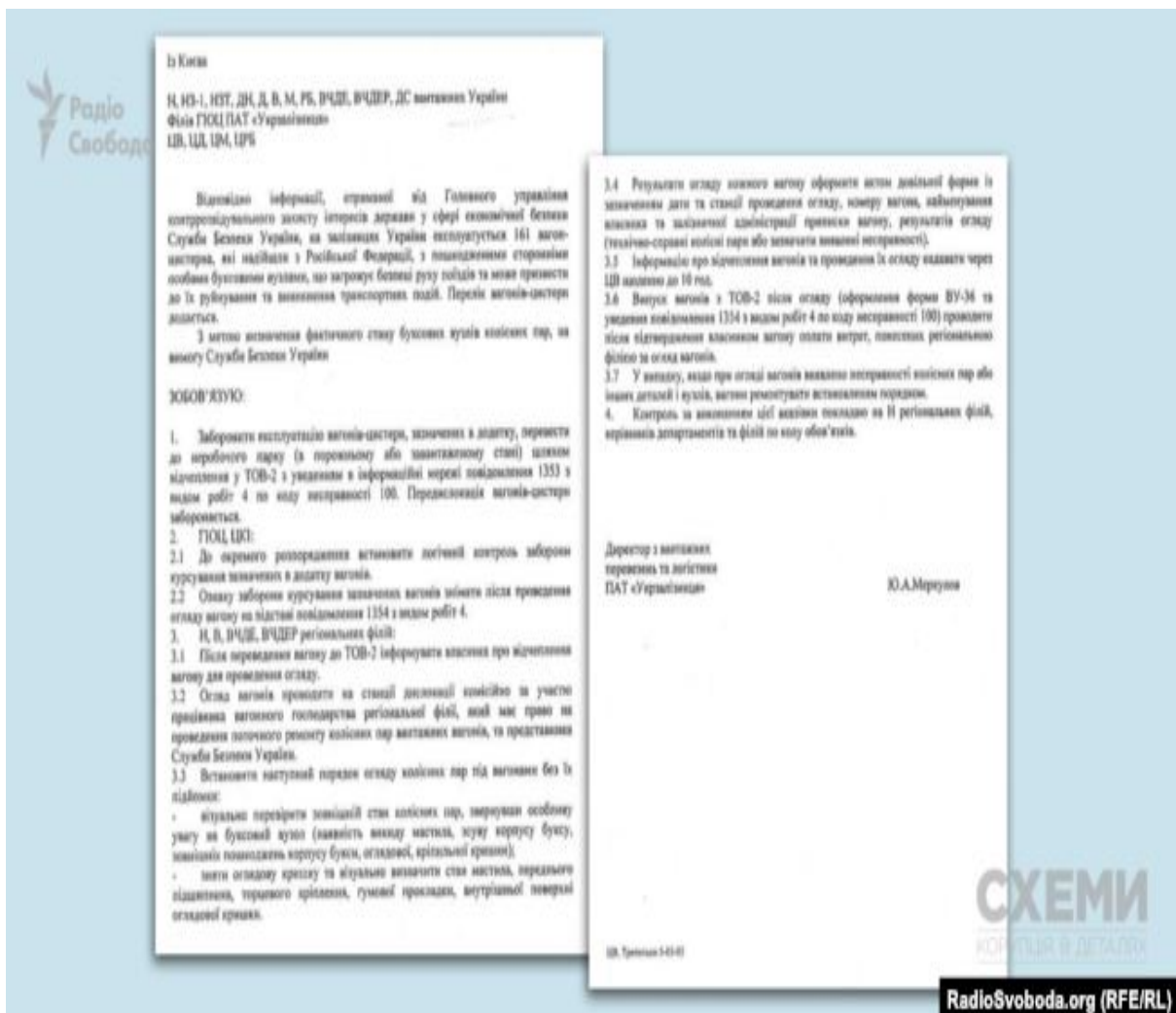
«У результаті СБУ зобов'язала Енергетичну митницю затримувати вантажі, що надходять на адресу 16 компаній», – розповідає директор «Консалтингової групи А-95» Сергій Куюн.

Цистерни зі скрапленим газом стоять в очікуванні слідчих СБУ для відбору проб або результатів аналізів протягом уже двох, а в деяких імпортерів і трьох місяців. «Митниця усіма можливими способами затягує терміни відбору проб. Вагони у нас стоять уже близько двох місяців. Хоча чинним законодавством передбачені певні чіткі терміни, в які митниця має зробити подібні процедури, – це 10 днів, або максимальний термін – це ще 20 днів, якщо раптом з якихось причин митниця не змогла виконати свої

зобов'язання. У нас вже є партії, які простоюють 60 днів», – каже директор компанії – імпортера скрапленого газу ТОВ «Газтрон-Україна» Владислав Колодяжний.

За його словами, лабораторії Енергетичної митниці не можуть самостійно провести дослідження на вміст отруйних речовин. У цей момент вантажовласники чекають, поки слідчі СБУ знайдуть відповідні лабораторії.

Частину цистерн затримали як речові докази. На початку лютого «Укрзалізниця» заборонила регіональним підрозділам експлуатацію 161 вагона-цистерни зі зрідженим газом, щодо яких СБУ проводить розслідування. Підставою також став лист СБУ.

Головне управління контролювання безпеки інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ вважає, що буксові вузли цих вагонів пошкоджені, що загрожує безпеці руху поїздів і може призвести до їх пошкодження й виникнення транспортних аварій. Перші перевірки вагонів не виявили несправностей, однак Енергетична митниця все одно відмовляється проводити оформлення газу, очікуючи на подальші розпорядження від СБУ.

6 лютого Міністерство економічного розвитку і торгівлі на вимогу СБУ видало наказ, згідно з яким проти 16 компаній – імпортерів нафто-

продуктів введені спеціальні санкції – заборона зовнішньоекономічної діяльності. Причина санкцій та сама: кримінальне провадження за ст. 285-5 («фінансування тероризму»). На компанії, проти яких введені санкції, припадає 40 % імпорту скрапленого газу в 2016 р.

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
(Мінекономрозвитку України)

НАКАЗ

06.02.2017

№ 154

Київ

**Про застосування спеціальної санкції –
тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності –
до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України**

Відповідно до статті 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність", на підставі поданих Служби безпеки України вих. від 03.02.2017 № 14/2022НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7539-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2021НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7536-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2020НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7531-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2019НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7525-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2018НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7520-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2017НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7530-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2016НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7528-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2014НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7523-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2015НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7519-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2024НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7510-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2023НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7524-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2028НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7537-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2027НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7534-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2026НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7529-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2025НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7522-17, вих. від 03.02.2017 № 14/2029НТ, вх. від 03.02.2017 № 05/7535-17

2

НАКАЗУЮ:

1. За проведення дій, які можуть шкодити інтересам національної економічної безпеки, порушення статті 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" у 40-денний строк з дня набрання чинності цим наказом застосувати спеціальну санкцію – тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності – до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, зазначених у додатку до цього наказу.

2. Департаменту регулювання зовнішньоекономічної діяльності (Савельєва Н. В.):

у встановленому порядку довести цей наказ до відома Державної фіскальної служби України, Національного банку України, Служби безпеки України, відповідних структурних підрозділів обласних та Київської міської державних адміністрацій;

забезпечити розміщення інформації про цей наказ на офіційному веб-сайті Мінекономрозвитку України в розділі спеціальних санкцій.

3. Відповідним структурним підрозділам обласних та Київської міської державних адміністрацій довести цей наказ до відома суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, зазначених у додатку до цього наказу.

4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі України

002

М. І. Тігарчук

СХЕМИ
КОРУПЦІЯ В ДЕТАЛІ

RadioSvoboda.org (RFE/RL)

Наказ МЕРТ про застосування санкцій щодо імпортерів

ПЕРЕЛІК
суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, до яких застосовано спеціальну санкцію - тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності

№	Назва резидента	Область	Адреса резидента	Код згідно з ЄДРПОУ	Сума заборг., тис. од.	Валюта	Назва нерезидента	Адреса нерезидента	Тип порушення	Підстава
1	ПП "РОДІНЬ"	ХАРКІВСЬКА	М. ХАРКІВ, ВУЛ. БОЛОТНИЧА, 6/В	0032029702					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
2	ПП "ОБАНГ"	ХАРКІВСЬКА	М. ХАРКІВ, ПР. ГАГАРИНА, 31/ВК	0032506294					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
3	ПП "КОМБАНІЯ "НАДЕЖДА"	ПОЛТАВСЬКА	СМТ. МАШИШКА, ВУЛ. ЛЕНІНА, 13/В	0022519085					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
4	ТОВ "ТАДЖИСТАН"	ХАРКІВСЬКА	М. ХАРКІВ, ВУЛ. А. ПРОСКУРИ, 1	0036499407					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
5	ТОВ "СИСТЕМС ДЖАСТІВ МЕНЕДЖМЕНТ"	КИЇВСЬКА	М. ВІСНЯВЕЦЬ, ВУЛ. КИЇВСЬКА, 13	0057208543					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
6	ТОВ "ПАРЛЕРВЕР-М ІТД"	ЗАКАРПАТСКА	М. ЗАКОРТОЖЕ, ВУЛ. ШВЕЙНИКА, 7/1	0024319073					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
7	ТОВ "ПРОПАНТРЕЙД"	ХАРКІВСЬКА	М. ХАРКІВ, ПРОВОД. ТЕАТРАЛЬНИЙ, 4	0034951714					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
8	ТОВ "УМІНІТЕРОСТАЧ"	КИЇВСЬКА	М. БАЛАНШІВКА, ВУЛ. ТОРНІШНА, 2/В	0039772410					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
9	ТОВ "УКРАЇНТЕРОСТАЧ"	М. КИЇВ	М. КИЇВ, ВУЛ. ПРЕДСЛАВІНСЬКА, 437, ОФ. 9	0039450145					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
10	ТОВ "УПБ-СВЕРДЛОС"	КИЇВСЬКА	М. БАЛАНШІВКА, ВУЛ. ТОРНІШНА, 2/В	0032497680					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17

Заступник директора департаменту регулювання зовнішньоекономічної діяльності - начальник відділу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Н. В. Савицький

Продовження додатка до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

від 06.02.2017 № 154

ПЕРЕЛІК
суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, до яких застосовано спеціальну санкцію - індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності

11	ТОВ "ВОЛОНА-ТЕХ"	М. КИЇВ	М. КИЇВ, ВУЛ. НИКОЇЙ ВІЛ, 3	0036028209					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
12	ОО "ІІІ-ТРЕЙДІНГ"	ХАРКІВСЬКА	М. ЧУТУШ, ЖАДАНОВСЬКАГО, 7	0032604405					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
13	ТОВ "ХОРСТАНАРТ АВТОГАТ"	ПОЛТАВСЬКА	М. ПОЛТАВА, ВУЛ. ЗІБЯКІВСЬКА, 1/В	0037958775					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
14	ТОВ "ФІК-ПІЛОС"	М. КИЇВ	М. КИЇВ, ВУЛ. МІЧУРИНА, 4	0030697215					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
15	ТОВ "СІГ-ПІЛОС"	ПОЛТАВСЬКА	М. ПОЛТАВА, ВУЛ. КАГАМІШКА, 13	0036396839					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17
16	ТОВ "ІНФОПРОДУКТ ТРЕЙДІНГ"	М. КИЇВ	М. КИЇВ, ВУЛ. І. МАЗУХИ, 13, ОФ. 174	0020908818					Ст. 37 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Матеріали Служби безпеки України від 03.02.2017 № 14/2017/НТ, від 03.02.2017 № 05/7324-17

Заступник директора департаменту регулювання зовнішньоекономічної діяльності - начальник відділу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Н. В. Савицький

СХЕМИ
КОРУПЦІЯ В ДЕТАЛЯХ

RadioSvoboda.org (RFE/RL)

Перелік імпортерів, до яких застосовано санкції

«Ми звернулися до міністерства з проханням: «Поясніть, що відбувається». Ми звернулися в СБУ. Я особисто був у пана Грицака в кабінеті, який сказав: «Так, ми розберемося, ми наведемо, звичайно, порядок», – розповідає Сергій Михайлик, власник компанії – імпортера скрапленого газу ТОВ «Автотранс».

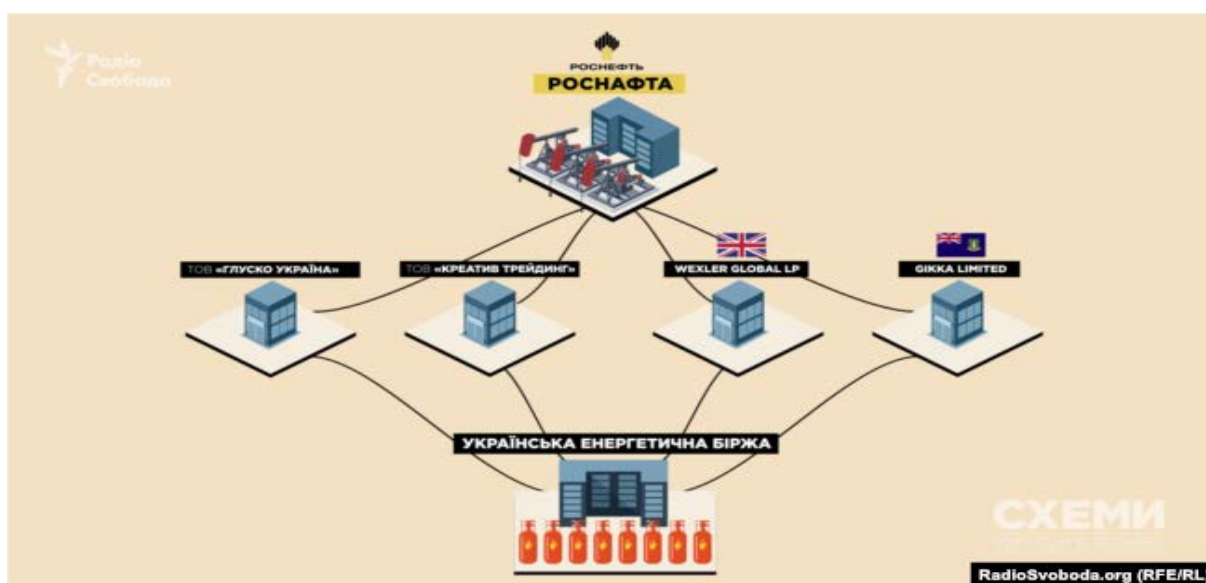
У МЕРТ вже **заявили**, що міністерство не несе відповідальності за санкції і є лише технічним виконавцем вимог СБУ.

Учасники ринку вважають, що СБУ є інструментом у руках політичних груп для переділу ринку і виведення нового гравця. Це повністю повторює сценарій появи компанії ВЕТЕК Сергія Курченка, який за президентства Віктора Януковича, входячи у його найближче оточення, так звану «сім'ю», монополізував ринок скрапленого газу, а потім і нафтопродуктів за допомогою силових та контролюючих державних органів.

«Новий Курченко»?

Якщо ринок імпорту зрідженого газу справді зачищають під нового гравця, то хто він? Певний час журналісти програми «Схеми» спостерігали: чи почала ввозити газ в Україну якась порівняно нова компанія, поки інші імпортери затиснуті в лещатах СБУ? І ось, у лютому вже почала вимальовуватись повна картина.

На Українську енергетичну біржу виставили товар на продаж 4 фірми, які раніше не були помічені в імпортуванні таких великих обсягів зрідженого газу. Це – «Глушко Україна», «Креатив Трейдинг», Wexler Global LP (Британія) та Gikka Limited (Британські Віргінські острови). Усі чотири пропонують українським споживачам скраплений газ виробництва російської держкомпанії «Роснефть».

На Українську енергетичну біржу виставили товар на продаж 4 фірми, які раніше не були помічені в імпортуванні таких великих обсягів зрідженого газу

Що це за фірми та як ще пов'язані між собою?

Почнімо з ТОВ «Глуско Україна». Її через швейцарську Proton Energy Group видання «Українська правда» та Liga.net у своїх розслідуваннях пов'язують із Віктором Медведчуком – кумом президента Росії Володимира Путіна. Саме ця група компаній стала власником мережі заправок «Роснефть» в Україні.

Те, що саме для Віктора Медведчука був «зачищений» ринок імпорту зрідженого газу, заявляють і основні учасники цього ринку. Але як щодо решти компаній, які розправили крила?

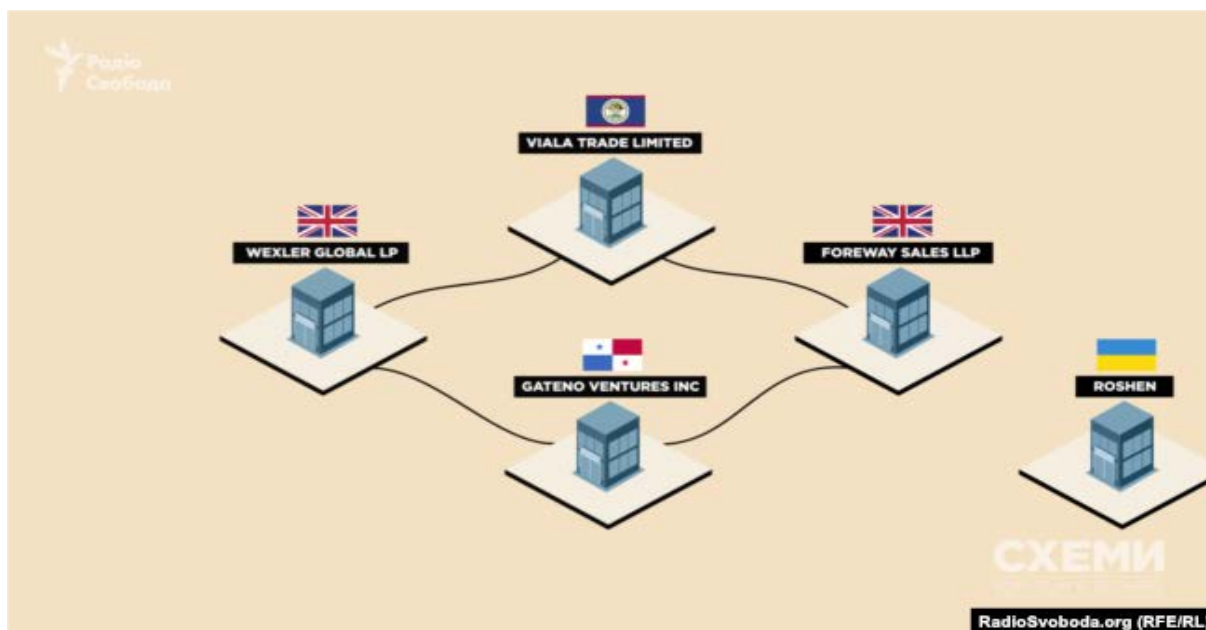

Цистерни зі скрапленням газом. Ілюстративне фото

Друга фірма, яка ввезла у січні – лютому понад 5 тисяч тонн зрідженого газу, поки традиційні імпортери були паралізовані СБУ, – це ТОВ «Креатив Трейдинг». Ще влітку інтерв'ю на правах власника цієї компанії давав Олексій Костяк. Зараз Костяк працює в ... департаменті скрапленого газу «Глуско Україна».

Ще дві іноземні фірми, які у новому році вийшли торгувати в Україні великими обсягами російського скрапленого газу, – це Wexler Global LP (Британія) та Gikka Limited (Британські Віргінські острови). Вони також між собою пов'язані. На торгах вони залишили однаковий контактний телефон. «Схеми» з'ясували, що це номер людини на ім'я Андрій Гарнавський. При цьому Андрій Гарнавський та Олексій Костяк разом працювали в іншій фірмі ТОВ «Трансконтиненталь» – компанії, яка спеціалізується на транспортуванні газу. Таким чином, коло замикається – фактично всі чотири фірми між собою так чи інакше пов'язані. І через «Глуско Україна», за даними журналістських розслідувань, шляхи ведуть до Віктора Медведчука. Щоправда, сам він публічно спростовує свою причетність до групи компаній «Глуско».

Не може залишитись поза увагою ще один факт. Британська фірма Wexler Global LP, що також успішно вийшла на ринок скрапленого газу в умовах штучного паралічу традиційних гравців, має цікавих засновників. А саме: дві фірми – Viala Trade Limited (Беліз) та Gateno Ventures Inc (Панама). Ці ж секретарські компанії і в засновниках британської фірми Foreway Sales LLP, через яку, за даними з митниці, корпорація «Рошен» у 2015 р. продавала свою продукцію до Туркменістану.

Від редакції: Після виходу цієї статті кондитерська корпорація «Рошен», кінцевим бенефіціарником-власником якої є президент України Петро Порошенко, розмістила на своєму сайті повідомлення, в котрому спростувала свою причетність «до продажу скрапленого газу».

«У зв'язку з виходом у ЗМІ ряду матеріалів про те, що кондитерська корпорація ROSHEN певним чином має відношення до продажу скрапленого газу, корпорація ROSHEN заявляє, що такі припущення не мають під собою ніяких підстав і до продажу газу корпорація ROSHEN жодним чином не має ніякого відношення – ні прямого, ні опосередкованого. Корпорація ROSHEN не має жодних інтересів на ринку палива», – йшлося у повідомленні.

Прибуткова вибірковість?

Об'єм скрапленого газу, ввезений з Росії, Білорусії, Казахстану іншими імпортерами, який уже 2–3 місяці блокується на митниці за ініціативою СБУ, становить близько 40 тисяч тонн.

При цьому нові вищезазначені гравці, що ведуть до Медведчука, безпроблемно ввезли в Україну вже понад 7 тисяч тонн скрапленого газу в січні та ще понад 23 тисячі тонн у лютому. Чотири фірми пов'язані між собою і завозять газ російської компанії «Роснефть». І до них питань у Служби безпеки, підконтрольної президенту України, не виникає.

Віктор Медведчук

Редакція звернулася до всіх згаданих осіб та компаній за коментарями. У прес-службі громадського руху «Український вибір», лідером якого є Віктор Медведчук, повідомили, що раніше вже заявляли, що ні Віктор Медведчук, ні його структури жодним чином не стосуються компанії «Глуско Україна».

На момент публікації решта осіб не відгукнулися на прохання висловити свою позицію. Редакція опублікує такі коментарі, щойно вони надійдуть.

1. Автори: Олександр Чорновалов – журналіст-розслідувач телевізійної програми «Схеми. Корупція в деталях» (спільний проєкт Радіо Свобода та Першого суспільного). Має економічну освіту. З 2005 до 2014 рр. працював у щотижневій газеті «Комерсант-Україна», пройшов шлях від журналіста до редактора відділу.

Наталія Седлецька, журналістка-розслідувальниця, авторка ідеї, редакторка та ведуча програми.

2. Концепція видання: «Схеми. Корупція в деталях» – щотижнева телевізійна програма журналістських розслідувань та аналітики про високопосадову корупцію. Спільний проєкт Української служби Радіо Свобода і телеканалу «UA:Перший».

3. Стаття «Імпорт скрапленого газу: під кого зачистили ринок?» (21.02.2017 р.).

4. Тема: «Переділ енергетичного ринку України».
5. Мета: з’ясувати, чи є СБУ інструментом у руках політичних груп для переділу газового ринку і виведення нового гравця (Медведчука).
6. Домисел: немає.
7. Метафори: немає
8. Думки експертів: наявні.
9. Статистика: наявна.
10. Авторський коментар (висновок): немає.
11. Загальний стиль: розслідувальний, головний прийом – аргументація (гіпотеза – аргумент на її користь або проти). Підтвердження аргументів фактами.
12. Публікація є типовим та вдалим прикладом журналістського розслідування.

Розслідування фактів рейдерства

Схема четверта: рейдери наймають хакерів та з їхньою допомогою зламують ключ до комп'ютерної програми, що дозволяє їм робити незаконні оборудки з майном підприємства та проводити інші дії – вносити майно під заставу, відчужувати його тощо. Така схема спрацьовує у випадках, коли реєстратор чи нотаріус користується не ліцензійними, а піратськими програмами, заощаджуючи на цьому кошти.

Схема п'ята: рейдер змінює статутний капітал підприємства, вносить зміни у статут або в установчий договір без відома інших співвласників, котрі не дуже цікавляться юридичною та майновою казуїстикою. Така схема працює тоді, коли протоколи приймаються реєстратором без підпису, завіреного нотаріусом.

Схема шоста полягає у відкритті нового розділу в реєстрі нерухомості. Подібні «фокуси» також відбуваються, коли існує матеріальна зацікавленість посадової особи, без якої такі маніпуляції зробити неможливо. Причиною таких дій фахівці називають малу відповідальність, мовляв, її треба посилювати.

Сьома схема стосується зміни статуту підприємства та переходу його на так званий модельний варіант – без згоди власника або інших співвласників. Таке трапляється також у разі, коли підписи на документах не завірені нотаріусом.

Як бачимо, рейдерство майже завжди ґрунтується на шахрайстві. Проте існують так звані сірі схеми, коли закон не порушується, а власник підприємства змінюється. На початку 2000-х рр. газета «Здесь живём» проводила журналістське розслідування такого факту.

Для рейдера у будь-якому разі головною є інформація про об'єкт. Чим більше він її отримає, тим простіше діяти надалі. Якщо рейдер безпосередньо володіє нею, наприклад входить у наглядову раду чи працює в юридичному відділі, інформація зазвичай повна – скільки в кого акцій, хто є акціонером або пайщиком тощо. Дрібніші деталі він відкладає на потім, головне – доступ до статуту, установчого договору тощо. Якщо такої інформації у злочинця немає, то елементарно заводиться «кріт». Купується. Він «зливає» дані, і коли юридична картина для рейдера стає зрозумілою, останній починає активно діяти. У нашому випадку йшлося про рентабельне підприємство у центрі міста з тисячним колективом. Профіль – швацький. Форма власності – акціонерне товариство.

У колективі фабрики поширюється інформація про купівлю акцій. Після цього через підставних осіб до працівників доводяться відомості про начебто порядний імідж та чесні наміри покупця. Десь місяць народ вагався, а далі поніс рейдерові свої цінні папери – з надією на краще майбутнє. Ціна на акції, до речі, також була трохи завищеною, але не набагато порівняно з ринковою. Вона трималася такою до тих пір, поки покупець не отримав контрольний пакет. А далі вартість акцій різко впала. Вся схема, справу зроблено.

Чи був порушений закон у даному випадку? Ні, було порушено тільки право на конфіденційність інформації, що не є кримінальним злочином. «Кріт» отримав винагороду та пішов собі геть. Рейдер отримав собі промислові площі у центрі міста, точніше – землю та приміщення, оскільки промисловість його не цікавила. Згодом фабрика стала збитковою, а тисячі швачок опинилися без роботи. Ось яке «краще майбутнє» вони отримали за свою легковажність.

Із середини 90-х рр. ринкові відносини стрімко увірвались у наше життя зі своїми акціями, емісіями та дефолтами. Люди, не маючи відповідної освіти та навіть уяви про ці речі, дуже часто ставали жертвами шахраїв. Проте і шахраями назвати їх було не можна, тому що діяли вони тоді у правовому полі, законодавство дозволяло. І тільки згодом, коли кількість жертв шахрайських схем рахувалась уже тисячами, українські парламентарі замислилися: треба щось робити.

Наприкінці 1998 р. головний редактор газети «Индустриальное Запорожье» (закрите акціонерне товариство – ЗАТ) звітував перед колективом про досягнення редакції за підзвітний період. Народ слухав і радів, адже радіти було чого: газета набувала популярності у читачів, зростали тиражі, підвищувалась зарплата працівників. Редакція мала прибуток, і на зборах колектив колегіально розмірковував, куди його витратити. Вирішили придбати нову автівку, виплатити премії, а з залишку надати безпроцентні позики тим, хто звернувся з таким проханням до правління ЗАТ.

Минуло півроку, і в «Индустриальці» з'явилися іноземці – пан Даріуш та пані Ольга (так вона себе називала), представники польсько-норвезької компанії «Оркла Медіа». Головний редактор Петро Горбачов пояснив підлеглим – треба розвивати міжнародне співробітництво та виходити спочатку на національний, а потім на європейський ринок. А Даріуш з Ольгою цього навчать.

І почали вчити закордонних модних нововведень, влаштовуючи для творчих працівників різноманітні тренінги. Тренером зазвичай була Ольга, Даріуша більше цікавила економіка та бухгалтерія. Вона емоційно розповідала журналістам (більшості з них вона годилась у доньки), як треба писати, аби не повернутися назад «у комуністичний заповідник». При цьому дуже часто застосовувала у своїх промовах слова «курва» та «холера», що різало вухо літнім слухачам (казали, що цієї звички вона набула у тюрмі, куди потрапила начебто за участь у «Солідарності»). Дещо під час навчання, зізнаємось, було корисним, наприклад запропоновані зміни у дизайні газети – розташування фото, шрифти, заголовки тощо. З чимось досвідчені журналісти не погоджувались та сперечались, але в цілому відбувався конструктивний діалог, що виглядало як нормальний творчий процес.

А ще за півроку Петро Горбачов знову звітував колективові про стан справ у ЗАТ. Виявилось, що газета має величезні борги (люди це відчували, бо три місяці поспіль не отримували зарплату) і впевнено крокує до банкрутства. Працівники не могли зрозуміти, що сталося: конкурентів на

ринку не побільшало, державна політика до ЗМІ не змінилася, папір не дорожчав, друкарські послуги – теж, а все настільки погано. Втім, переконував редактор, вихід існує – наші закордонні друзі готові простягнути редакції руку допомоги, треба лише владнати деякі юридичні формальності.

Народ видихнув повітря – так, звісно, хай простягають швидше. І «простягнули»: люди, врешті-решт, отримали зарплату (хоча десь третину з'їла інфляція), а видання газети не припинилося. Ніхто тоді не зрозумів, що відбулася емісія акцій за рейдерською схемою: підприємство довели до банкрутства, а після цього зробили зміни у статутний капітал, позбавивши колектив права на власність. Новим власником стала компанія «Оркла Медіа». Звісно, що люди за це рішення проголосували, хоча й не знали за що голосують – ніхто не роз'яснював таких «дрібниць». Вочевидь і головний редактор був у змові, його участь у злочинній (тоді законній) схемі була майже неприхованою.

А ще за півроку працівників у редакції стало вдвічі менше, зарплату всім працівникам суттєво скоротили, позбавили гонорарів позаштатних кореспондентів. Легітимним керівником редакції став Даріуш Богуцький як голова наглядової ради ЗАТ.

Рис. 10. Колектив газети «Индустриальное Запорожье» у день свого 60-річчя (пан Даріуш Богуцький у нижньому ряду праворуч, ліворуч від нього зверху – пані Ольга). Фото з власного архіву

Слід зазначити, що надалі «Оркла Медіа» все ж таки кинула газету напризволяще, висмоктавши всі її ресурси, включаючи бренд. Редакція після зміни чергового власника, немов повія, переходила з рук у руки, опинившись, нарешті, під протекторатом Індустріалбанку (співзвуччя: Індустріалбанк – «Индустриальное Запорожье»). З того часу посаду головного редактора обласного видання обіймає відомий у Запоріжжі журналіст Володимир Дупак.

Своєрідні рейдерські схеми існували не лише у великих промислових містах, але й у сільській місцевості. Злочинців, звісно насамперед цікавили рентабельні агропідприємства, ті, що мають свою промислову базу, власну землю, розвинуті комунікації. До них можна зарахувати потужні агрофірми, елеватори, підсобні господарства великих об'єднань на кшталт Маріупольського металургійного комбінату ім. Ілліча.

Розпаювання земель сільськогосподарського призначення, початок яких теж припав на «славнозвісні» 90-ті рр. з їхнім законодавчим колапсом, теж привертало увагу любителів поживитися задарма і, відповідно, слугувало темою багатьох журналістських розслідувань та досліджень. Майже у кожній агрофірмі використовували злочинні шляхи привласнювання шматка землі та частини ліквідного майна колишніх радгоспів і колгоспів, прикриваючись браком досвіду, нерозумінням інструкцій, деяких законодавчих актів тощо. У результаті існували «мертві душі», неіснуючі прізвища, вигадані спадкоємці. Укладалися фіктивні угоди, які позбавляли селян їхніх законних прав, вводилися в оману органи державної влади, піддроблялися документи і підкупувалися нотаріуси.

У 1999 р. газета «Таврія» Токмацького району Запорізької області розслідувала одну з таких схем. Так, у селі Чистопілля кожен із пайщиків отримав аж по 14 гектарів землі в одні руки (замість 5–6, як у сусідніх господарствах): людей у колгоспі було мало, а землі – багато. Спритний фермер почав скуповувати майже за безцінь паї, на які селяни вже встигли отримати державні акти. Закон забороняв землю купувати, але не забороняв дарувати. Тим і скористався колишній радгоспний бригадир. У результаті в його руках опинилося майже сто гектарів землі. Юридично було зроблено все правильно (знайомий нотаріус все швиденько оформив). Через деякий час частина пайщиків зрозуміла, що продешевили, люди звернулися до суду, мовляв, погодилися на шахрайство, підмінивши договір купівлі-продажу договором дарування. Суд договори розірвав, повернувши пайщикам їхню землю. Але дехто помер, дехто захворів, хтось виїхав у місто тощо. Зі ста гектарів землі у фермера лишилося майже сімдесят – цілком на законних підставах.

Коли законодавчо заборонили землю дарувати, шахраї почали оформлювати договори обміну, адже закон дозволяв обмінювати землю, якщо людина переїжджала в іншу місцевість. Знаходилась бабуся десь у селі під Києвом, де гектар коштував 50 тисяч доларів і погоджувалась продати за ціною вдсятеро меншою ринкової. Для цього робили обмін Київської зем-

лі на пай, припустимо, біля віддаленого селища на Херсонщині, де земля не коштувала майже нічого. От і вийшло, що за десять років під Києвом землі майже не лишилося – попри заборону її продажу.

Немало плутанини відбувалося через те, що селяни не поспішали оформлювати державні акти на землю, гадаючи, що земельний сертифікат є документом на право власності. Насправді сертифікати підтверджували право власності на гіпотетичний наділ, водночас державний акт мав свій кадастровий номер та справжні межі ділянки. Ось приклад.

Практичне завдання № 4. Проаналізувати наведене журналістське розслідування за пропонованою схемою

1. Методи збирання інформації, які використав автор.
2. Достовірність джерел інформації.
3. Користування джерелами відкритих даних.
4. Люди як джерело інформації. Застосування інтерв'ю.
5. Офіційні та неофіційні документи.
6. Застосування автором новітніх технологій та пристроїв.
7. Яким чином перевірялась достовірність даних? Чи перевірялась взагалі?
8. Яким чином проводилася систематизація та аналіз зібраної інформації?
9. Контент розслідування: авторський стиль, застосування метафор, переконливість, аргументованість.
10. Дотримання журналістської безпеки автором.
11. Вірогідні результати проведеного розслідування з боку органів влади.
12. Очікуваний суспільний резонанс. Загальна оцінка журналістського розслідування за 10-бальною шкалою.

Анатомія рейдерства. Як Мініюст може заробляти на незаконних об'єктах в агробізнесі (Розслідування. Ч. 2)

Любов Величко, 19 травня 2019, 11:52

Близько року народний депутат **Валерій Дубіль** та депутат Чернігівської облради **Олег Авер'янов** намагаються довести, що чесно відібрали 75 % агробізнесу у свого партнера **Олександра Головача**. Про що «Нова влада писала» у першій частині розслідування. Захоплений у липні 2018 р. агрохолдинг на Чернігівщині ТОВ «Промбудінновація» – це близько 5 тисяч гектарів землі, дорога сільськогосподарська техніка, приміщення та тисячі тонн зерна. Хто правий, а хто ні в даній історії – і досі з'ясовують правоохоронні органи та суди. «Нова влада» вирішила проаналізувати, як державні органи розв'язують заплутану війну за бізнес і чи намагаються втрутитись у процес розслідування та судочинства сторонні особи.

У першій частині розслідування ми розповіли про те, що до 18 липня 2018 р. 75 % частки в агрохолдингу ТОВ «Промбудінновація» належали Олександру Головачу; 12,5 % – Валерію Дубілю; 12,5 % – Олегу Авер'янову. Протягом 2012–2018 рр., за даними Олександра Головача та інформації з низки документів, лише він вкладав мільйони доларів у розвиток бізнесу: частину коштів – у вигляді інвестицій, частину коштів – як позику Дубілю та Авер'янову (які на момент інвестування не мали коштів і обіцяли їх повернути за деякий час).

Кому належить ТОВ Промбудінновація?

Засновники компанії	Скайнетмаркетинг	Смартлайф ЛТД	Аксаком ЛТД
Країна реєстрації фірми	Сейшельські острови	Сейшельські острови	Беліз
Реальний власник	Олександр Головач	Валерій Дубіль	Олег Авер'янов
Довірена особа	Дука Людмила	Косюк Любов	Олександр Паляниця
Була частка у бізнесі	75%	12,50%	12,50%
Стала частка у бізнесі з	17.07.2018	0	82,50%
			12,50%

Структура власності ТОВ «Промбудінновація» до і після рейдерського захоплення

Попри чітко прописані у договорах позики терміни, Дубіль та Авер'янов так і не повернули Головачу позичені мільйони. Натомість Авер'янов звернувся до приватного нотаріуса Ірини Мамай та, використавши, на думку Головача, підробні документи, переоформив його частку на користь Валерія Дубіля.

Валерій Дубіль (праворуч) і Олег Авер'янов

Таким чином, агробізнес став на 87,5 % належати Дубілю і на 12,5 % – Авер'янову. В Олександра Головача не залишилося нічого.

Олександр Головач

Шалено вигідне рейдерство

У липні 2018 р. земельний банк СТОВ «Богданівське» та ТОВ «Прилуцьке ХПП» (підконтрольні через структуру власності «Промбудінновації») становив понад чотири тисячі гектарів. А витрати на виробництво в агробізнесі вимірюються мільйонами гривень. Наприклад, на проект із вирощування шести сортів полуниці на крапельному зрошенні лише за рік було витрачено близько 6,8 млн грн. Крім цього, були захоплені будівлі, транспорт і врожай. Заявлена сума матеріальної шкоди становила 18 млн грн.

А з урахуванням коштів, які Олександр Головач вкладав у бізнес протягом останніх років, унаслідок конфлікту він втратив десятки мільйонів гривень. А коли на кону стоять такі шалені гроші, в хід можуть піти будь-які методи.

За законом реєстраційні дії нотаріус бере під особисту відповідальність і контролює наявність у клієнта всіх підтверджувальних законність процедури документів. Утім трапляються випадки, коли клієнт платить нотаріусу велику суму грошей за те, щоб той заплющив очі на відсутність деяких потрібних документів.

«Схема виглядала так: Олег Авер'янов пише заяву про те, що він стає власником на 75 % компанії ТОВ «Промбудінновація». Цю заяву нотаріус Ірина Мамай реєструє як «акт прийому-передачі корпоративних прав». Така послуга може коштувати близько 100 тисяч доларів, – ділиться інформацією адвокат Олексій Салоїда. – Під час реєстрації в електронну систему заливають замість акту прийому-передачі цю заяву. Електронна система не бачить, що залили не той документ. І за два тижні відбулося миттєве переоформлення всіх документів. Нерухомість, земельний банк, корпоративні права, директори, адреси – все змінилося».

У даній справі один із документів, на який спирається Олег Авер'янов, це начебто договір опціону на купівлю корпоративних прав ТОВ «Промбудінновація». Мовляв, за цим договором «Смарт лайф ЛТД» та «Аксаком ЛТД» мають право викупити частку в 50 % «Скайнет Маркетинг ЛТД.» до 2021 р. Нагадаємо, що станом на 2018 р. «Скайнет Маркетинг ЛТД.» вже належало 75 %.

Як стверджує Головач, цей договір опціону – підробка. Про це свідчить також низка помилок, які в ньому є.

Наприклад, зазначається, що ймовірний договір був начебто підписаний 12 жовтня 2011 р. Але на той час в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб компанія «Скайнет Макретинг ЛТД.» ще не володіла 50 % частки в статутному капіталі ТОВ «Промбудінновація». Відповідно, і договір опціону не міг бути укладений, оскільки держава ще не визнала 50 % права власності на частку в статутному капіталі ТОВ «Промбудінновація».

«Якби існував договір опціону, то у 2018 р. існував би й акт прийому-передачі, в якому було б зазначено: на рахунок «Скайнет Маркетинг ЛТД.» гроші перерахували. Але «Скайнет Маркетинг ЛТД.» не мало навіть свого банківського рахунка. А тому вони закинули гроші на рахунок нотаріуса. Й угода мала набути законної сили лише після того, як Головач отримав (!) кошти від Мамай. Але кошти Головач так і не отримав», – пояснює Олексій Салоїда, адвокат Олександра Головача.

«Нова Влада» звернулася до Ірини Мамай за коментарем з приводу цієї перереєстрації часток бізнесу:

– Поясніть, як ви могли зробити перереєстрацію частки Головача у бізнесі, не маючи на руках необхідного для проведення цієї реєстраційної дії документа – акта прийому-передачі?

– Всі реєстраційні дії вчинялися в рамках чинного законодавства, і контролюючі органи вже перевіряли цю інформацію. Я маю отримати дозвіл у замовника послуги, щоб розголошувати деталі цієї справи, – відповіла «Новій владі» нотаріус Ірина Мамай у телефонній розмові.

– А замовником послуги був Олег Авер'янов чи Валерій Дубіль?

– Я не пам'ятаю.

Після того, як Ірина Мамай змінила частки у бізнесі, нові власники – Дубіль та Авер'янов – пішли до державних реєстраторів і протягом двох тижнів провели 42 реєстраційні дії, докорінно змінивши структуру агробізнесу, засновників та директорів компаній агрохолдингу.

Протягом усього цього часу Олександр Головач намагався зупинити незаконні дії реєстраторів. Але його спроби провалилися.

«18 липня 2018 р. ми побачили, що в базі засвітився Авер'янов як новий засновник і власник контрольного пакета СТОВ «Богданівське». В цей же день пішли документи на призначення Максима Пиріжжа директором СТОВ «Богданівське» замість Олени Кислої. Тобто Авер'янов призначив Пиріжжа, – розповідає Євген Сергушин, екс-начальник служби безпеки агрохолдингу. – Я, юрист і директор поїхали до державного реєстратора в Прилуцькій міській раді. Говоримо, що директора ніхто не звільняв. А в реєстратора на столі якраз був протокол загальних зборів, на яких Авер'янов приймає рішен-

ня про призначення Пиріжска. Ми можемо якось зупинити цей процес? – питаю у реєстратора. «Ні. На мене тиснуть. Я не можу. У мене є пакет документів, я буду реєструвати», – сказала вона на вухо».

Міністерство юстиції могло б на нормативно-правовому рівні закрити ті дірки, які використовують рейдери для захоплення компаній. Але воно цього не робить – мабуть, це не вигідно насамперед із фінансового погляду.

«У нас зараз купа справ по агрооборудках – всі вони, наче під кальку, зроблені. Існує навіть негласний тариф для нотаріусів – тисяча доларів у конверті за одну реєстраційну дію. А коли йдеться про такі крупні сільгосппідприємства, суми можуть вимірюватися і десятками тисяч доларів. І – жодної кримінальної відповідальності», – пояснюють на умовах анонімності наші джерела в Генеральній прокуратурі України.

Наприклад, Ірину Мамай після скандальної перереєстрації багатомільйонного агробізнесу Головача, Авер'янова та Дубіля навіть не позбавили доступу до державних реєстрів і не заборонили працювати нотаріусом.

Антирейдерська «відмазка»

Щоб повернути свої 75 % частки у бізнесі, Олександр Головач звернувся до профільного органу Міністерства юстиції України – Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, або так званої Антирейдерської комісії. А також окремо – до Міністерства юстиції. Він прохав перевірити дії нотаріусів та державних реєстраторів, які брали участь у перереєстрації компанії, та заблокувати їм доступ до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Через два тижні після внесення змін у структуру агрохолдингу шість членів Антирейдерської комісії протягом трьох годин розглядали скаргу Олександра Головача. Очоловав цю Комісію Віталій Гайдук – директор Департаменту державної реєстрації та нотаріату.

В той день, 9 серпня 2018 р., під стіни Міністерства юстиції прийшло близько двохсот хліборобів СТОВ «Богданівське» та ТОВ «Прилуцьке ХПП». Люди вимагали скасувати реєстраційні дії нотаріуса Ірини Мамай.

Акція протесту під вікнами Міністерства юстиції України 9 серпня 2018 року – в день, коли Антирейдерська комісія розглядала скаргу про незаконну зміну власників агрохолдингу

Після засідання Антирейдерської комісії заступник міністра юстиції з питань державної реєстрації Олена Сукманова підписала наказ про відмову в задоволенні скарг заявника, оскільки *«державним реєстратором, приватним нотаріусом прийнято таке рішення відповідно до законодавства, наявна інформація про судові провадження у зв'язку зі спором між тими самими сторонами з того самого предмета й немає обставин, якими скаргник обґрунтовує свої вимоги»*.

Тобто Комісія відмовилась аналізувати скаргу, бо цей спір уже начебто розглядається у судах. Згідно із законом Комісія і справді може не розглядати скаргу. Але для цього їй потрібно мати три аргументи:

- 1) у суді спір відбувається між тими самими сторонами;
- 2) спір відбувається із того ж предмета;
- 3) спір відбувається за тих же обставин.

Сторонами конфлікту в скарзі до Антирейдерської комісії є: 1) **«Скайнет Маркетінг ЛТД.»** (власником якої є О. Головач) щодо реєстраційних дій; 2) **ТОВ «Промбудінновація»**; 3) **ТОВ «Оріон-СКТ»**; 4) **СТОВ «Богданівське»** (тобто всі ці чотири компанії повинні бути представлені в одному судовому позові).

Ми проаналізували судові ухвали, на які посилається Мінюст, і побачили, що в цих ухвалях сторонами спору є інші люди та компанії. Перелік цих компаній можна побачити у таблиці:

№ рішення	Суд, який розглядав справу	Сторони по справі	Рішення суду
Ухвала № 826/11312/18	Окружний адміністративний суд міста Києва	1) ТОВ «Промбудінновація», 2) Державний реєстратор Мась Ірина Олександрівна	Направити справу за підсудністю до Київського окружного адміністративного суду
Ухвала № 826/11278/18	Окружний адміністративний суд міста Києва	1) ТОВ «Промбудінновація», 2) приватний нотаріус Мамай Ірина Володимирівна, 3) державний реєстратор Сотнікова Тетяна Олександрівна	Закрити провадження
Ухвала № 826/11310/18	Окружний адміністративний суд міста Києва	1) ТОВ «Промбудінновація», 2) приватний нотаріус Мамай Ірина Володимирівна, 3) державний реєстратор Сотнікова Тетяна Олександрівна	Позовну заяву повернути позивачу
Ухвала № 826/11312/18	Київський окружний адміністративний суд	1) ТОВ «Промбудінновація», 2) Мась Ірина Олександрівна, 3) СТОВ «Богданівське»	Відмовити у відкритті провадження

Судові справи, на які посилалась Антирейдерська комісія, відмовляючи у розгляді скарги «Скайнет Маркетинг ЛТД.»

Те, що комісія заплющила очі на різних дійових осіб у судовому спорі та поданій скарзі, змусило Олександра Головача підозрювати членів Комісії у хабарництві. Тому Олександр Головач звернувся до суду. І тепер уже у судовому порядку представники Міністерства юстиції змушені пояснювати причини своєї відмови у розгляді скарги.

У ході судового розгляду представники Мін'юсту вже визнали, що вони не перевіряли законність проведення всіх 42 дій державного реєстратора, які були здійснені протягом двох тижнів після силового захоплення підприємств ТОВ «Прилуцьке ХПП» і СТОВ «Богданівське». Про що «Нова влада» вже писала.

«Розглядаючи скаргу, ми зайшли до Реєстру судових рішень і побачили там кілька справ, у яких фігурують деякі компанії, що й у скарзі до Комісії. Так, суть звернення відрізнялася, нам було досить того, що компанії майже всі одні й ті ж», – сказала представник Міністерства юстиції під час засідання 14 травня 2019 р. у Шостому апеляційному адміністративному суді міста Києва.

«Але закон вимагає, щоб і суть питання, і сторони спору були одними і тими ж. Виходить, що ви діяли не за законом», – апелював головуючий суддя Володимир Мельничук.

Представник Міністерства юстиції України відповіла, що Антирейдерська комісія Мін'юсту не має повноважень перевіряти використання під час перереєстрації компанії підроблених або ні документів.

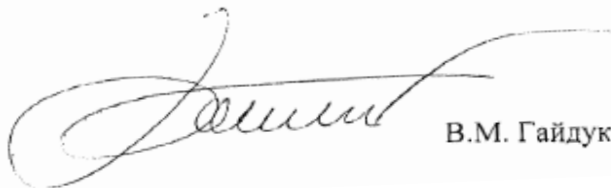
ВИРІШИЛА:

Відмовити у задоволенні скарги міжнародної бізнес компанії «СКАЙНЕТ МАРКЕТИНГ ЛТД.» в особі адвоката Салоїда О.А. від 20.07.2018, з доповненнями від 25.07.2018, від 27.07.2018, від 02.08.2018 у зв'язку з тим, що державним реєстратором, приватним нотаріусом прийнято таке рішення відповідно до законодавства, наявна інформація про судове провадження у зв'язку із спором між тими самими сторонами, з такого

18

самого предмета та відсутні обставини, якими скажчик обгрунтовує свої вимоги.

Голова Комісії

В.М. Гайдук

Фрагмент рішення Антираїдерської комісії під час розгляду скарги «Скайнет Маркетинг ЛТД.»

«Закон передбачає, що при здійсненні реєстраційної дії державний реєстратор завантажує в профільний реєстр всі копії документів, що надаються в рамках цієї події. Комісія може зайти в електронний реєстр і ознайомитися з цими документами. Але перевірити, чи не є ці документи підробкою, ми не можемо. Для проведення такої експертизи потрібно задіяти інші уповноважені експертні організації», – пояснила вона.

Вкрадені колеса

Після стрімкої зміни структури власності агрохолдингу нові власники так само швидко протягом вересня – жовтня 2018 р. продали сільськогосподарську техніку, яка належала ТОВ «Прилуцьке ХПП».

«Я як єдиний уповноважений представник ТОВ «Прилуцьке ХПП» не здійснювала жодних реєстраційних дій щодо автомобілів і не уповноважувала нікого на здійснення таких дій, – розповідає уповноважений представник ТОВ «Прилуцьке ХПП» Олена Кисла. – Схема багаторазового перепродажу майна мала б викликати підозру в органі, що здійснював перереєстрацію. Продаж авто від імені ТОВ «Прилуцьке ХПП» був здійснений від нібито уповноваженої особи Руслана Мазая (раніше двічі засуджений за крадіжку, безробітний). Копія доручення на ім'я Мазая і наказ на продаж автомобілів від імені экс-комерційного директора ТОВ «Прилуцьке ХПП» Тимошина Сергія – підроблені».

Трактор агрохолдингу протягом місяця кілька разів змінював власника

За її словами, всі автомобілі (в тому числі бензовоз, пожежна машина, трактор і зерновоз) перебували в гаражі на території підприємства. Після того, як нотаріус Ірина Мамай викреслила зі структури власності Олександра Головача, Олена Кисла фізично не могла розпоряджатися автівками, бо на територію підприємства її не пускала озброєна охорона.

Аж 30 листопада 2018 р. Новоазовський районний суд м. Чернігова за її клопотанням наклав арешт на транспортні засоби, які станом на 5 вересня були зареєстровані на ТОВ «Прилуцьке ХПП».

Але було вже запізно. Протягом місяця автомобілі тричі змінювали власників.

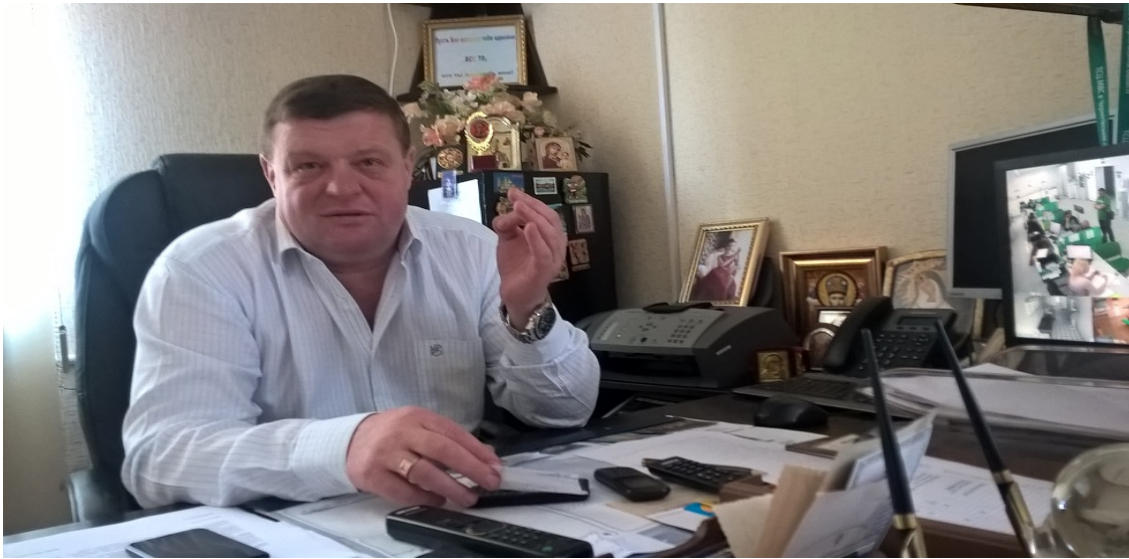
Пізніше Олена Кисла з'ясувала, що двоє покупців автомобілів – це будівельники, які працювали на будівництві будинку співвласника агрохолдингу Олега Авер'янова.

***Уповноважений представник ТОВ «Прилуцьке ХПП»
Олена Кисла звинувачує правоохоронців у бездіяльності***

За її словами, звернення до поліції, щоб та розшукала продані автомобілі, виявилися марним витратанням часу. Де зараз перебуває вся агротехніка – невідомо.

Щоб розібратись, як продавати автомобілі без реального власника та нотаріально затвердженої довіреності, ми вирушили до Територіального сервісного центру МВС № 7442 (м. Прилуки). Саме тут кілька разів проводили перереєстрацію тракторів та зерновозів ТОВ «Прилуцьке ХПП» восени 2018 року.

*Микола Гайдай, начальник Територіального сервісного центру МВС № 7442
(м. Прилуки)*

За словами начальника цього сервісного центру Миколи Гайдая, перереєстрація транспортних засобів відбувалася за наявності оригіналів документів, тому не викликала жодних підозр у реєстратора. Представником ТОВ «Прилуцьке ХПП» виступив Руслан Мазай – на його ім'я було випи-сано доручення від імені Олени Кислої.

Документ був оформлений на фірмовому бланку, підписаний та завірений мокрою печаткою – попри те, що всі печатки СБУ вилучила під час обшуку на підприємстві у серпні 2018 р. Оригінали печаток і досі перебувають у розпорядженні слідчого ГСУ СБУ. Тому є імовірність того, що доручення для продажу автівок скріплялися новими (підробленими) печатками.

«Від Прилуцького до мене приїжджала директор Кисла. Я її питаю: «Ви зверталися до поліції?». Вона каже: «Так». А чому тоді поліція не зробила жодних дій для того, щоб заборонити нам, наприклад, проводити перереєстрацію транспортних засобів? У нас не було жодних заборон на відчуження або перереєстрацію транспортних засобів», – пояснює Микола Гайдай.

Начальник вважає, що незаконна обуродка відбулася через бездіяльність слідчих, які розслідували справу рейдерського захоплення підприємства: *«Ми обслуговуємо п'ять районів, і не можемо знати, як виглядають підписи і печатки всіх зареєстрованих тут підприємств. Якби на наступний день після рейдерського захоплення слідчий нам надіслав відповідного листа, ми б жодних дій не проводили. Навіть орієнтування не було про те, що автомобілі захоплені, викрадені. Слідчий не вніс орієнтування на автомобілі, не вніс їх у розшук. У нас же є камери по всій Україні!».*

Зараз скасувати перереєстрацію автомобілів можна лише за рішенням суду.

Адвокати «Батьківщини»

Адвокати народного депутата України Валерія Дубіля (якому після ререєстрації належить контрольний пакет акцій агрохолдингу (87,5 %) взагалі заперечують його стосунок до ТОВ «Промбудінновація».

Але ціла низка фактів свідчить про протилежне.

1) Однією з кінцевих бенефіціарних власниць ТОВ «Промбудінновація» є Любов Косюк – тітка Валерія Дубіля.

2) У рамках експертизи підписів було з'ясовано, що саме Валерій Дубіль підписувався під понятійними документами щодо надання позики для ведення агробізнесу.

II. Выделение кредита Стороной 2 (А.Г.) в пользу Стороны 1 (О.А.+В.Д.).

В связи с отсутствием на сегодняшний день свободных денежных средств у Стороны 1 (О.А.+В.Д.), согласно п.1 Стороны договорились:

Сторона 2 (А.Г.) кредитует Сторону 1 (О.А.и В.Д.) на сумму 750 000 \$, (что в эквиваленте составляет 6 045 000 грн), и вносит свою часть в размере \$750 000, (что в эквиваленте составляет 6 045 000 грн).

Стороны определили график внесения денежных средств:

Дата	Сторона 1 (АО и ДВ)	Сторона 2 (АГ)
15.07.2012	\$750 000 (в эквиваленте = 6 045 000 грн)	\$750 000 (в эквиваленте = 6 045 000 грн)

Стороны договорились, что ставка за пользование кредитом составляет *11% годовых*.

Срок погашения % по кредиту - «15» числа каждого месяца, следующего за расчётным.

Срок погашения тела кредита – 31.01.2013г.

Примечание.

- а) По истечению срока погашения кредита, Стороны принимают совместное решение, (при условии согласия Стороны 2) о продлении срока действия кредита или его полного погашения.

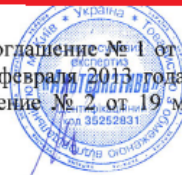
Олег А.
Валерій Д.
Александр Г.

В И С Н О В К И

1. Підписи у рядках «Олег А.» у документах «Соглашение № 1 от 24 апреля 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 1 от 24.04.2012», «Соглашение № 2 от 19 мая 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 2 от 19.05.2012», «Соглашение № 4 от 15 июля 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 4 от 15.07.2012», «Соглашение № 5 от 27 марта 2013 года», «Соглашение № 6 от 15 апреля 2013 года», «Соглашение № 8 от 08 июля 2013 года», «Соглашение № 10 от 01 декабря 2014 года», зображення якого міститься у рядку «Олег А.» у технічній копії документу «Соглашение № 7 от 27 марта 2013 года», виконані Авер'яновим Олегом В'ячеславовичем.

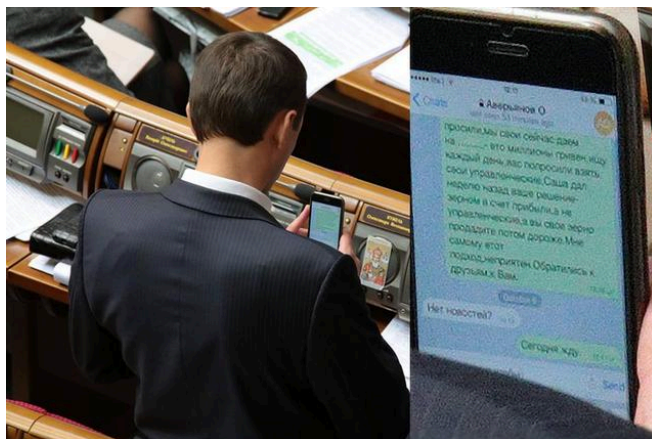
2. Підписи у рядках «Валерій Д.» у документах «Соглашение № 1 от 24 апреля 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 1 от 24.04.2012», «Соглашение № 2 от 19 мая 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 2 от 19.05.2012», «Соглашение № 4 от 15 июля 2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 4 от 15.07.2012», «Соглашение № 5 от 27 марта 2013 года», «Соглашение № 6 от 15 апреля 2013 года», «Соглашение № 8 от 08 июля 2013 года», зображення якого міститься у рядку «Валерій Д.» у технічній копії документу «Соглашение № 7 от 27 марта 2013 года», виконані Дубілем Валерієм Олександровичем.

2012 года», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 2 от 19.05.2012», «Дополнительное соглашение от 08 февраля 2013 года о пролонгации Соглашения № 4 от 15.07.2012», «Соглашение № 5 от 27 марта 2013 года», «Соглашение № 6 от 15 апреля 2013 года», «Соглашение № 8 от 08 июля 2013 года», зображення якого міститься у рядку «Валерій Д.» у технічній копії документу «Соглашение № 7 от 27 марта 2013 года», виконані Дубілем Валерієм Олександровичем.

Експерт Л. В. Фраймович підтвердив: документи про надання грошових коштів справді підписували Олег Авер'янов, Валерій Дубіль та Олександр Головач

3) У 2015 р. журналісти зафіксували телефонну переписку Валерія Дубіля із «Авер'яновим О.» під час парламентського засідання з приводу агробізнесу.

Валерій Дубіль переписується із контактом «Авер'янов О.» з приводу зерна, 2015 р.

4) Алла Шемет, підпис якої стоїть під начебто договором опціону (ймовірно підписаний заднім числом) про те, що «Смарт Лайф ЛТД» у будь-який час може викупити будь-яку частку компанії «Скайнет маркетинг ЛТД», – з 2008 до 2014 рр. була офіційним помічником народного депутата Валерія Дубіля.

5) Левову частку земельного банку агрохолдингу – близько 3700 гектарів – вивели на інше підприємство – ТОВ «Курс-Агро». Засновником цього підприємства є Сергій Тінюков, який донедавна був помічником народного депутата Валерія Дубіля.

Небажання Валерія Дубіля публічно визнавати свій стосунок до скандального агрохолдингу можна зрозуміти. Народний депутат є заступником голови партії «Батьківщина», і саме його генеральний прокурор Юрій Луценко називає одним із організаторів масштабної схеми підкупу виборців напередодні першого туру президентських виборів 2019 р.: *«Саме він (Валерій Дубіль – Ред.), за наявними у нас доказами (...), координував і організовував оплату технологів, у тому числі з Російської Федерації, котрі організовували сітку для виборів, яка фінансувалася з позавиборчого фонду. Суми, які фінансувалися, вражають. Йдеться про сотні й сотні мільйонів»*, – заявляв раніше Юрій Луценко.

Про свої наміри внести у парламент подання про зняття депутатської недоторканності з Валерія Дубіля і притягнення його до кримінальної відповідальності Луценко говорив ще на початку березня цього року. Але й зараз, через два місяці після наданої обіцянки, генпрокурор досі цього не зробив.

Водночас інтереси Дубіля у судових спрахх щодо спорів в агробізнесі представляють його колеги з партії «Батьківщина». Наприклад, адвокатом нового керівництва ТОВ «ВО Прилуцьке» є Віталій Нестор – голова Центру захисту киян, створеного за ініціативою партії «Батьківщина». Окрім цього, Віталій Нестор захищає Валерія Дубіля і в інших судових процесах.

Віталій Нестор перед судовим засіданням у Шостому апеляційному суді міста Києва, 14 травня 2019 р.

А Юрій Власенко, який очолює юридичний відділ Центру захисту киян, з невідомих причин навідується до кабінетів суддів перед засіданнями у справі агрохолдингу ТОВ «Промбудінновація».

І Юрій Власенко, і Віталій Нестор є довіреними особами Юлії Тимошенко у місті Києві.

Юлія Тимошенко, Віталій Нестор (у центрі) та Юрій Власенко

Схоже на те, що «Батьківщина» зараз максимально залучає свої кадри, щоб захистити схеми свого соратника. Окрім цього, самопроголошене керівництво агрохолдингу, ймовірно, намагається довести ТОВ «Промбудінновація» до банкрутства, можливо, щоб остаточно «замести сліди» ретельно продуманої схеми захоплення.

15 вересня 2018 р. ТОВ «Промбудінновація» позичила 2 млн грн у ТОВ «Аенко Груп», і не повернула ці кошти. Зараз суддя Господарського суду Львівської області Світлана Кітаєва розглядає цю справу (№ 914/286.19). Якщо вимоги ТОВ «Аенко Груп» будуть доведені, ТОВ «Промбудінновація» чекає процедура банкрутства.

Як наслідок, це дасть змогу людям, які контролюють підприємство, «замести сліди» у цій схемі. Тобто права законних власників. Адже якщо ТОВ «Промбудінновація» зникне як юридична особа, то повернути правовий статус законного власника Олександра Головача буде майже неможливо. Втім «Нова влада» контролюватиме подальший розвиток ситуації навколо агрохолдингу.

Рекомендована література

1. Вальраф Г. Репортер обвиняет / Вальраф Г. – М., 1988. – 397 с.
2. Уиллмен Дж. Журналистское расследование / Уиллмен Дж. – М., 1998. – С. 10–12.
3. Глушко О. Журналістське розслідування: Історія, теорія, практика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Глушко О. – К. : Арістей, 2006. – 144 с.
4. Здоровега В. Пошуки істини, утвердження переконань / Здоровега В. – Львів, 1975. – С. 14–23.
5. Тертычный А. Расследовательская журналистика : учеб. пособ. для вузов / Тертычный А. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 384 с.
6. Підручники. Етичні засади роботи журналіста: західний досвід. – К., 2002. – С. 95.
7. Саруханов В. Азбука телевидення. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 222 с.
8. Ворошилов В. Журналистика: учебник. – 4-е изд. – С.Пб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 656 с.

Університетські проєкти журналістських розслідувань:

<http://investigativereportingworkshop.org/>

<https://www.journalism.cuny.edu/future-students/specialties/investigative-reporting/>

<http://www.brandeis.edu/investigate/>

<https://journalism.columbia.edu/investigative>

<http://pearlproject.georgetown.edu/>

<http://journalism.berkeley.edu/program/investigative/>

<http://investigativereportingprogram.com/>

II. Журналістське розслідування: методика і жанр

У науковій практиці поняття «журналістське розслідування» розглядається у двох аспектах: як жанр та як метод. Український дослідник О. Глушко пояснює, що журналістське розслідування – це жанр аналітичної публіцистики, мета якого виявити потаємні пружини гострих суспільних проблем, справжні важелі існування яких старанно приховуються від широкої громадськості владними, політичними та іншими впливовими колами. Факти, вчинки і поведінка людей, колізії, що виникають між ними – є складовими, на підставі яких журналіст вибудовує власну концепцію досліджуваного явища, його природу та умови існування. За формою реалізації авторського задуму журналістське розслідування – складний, синтетичний жанр, у якому можуть бути використані елементи проблемної статті, памфлету, нарису, фейлетону, репортажу, рецензії, а також документи, листування, протоколи, угоди, архівні, статистичні дані [3].

Головним принципом у роботі журналіста, який проводить розслідування, є гласність, створення відповідної атмосфери, громадської думки щодо тих чи інших суспільних явищ, що включало б їхнє повторення у майбутньому. Для здійснення цієї мети в журналістському розслідуванні використовується весь арсенал літературно-публіцистичних засобів і стилістичних прийомів для стимулювання розумової енергії та впливу на емоції людей, викликаючи в них відповідну реакцію на подію.

Сприяти розумінню певного факту, ситуації, персонажів, послуговуючись, за необхідності, іншими жанрами журналістики для досягнення вагомішого результату, який легко перевіряється, – така мета розслідування.

Методика журналістського розслідування по-різному сприймається суспільством: в офіційних представників влади вона викликає певні негативні емоції, інші, навпаки, сприймають діяльність журналіста-розслідувача як єдиний засіб подолання проблеми та розкриття правди. Насправді, пріоритетом цього жанру є не розкриття прихованого, а інформування суспільства про об'єктивний стан справ, поширення вкрай необхідних фактів [4].

Мета розслідування – з'ясувати й довести. Воно має розкрити механіку події та її підтекст, інколи прихований, а інколи просто невідомий. Це залежить від обраного журналістом об'єкта зображення, де розслідування поділяються на два типи:

- 1) проблемне;
- 2) історичне.

У проблемному розслідуванні за предмет дослідження взято певну проблему, розв'язання якої шукає журналіст. В історичному ж автор оцінює історичний факт, досліджуючи документи та свідчення очевидців.

Загальне правило стверджує, що матеріал має містити відповіді на такі запитання: хто? що? де? коли? як? чому? Але розслідування йде значно далі, даючи детальні відповіді на ці запитання. Хто насправді є головною дійовою особою події? Що саме відбулось? У якому точно місці це трапи-

лося? Чим саме займалися учасники цієї події? Як функціонує система, що спричинила подію? Чому це могло статися?

Професор В. Здоровега вважає, що журналістське розслідування проводиться тоді, коли ситуація є предметом:

- журналістського (а не, скажімо, юридичного) аналізу;
- коли інший (юридичний, медичний та ін.) аналіз не задовольнив [5].

Завданням будь-якого журналістського розслідування є не тільки викриття певних злочинних дій та вчинків, а ще й створення публічного резонансу навколо них. Тим і відрізняється (за кінцевим результатом) журналістська діяльність від роботи слідчого. Мета останнього – зібрати докази провини і направити матеріали до суду, котрий вже й виносить остаточний вердикт – винного покарати, невинного виправдати. Завдання газетяра або телевізійника полягає в тому, щоб унеможливити повторення злочину в майбутньому. Це складніше, тому що трапляються випадки підкупу слідчих, прокурорів, суддів та ін.

Журналіст захищає інтереси суспільства, але він нікого не звинувачує, бо це є прерогативою суду. Він лише аргументує факти, робить вияви злочинних дій очевидними, а завдання влади та правоохоронних органів – реагувати на зібрану й доведену інформацію. Тому ми часто бачимо негативну реакцію, мовляв, жили спокійно, а хтось «розворушив осине гніздо», або доведеться за когось відповідати, наприклад, за підлеглого чи цілу організацію, проект, неправильну стратегію. Тобто злочинна недбалість чиновників також входить до сфери інтересів журналіста-розслідувача. Нижче наведено приклад такого розслідування, у якому журналіст обрав конкретну методику – запит (додатки 2–8).

III. Журналістське розслідування за допомогою запиту

Практичне завдання № 5. Проаналізувати наведене журналістське розслідування за запропонованою схемою

1. Методи збору інформації, які використав автор.
2. Достовірність джерел інформації.
3. Користування джерелами відкритих даних.
4. Електронний ресурс «Доступ до правди» як джерело інформації: переваги та недоліки.
5. Офіційні та неофіційні документи.
6. Застосування автором новітніх технологій і пристроїв.
7. Як перевірялась достовірність даних? Чи перевірялась взагалі?
8. Як проводилась систематизація та аналіз зібраної інформації?
9. Контент розслідування: авторський стиль, застосування метафор, переконливість, аргументованість.
10. Дотримання журналістських стандартів автором.
11. Доречність авторських коментарів.
12. Оцінка результату розслідування.

Ані «Ашану», ані «Каравану»

Останнім часом у Дніпрі для газетярів, телевізійників та представників мережевих ЗМІ існує надзвичайно великий вибір цікавих тем та сюжетів. Серед них особливо ті, що стосуються вірогідних зловживань бюджетними коштами, котрі, як висловились Маргарет Тетчер, треба розглядати виключно як гроші платників податків, тобто всіх працюючих дніпрян. Будівля мосту, багатостраждальне метро, реконструкція набережної Перемоги – ось одні з найголовніших та найгучніших подій цього року, що викликали потужний суспільний резонанс.

Водночас існують і дрібніші за масштабом теми, але вони теж важливі, бо викликають занепокоєння хоч і не всієї міської спільноти, а мешканців окремих мікрорайонів. Серед них – недобудова, розташована по вулиці Космічній, котра єднає Запорізьке шосе з Перемогою.

Історія питання повертає нас у 2011 р., коли автор побачив табличку на воротах недобудови ТРЦ «Караван», де повідомлялось про дату початку будівництва та його закінчення. Побачив і зрадив: це ж поруч будуть не тільки розваги, а ще й 100-відсотковий шопінг! Не треба їздити на інший кінець міста! Але минали рік за роком, проте будівництво торговельно-розважального чуда ніхто не поновлював. На територію за жерстяним парканом лазили діти, граючись, не зважаючи на охоронця, у небезпечні ігри. Навколишня територія заростала бур'яном, у тому числі амброзією у людський зріст, об'єкт поступово перетворювався на недобудову. Згодом зняли й табличку на воротах, щоб не обнадіювати людей ніякими термінами. Мешканці житломасиву Сокіл ставили одне одному запитання, на які не було відповіді.

Їх ми й вирішили надіслати у вигляді запиту до міської влади, користуючись досить зручним інтернет-ресурсом «Доступ до правди» <https://dostup.pravda.com.ua/>

(18.10.2019)

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які надають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Хто є власником (прізвище, підприємство) недобудови «Караван» по вул. Космічна у Дніпрі, будівництво якої мало завершитися декілька років тому?

2. Земля під забудову орендована чи є приватною власністю?

3. Як місцева влада впливає на забудовника, котрий загрожує мешканцям через поширення амброзії, небезпеку для дітей та незручностей для мешканців житломасиву Сокіл?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Минуло майже два тижні, але автор відповіді не отримав, хоча, згідно з українським законодавством, повинен її отримати у тижневий термін. Це

змусило його зробити повторний запит, у якому автор натякнув на намір оскарження дій відповідних посадових осіб щодо порушення чинного законодавства.

(26.10.2019)

Повторно.

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які дають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Хто є власником (прізвище, підприємство) недобудови «Караван» по вул. Космічна у Дніпрі, будівництво якої мало завершитися декілька років тому?

2. Земля під забудову орендована чи є приватною власністю?

3. Як місцева влада впливає на забудовника, котрий загрожує мешканцям через поширення амброзії, небезпеку для дітей та незручностей для мешканців житломасиву Сокіл?

У разі ненадання або надання неповної інформації я оскаржуватиму бездіяльність розпорядника відповідно до ст. 23 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» до керівника розпорядника, вищого органу, суду або омбудсмана.

З повагою Геннадій Сенкевич.

І ось довгоочікувана відповідь, у решті-решт, надійшла 28.10.2019 р. Надаємо її електронну копію. Уважно вивчивши документ, можна зробити такі висновки:

– Відповідальна особа, директор департаменту Дніпровської міської ради по роботі з активами Д. І. Мовшин, лише частково відповів на поставлені запитання, «перевівши стріли» на міську програму боротьби з амброзією. Жодного слова не було сказано ані про власників недобудови (укладаючи договір з міською радою, вони обов'язково надають на тендер Статут та Установчий договір), ані про реакцію міської влади на порушення умов договору. Хоча пункт 3.1, зміст якого міститься у відповіді, свідчить про такі порушення.

– Незрозумілими є причини зупинення будівництва та існування наміру міської влади спонукати орендаря виконати договірні умови.

Тому виникла необхідність зробити наступний запит. На думку журналіста, у ньому більш конкретно викладені питання, котрі цікавлять міську спільноту.

(28.10.2019)

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які дають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Які фізичні особи є власниками (засновниками) Товариства з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020)?

2. Якщо у договорі є п. 3.1, згідно з яким Товариство з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» зобов'язане закінчити проектування та будівництво об'єкта упродовж 5 років, починаючи з дати укладання договору (09.03.2005 р.), то з яких причин ТРЦ досі не добудовано?

3. Як місцева влада впливає на забудовника, котрий не виконує умов договору?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Водночас журналістові стало цікаво, яка сума орендної плати надходить до бюджету міста за умовами договору оренди та чи надходить вона взагалі. Тому виникла необхідність написати ще один запит, на який, сподіваємось, відповідь отримаємо своєчасно.

(29.10.2019)

Доброго дня!

На підставі ст.ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які надають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Яку суму становить розмір орендної плати згідно з договором, укладеним 09.03.2005 р. між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020) та Дніпровською міською радою?

2. Чи своєчасно сплачує цей орендар орендну платню за землю, котрею не користується?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Два роки тому у Дніпрі пролунала новина: «Ашан» купив ТРЦ «Караван», дуже стисла інформація з'явилась у місцевих ЗМІ з цього приводу. Так **Gorod.dp.ua** повідомив: «В серпні мережа гіпермаркетів «Ашан» завершила сделку с ТРЦ «Караван» и приобрела его. Об этом сообщает пресс-служба «Ашан» на своей странице в Facebook. В связи со сменой владельца, посетителей «Каравана» ждут изменения. «Торгово-развлекательный центр «Караван» продолжает работать в прежнем режиме, меняется лишь арендодатель. Это значит, что в ТРЦ поменяется лишь продуктовый супермаркет «Караван», и вместо него будет «Ашан». Все остальные магазины будут работать в прежнем режиме. Посетителей, у которых остались бонусы на карточках, убедительно просим потратить их до 28 сентября, иначе они попросту сгорят», – говориться в повідомленні». <https://gorod.dp.ua/news/136264>. У заяві не повідомляється про подальшу долю недобудованого комплексу. Про неї поширюються лише чутки.

Ось така ситуація склалась навколо спроби з'ясувати причини недобудови другого в місті «Каравану», котрий поступово перетворюється на смітник. Про результати подальшого спілкування з чиновниками на цю тематику ми повідомимо читачеві окремо, після отримання відповідей на запити. Далі буде.

Геннадій Сенкевич журналіст.

Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист»
<http://www.esz.org.ua/?p=17391>

Фейсбук:

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/697208427443402>

Ані «Ашану», ані «Каравану».

(продовження, початок Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист»: <http://www.esz.org.ua/?p=17391>, Фейсбук: <https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/697208427443402>

1 листопада ми отримали відповіді на наші два попередні запити щодо недобудови ТРЦ «Караван» у Дніпрі по вул. Космічна. Нагадаю питання, котрі містилися у запитах:

1. Які фізичні особи є власниками (засновниками) Товариства з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020)?

2. Якщо у договорі є п. 3.1, згідно з яким Товариство з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» зобов'язане закінчити проектування та будівництво об'єкта упродовж 5 років, починаючи з дати укладання договору (09.03.2005 р.), то з яких причин ТРЦ досі не добудовано?

3. Як місцева влада впливає на забудовника, котрий не виконує умов договору?

4. Яку суму становить розмір орендної плати згідно з договором, укладеним 09.03.2005 р. між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020) та Дніпровською міською радою?

5. Чи своєчасно сплачує цей орендар орендну платню за землю, котрою не користується?

Якщо уважно проаналізуємо відповіді, наведені нижче, враховуючи суто юридичну казуїстику, котру використовує директор департаменту по роботі з активами Дніпровської міської ради Д. І. Мовшин, можна зробити певні висновки. Головний із них – влада навмисне приховує суспільно значущу інформацію.

По-перше, чому казуїстика? Тому що, на думку розслідувача, вона є інструментом уведення в оману читачів, тобто мешканців міста. Якщо на наше третє запитання навіть можна відповісти односкладно – так чи ні, то чиновник застосовує юридичні звороти, котрі не зрозумілі для пересічного громадянина. В результаті у нього складається логічне враження: міська влада – попередня й чинна – нічогосінько не зробила для того, аби

«Караван» по вул. Космічній був добудований. Якби будь-яких заходів за майже 10 років було вжито, про них обов'язково повідомили.

По-друге, для оприлюднення суми орендної платні за землю не треба звертатися до податківців, вона є в Договорі між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) та Дніпровською міською радою, котрий лежить на полиці, може, в сусідньому кабінеті, а, може, поверхом нижче. Тобто зазначений 1 відсоток може бути переведений у грошовий еквівалент, щоб ми розуміли, що придбаває, а що втрачає міська спільнота від масштабної недобудови.

По-третє, факт сплати коштів, згідно з договором оренди, теж не є таємницею та конфіденційною інформацією, тому односкладна відповідь «Так» чи «Ні» нас також би влаштувала.

Отже, виходить, що пан Д. І. Мовшин задовольнив нашу зацікавленість лише на 25 відсотків. Що ж, і то добре. Навіть попри небажання спілкуватися відверто ми таки дізналися про те, хто керівник підприємства, а хто – кінцевий бенефіціарний власник та маємо їхні юридичні адреси. У них ми запитаємо про те, що нас цікавить більше за все – чи буде «Караван» добудовано, адже скоро скінчиться термін оренди землі (за умови, якщо юридичні адреси не фіктивні та, якщо існує добра воля власників-бенефіціарів). А що стосується пана Д. І. Мовшина, то йому доведеться продовжити офіційне спілкування з розслідувачем та найближчим часом відповісти на такі запитання:

1. Чи є в зазначеному Договорі оренди земельної ділянки між ТОВ «Караван Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) та Дніпровською міською радою пункт, згідно з яким до орендаря може бути застосовано штрафні санкції?

2. Чи створено міською владою спеціальну комісію, котра працює з власниками недобудов та які результати цієї роботи?

Про те, як продовжується журналістське розслідування, ми своєчасно повідомимо читачів. Далі буде.

Геннадій Сенкевич, журналіст.

Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист», 02.11.2019 рік.

<http://www.esz.org.ua/?p=17421>

Фейсбук:

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/700579710439607>

02.10.2019 р.

Доброго дня!

На підставі ст.ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., які дають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу дати таку інформацію (документи):

1. Чи є в Договорі оренди земельної ділянки між ТОВ «Караван Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) та Дніпровською міською радою

пункт, згідно з яким до орендаря можуть бути застосовані штрафні санкції?

2. Чи створена міською владою спеціальна комісія, котра працює з власниками недобудов, та якими є результати цієї роботи за останні три роки?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Ані «Ашану», ані «Каравану»

(продовження, початок всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист»: <http://www.esz.org.ua/?p=17391>, Фейсбук: <https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/697208427443402>

У зазначений українським законодавством термін відповідь на останній запит ми не отримали, про це повідомив «Доступ до правди». Це не дивно, бо поставлені запитання досить конкретні. Для того, аби застосувати технологію «заведення рака за камінь», треба певний час посидіти, поміркувати, може, з кимось порадитись. Крім того, у нашому листуванні з Дніпровською міською радою випадки несвоєчасного надання відповіді на запит уже траплялись. Тому ми змушені направити запит повторно, з попередженням про можливе оскарження. До речі, у «Доступі до правди» є медіа-юрист, і при нагоді можна безплатно скористатися його послугами. Але поки що не слід втрачати надії. Нагадаємо, що ми також очікуємо на відповідь від податкової служби, куди переслав наші запитання директор департаменту по роботі з активами Дніпровської міської ради Д. І. Мовшин. Далі буде.

09.11.2019 р. Повторно.

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., які дають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Чи є в Договорі оренди земельної ділянки між ТОВ «Караван Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) та Дніпровською міською радою пункт, згідно з яким до орендаря може бути застосовано штрафні санкції?

2. Чи створена міською владою спеціальна комісія, котра працює з власниками недобудов, та якими є результати цієї роботи за останні три роки?

У разі ненадання або надання неповної інформації я оскаржуватиму бездіяльність розпорядника відповідно до ст. 23 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» до керівника розпорядника, вищого органу, суду або омбудсмена.

З повагою Геннадій Сенкевич.

Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист», 09.11.2019 р.
<http://www.esz.org.ua/?p=17459>

Ані «Ашану», ані «Каравану»

(Продовження. Початок журналістського розслідування на сайті всеукраїнського видання «Екологія та соціальний захист» <http://www.esz.org.ua/?p=17391>, <http://www.esz.org.ua/?p=17421>, <http://www.esz.org.ua/?p=17459>. У Фейсбучі: <https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/697208427443402>, <https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/700579710439607>)

У відповідь на наше чергове звернення ми чомусь отримали одразу дві ідентичні відповіді, підписані директором департаменту по роботі з активними Дніпровської міської ради Д. І. Мовшиним – від 08.11.2019 р. та від 13.11.2019 р. Їх відрізняють одна від одної лише реєстраційні записи. Решта скалькована, тому слід вважати, що відповідь все ж таки одна. Чиновник посилається на складність питань та на п. 4 ст. 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», яка, на його думку дає підставу щодо продовження терміну відповіді до 20 діб. Тобто слід зачекати ще трохи. Але від якої дати слід відштовхуватися? Віта Володовська, медіа-юристка ГО «Лабораторія цифрової безпеки» надала нам чіткі роз'яснення щодо термінів, а також зробила правову оцінку самої відповіді державного службовця, котрий обрав досить кумедну тактику спілкування з журналістом. Наводимо її коментар без скорочень:

«У відповіді на запит Дніпровська міська рада, продовжуючи строк розгляду запиту, посилається на те, що відповідь на питання, поставлені запитувачем, потребує збору та обробки значної кількості інформації.»

Відповідно до ст. 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Закон не деталізує, що саме слід вважати «великим обсягом» чи «значною кількістю» даних. Ці поняття мають застосовуватись із врахуванням обставин кожного окремого запиту та можливостей розпорядника інформації (наявність обладнання, спосіб зберігання інформації тощо).

Запит, що розглядається, по суті містить такі запитання:

1. Щодо наявності положень про санкції у договорі оренди, стороною якого є розпорядник інформації,

2. Щодо факту створення спеціальної комісії, а також щодо результатів роботи такої комісії за останні три роки.

Із перелічених питань лише останнє таке, що може потребувати додаткового часу для підготовки відповіді (наприклад, пошук та копіювання звітів чи протоколів роботи комісії за останні три роки). До речі, запитувачу, щоб отримати саме ті дані, які потрібні, варто було б краще деталізувати, що він розуміє під «результатами роботи» (документи самої комісії, чи, наприклад, зовнішню оцінку її діяльності, якщо така проводилась і т. д.). Відсутність такого уточнення не може бути підставою для відмови у розгляді запиту. Але на практиці буде важче оцінити повноту отриманої інформації.

Щодо питань про наявність у договорі оренди земельної ділянки між ТОВ «Караван – Дніпропетровськ» та Дніпровською міською радою пункту, згідно з яким до орендаря можуть бути застосовані штрафні санкції, а також про те, чи створена міською владою спеціальна комісія щодо недобудов (про що мало бути прийняте відповідне рішення), – із відповіді на запит підстав для продовження розгляду не вбачається. Так, відповідно до ст. 18 Закону України «Про доступ до публічної інформації», для забезпечення збереження та доступу до публічної інформації документи, що знаходяться у суб'єктів владних повноважень, підлягають обов'язковій реєстрації в системі обліку. Таким чином, пошук документів, про які йдеться у запиті, не міг потребувати багато часу.

Зважаючи на це, розгляд запиту міг бути законно продовженим лише в частині надання копій документів про результати роботи комісії (якщо така існувала). Одночасно ж інформуванням запитувача про продовження розпорядник мав надати відповідь на інші запитання, які не потребували «обробки значної кількості» даних.

Слід також наголосити, що початок перебігу 20-денного строку розгляду запиту має рахуватися не з моменту надсилання повідомлення про продовження, а з дня наступного за днем отримання запиту розпорядником. Відповідь по суті запиту має бути надана, як тільки буде підготовлена, але саме в межах цього строку».

Таким чином, ми остаточно переконалися, що інформація, яка має гостро соціальне значення для тисяч дніпрян, навмисне приховується. Але ж офіційно крапку в цій історії ставити ще зарано, бо листування триває. Тобто всі можливості отримати максимальний обсяг інформації ще не вичерпано. Тому далі буде.

Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист», 18.11.2019 р.

<http://www.esz.org.ua/?p=17503>

Фейсбук:

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/713192239178354>

Ані «Ашану», ані «Каравану»

(Продовження. Початок журналістського розслідування на сайті всеукраїнського видання «Екологія та соціальний захист»

<http://www.esz.org.ua/?p=17391>, <http://www.esz.org.ua/?p=17421>,

<http://www.esz.org.ua/?p=17459> <http://www.esz.org.ua/?p=17503>.

У Фейсбучі:

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/697208427443402>,

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/700579710439607>

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/713192239178354>)

20 листопада, нарешті, хай із порушенням установлених законодавством термінів, ми отримали відповідь на свій останній запит. На 3-ох сторінках документа (фотокопії в Додатках) загалом міститься інформація, якою

ми цікавились, а саме: у договорі між забудовником «Каравану» та міськрадою є пункт, згідно з яким за невиконання умов можуть бути застосовані штрафні санкції – «у разі несплати орендної плати у строки, визначені цим договором, справляється пеня на суму боргу орендної плати за кожний календарний день прострочення в розмірі 120 відсотків річних облікової ставки НБУ, діючої на день виникнення боргу або на день його повного погашення і застосовується та величина ставки, яка є більшою». Також зазначається, що орендар повинен дотримуватися режиму використання земельної ділянки та приступати до використання у зазначені терміни.

Отже, договір існує, у ньому містяться всі пункти, які повинні зобов'язати орендаря діяти на користь громади, але пункти ці не виконуються. У відповіді ми також не знайшли відомостей про претензійну роботу органів місцевої влади щодо примушення орендаря виконати прийняті на себе зобов'язки. Жодного слова ані про комісію, ані про включення питання на розгляд виконкому або сесії. Тобто влада як заплющувала на недобудову очі, так і продовжує заплющувати.

З нашого листування з директором департаменту по роботі з активами Дніпровської міської ради Д. І. Мовшиним ми також не встановили, чи застосовуються вже десять років поспіль штрафні санкції до ТОВ «Караван-Дніпропетровськ». Чиновник зазначає, що стягнення пені – це компетенція податкової інспекції, мовляв, звертайтеся туди. Відтак не можна зробити висновки про те, наскільки штрафні санкції є незручними для забудовника. Та головне наше завдання – повідомити городян про подальшу долю занедбаного шматка їхньої землі – не можна вважати виконаним.

Таким чином, ми тільки констатуємо про завершення першого етапу нашого розслідування, що пов'язаний зі спілкуванням з міською радою, принаймні з паном Д. І. Мовшиним. Попереду – листування з податківцями. І ось наш перший запит до Дніпровської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Дніпропетровській області.

24.11.2019 р.

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які дають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Яку суму становить розмір орендної плати згідно з договором, укладеним 09.03.2005 р. між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДР-ПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020) та Дніпровською міською радою?

2. Яку суму пені у поточному році сплатило ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» за порушення умов Договору оренди земельної ділянки,

укладеному 09.03.2005 р. між ТОВ «Караван Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) та Дніпровською міською радою?

3. Яка загальна сума штрафних санкцій сплачена ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» у період з 01.01.2010 р. по нинішній час?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Всеукраїнське видання «Екологія та соціальний захист», 24.11.2019 рік
<http://www.esz.org.ua/?p=17521>

Фейсбук:

<https://www.facebook.com/gennadiy.senkevich/posts/718314371999474>

25.11.2019 р. Відповідь без підпису.

Дніпровська об'єднана державна
податкова інспекція Головного управління
ДФС у Дніпропетровській області

Шановний Геннадій Сенкевич!

Дніпровська ДПІ Дніпровсько-Новомосковського управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області розглянула Ваш запит, який надійшов на електронну скриньку Дніпровської ДПІ, і повідомляє:

Підпунктом 17.1.9 пункту 17.9 статті 17 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) визначено, що платник податків має право на нерозголошення контролюючим органом (посадовими особами) відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами.

Згідно з пп. 21.1.6 п. 21.1 ст. 21 ПКУ, посадові особи контролюючих органів зобов'язані не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом, що одержується, використовується, зберігається під час реалізації функцій, покладених на контролюючі органи.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ст. 32 Конституції України)

25.11.2019 р. Заперечення.

Доброго дня!

Громада, якій належить земельна ділянка, має право знати, скільки гривень (не відсотків, котрі без договору складно поррахувати) вона отримує в якості орендної плати. Тим більше, що недобудова є загрозою для життя і здоров'я людей, котрі мешкають поруч. Якщо ми не отримаємо

відповіді, то вважатимемо, що влада навмисне прикриває злочин, а це є ознакою корупції.

З повагою Геннадій Сенкевич.

28 листопада 2019 р. Відповідь без підпису.

Дніпровська об'єднана державна податкова
інспекція Головного управління ДФС
у Дніпропетровській області.

Шановний Геннадій Сенкевич!

Дніпровсько-Новомосковське управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області розглянуло ваше звернення щодо надання інформації про розмір орендної плати згідно з договором оренди земельної ділянки, розташованої за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), та повідомляє:

Відповідно до п. 286.2 ст. 286 Податкового кодексу України платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року, подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому ст. 46 цього Кодексу.

Земельна ділянка, розташована за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), розташована не на території обслуговування Дніпровсько-Новомосковського управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області.

На підставі викладеного для отримання відповідної інформації вам необхідно звернутися до ДПІ за місцезнаходженням земельної ділянки.

10.12.2019 р. Запит.

*Дніпровська об'єднана державна податкова
інспекція Головного управління ДФС
у Дніпропетровській області*

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., які дають право звертатись із запитом до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

1. Яку суму орендної плати сплачено у 2019 р. у бюджет міста, згідно з договором, укладеним 09.03.2005 р., між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), та Дніпровською міською радою?

2. Яку суму орендної плати сплачено у 2018 р. у бюджет міста, згідно з договором, укладеним 09.03.2005 р., між ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), котре орендує земельну ділянку на житломасиві Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), та Дніпровською міською радою?

3. Хто є позивачем у судовій справі № 0440/5997/18?

4. Що є предметом (мотивацією) судового позову судової справи № 0440/5997/18?

З повагою Геннадій Сенкевич.

10.12.2019 р. (У той же день). Відповідь.

Дніпровська об'єднана державна податкова
інспекція Головного управління ДФС
у Дніпропетровській області

Шановний Геннадій Сенкевич!

Дніпровсько-Новомосковське управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області розглянуло ваше звернення щодо надання інформації про розмір орендної плати згідно з договором оренди земельної ділянки, розташованої за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), та повідомляє:

Відповідно до п. 286.2 ст. 286 Податкового кодексу України платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому ст. 46 цього Кодексу.

Земельна ділянка, розташована за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), отже, розташована не на території обслуговування Дніпровсько-Новомосковського управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області.

На підставі викладеного для отримання відповідної інформації вам необхідно звернутися до ДПІ за місцезнаходженням земельної ділянки.

10.12.2019 р. Запит.

Дніпровська об'єднана державна податкова
інспекція Головного управління ДФС
у Дніпропетровській області

Доброго дня!

На підставі ст.ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., які дають право звертатись із запи-

тами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

На чий адміністративній (з точки зору належності до офіційного органу податкової інспекції) території обслуговування розташована земельна ділянка за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020)?

З повагою Геннадій Сенкевич.

11.12. 2019 р. Відповідь без підпису.

Дніпровська об'єднана державна податкова
інспекція Головного управління ДФС
у Дніпропетровській області

Шановний Геннадій Сенкевич!

Дніпровська ДПІ Дніпровсько-Новомосковського управління ГУ ДПС у Дніпропетровській області розглянула ваше звернення щодо визначення належності до офіційного органу податкової інспекції земельної ділянки, яка зареєстрована за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна, і повідомляє, що для вирішення Вашого питання Вам необхідно звернутись до місцевого органу самоврядування.

11.12.2019 р. Запит.

Дніпровська міська рада

Доброго дня!

На підставі ст. ст. 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., які дають право звертатись із запитом до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати таку інформацію (документи):

До якого офіційного органу податкової інспекції належить земельна ділянка, зареєстрована за адресою м. Дніпро, ж-м Сокіл у районі вул. Космічна (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020)?

З повагою Геннадій Сенкевич.

Загальна судова справа № 0440/5997/18

Вона є частковою відповіддю на питання нашого журналістського розслідування. Декілька місяців поспіль тривало офіційне листування, і щойно вдалося встановити, що справу спрямовано до суду. Яка її доля станом на сьогодні – не відомо, оскільки процес, де міська рада (за припущенням) виступає позивачем, триває вже досить довго. Кумедним у даній історії є те, що замість листування з декількома інстанціями поспіль логічніше було

б одразу написати, мовляв, не хвилюйтеся, пане журналісте, влада працює у правильному напрямі й намагається повернути дніпрянцям їхню власність. Все – крапка.

Якщо такої відповіді ми не отримали, значить чиновники щось приховують, тим більше, що у жодному ЗМІ Дніпра про судову справу № 0440/5997/18 ніколи не повідомлялось. Тому виникають думки про змову чиновників, суддів та орендарів земельної ділянки. Таке трапляється, коли судову справу намагаються «спустити на гальмах». Логічно можна навіть намалювати умовну схему цієї змови, бо журналістське розслідування почалося не з самого початку виникнення злочинної (припущення) домовленості, а десь у середині.

Вважаємо, що міська влада не зацікавлена у пошуках істини, бо жоден ЗМІ не втрутився. Тобто все почалося тихесенько. Якби мерія та міськрада захотіли інформацію оприлюднити, вони б «розтрубили» про судовий розгляд на все Придніпров'я. Прес-служба мовчить, офіційний друкований орган міськвиконкому – теж, тому ніхто з чиновників не вважає інформацію про земельну ділянку у декілька гектарів землі у привабливому районі міста суспільно значущою. Де логіка? Вона існує – дехто намагається земельку привласнити. Якщо говорити про її вартість, то її теж нескладно вирахувати. Пару років тому у згаданому районі власники торговельної мережі магазинів «Епіцентр» купили землю удвічі меншої площі за 90 млн грн, а чинний міський голова Дніпра Іван Куліченко вихвалявся, що ніколи ще місто не продавало приватній структурі землю за такою високою ціною. Ось так.

Орендар теж мовчить, не зайняє ніякого галасу ані у пресі, ані на телебаченні, що свідчить про його згоду з діями міської влади. «Тихий» процес передбачає не менш «тихе» рішення, яке може задовольнити зацікавлених осіб, що конфліктують – у ситуації, де ніхто не бачить ніяких ознак конфлікту інтересів. Хоча офіційно вони є, бо триває суд – у дивний спосіб, але триває. Коли скінчиться – невідомо. Громадський резонанс тут ні до чого. Але допоки суд не винесе рішення, втручатися у справу навряд чи є сенс, бо суддя має остаточно вирішити долю недобудови.

Ситуація, яка виникла не є «глухим кутом» у нашому розслідуванні, але на деякий час його слід зупинити. Доцільно було б журналістові щоразу відвідувати судові засідання, курируючи справу, але, на жаль, такої можливості немає. Тому дочекаємося вердикту, котрий може бути винесений невідомо коли, бо в Україні судові процеси можуть тривати роками.

А щодо змови між «зацікавленими сторонами», то вона має теж вважатися такою, що відбулася, остаточно лише тоді, коли рішення суду набере чинності, оскільки розрахунки без факту послуги (рішення на папері) навряд чи можливі.

Колись схожа схема спрацювала в Енергодарі, вона на перший погляд здавалася безглуздою, але матеріальна складова зробила її цілком логічною та послідовною. Директорка комбінату шкільного харчування (КШХ)

була звільнена з посади наче б то за зловживання та махінації з фінансами. Справу до суду не передали, але за наказом міського голови її звільнили, бо КШХ був комунальним підприємством. За півроку вона подала позов до суду про відновлення її на посаді. Процес тривав декілька місяців, бо треба було перевірити купу документів, опитати людей, робити фінансові експертизи і т. п. Десь за рік стало майже очевидно, що колишня директорка процес програє, проте суд раптово запропонував сторонам мирову угоду – дійти згоди, сплативши з бюджету кошти за «вимушену відпустку», але за умови, що директорка на посаді не поновлюватиметься. Угода відбулася, бюджетні кошти позивачка отримала, поділившись у рівних пропорційних частках із суддею та міським головою.

Наше журналістське розслідування ще раз довело: не можна застосовувати лише одну методику, треба користуватися усіма законними методами, аби дійти істини. Тому нижче пропонуємо поради, котрі журналістсько-розслідувачеві обов'язково стануть у нагоді [6].

Якщо вам прислали відписку замість відповіді: 5 чітких контр-ударів

Коли медіа-юристи коментують на прохання «Доступу до правди» відмови розпорядників на запити наших читачів, то відштовхуються передовсім від конкретних кейсів. Проте «Доступ» вважає, що ця аргументація може бути використана й іншими запитувачами, коли ті стикаються з аналогічними випадками.

Ми зробили добірку актуальних юридичних коментарів, що стосуються найпопулярніших тем, з яких подають запити користувачі нашого онлайн-сервісу. І ... найпопулярніших відмов розпорядника.

Як аргументувати своє право на отримання тієї чи іншої публічної інформації? Пропонуємо дослухатися до порад юристів, але застосовувати їх із похибкою на свої історії та ситуації.

1. Не надають інформацію про дії посадовця, посилаючись на її конфіденційність

Часто запитувачі отримують відповідь, що та чи інша інформація, яку вони хотіли отримати на запит, конфіденційна.

Скажімо, таку відповідь отримав журналіст Сергій Андрушко, «Схеми», Радіо Свобода, який поцікавився в АП зустрічами Президента України і голови Адміністрації Президента з представниками бізнес-структур, судьями, прокурорами, народними депутатами.

До подібних випадків юрист Олександр Бурмагін, медіа-юрист, ГО «Платформа прав людини», радить застосовувати логіку «Жашківської справи». Кейс про «відвідувачів президента» Бурмагін коментував так:

«Рішення КСУ у справі за поданням Жашківської районної ради від 2012 р. і Закон України «Про захист персональних даних» передбачають, що не є конфіденційною інформацією персональні дані, які стосуються виконання особою, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням функцій

держави або органів місцевого самоврядування, посадових чи службових повноважень. Чи судді та депутати відвідували Адміністрацію Президента у приватних справах, не пов'язаних із виконанням функцій держави? То так і напишіть, що АП найвищі посадовці відвідують суто у приватних справах.

У будь-якому випадку мотивована відповідь розпорядника має містити не тільки формальні посилання на норми закону, які обмежують доступ, але й змістовний аналіз, чому від поширення такої інформації постраждають інтереси осіб. Чому такий захист має переваги над правом суспільства знати таку інформацію? Це так званий трискладовий тест з ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Про його виконання йдеться і в Постанові Пленуму ВАСУ № 10 від 29.09.2016 р. Без застосування такого тесту, відповідь АП, щонайменше, не мотивована».

У статті: В АП вважають, що відвідувачі Президента – це інформація з обмеженим доступом

2. Не надають протоколів засідань, аргументуючи тим, що їх немає в електронному вигляді або передано в архів

Якщо ваш запит стосується надання копій протоколів чи інших документів, наприклад, міської ради. Медіа-юрист ГО «Платформа прав людини» Олександр Бурмагін вважає, що потрібно апелювати до ст. 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Скажімо, у Калуській міській раді відмовилися надавати копії протоколів засідань міськраді, аргументуючи тим, що секретар їх складає вручну, а ще тому, що їх передано в архів.

«Відповідно до ст. 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», відмова вважатиметься правомірною, якщо розпорядник не володіє і не зобов'язаний володіти запитуваною інформацією відповідно до власних повноважень. Отже, незалежно від того, як створюється документ, руками, не руками, створили його чи ні, якщо він має бути і він відкритий за режимом доступу – на запит він має бути наданий. Будь-які інші аргументи щодо ненадання не відповідатимуть вимогам закону. Що сто сується архівування: за 2016-й р. документи мають бути в раді. Строк зберігання, передача в архів документів органів місцевого самоврядування врегульовано на рівні підзаконних актів Кабінету Міністрів України і цей термін три роки», – прокоментував юрист.

Як раніше Бурмагін пояснював читачам «Доступу до правди», питання строку і порядку зберігання різних видів документів будь-якого ОМС унормовано у переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 17 квітня 2012 р. за № 571/20884). У п. 30 зазначеного Переліку передбачено, що будь-які договори, угоди (аудиторські, господарські, операційні тощо) зберігаються три роки. Причому ці три роки починають обраховуватись після закінчення строку дії договору.

У статті: У Калуській міськраді відмовилися надавати копії протоколів, бо секретарі їх пишуть вручну.

3. Відмовляються надати відповідь на електронний запит, мотивуючи тим, що немає підпису

Володарсько-Волинська РДА, наприклад, відмовилася надавати відповідь на запит, аргументуючи тим, що він не містив підпису й дати подання. Юрист Віта Володовська, ГО «Центр демократії і верховенства права», переконана, що це неправомірно.

«Оскільки запит надсилався в електронному вигляді, така відмова буде неправомірною. Вимоги ст. 19 Закону України «Про доступ до публічної інформації» щодо зазначення дати й підпису запитувача стосуються виключно запитів, що подаються в письмовій формі. При цьому, відповідно до ч. 3 цієї ж статті: Запити можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Тобто запит, надісланий електронною поштою не є за своєю формою «письмовим запитом» і має містити лише ім'я особи, її контакти та, власне, сам предмет запиту».

До того ж, зазначає юрист, запитувачці вказали на те, що на сайті РДА є спеціальна форма запиту, але обов'язку заповнювати саме її теж немає, адже закон гарантує можливість подання запиту в довільній формі.

У статті: Володарсько-Волинська РДА двічі в одній відповіді порушила закон України «Про доступ до публічної інформації»

4. Про ЕЦП

Деякі запитувачі пішли ще далі почали вимагати не тільки підпис в електронному запиті, але й електронно-цифровий підпис. Ця вимога ще досить екзотична в наших широтах. «Доступ» у практиці своїх користувачів стикався з такою вимогою двічі: одного разу це був Окружний адміністративний суд міста Києва, інший – СБУ.

У відмові надати відповідь на запит суд використовував такий аргумент: «Доводимо до Вашого відома, що в силу положень абз. 2 пп. 2.2.6 п. 2.2 Інструкції з діловодства в адміністративних судах, затвердженої наказом ДСА України № 174 від 17.12.2013, направлений Вами на електронну адресу суду документ не підлягає обробленню та реєстрації внаслідок відсутності електронного цифрового підпису. Одночасно повідомляємо про можливість направлення належним чином оформленого документа. Для підтвердження офіційного статусу документів, отриманих електронною поштою, не скріплених електронно-цифровим підписом, або отриманих каналами факсимільного зв'язку, мали бути надані (надіслані) їх оригінали. До підтвердження оригіналами такі документи мають статус «інформаційних» – п. 2.2.18 «Інструкції з діловодства в адміністративних судах України».

Медіа-юрист Віта Володовська, ГО «Центр демократії та верховенства права», прокоментувала «Доступу» відмову Окружного адмінсуду так: «Суд неправомірно вимагає зазначати в запиті електронний цифровий підпис. Така вимога суперечить Закону України «Про доступ до публічної інформації», де підпис треба зазначати лише в письмовому запиті (тобто

йдеться про «живий підпис»). Отже, Інструкція з діловодства, на яку посилається суд, суперечить закону і звужує гарантії доступу громадян до інформації, адже далеко не всі громадяни мають ЕЦП і, виходить, не зможуть скористатись можливістю подати електронний запит».

5. Надати інформацію з кількох документів не означає аналізувати її

Віта Володовська, юрист ГО «Центр демократії та верховенства права», на прохання «Доступу» прокоментувала відмову Державної фіскальної служби надати інформацію про розмір податків, сплачених фізичною особою Порошенком Петром Олексійовичем, який був чинним Президентом України, у період з 2004 по 2014 рр.

ДФС відповіла, що не може задовольнити цей запит, адже це потребує створення нової інформації та проведення аналітичної роботи. «Визначальним для публічної інформації є те, щоб вона була заздалегідь готовим, зафіксованим продуктом, отриманим або створеним лише суб'єктом владних повноважень у процесі виконання своїх обов'язків», – зазначено у листі фіскальної служби.

«У цій ситуації податкові органи занадто вузько протлумачили «задокументованість» публічної інформації. Дійсно, закон «Про доступ до публічної інформації» не вимагає від розпорядників створювати інформацію, однак і не зводить публічну інформацію лише до тих даних, які містяться в єдиному документі. Досить часто надання відповіді на запит потребує вибірки відомостей з різних документів чи реєстрів, що аж ніяк не може вважатись створенням нової інформації, адже вона вже була раніше зафіксована, хоч і на різних носіях. Більше того, в даному випадку додатковим аргументом надання інформації є те, що зазначені відомості стосуються розпорядження бюджетними коштами (по суті – наповнення Державного бюджету), отже, не можуть обмежуватись у доступі», – прокоментувала для «Доступу» юрист Володовська.

Також вона зауважила, що в даному випадку запитувачеві треба посилатися на Постанову Пленуму ВАСУ: «Якщо запит стосується інформації, яка міститься в кількох документах і може бути зібрана й надана без значних інтелектуальних зусиль (наприклад, без проведення додаткового змістовного аналізу), то така інформація відповідає критеріям «відображеності та задокументованості» і є публічною».

IV. Алгоритм проведення журналістського розслідування

У будь-якій справі успіх залежить від системності та послідовності. Журналістське розслідування – не виняток. Перед тим, як його розпочинати, треба замислитися, яку мету ми ставимо перед собою та як цієї мети можна досягти, тобто розробити своєрідний алгоритм дій. Після цього бажано скласти схему, де будуть позначені фігуранти та причинно-наслідкові зв'язки (Додаток 1). Єдиної усередненої схеми для розслідування немає,

тому журналіст повинен сам її намалювати, виходячи з особливостей кожного окремого випадку. Така схема схожа на мапу: там є пункти, шляхи, відстані, що дасть можливість завжди мати перед очима цілісну картину. Мало-помалу невідомі шляхи зникатимуть, кількість дійових осіб збільшуватиметься, і мапа-схема перетвориться на своєрідну робочу поверхню. Однак все по черзі.

7. Привід для розслідування

Привід є не тільки початком, а ще й ключовим моментом для журналіста, коли він обирає для себе принципове рішення – чи варто братися за справу. Вивчивши фактаж, зробивши прогноз вірогідних наслідків та майбутній суспільний резонанс, і, звісно, подбавши про особисту безпеку.

Приводів для розслідування може бути багато, але найбільш надійним слід вважати **документ або його копію**. Як він потрапив до журналіста чи до редакції – це не суттєво: його могли принести та безпосередньо віддати у руки, він може бути надісланий поштою, траплялись випадки, коли папірець підкладали під двері та ін. Якщо джерело вам довіряє та не хоче розголосу, журналістові бажано свого слова дотриматися і не розголошувати інформацію про шлях отримання документа.

Колись слідчий прокуратури передав кореспондентові газети «Здесь живём» копію постанови міської прокуратури про відсторонення від роботи завідувачки пологового будинку, котра підозрювалася у зловживаннях. Надалі газета про це написала (чинність постанови перевірили), а потім редакція цілі півроку судилася з очільницею, бо та вважала отримання інформації у начебто неправомірний спосіб. Слід також зазначити, що міський суд виніс рішення на користь позивачки, і газета мусила вибачитись перед завідувачкою пологового будинку та відшкодувати їй витрати за позов.

Редакція не погодилася та подала апеляцію в суд вищої інстанції. В апеляційному суді розгляд справи тривав півгодини. Суддя Валентин Городовенко (зараз він обіймає посаду судді Конституційного суду України) запитав редактора, на підставі якого документа було написану статтю. Після цього він звернувся до жінки – чи насправді вона була відсторонена від роботи. Про те, як постанова потрапила до редакції, не йшлося взагалі, головним для суду було те, що факти підтвердились. Тому рішення Енергодарського суду Апеляційний суд Запорізької області скасував, не задовольнивши вимоги завідувачки пологового відділення. На перший погляд, справедливість була поновлена, але чи поніс бодай хоч дисциплінарне покарання енергодарський суддя, котрий виніс упереджене рішення? Ні, ніякого. Це є одним із парадоксів нашої судової системи – безкарність за навмисний посадовий злочин (саме навмисний).

У даному випадку досить зрозуміло, що слідчий прокуратури, котрий приніс постанову до редакції, скоїв службове правопорушення, бо розголосив службову інформацію (з яких причин – невідомо). Проте редакція аб-

солотно нічого не порушила, скориставшись інформацією, котра вочевидь була суспільно значущою. По-перше, через те, що п'ядесят працівників пологового відділення мали право знати, чому їхня керівниця не вийшла на роботу. По-друге, її мали знати усі мешканці міста, особливо вагітні жінки.

Іншого разу документ на фірмовому бланку офіційно принесли працівники одного з пунктів громадського харчування міста, обурені діями податкових інспекторів, котрі на підпитку намагалися влаштувати перевірку (фотокопія нижче). Бармен та офіціанти просили редакцію оприлюднити дану інформацію, оскільки не зовсім довіряли правоохоронним органам, котрі часто, захищаючи «честь мундира», спотворювали факти, щоб вигородити своїх «колег по цеху». Газета втрутилася, і хоча опублікований матеріал певною мірою назвати журналістським розслідуванням було не можливо, зухвалих та нахабних податківців звільнили з займаних посад.

Газетний матеріал вийшов збалансованим, усі вказані факти були перевірені, керівники та відповідальні особи дали коментарі та ініціювали службове розслідування. Мабуть, не дуже приємна для них процедура, але вона мала відбутися, бо держслужбовець повинен розуміти свою відповідальність перед суспільством, котре вповноважило його виконувати певні обов'язки.

Безперечно, приводом для журналістського розслідування може бути подія, із загодковими обставинами – смерть людини, котра вважалася здоровою, автокатастрофа, яка «своєчасно» усунула конкурента (наприклад, перед підписанням важливої угоди), раптова хвороба (або зникнення) людини, котра має бути важливим свідком тощо. У таких випадках не слід поспішати з висновками, треба послідовно у всьому розібратися. Бажано скласти план збору інформації. Якщо на першому етапі, ми відповідали на запитання, «що» й «де» ми будемо шукати, то тепер нам належить визначитися з тим, «як», «коли» і «в якій послідовності» ми маємо збирати відомості. Тобто виникає необхідність скласти план розслідування, елементами якого мають бути:

- Терміни, мережеві дати отримання інформації.
- Способи її отримання.
- Послідовність збору інформації, створення алгоритму розслідування.
- Розподіл завдань між членами команди (якщо вона існує).

Як свідчить розслідувальна практика, спочатку необхідно вибудувати систему, яка має послідовно вирішувати всі завдання журналістського розслідування – з позначенням термінів, окресленням кола майбутньої роботи, визначенням ресурсу тощо. І вже наступним етапом має бути так звана польова робота журналіста, коли він починає збирати дані – проводить власні спостереження, направляє інформаційні запити в різні інстанції, звертається до відкритих джерел, бере інтерв'ю, спілкується з офіційними і неофіційними особами тощо.

**Общество с ограниченной ответственностью
«Строймонтаж»**

Местонахождения: 71500 Запорожская обл., г. Энергодар, ул. Советская 4А.
Код ОКПО 23286973
Р/сч. № 26001301191017 в отделении «ПИБ» г. Энергодар, МФО 313098.
Тел: 3-27-09

Исх. № 42 от 15.11.2002г.

Начальнику обл. ГНИ

Начальнику ГНИ в г. Энергодар

Прокурору г. Энергодара

Мы, нижеподписавшиеся, работники кафе-бара «Планета» доводим до Вашего сведения, что 8 ноября 2002 года в кафе-баре «Планета» в 21ч. 40мин. проводилась проверка инспекторами госналоговой инспекции, которые находились в нетрезвом состоянии.

В 18ч. 10мин. придя в кафе, находясь уже в состоянии алкогольного опьянения, они сделали заказ (в т.ч. заказали водку «Мягков» в количестве 0,5 л). После окончания застолья, не дождавшись полного расчета с официантом, «залетели» за барную стойку, предъявив свои удостоверения в перевернутом виде, они начали вытряхивать все подряд из коробок, открывать все шкафы.

Вызывающе вели себя инспектора Форостова Г.Г. и Кузьмина М.О.. По их требованию были предъявлены все документы, в т.ч. справка ГНИ о том, что предприятие является плательщиком единого налога, на которую проверяющие Форостова и Кузьмина не прореагировали.

Инспектор Соляник В.И. вел себя достойно, пытаясь успокоить разбушевавшихся сотрудников.

Одна из инспекторов, выходя из-за барной стойки, будучи в нетрезвом состоянии и с нарушенной координацией движений, ударила головой о стену.

Коллектив кафе-бара «Планета» пришел в ужас от таких проверяющих.

Администратор

Топалова С.В.

Бармен

Лухтан Т.Г.

Официант

Ширина К.С.

Охранник

Рудольф Р.Р.

Рис. 11. Фотокопия заявки щодо дій податківців

Дуже часто на перешкоді журналістському розслідуванню стає не потяг – гонитва – за сенсацією. Існує багато прикладів, які стали своєрідними уроками, де помилкове ставлення саме до алгоритму дій розслідувача позначалося на його авторитеті та навіть на подальшій кар'єрі. Один яскравий приклад можна навести з 90-х років, коли журналістика, як і все суспільство, була в стані перебудови.

У Токмаці (Запорізька область) власкор обласної газети телефоном отримав інформацію – на головній районній базі металобрухту виє протирадіаційна сирена: вантажівка з цементом заїхала на ваги (найпотужніші ваги у місті). Працівники розбіглися хто куди, комірник не знає, що робити, завідувач бази зник. Галас – на все місто, бо сирена потужна. Населення не знає, як реагувати, влада повідомлена, але з'ясовує подальші дії з обласним керівництвом. А сирена виє.

Оскільки для району подія сталася майже сенсаційна, власкор газети по телефону терміново вирішив анонсувати журналістське розслідування – зазвичай напередодні випуску газети навмисне лишаять невеличке місце для чогось важливого, так зване віконце. Був вівторок, обід, і лишалося віконце – до вечора. Анонс прийняли з кричущим заголовком: «В Токмак завезли радіоактивний цемент!».

Десь за тиждень редакцію газети офіційно повідомили, що обласна спілка споживачів (власник цементу та мережі магазинів сільпо-райпо) подає позов до суду на редакцію, яка надала газетну площу, та на автора, котрий написав про радіоактивний цемент, бо люди, прочитавши анонс, перестали його купувати. Торговельна організація готова надати всі сертифікати про те, що товар якісний та безпечний для здоров'я. Тоді головний редактор газети дає термінове завдання власкорові – за допомогою санітарно-епідеміологічної служби зробити вимір транспорту, що цей цемент завіз на вагову, а раптом машина з Чорнобиля.

Так і зробили: покликали фахівців з санстанції з дозиметрами та обміряли вантажівку. З'ясувалося, що перевищення радіаційної норми не зафіксовано. Після цього автор анонсу шле до редакції матеріал-пояснення – якщо датчик на ваговій спрацював, а цемент у нормі (машина теж), то зіпсовано прилад, котрий установили на перевищення припустимого радіаційного рівня. Здавалося б, досить логічний висновок. Та ні.

Ще за два тижні до редакції з претензією прийшли керівники фірми, що обслуговує прилад, мовляв, якщо не спростуєте інформацію, то звернемось до суду. Довелось вибачатися й писати статтю на цілу шпальту про те, яка не надійна та фахова структура. Ось у який кут загнав себе власкор обласної газети у гонитві за сенсаційним журналістським розслідуванням. Відтоді він зробив для себе висновок – ніколи не видавай бажане за дійсне. А що ж було дійсним? Фактично те, що на ваги заїхала машина з цементом, і спрацювала сигналізація. Все. Висновок загальний: приводом для розслідування, взагалі до статті, має бути тільки перевірений факт. Наведемо ще один приклад із «власкорського» життя.

Колись міським головою Токмака обрали Леоніда Єрка, колишнього суддю, голову міського суду. Леонід Іванович полюбляв робити такі собі прогулянки-рейди містом в оточенні команди підлеглих – працівників ви-конкому, комунальних підприємств, а також працівників фіскальних служб та преси. Він оглядав територію, траплялось, заглядав у кожен куток приміщення, лазив навколішках під торговельні прилавки та по драбині на дах, спілкувався з мешканцями міста, вислуховуючи їхні претензії та побажання. Під час перевірки одного з ринків він публічно заявив, що підприємець, котрий його арендує, не доплачує у міський бюджет щорічно п'ять мільйонів гривень. У наступному номері газети вийшла стаття з заголовком «Городской голова Токмака Леонид Ерко: «Предприниматель Виктор Кавун не доплачивает в городской бюджет ежегодно 5 миллионов гривен». Даний заголовок є цілком коректним, бо, дійсно, міський голова це публічно сказав. Так це чи ні – це вже його справа.

Якби заголовок був трохи інакшим – «Предприниматель Виктор Кавун не доплачивает в городской бюджет ежегодно 5 миллионов гривен» – тоді вже є підстава для обурення, бо фраза є ствердженням. У нашому випадку Віктор Кавун таки обурився і судився з газетою майже рік. Утім програв, саме через те, що журналіст застосував пряму мову посадовця, його дослівну фразу, котра була висловлена публічно.

Тобто **публічний виступ** теж може бути приводом для журналістського розслідування. У нашому випадку так і відбулося – за результатами розслідування групи токмацьких газетярів та власкорів обласних газет договір аренды ринку підприємцем Кавуном було скасовано.

У 2001 р. навіть, публічний виступ дитини став підґрунтям для гучного журналістського розслідування на екологічну тематику. В Енергодарі відбувався щорічний захист наукових робіт школярів, слухачів Малої академії наук. Захід проходив у чудовому приміщенні – актовій залі нещодавно зданого в експлуатацію Центру дитячої та юнацької творчості за участю мера міста, очільників великих підрозділів та заступників керівників Запорізької атомної та теплової електростанцій. Доповідь одного 15-річного хлопця стосувалася шкідливого впливу шлакозвалища Запорізької ДРЕС на річку Дніпро.

Робота початкового науковця справді була виконана не зовсім професійно (мінус – науковому керівникові, вчительці хімії), проте цікавою її можна було назвати хоча б за те, що в ній або намагався привернути увагу до безперечного і кричущого факту – обраний для дослідження об'єкт несе небезпеку і людям, і природному середовищу, бо має підвищений радіаційний показник. Оскільки обсяги шлаку щороку збільшувалися (він десятиріччями нікуди не вивозився, бо транспортування, зберігання було і залишається додатковими чималими витратами), його нижній рівень усунувся нижче рівня ґрунту прямо в річку. Тобто насичений радіацією та іншими шкідливими хімічними речовинами відпрацьований матеріал постійно контактував безпосередньо з водоймищем, і в цьому полягала серйозна

небезпека. До речі, минуло двадцять років, але нічого зі шлакосховищем кардинально не змінилося (станом на 2021 рік): воду з Дніпра пили і п'ють, і хтозна, скільки людей померло чи захворіло через те злочасне сусідство.

А в далекому 2001 р. журналісти місцевих ЗМІ спробували провести справжнє розслідування фактів, що мали ознаку злочину перед громадськістю – направили запити у санепідслужбу області, звернулися до профільного міністерства, направили петицію до мера. Але все було марно, бо 70-річна соціалістична ідеологія все ще домінувала у суспільстві. Димить собі завод – нехай димить, аби робота була. Сьогодні. А завтра – буде завтра.

Проте попри відмови допомогти розслідуванню влада все ж таки відреагувала на порушену енергодарськими журналістами справу – відбулися громадські слухання, які (як і передбачалося) дали згоду на подальше існування шлакозвалища. Але з певними обмеженнями: треба щорічно проводити моніторинг, залучати експертів, робити виміри тощо. В результаті ситуація навколо шлакозвалища де-факто ніяк не змінилася.

Вивчення публікацій у ЗМІ може бути приводом для журналістського розслідування, до речі, кримінального – теж. Опублікована стаття не є офіційною заявою, проте правоохоронні органи зазвичай вивчають резонансні матеріали, котрі є своєрідними сигналами для слідчого або прокурора. Це навіть входить до його компетенції – порушувати кримінальну справу за фактом газетної публікації або телепередачі, які містять ознаки злочину. Досвідчені правоохоронці зазвичай розуміють, що інформація, отримана журналістом з його власних джерел, може бути ціннішою за оперативну, бо інколи люди довіряють ЗМІ більше, ніж поліції. Якщо статтю написав авторитетний газетяр, то до неї завжди буде прикута увага правоохоронців.

Зараз існує думка, що за радянських часів журналістське розслідування як жанр не існувало зовсім. Питання може бути дискусійним, бо скандали, пов'язані з газетними публікаціями, все ж таки час від часу траплялися. Так, в останній рік до розпаду СРСР у газеті «Индустриальное Запорожье» вийшла стаття відомого запорізького журналіста Юрія Ботнера «Верните наши миллионы!». Справжнє розслідування стало сенсацією – автор довів, що сотні легкових автовок для обласної міліції купувалися за завищеними цінами. Наводилися фінансові документи, думки експертів-економістів, створена схема злочину – від початку до кінця. І на кого руку підняв!

Виявилось, що сенсація відбулася, а розслідування – ні, бо всі матеріали автор отримав від працівників КДБ, котрі запропонували йому авторство. Журналіст, який мав беззаперечний авторитет серед колег, цим скористався та підтвердив свій професійний статус. Хіба це погано? Зовсім ні, він був автором заворожуючого тексту, мабуть, ризикував своїм життям, але розслідування провели за нього компетентні органи. Ім потрібен був суспільний резонанс – вони його отримали. Мільйонна сума повернута до бюджету, злочинці у погонах з великими зірками понесли заслужене покарання.

Пригадується також інше розслідування, зроблене на основі газетних публікацій, котре мало величезний резонанс в області. Його проводили журналісти газети «Міг», викривши шахрайську схему навколо фірми «Автосалон 2000». Вона, мабуть, була першою шахрайською «ластівкою» на Запоріжжі, дала своєрідний старт справжній злочинній хвилі з відомими на весь СРСР МММ, банком «Слов'янський», іншими пірамідальними структурами (до речі, Сергій Мавроді мав безпосередній стосунок до Запоріжжя, запоріжанкою була його дружина).

Кореспондентів «Мігу» зацікавила інформація про загадкове зникнення власника «Автосалону 2000», громадянина Ізраїлю. Працювала собі людина: щодня приймала респектабельних клієнтів, підписувала угоди, віддавала розпорядження підлеглим тощо. І от зникла у невідомому напрямі. Зараз же зачинився автосалон, а працівники не знали, як пояснити зникнення свого боса. Почали хвилюватися і клієнти, бо ось-ось до Запоріжжя мали надійти автівки з Америки, за які вони сплатили 10-відсоткову передплату (подейкували, що дехто замовив по два-три авто). Ситуація здавалася цікавою: новесенький, європейського рівня автосалон у центрі міста з яскравою вітриною з блискучим «Фордом» та величезними титановими літерами на даху і – ані слуху, ані духу.

Правоохоронці не поспішали відкривати карну справу, бо не було ніякої заяви (поговорювали, що 90 відсотків клієнтів були чиновниками міськ- та облвиконкому – треба було б доводити, де взяли на три автівки гроші), а от журналісти зацікавилися та почали власне розслідування. В ході його з'ясувалися цікаві факти. Найголовніше те, що ізраїльтянин зник з грошима клієнтів, і раніше він теж зникав у інших містах. Коли чиновники надавали йому торговельну площу в аренду (скоріш за все, за невеликий хабар), ніхто не поцікавився минулим клієнта. А той «напустив пилу у очі»: яскрава вітрина, титанові літери, чай-кава, молоді та привабливі консультантки у коротеньких сукнях тощо.

Коли необхідна сума зібралася, власник автосалону наживав п'ятами, мабуть, здійснювати свою шахрайську схему в іншому місті. Чиновники залишилися без грошей, але не сумували – життя тривало. Міліціанти нічого не робили, а от журналістське розслідування МІГівців ще довго обговорювали у регіоні. Скільки саме тоді зникло доларів з кишенів держслужбовців – сперечаються й досі. Дехто вважає, що кілька мільйонів.

Інформація у соціальних мережах.

Фейк як частина маніпуляційної технології останнім часом теж стала підґрунтям для багатьох журналістських розслідувань. Вона є досить доступною, постійно поновлюється та доповнюється, коментується багатьма користувачами мереж, але з такими відомостями журналістові треба поводитися дуже обережно. Звісно, чомусь ми довіряємо менше, а чомусь – більше, але наша власна думка не повинна бути вирішальною, коли йдеться про використання даних для розслідування з мережі Інтернет. Фахівці радять поділяти її на дві частини – офіційні джерела (офіційні інформантст-

ва, сайти урядових установ), котрим безперечно можна довіряти (Додаток 10) та джерела, які обов'язково потребують перевірки. А ще існують так звані сумнівні джерела, де виставляється навмисно фейкова інформація – спотворена, яка містить відверту та брудну брехню. Вона виставляється за гроші і має два напрями – політичний та економічний. Щодо політики останнього часу, то в умовах інформаційної війни російська пропаганда застосовує для фейків проти нашої держави цілі армії тролів та ботів (боти – комп'ютерні програми, тролі – спеціально навчені люди), це є проявами пропагандистської кампанії, яка має відверто ворожі наміри. За допомогою технічних засобів та ідеологічних методик створюються тисячі так званих наративів, котрі не містять ніяких аргументів, проте за допомогою мовних штампів маніпулюють громадською думкою. Це судження, які нав'язуються мільйонам користувачів соціальних мереж, трапляється, що ця методика спрацьовує.

Теми – різні, але напрям один – підірвати довіру суспільства до влади, посіяти ворожнечу між народами, розколоти Україну зсередини. «Україна ніколи не була державою», «Майдан спровокувала та підтримувала Америка», «Другу світову війну виграла переважно Росія», «Української культурної спадщини не існує», «На Донбасі бійці ВСУ стріляють у мирне населення та знущаються з нього», «Євросоюз щойно розвалиться» – ось головні теми сучасних російських пропагандистів. Фейки треба навчитися своєчасно розпізнавати всім користувачам мереж, особливо журналістам.

Одна з найпоширеніших маніпуляцій останнього часу кружляє навколо COVID-19. Найпоширеніші наративи – «Вірус створено штучно», «Російська вакцина найефективніша», «Горільчані напої вбивають COVID» та ін. До речі, багато таких безглузвих тверджень мають за мету суто економічні цілі, особливо, коли йдеться про нетрадиційні засоби лікування. В мережі даються майже фантастичні поради протидії смертельному вірусові. Навіть такі фундаменталістські країни, як Іран та Саудівська Аравія, відчували шкідливі впливи маніпуляцій: у суто ісламських країнах люди почали пити спирт попри релігійні заборони – ефект самозбереження виявився сильнішим за Коран: тисячі стійких ісламістів померли, бо почали вживати метиловий спирт замість етилового. Це стало справжньою проблемою у 2020 р. для національної безпеки країн.

У Фейсбуці набрав десятки тисяч лайків сюжет: китайська лікарка пропонувала власноруч майструвати диво-маски замість звичайних, медичних. Вона радила на внутрішній бік медичної маски чіпляти жіночу гігієнічну прокладку, а перед тим, як надягати її на обличчя, просочувати прополісом. Остання «новина»: американська НАСА збирається опромінювати земну кулю з космосу, виводячи COVID у такий інноваційний спосіб.

Хтось давав раду пити коров'ячу сечу, дехто намагався подолати вірус за допомогою імбирю, мовляв, навіть сухе коріння слід прив'язувати мотузкою, до ноги. І тоді у Києві ціни на нього автоматично підскочили

майже на 900 відсотків – зі 100 до 900 грн за кілограм. Отже, економічна складова у фейковій інформації трапляється дуже часто.

Поради, як розпізнати фейкові новини:

1. Звертайте увагу на джерело. Дослідіть сайт з новиною, його місію, контактні дані.
2. Читайте весь матеріал. Заголовки бувають обурливими, щоби привернути увагу.
3. Перевірте, хто автор. Чи реальна він особа? Чи можна йому вірити?
4. Перевірте, чи підтверджені джерела. Посилання мають містити заявлену інформацію.
5. Перевірте дату публікації. Стара новина може бути нерелевантною поточним подіям.
6. Це точно не жарт? Переконайтеся, що це новина, а не сатира. Дивіться пункт 1 і 3.
7. Зважайте на свої перестороги. Поміркуйте, як ваші переконання впливають на сприйняття новини.
8. Порадьтеся з експертами. Зверніться до одного з надійних джерел щодо перевірки фактів – наприклад, до сайту з переліку вище.

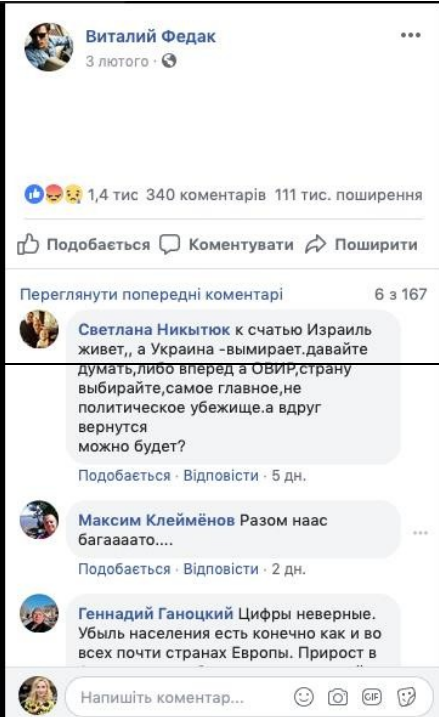
Практичне завдання № 6. Перевірка інформації з мережі інтернет

Питання до обговорення:

1. Як перевірити фотографію? Які програми перевірки вам відомі?
2. Перевірка фотографій із застосуванням сучасних технологій.
3. Як перевірити відео? (аналіз матеріалу «Тайни нашего городка») Google Earth, Google Street View та Google maps: принципи роботи

Лічильник населення у 2018 р.		
	Ізраїль	Україна
Народжено:	180 507	456 500
Вмерло:	44 980	746 884
Приріст:	+ 135 527	- 290 384
Міграція:	+ 4 204	- 11000000

Такого геноциду як зараз, в Україні не було від часів гітлерівської Німеччини

The screenshot shows a Facebook post by Vitaliy Fedak, dated February 3. The post includes a table of population statistics for Israel and Ukraine in 2018, and a bolded statement: "Такого геноциду як зараз, в Україні не було від часів гітлерівської Німеччини". The post has 1,400 reactions and 340 comments. Comments from Svetlana Nikytjuk and Maxim Kleymenov are visible, discussing the statistics and migration.

Даже заместитель министра социальной политики Украины не всегда может позволить себе трусы. А вы говорите власть жирует в Украине. Власть страдает вместе с народом.

России, единственная экономика, сравнимая по мощи с американской...
...второе место – Италия; наи-
... пророссийская из значимых стран ЕС,

гивнут (пока - только от вируса)? Так и в Гражд-
данскую войну в России происходило то же са-
мое. Пошлось, искусственное происхождение
... Но на фоне послед-
них событий она не кажется столь абсурдной.

■ СУДИТЕ САМИ

Научная публикация. Ноябрь 2015 года

Американские биологи создали смертельно опасный для человека коронавирус, экспериментируя с летучими мышами, сообщает журнал www.nature.com.

По данным издания, вирус способен напрямую заражать человека и вызывать его смерть. Исследователи экспериментировали с созданием гибрида коронавируса летучей мыши, обитающей в Китае. Они скрестили поверхностный белок SMC014 с вирусом SARS, взятым из легких летучих мышей. Получился вирус-мутант, способный быстро и активно развиваться в клетках человека. Авторам исследования удалось доказать, что вирус смертельно опасен. Следовательно, человечество предупреждено.

Открытие вызвало дебаты в научной среде. Спорят не о его ценности, а о возможной утечке вируса из лаборатории. Чем это грозит миру, можно только гадать. Ученые сходятся во мнении: вирус-мутант способен унести массу жизней. При этом эксперимент был проведен после того, как в 2014 году власти США ввели мораторий на финансирование исследований таких вирусов гриппа, как SARS и MERS. В данном случае почему-то было сделано исключение.

Українські лікарі назвали ефективний спосіб профілактики коронавірусу

15:55, 11 березня 2020

БРАТНА

👁️ 13767 🗨️ 0

У лабораторних умовах провели дослідження противірусної активності препарату "Декасан", який містить антисептик декаметоксин, щодо прототипного штаму коронавірусів.

Виявлені властивості "Декасану" дозволяють рекомендувати його для профілактики коронавірусу, кажуть медики / фото newsru.co.il

Група 8-А Батьки

Вчора

Дякую 19:02 ✓

Американське NASA просить попередити всіх що у зв'язку з епідемією будуть з космосу опромінювали планету просьба всім хто має комп'ютер, телефон і все інше все виключати і біля себе не можна тримати далеко то поставити і заряджати не можна сьогодні з 24 год до завтра з обіду не можна включати нічого

22:55

Сьогодні

Хто опромінювати? Інопланетяни? Не пишть будь ласка маячно! Ця група для тем що стосуються навчального процесу. Можете поширити це в групі "людоньки порадьте".

10:13 ✓

Рекомендована література

1. Вітушко Н. Перевірка інформації на достовірність у процесі підготовки джерельної бази бібліотечного аналітичного продукту в умовах інформаційного протистояння [Електронний ресурс] / Н. Вітушко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 328–339. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2014_39_30. – Назва з екрана.
2. Соціальні мережі як інструмент сучасної інформаційно-психологічної війни [Електронний ресурс] // Army UA. – 2016. – 16.08. – Режим доступу : <http://www.armyua.com.ua/socialni-merezhi-yak-instrument-suchasno%D1%97-informacijno-psichologichno%D1%97-vijni>. – Назва з екрана.
3. Почепцов Г. Г. Психологические войны / Почепцов Г. Г. – Москва : Рефл-бук ; Киев : Ваклер. – 2000. – 576 с.
4. Зодерквист Я. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / Я. Зодерквист, А. Бард. – Санкт-Петербург : Стокгольмская школа экономики, 2005. – 108 с.
5. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием / Сергей Кара-Мурза. – Москва : Медиа Книга, 2005. – 500 с.
6. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / Г. Шиллер ; пер. с англ. ; науч. ред. Я. Н. Засурский. – Москва : Мысль, 1980.
7. Доценко Е. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е. Доценко. – Москва : ЧеРо. – 1997.
8. Рябокони О. Маніпуляції масовою свідомістю в політичному сегменті соціальних мереж [Електронний ресурс] / О. Рябокони // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 543–553. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2012_33_50. – Назва з екрана.
9. Пригорницька О. Регіональні ЗМІ як інструмент для маніпуляції громадською думкою [Електронний ресурс] / О. Пригорницька // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 588–600. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2015_41_45. – Назва з екрана.
10. Панарин И. Н. СМИ, пропаганда и информационные войны / И. Н. Панарин. – Москва : Поколение, 2012. – 336 с.
11. Расторгуев С. П. Информационная война / С. П. Расторгуев. – Москва : Радио и связь, 1999. – 416 с.
12. Манойло А. В. Современные интерпретации термина «информационная война» [Электронный ресурс] / А. В. Манойло // Современная Россия и мир: альтернативы развития (Информ. войны в международ. отношениях) : материалы интернет-конф. (1 апреля – 30 июня 2012 г.). – Режим доступа : <http://ashpi.asu.ru/ic/?p=1550>. – Загл. с экрана.

13. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. – Київ : Києво-Могилянська акад., 2015. – 498 с.

14. Фейкові новини [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрана.

15. Мудра І. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ [Електронний ресурс] / Мудра І. – Режим доступу : <http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n15/tv15-25.pdf>. – Назва з екрана.

16. Кіца М. О. Фейкова інформація в українських соціальних медіа: поняття, види, вплив на аудиторію [Електронний ресурс] / М. О. Кіца. – Режим доступу : <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/1-52/36.pdf>. – Назва з екрана.

17. Експерти підраховали кількість фейкових новин на сайтах ОРДЛО [Електронний ресурс] // ТСН. – 2016. – 24.02. – Режим доступу : <https://tsn.ua/ato/v-instituti-masovoyi-informaciyi-doslidili-skilki-feykovih-novin-na-saytah-ordlo-886438.html>. – Назва з екрана.

18. Повернення фейку: ЄС не пускатиме атошників [Електронний ресурс] // Західний фронт. – 2017. – 07.06. – Режим доступу : <https://zahidfront.com.ua/news/Povernennya-fejku-YES-ne-puskatime-atoshnikov.html>. – Назва з екрана.

19. На Буковині заговорили про територіальну автономію [Електронний ресурс] // ESPRESO.TV. – 2016. – 20.06. – Режим доступу : http://espresso.tv/news/2016/06/20/na_bukovyni_zagovoryly_pro_terytorialnu_avtonomiyu. – Назва з екрана.

20. Оперативная рабочая группа по стратегическим коммуникациям East StratCom Task Force в вопросах и ответах [Электронный ресурс] // Европейская служба внешних связей. – 2016. – 29.11. – Режим доступа : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/16043/operativnaya-rabochaya-gruppa-po-strategicheskim-kommunikaciyam-east-stratcom-task-force-v_ru. – Загл. с экрана.

21. MEPs sound alarm on anti-EU propaganda from Russia and Islamist terrorist groups [Electronic resource] // European Parliament News. – 2016. – 23.11. – Mode of access: http://www.europarl.europa.eu/news/en/newsroom/20161118_IPR51718/meps-sound-alarm-on-anti-eu-propaganda-from-russia-and-islamist-terrorist-groups. – Title from the screen.

22. Борьба с фейками в Интернете: основатель «Википедии» запускает сайт достоверных новостей [Электронный ресурс] // Бизнес-портал. – 2017. – 25.04. – Режим доступа : <http://fdlx.com/tech/90440-borba-s-fejkami-v-internete-osnovatel-vikipedii-zapuskaet-sajt-dostovernux-novostej.html>. – Загл. с экрана.

23. Контргра. Як зупинити російські фейки [Електронний ресурс] // Тиждень. – 2017. – 07.02. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Society/184903>. – Назва з екрана.

24. У Києві підбили підсумки проекту «Програма медіа-грамотності для громадян» [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – 2016. – 11.03. –

Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/u_kievi_pidbili_pidsumki_proektu_programa_mediagramotnosti_dlya_gromadyan. – Назва з екрана.

25. Як розпізнати фейкову новину в соцмережах – рекомендації The Huffington Post [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – 2016. – 23.11. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/yak_rozpiznati_fejkovu_novinu_v_sotsmerezkhakh_rekoendatsii_the_huffington_post. – Назва з екрана.

Роль інтерв'ю у журналістському розслідуванні

Погодимося, що люди, як і документи, можуть бути для розслідувача можливим джерелом інформації. Зазвичай вони до інтерв'ю ставляться позитивно, якщо йдеться про загальні відомості, котрі не претендують на гостроту та сенсаційність – пізнавальна інформація, відомості про процес та технології, історії успіху, трудові досягнення тощо. Інша справа – викриття, що являє небезпеку для життя та здоров'я потенційного співрозмовника, може вплинути на його кар'єру чи соціальний статус або загрожує рідним та близьким. Тому джерела-люди поділяються на два типи: офіційні – посадові особи, прес-служби, представники організацій, директори компаній; неофіційні – свідки, інсайдери, потерпілі, потенційні жертви. Дана класифікація є надзвичайно важливою, бо залежно від того, кого ми обрали, вибудовується схема майбутньої відвертої розмови.

Саме відвертої, адже розслідувач завжди намагається отримати достовірну інформацію, якою б приголомшливою вона не була. Треба зрозуміти, що людина погоджується відповідати на наші питання (часто неприємні) добровільно, ніхто її не примушує це робити, тому вона повинна переконатися у чесності ваших намірів – покарати злодія, відновити справедливість, викрити незаконну схему та ін. Лише дивлячись один одному в очі, «фільтруючи» кожне слово, можна досягти відвертості та повноти інформації.

Досвідчені журналісти, готуючись до інтерв'ю, заздалегідь прораховують його хід, тривалість, відхилення від основної тематики та, навіть, настрої співрозмовника. Одне необачне слово може все зруйнувати – клієнт замкнеться в собі, і розраховувати на достовірність вже навряд чи доведеться. Інтерв'ю – це мистецтво, психологічна гра та сеанс довіри одночасно, й лише ретельна підготовка до нього може бути запорукою успіху. Жести, міміка, навіть одяг, – все це має значення, коли ми прагнемо до отримання довіри співрозмовника.

Зібравши всю доступну інформацію, проаналізувавши її, розуміючи суть подій розслідування, ідентифікувавши головного героя або антигероя, журналіст зобов'язаний реалізувати право «героя» на відповідь. Цей етап називається генеральним інтерв'ю. Ми йдемо до нашого «героя», знаючи все, щоб дати йому можливість відповісти на наші запитання, які будуть напевно йому неприємні, але це можливість пояснити свої дії. З іншого боку, наявність генерального інтерв'ю свідчить про сумлінність журналіста,

відсутності злого наміру в його діях, прагнення перевірити інформацію, зібрану в процесі розслідування [11].

На співрозмовника не можна тиснути – одне з найголовніших правил розслідувача. Ми можемо прорахувати хід бесіди в цілому, але неможливо знати реакцію людини на запитання, котре для неї може стати подразнювачем. Наприклад, у розмові ми дійшли до зловживань керівником своїми повноваженнями, але виявилось, що наш співрозмовник про це знав, і він починає нервуватися, бо вже йдеться де-факто про його співучасть у злочинних діях, принаймні про замовчування деяких фактів. Він не бажає продовжувати розмову, й ми не можемо нічого вдіяти. Чи варто тоді користуватися тим, що він уже виклав (записано на диктофон)?

Питання складне, і журналістові треба приймати складне рішення, виходячи з конкретних обставин та усвідомлюючи свій професійний обов'язок (професійні стандарти та етичні норми – також). Якщо йдеться про ймовірний або скоєний злочин, то розслідувач не має права приховувати інформацію, оскільки в такому разі він стане співучасником, тобто порушить Закон. Коли ж співрозмовник відмовляється говорити про етичну поведінку, про свої особисті спостереження, котрі не мають відношення до протиправних дій, треба ставити на ваги можливий суспільний резонанс та особисті стосунки з клієнтом.

За українським законодавством, журналіст має погодити текст інтерв'ю з джерелом, і тоді часто виникає ситуація, коли людина відмовляється від своїх попередніх слів, мовляв, їх було сказано в момент емоційного збудження, у стані афекту тощо. Проте все записано на плівку (цифровий носій). У такому разі слід ще раз зустрітися зі своїм джерелом та поговорити на тему важливості наданої інформації. Можливо, журналіст переконає співрозмовника не зраджувати попереднім словам, якщо вони є правдою. У наведеній нижче таблиці структуровано схему можливих варіацій етапів інтерв'ю, але даний спосіб не може бути встановленим шаблоном, бо ми маємо на увазі творчий процес, котрий є суто суб'єктивним вибором.

Докомунікативний	Комунікативний	Посткомунікативний
1. Визначення (разом з інтерв'юером) кола проблем розмови	1. Вітання. Установлення контакту	Аналіз інтерв'ю
2. Підготовка відповідей на прогнозовані питання	2. Відповіді на питання інтерв'юера	
3. Вивчення інформації про журналіста, з яким має бути зустріч	3. Прощання, подяка за увагу і цікаві питання	

Світ журналістики знає чимало розслідувачів міжнародного масштабу, чий досвід слід використовувати в роботі [16]. Серед них:

Едвард Р. Марроу: Найвидатнішою особою у теле- та радіожурналістиці США є Едвард Р. Марроу. Він розвинув багато технік збору новин для радіомовлення. Його чесність та готовність іти проти влади визначили його кар'єру. Він вплинув на громадську думку й навіть на політику, викриваючи зловживання владою в уряді.

Волтер Кронкайт: Інший символ американської тележурналістики – Волтер Кронкайт відомий своїми розслідуваннями, у яких виконував роль сторожового порядку, та своїм прозаїчним стилем викладу новин як ведучий CBS. Помер 2009 р.

Тед Коппел: Багато впливових журналістів були ведучими новин на телебаченні, й Тед Коппел – не виняток. Його передавання останніх новин та власне збір цих новин стали стандартами журналістики на багато років. Коппел дружив із можновладцями та у них брав інтерв'ю. Наразі він на пенсії, веде шоу на Discovery.

Ден Разер: На початку кар'єри Ден Разер відомий своїми розслідуваннями та прискіпливим збором інформації. Він був впливовим через те, що брав інтерв'ю у відомих політичних осіб та демонстрував урядові прикриття. Проте плутанина з підробленими документами, пов'язана із Джорджем Бушем, запламувала його кар'єру.

Джозеф Пулітцер: Ця людина настільки відома, що його ім'ям названа премія за найкращий вклад у журналістику. Спочатку Джозеф Пулітцер писав для газет, а потім придбав The New York World. Після того, як стала очевидною сумнівність війни за продажі з Херстом, базована на сенсаційності опублікованих історій, Джозеф почав тяжіти до правди у журналістиці. Йому було пред'явлено звинувачення у наклепі, коли він викрив незаконний платіж французькій компанії Панамського міжокеанського каналу, оскільки ж його історія базувалася на фактах, обвинувачення було знято.

Том Вулф: У 1960-х та 1970-х написання новин та журналістика пережили трансформацію, знану як «нова журналістика». Одним із рушіїв цього руху став Том Вулф. Це була журналістика періодичних видань, а Вулф допоміг становленню стилю викладу у довгій формі, використовуючи не скільки суто факти, стільки сюжет.

Серед «пострадянських» та сучасних найпопулярніших інтерв'юерів особливе місце належить відомим журналістам – **Владиславу Лістєву та Галині Старовойтовій, Григорію Гонгадзе, Павлу Шеремету, Сергію Рахманіну, Дмитру Гнапу та Дмитру Гордону**. Кожен із них обирав свої власні методики спілкування у розслідуванні, довівши їхню ефективність через суспільний резонанс оприлюднених матеріалів. Вони не тільки гострі й викривальні, а ще й цікаві щодо композиції. Авторський стиль наявний у кожній розмові, що стало класикою жанру й прикладами для майбутніх майстрів пера.

Дмитра Гордона, до речі, ми знаємо не як майстра розслідувань (хоч елементи його він застосовує досить часто), проте його відеоматеріали стали одними з улюблених серед українських глядачів. Журналіст завжди

обирає собі найцікавішого співрозмовника, вдало знаходить з ним спільну мову, входить у довіру, бо його інтерв'ю цікаві для нас саме відвертістю, хоча серед співрозмовників Дмитра ми часто бачимо людей з негативною соціальною характеристикою (наприклад, Мавроді).

Зазвичай з однієї розмови журналіст робить декілька окремих матеріалів, і це теж є дуже цікавою та практичною методою. Втім, для споживача інформації ця обставина не може бути принциповою, бо автор матеріалу вміло розділяє за тематикою кожен окремих сюжет.

Кілька століть існування розслідувальної журналістики виокремили певні рекомендації та неписані правила, котрих бажано дотримуватись і сьогодні. Вони дуже важливі й зараз, бо написані, траплялось, не лише потом, але й кров'ю авторів, котрі загинули через свою професійну діяльність.

Під час інтерв'ю слід дотримуватись таких рекомендацій:

1. Одягайтесь відповідно.
2. Вибирайте зручне місце, де ви та фігурант почуватиметеся комфортно.
3. Підтримуйте зоровий контакт.
4. Пам'ятайте про мову тіла.
5. Запитайте, що ви можете записувати (on-record), а що фігурант повідомить вам лише за умови «не під запис» (off-the-record).
6. Ставте відкриті, нейтральні питання.
7. Записуйте найважливіше у блокнот і перевірте диктофон чи інший записувальний пристрій перед початком розмови.
8. Виявляйте зацікавленість.
9. Поважайте час.

Практичне заняття № 7. Проаналізувати інтерв'ю за запропонованою схемою

1. З'ясувати, чи дотримувався автор послідовності проведення інтерв'ю за класичною схемою. Якщо послідовність етапів порушена, вкажіть, де саме.

1. Вибір теми (задум).
2. Підготовка до інтерв'ю (попередній збір інформації, розробка детального плану бесіди, домовленість з об'єктом інтерв'ю про зустріч).
3. Безпосередня розмова (запис бесіди на диктофон, відеокамеру тощо).
4. Розшифровка, перегляд запису.
5. Вивчення тексту розмови, виділення в ньому найбільш вагомих висловів, вдалих шматків, яскравих прикладів, цікавих місць.
6. Монтаж виділених фрагментів відповідно до обраної теми і композиції інтерв'ю.
7. Презентаційне оформлення скомпонованого тексту розмови (вибір заголовка, підзаголовків, рубрики, фотоілюстрацій і текстівок до них, написання преамбули, розстановка авторських ремарок тощо).
8. Шліфування готового тексту інтерв'ю (видалення повторюваних слів і фраз; перевірка наведених цифр, імен, назв, цитат; стилістичне редагування).

9. Візування остаточного варіанта тексту у співрозмовника (це по суті є дозвіл на оприлюднення матеріалу, без якого публікувати текст інтерв'ю не можна ні за яких обставин).

10. Подання завізованого матеріалу до редакції.

11. Контроль за виходом інтерв'ю у світ, збір відгуків, архівування [13].

2. З'ясувати, чи дотримувався автор основних правил інтерв'ю:

1. Ніколи не йти на інтерв'ю не підготовленим.

2. Ретельно продумувати місце проведення інтерв'ю, стиль одягу й поведінки, час, супровід, ілюстрування бесіди.

3. Починати текст будь-якого інтерв'ю з презентації співрозмовника, назвавши його повне ім'я та прізвище (якщо тільки не йдеться про аноніма), соціальне становище, тему розмови і спосіб її проведення (під час зустрічі, телефоном, через Інтернет, під час прес-конференції тощо).

4. Завжди пам'ятати про «золотий трикутник» інтерв'ю, тобто трьох учасників цього дійства: хто бере інтерв'ю, з ким проводиться інтерв'ю, для кого, для чого.

3. Чи були порушені автором етичні норми? Якщо так, вказати де саме.

4. Оцінити наведене інтерв'ю за 10-бальною шкалою.

Рахманин раскрыл реальные масштабы воровства в «оборонке».

Интервью о гособоронзаказе и крупных «схемах»

[Лилия Рагуцкая](#)

В седьмой год войны на Донбассе Украина вошла с фактически сорванным государственным оборонным заказом. О критических недостатках существующей системы закупок для вооруженных сил и других силовых структур, реальных масштабах воровства или нерационального использования средств в «оборонке» OBOZREVATEL поговорил с известным журналистом, заместителем главного редактора «Зеркала недели», а ныне народным депутатом Украины, членом парламентского Комитета по вопросам обороны, безопасности и разведки, Сергеем Рахманиным.

В этот раз наш собеседник находился уже в новом статусе: за несколько дней до интервью он сложил с себя полномочия председателя фракции партии «Голос» в парламенте, заявив, что планирует сконцентрироваться на вопросах безопасности и законотворчества.

– Еще осенью вы сделали очень серьезное заявление о том, что государственный оборонный заказ в 2020 году может быть сорван. Какова ситуация сейчас? И почему, в конце концов, она вообще сложилась в воюющей стране?

– С одной стороны, о государственном оборонном заказе можно говорить бесконечно долго. С другой – о нем мало что можно говорить. ГОЗ – это совершенно секретный документ. Обнародование любой информации, связанной с ним, является правонарушением, предусматривающим уголовную ответственность. Я не имею права даже подтвердить или опровергнуть информацию, которую обнародовали журналисты или блогеры.

По этой причине мне очень трудно говорить о ГОЗ. А говорить надо. Поэтому я попробую объяснить ситуацию, не ссылаясь на конкретные примеры.

Государственный оборонный заказ де-факто не выполнили. ГОЗ, который в начале года согласовал комитет Верховной Рады по вопросам обороны, безопасности и разведки, выполнен не был. Конкретное количество изделий не было изготовлено и определенный объем услуг не был предоставлен.

– Кто в этом виноват?

– В начале года едва ли не самым крайним делали наш комитет. Хотя я утверждаю: комитет вообще не в чем упрекнуть. Как только «заходит» ГОЗ или изменения к нему, мы проводим, если нужно, многочасовые ежедневные заседания комитетов. Было одно, которое длилось, если не ошибаюсь, 11 часов с двумя небольшими перерывами. Так как мы работаем с совершенно секретными документами, наш комитет единственный не мог себе позволить проводить заседания в онлайн-режиме, в отличие от остальных комитетов.

Последние изменения в ГОЗ, к слову, мы согласовали 30 декабря 2020 года. Виноваты все понемногу, кто причастен к разработке и продвижению этого документа. И прежде чем двигаться дальше, я хотел бы попытаться объяснить, что такое ГОЗ. Ведь далеко не все себе представляют, что это такое. Насколько это сложно, важно и почему невыполнение ГОЗ – это беда. А дальше поговорим о том, почему оборонный заказ не был выполнен должным образом и кто в том виноват.

Государственный оборонный заказ – это механизм надлежащего обеспечения безопасности и обороны государства. В каждой из силовых структур – у Нацгвардии, пограничников, СБУ, Главного управления разведки, Службы внешней разведки, Управления государственной охраны и т. п. – есть потребности, каждая из них нуждается в оружии, вооружении, боеприпасах и тому подобное. А еще – в оборудовании, приборах и програм-

мах. Кроме того, есть необходимость работать над новыми образцами вооружений и новыми технологиями, поэтому соответствующие конструкторские и исследовательские работы должны быть утверждены и профинансированы. Государство должно четко представлять, для чего именно и насколько критично силовикам необходима именно такая единица техники, такой материал или такая технология. В первую очередь это касается вооруженных сил, потребности которых формирует Генштаб, а заказчиком выступает Минобороны.

Для этого и существует ГОЗ – документ, который фиксирует приоритеты, закрепляет финансирование, устанавливает сроки выполнения.

Схема формирования ГОЗ достаточно сложна и жестко регулируется большим количеством документов – законов и подзаконных актов. Схему периодически совершенствуют, но работает она далеко не безупречно. Почему?

Проблема первая – стратегическая. Отсутствие надлежащего планирования. Отсутствие системного, масштабного представления о будущем силовой составляющей, в первую очередь, вооруженных сил.

Есть базовый документ – Стратегия национальной безопасности. Он определяет приоритеты государственной политики в сфере безопасности, перечень угроз, «реестр» союзников, цели и механизмы их достижения. Это фактически «конституция безопасности», опираясь на которую, создают оборонные законы и программы. Стратегия должна появиться через полгода после вступления президента на пост. Но по неизвестным причинам эта «военно-политическая библия» увидела свет только осенью 2020-го.

Это затормозило процесс написания других важных документов. Но проблема не только во времени, но и в подходах. Люди, которые отвечают за безопасность и оборону, обязаны смотреть далеко вперед и должны генерировать смыслы.

Да, денег у государства не так много. Да, «дыр» в обороне и проблем в «оборонке» больше, чем хотелось бы, и невозможно решить все. Именно поэтому и нужны приоритеты.

Необходимо представлять, какими должны быть прежде всего Вооруженные силы Украины через 5–10–20 лет. С учетом существующих и потенциальных угроз. С учетом финансовых, промышленных, научных, торговых возможностей. С учетом прогнозов дипломатов. С учетом экспертизы ученых. С учетом оговорок аналитиков, которые отслеживают мировые тенденции и тренды.

Должны быть цели и механизмы их достижения. Образцы и отправные точки. В соответствие с этим определяется, пусть и ориентировочно, что нужно, в каком количестве, когда. Какие изделия, образцы, технологии, критические материалы. Что можно сделать в Украине, а что придется покупать за рубежом. Кого надо дополнительно поддержать материально, а кем и чем можно пожертвовать.

Применяется ли такой подход? На мой взгляд, нет. Преимущественно из-за того, что создателей смыслов на верхних ступенях мало. Зато есть фантазеры и ретрансляторы чужих мыслей.

Например, тот же министр обороны Таран, по моему убеждению, не на своем месте из-за того, что он слишком большой прожектор и слишком плохой организатор для такой важной, чувствительной должности.

Воруют ли из оборонного бюджета, а если воруют, то насколько много – должны выяснять компетентные органы. Но для государства, которое ведет войну и в бюджете которого мало денег, одинаково вредно – хоть деньги украли, хоть потеряли по дороге.

Как зачастую происходят оборонные закупки? У отечественных производителей приобретается в основном не то, что нужно, а то, что они способны произвести – по принципу «ну, они могут это делать, давайте их поддержим и купим. Это лучше, чем ничего».

Что мы покупаем за границей? Иногда то, что пролоббировали – через интерес спецэкспортера и его зарубежного партнера. И, к сожалению, нужно ли это государству, есть ли возможность сделать украинский аналог и насколько оправдана цена – часто выносятся за скобки.

Проблема вторая – технологическая. К формированию ГОЗ в той или иной степени привлечено большое количество различных министерств и ведомств. Система построена так, что все так или иначе друг от друга зависят, но фактически определить конкретного виновного за срыв того или иного контракта невозможно. Как следствие – никто не отвечает за срыв.

Если между руководителями министерств возникает конфликт (что не редкость), то это создает дополнительные риски. Остальные проблемы – мелкие и производные от этих двух.

– Но разного уровня руководители регулярно отчитываются, что ГОЗ выполнен или даже перевыполнен ...

– Попробую объяснить. Например, в начале года некая структура заказывает ... скажем так, 100 «карандашей». Простите, буду оперировать невоенными терминами. Ближе к концу года выясняется, что производитель или экспортер в состоянии поставить только ... 20. В заказ вносятся изменения. Цифра 100 меняется на 20. Когда 20 «карандашей» попадают к потребителю, заказчик, то есть министерство, радостно отчитывается – ГОЗ выполнили. С их точки зрения – да. С моей – нет. Потому что «выполнили» – это 100, которые обещали в марте, а не 20, которые со скрипом поставили в декабре. Тем более, что потребителю нужны не 20 и даже не 100, а гораздо больше.

Другой пример: заказали производство 30 ... «вилок». Срок поставки – конец текущего года. В ноябре говорят: не можем, не успеваем. Выполнение контракта переносится на следующий год, в содержание ГОЗ опять же вносятся изменения. Министерство отчитывается: «Нас обвиняют, что мы сорвали поставки «вилок». Это ложь и инсинуации. Контракт профинансирован, «вилки» производятся, ГОЗ не сорван».

Но ни одна «вилка» к потребителю в течение года не попала, хотя они ему очень нужны. Выполняется ИЗМЕНЕННЫЙ ГОЗ, а ГОЗ, согласованный в начале года, НЕ ВЫПОЛНЕН.

Проблема еще в том, что подобные манипуляции трудно опровергать, потому что те, кто знает реальное положение вещей, не в состоянии это комментировать – наличие ограничений, которыми обусловлен доступ к государственной тайне, запрещает называть вещи своими именами.

– А почему поставки «карандашей» или «вилкок» срываются? Кто все же виноват?

– Ситуации разные. Очень много участников процесса, и, вероятно, каждый виноват понемногу. Кто-то вовремя не выделил средства. Кто-то несвоевременно их освоил. Кто-то не прописал условия проведения конкурса. Кто-то не выяснил, есть ли у производителя необходимые мощности, а у конструкторского бюро – необходимые специалисты. Кто-то не проверил, есть ли у посредника лицензия. Кто-то не убедился в надежности иностранного контрагента.

Минобороны, МЭРТ (Министерство экономического развития и торговли. – Ред.), Укроборонпром – в каждой из этих структур есть люди, которые делали и делают многое для того, чтобы контракты выполнялись, несмотря на все объективные и субъективные сложности. Но у каждой из этих структур есть о чем спросить. С другой стороны, каждая сторона приводит множество аргументов в свою пользу, и каждая намекает, что виноват другой.

Проблема в том, что СИСТЕМА НЕ РАБОТАЕТ ЭФФЕКТИВНО. Все эти структуры связаны между собой процессом. Кто-то ошибся – начинается принцип домино. Все не без греха, но определить конкретных виновников невозможно. К тому же далеко не всегда есть возможность точно установить, о чем идет речь – о небрежности или сговоре. А если это сговор, то чем именно он руководим. Необязательно корнями сговора является чье-то желание нечестно заработать. Иногда это может быть искренняя, но специфическая забота о государственных интересах. Например, есть предприятие, которое находится на грани банкротства. Смерть такого завода станет большой потерей для оборонного комплекса. И заводу подбрасывают контракт, заранее зная, что он его не выполнит. Но деньги ушли, завод сохраняет персонал, у него появляется шанс выжить. Однако. Защитник государства во время войны не получает необходимого. Бюджетные деньги, выисканные с большими сложностями, используются неэффективно.

– О суммах какого порядка идет речь? Сто миллионов? Двести?

– Не могу сказать. Не располагаю корректными цифрами. И не имею права озвучивать даже предположения. В любом случае речь идет о больших деньгах, которые даже если и не разворачиваются – неэффективно тратятся, банально транжируются или просто не используются.

Если деньги (к тому же не все) поступают во второй половине года, реально ли выполнить большой, сложный контракт до 31 декабря?

– **Наверное, это сложно. Если вообще возможно.**

– Невозможно. Это одна из причин, почему контракты срываются. Не единственная, но одна из самых распространенных. А деньги, если их не успевают «перебросить», возвращаются на казначейские счета. Для государственного бюджета в целом – это хорошо, но для обороны и безопасности страны – это беда.

– **Насколько распространены «схемы»?**

– Чтобы это утверждать уверенно, нужно иметь убедительные доказательства. И иметь право эти доказательства обнародовать. Однако есть вещи, которые вызывают как минимум вопросы. Такие, как, скажем, истории с опытно-конструкторскими работами – ОКР.

Появляется, к примеру, предложение создать ... инновационный подстаканник для чайного стакана. Приходят люди, которые с документами, чертежами, цифрами доказывают, что это вполне реально и крайне важно. Аргументировано и убедительно. Конечный результат обещают за три года.

Проходит три года. И выясняется, что даже образца нет, из 5 запланированных этапов прошли два с половиной. Объясняют: «Минфин вовремя деньги не переводил, субподрядчик подвел, материалы подорожали. Давайте продолжим этот ОКР еще на год. Сколько денег потратили, не ставить же на них крест! Мы можем показать шесть томов наработанной документации! Нам надо еще немного времени и немного денег». ОКР продолжают еще на год. Потом еще. И еще.

ОКР могут длиться десятилетиями, съедая денег на сумму со многими нулями, и могут завершиться ничем. И вы никогда не будете знать – это не получилось по объективным причинам или это изначально был способ походить оборонный бюджет?

На самом деле удельный вес ОКР должен быть даже больше, чем сейчас. Но, на мой взгляд, заказывать конкретное исследование должно государство. Под конкретную концепцию развития армии. И государство обязано жестко следить за тем, как идет процесс.

Другая история: приходит в начале года заказчик и говорит: нам очень нужно 100 ... кофейных чашек. Точно нужны? Точно. Вот вам аналитика, справки, заключения специалистов, которые доказывают, что без этих чашек нашей безопасности каюк!

Приближается конец года. Заказчик говорит:

– Знаете, мы не смогли купить чашечки. Очень хотели, но не купим. Потому что, оказывается, их нам не продают там, где мы хотели. А там, где можем купить, не то качество. И посредник много хочет. И коронавирус все процессы тормозит. Но у нас же деньги все равно остаются? Не потратим до 31 декабря – сгорят. Давайте купим на эти деньги ... чайные стаканы. Они точно есть. По той же цене.

– Так зачем вам чайные стаканы?

– Ну, кофейные чашечки точно были бы куда более полезны, но лучше так, чем никак ...

И вы опять же никогда не будете знать точно, действительно ли заказчик – заложник обстоятельств? Или он изначально предусмотрел так называемую «заглушку» – вписал одно изделие, зная, что в конце года попросит о другом. Потому что понимал: «стакан» в начале года ему не согласуют, он не сможет обосновать, зачем он ему. А в конце года согласуют практически что угодно. Ведь «деньги же сгорят» и «лучше так, чем никак».

И у вас могут быть подозрения о возможной «заглушке». Подозрения относительно реальных причин интереса к приобретению «стакана». Но исследовать обстоятельства у вас нет ни возможности, ни прав. Есть только возможность не согласовывать то, что вызывает сомнение.

И есть потребность привлекать внимание к проблеме. Потому что, с одной стороны, комментировать ГОЗ я не имею юридического права. А делать вид, что все в порядке, не имею права морального.

Рекомендована література

1. Атватер Й. Я Вас слушаю... Советы руководителю, как правильно слушать собеседника : сокр. пер. с англ. / Атватер Й. – М. : Экономика, 1984. – 112 с.

2. Афанасьев В. Г. Мир живого: системность. Эволюция и управление / Афанасьев В. Г. – М. : Политиздат, 1986. – 334 с.

3. Бандурка А. М. Психология управления / Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. – Х. : Фортуна-Пресс, 1998. – 464 с.

4. Блейк Р. Научные методы управления / Р. Блейк, Дж. Моутон : пер. с англ. – К., 1996. – 247 с.

5. Буюева Л. П. Человек, деятельность, общение / Буюева Л. П. – М., Мысль, 1978. – 216 с.

6. Бурлачук Л. Ф. Про критерії розвитку особистості / Л. Ф. Бурлачук, М. Келесі // Вісник Київського університету. – Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. – Вип. 2. – К., 1996. – С. 90–93.

7. Вудкок М. Раскрепощенный менеджер / М. Вудкок, Д. Френсис. – М. : Дело, 1991. – 312 с.

8. Возняк Л. С. Психологічні особливості професійної підготовки майбутніх спеціалістів до управлінської діяльності : автореферат дис. канд. ... психол. наук / Л. С. Возняк. – К., 2000. – 19 с.

9. Грейсон Дж. К. Американский менеджмент на пороге XXI века / Дж. К. Грейсон, К. О'Делл : пер. с англ. – М., 1991. – 319 с.

10. Демб А. Корпоративне управління: Віч-на-віч з пара доксами / А. Демб, Ф. Ф. Нойбауер : пер. з англ. – К. : Основи, 1997. – 302 с.

11. Дип С. Верный путь к успеху: 1600 советов менеджерам / С. Дип, Л. Сесмен : пер. с англ. – М. : Вече, 1995. – 384 с.

12. Драккер П. Управление, нацеленное на результат / Драккер П. : пер. с англ. – М. : Технолог, школа бизнеса, 1994. – 200 с.

13. Назаренко Г. І. Інформаційні жанри журналістики : навчальний посібник / Назаренко Г. І. – Ч. 1. – К. : НАУ, – 2010.

14. Михайлин І. Л. Основи журналістики : навчальний посібник / Михайлин І. Л. – К. : Центр учбової літератури, 2011.

Особливості роботи журналіста з чутками.

Чутка – вістка, повідомлення про кого-, що-небудь. У множині – відомості, вісті, вірогідність яких не встановлено [7].

У соціальній психології під чутками розуміється специфічний вид неформальної міжособистісної комунікації, в процесі якої інформація, що до певної міри відображає деякі реальні чи вигадані події, стає надбанням широкої дифузної аудиторії [11]. Іншими словами, чутка – це повідомлення, яке виходить від однієї або більше осіб, про деякі події, що не мають офіційного підтвердження, усно передається в масі людей від однієї людини до іншої.

Чутки стосуються важливих для певної соціальної групи явищ та відповідають спрямованості її потреб та інтересів [11]. Студопедія класифікує чутки за певними ознаками [12] (табл. 2):

Таблиця 2

Типологія чуток

Критерії	Види чуток
Спонтанність виникнення	Ті, що виникають спонтанно, поширюються навмисно
Ступінь достовірності	Абсолютно недостовірні; недостовірні з елементами правдоподібності; правдоподібні; правдоподібні з елементами недостовірності
Тип емоційної реакції реципієнта	Чутка-бажання; чутка-«опудало»; агресивна чутка; чутка-«викриття»
Об'єкт спрямованості	Спрямованість на особистість і результат її діяльності; спрямованість на організацію; спрямованість на соціальні групи; спрямованість на органи державного управління
Масштаби поширення	Корпоративні, місцеві, регіональні, глобальні
Інтенсивність	Неінтенсивні, інтенсивні, сенсаційні (дуже інтенсивні)
Ступінь впливу на психіку людей	Збуджують суспільну думку; викликають антисуспільну поведінку; порушують соціальні зв'язки і організаційно-управлінські відносини
Зміст	Побутові, виробничо-технологічні, фінансово-економічні, кримінальні тощо

«Словно мухи тут и там ходят слухи по домам, а беззубые старухи их разносят по умам», – так колись Володимир Висоцький іронічно висловив своє ставлення до чуток. І дійсно, існують об'єктивні та суб'єктивні передумови їх виникнення. Серед них фахівці виокремлюють ситуації, коли індивід прагне до самоствердження, зміни та укріплення свого соціального статусу у суспільстві, можливо, у такий спосіб намагається стати лідером. Психологи стверджують, що чутки інколи допомагають зняти емоційну напругу, створити механізм психологічного захисту своєї особистості тощо. Це, так би мовити, суб'єктивні причини чуток. Інколи людина просто має особливий тип характеру та постійно виявляє заздрість, озлобленість, вороже ставлення до будь-кого.

Проте не слід розглядати чутки, як цілком негативне явище. Дуже часто людина, яка поширює подібну інформацію, хоче попередити когось про небезпеку, запобігти скоєнню якогось лиха. Вона щось десь чула, але через брак інформації не може звернутись до відповідного органу чи у ЗМІ офіційно. Або соромиться. Але ж привід є! Тому журналістів-розслідувачеві не треба зовсім нехтувати чутками, але до них треба ставитись дуже обережно та ретельно перевіряти. Як, наприклад, до анонімних повідомлень, коли «доброзичливець» оперує хоч і не перевіреною, але суспільно значущою інформацією.

Ураховуючи наведену вище типологізацію чуток, можна порадити розслідувачеві серйозно ставитись до тих чуток, зміст котрих є простим і зрозумілим. Чим він складніший і малозрозуміліший, тим чутка більше нагадує фантазію. Можна, наприклад, взяти до уваги відомості про ймовірний викид радіації з атомного реактора (подібну інформацію часто-густо приховують), а от про те, що американське НАСА збирається опромінювати Земну кулю з космосу з метою подолання коронавірусу, – навряд.

Колись у газеті «Индустриальное Запорожье» довгий час існувала ціла рубрика «По слухам и достоверно», це свідчило про те, що редакція серйозно ставилася до чуток та ретельно їх перевіряла. І ніхто з читачів не мав жодного сумніву у правильності редакційного рішення – є чутка, і є її публічна перевірка на достовірність – все чесно та фахово.

Водночас багато хто вважає, що з чутками треба боротися. Ось, у тій же Студопедії навіть наводиться розроблена стратегія такої боротьби [12]:

Стратегія протидії чуткам може бути сформульована у вигляді таких заходів:

1. Аналіз масштабів поширення чуток.
2. Установлення можливих причин появи чуток, мотивів, імовірних джерел і каналів їх поширення.
3. Проведення бесід з особами, на яких вплинули чутки, а також з тими, хто постраждав від них.
4. Надання громадськості якомога більше інформації з питань, що є предметом чуток.

5. Розробка конкретних заходів щодо нейтралізації чуток і наслідків їх поширення, а саме:

- спростування чуток фактами, а не виокремлення їх для прямого спростування;
- виступ офіційної особи зі спростуванням;
- зустрічне поширення протилежної інформації;
- дискредитація «можливого автора» чуток (особистість чи група);
- оголошення про існування деякого ворога, що поширює чутки з метою завдання певної шкоди;
- пояснення психологічних механізмів виникнення конкретних чуток (якщо людина усвідомлює, що спонукало її повірити в чутки, то влада чуток над свідомістю значно зменшується);
- введення цензури;
- створення спеціальних урядових закладів, комісій, центрів контролю за чутками;
- публікація колонки чуток в газетах тощо.

У викладеній Стратегії є елементи, з котрими за певних обставин можна погодитися – встановлення, аналіз, пояснення тощо. А от із пунктами «введення цензури» та «створення спеціальних урядових закладів, комісій, центрів контролю за чутками» погодитися ніяк не можна принаймні журналістові.

Власні спостереження і особистий досвід також часто дають нам інформацію для початку розслідування. Зіставлення фактів, моніторинг динаміки, спостережливість та вміння аналізувати отриману інформацію завжди стануть у нагоді. По-перше, нам потрібно визначити цінність фактажу та відповісти на питання, наскільки отримана інформація є соціально значущою. Від оцінки залежить висновок – чи слід братися за розслідування взагалі.

По-друге, треба зрозуміти, як ми зможемо отримати додаткові відомості – наявність архівів, можливість спілкуватися зі свідками, відкриті дані тощо. Слід також окреслити для себе географію майбутнього (можливого) розслідування та можливість пересуватися у межах визначеної території.

По-третє, необхідно визначитися з ресурсом та подбати про особисту безпеку, якщо йдеться про щось резонансне та приховуване. Останнє завдання дуже важливе, бо останнім часом стрімко зростає кількість випадків нападу на журналістів та навіть убивства (Додаток 12). НСЖУ, до речі, дуже занепокоєна цим становищем, коли працівники мас-медіа переслідуються за виконання своїх професійних обов'язків. Слід також подумати, де розслідування буде опубліковане, бо дуже часто редакційна політика видань не збігається з їхнім громадським призначенням.

Тільки після цього треба сформулювати гіпотезу розслідування, позначити коло питань та їхню послідовність і переходити безпосередньо до створення схеми, за якою рухатимемось далі. Це називається системною роботою, яка має право на успіх, якщо журналіст її чітко дотримуватиметься.

На початку 90-х рр. минулого століття кореспонденти Кам'янсько-Дніпровської газети «Знамя труда» Запорізької області шляхом власного спостереження ініціювали масштабне журналістське розслідування про наслідки шкідливого впливу Запорізької теплової електростанції на вирощування овочів у регіоні, котрий традиційно вважався овочевою годувальницею України. Причому йшлося не тільки про приватні господарства, а й про колгоспи та радгоспи, спеціалізацією яких було саме вирощування овочів. Журналісти помітили тенденцію – все частіше селяни замість маленьких та низьких «балаганчиків») стали на городах споруджувати величезні теплиці заввишки під три метри. Вони опитали сотні мешканців та визначили дві причини. Перша полягала у тому, що все частіше люди почали вирощувати високорослі сорти огірків та помідорів, бо вони були набагато родючішими. А головна причина стосувалась руйнівного впливу на овочі дощів: якщо раніше селяни відкривали під дощ маленькі «балаганчики», то тепер рослини від дощу ховали, бо вони одразу ж сохли.

Виявилося, що на ЗаДРЕС котли стали опалювати вугіллям (раніше – газом). У результаті насичений шкідливими речовинами дим, що здіймався в атмосферу, змішувався там із вологим повітрям, і надалі кислотна суміш у вигляді дощу поверталась на ґрунт та на голови людей. Ніхто не міг заперечити очевидного факту – після такого дощу білі плями на автівках залишалися назавжди. Це теж результат спостереження.

Рис. 12. На імprovізованому овочевому ринку понад трасою у Кам'янці-Дніпровській. Фото з власного архіву

Рис. 13. Труби Запорізької ДРЕС. Фото з власного архіву

Рис. 14. Нові кам'янські балагани. Фото з власного архіву

Рис. 15. Пам'ятник помідорові у Кам'янці-Дніпровській.
Фото з власного архіву

Будь-який сюжет може викликати у журналіста занепокоєння та сумнів – брудна вода, яка тече з крана на кухні, незвичний колір хмар, запах повітря, незвичне розташування якихось предметів тощо. Пригадується випадок, коли на прохідних Запорізької АЕС (біля турникетів) раптом з'явилися вівчарки. Журналіст запитав у Інформаційному центрі електростанції – звідки такі заходи? Там відповіли, що це такі вимоги нової охоронної інструкції, про всяк випадок. Надалі з'ясувалося, що пси натаскані на пошук наркотичних речовин, а їх наявність на ядерному об'єкті набула майже катастрофічних обсягів. Можна тільки уявити собі дії наркомана, який чергує на блочному щиті управління реактором. Відтоді деякі журналісти міста почали називати Інформаційний центр ЗАЕС Інформаційним центром брехні.

Фактчекінг або перевірка даних (верифікація) – це обов'язкова складова та наступний етап журналістського розслідування. Фахівці виділяють чотири найважливіших складових цього кропіткого процесу. Вони між собою поєднуються, й тільки тоді ми можемо мати цілісну картину логічної та послідовної історії.

Спочатку розслідувач має перевірити достовірність кожного окремого факту, не зважаючи на довіру до джерела інформації. Кожен із перевірених фактів має доповнювати гіпотезу та підтверджувати її. Достовірність фак-

тажу – найголовніша умова усього розслідувального процесу. Документи, відвертість свідків, архівні дані, підписи, печатки, офіційні повідомлення – все потребує перевірки.

Треба також переконатися в надійності задіяних джерел. У цьому випадку діяльність журналіста схожа на роботу слідчого, який за законом є особою процесуально незалежною, тобто ніхто не може на нього тиснути, навіть міністр. Питання: чи повинен редактор знати про хід розслідування? Не обов'язково. На розсуд розслідувача, бо втручання керівників дуже часто шкодить процесу – кожен має свою думку, а думки часто не збігаються. Так само як і методи. Журналіст не повинен також розкривати свої джерела, якщо хоче, щоб вони залишилися анонімними.

Третє: перевірити всі географічні назви, посади, прізвища людей, назви підприємств, акціонерних товариств, громадських організацій тощо. Розслідування не повинно містити таких фраз, як «очільник фірми», «керманнич колективу», «голова структури». Тільки точна назва посади або підприємства (хай вона займає декілька рядків – Енергодарська міська дирекція Запорізького обласного фонду страхування з тимчасової втрати працездатності, – ЕМД ЗОФ СТВП) свідчить про професійний підхід до справи. Зазвичай у потужних редакціях працюють літературні редактори, проте вашу фаховість завжди підтвердить точність та ретельність.

Останній крок: прибрати всі емоції, залишивши тільки факти. Йдеться про почуття розслідувача, емоції свідків – їхня справа. Особлива увага – оцінним судженням, котрі на суді дають як бажані, так і небажані результати, особливо, коли журналіст не має навичок і досвіду участі у судовому процесі. Розслідувач зробить завжди розумний крок, якщо перед оприлюдненням матеріалу звернеться до досвідченого медіа-юриста.

Поетапно загальна стратегія перевірки може складатися з таких кроків [11]:

1. Розслідування незалежно перевіряють дві людини, наприклад автор і редактор (доречно залучати ще одного редактора, який не працював над історією).

2. Оцінюємо історію загалом на предмет упереджень, заангажованості, емоційної мови автора тощо.

3. Перевіряємо кожне твердження окремо. До цієї перевірки ми підходимо з питанням: «Звідки ми це знаємо?».

4. Підтверджуємо джерела, перевіряємо цитати.

5. Якщо джерела інформації не знаходимо (тобто не можемо зазначити посилання), то видаляємо цю інформацію.

Упродовж розслідування завжди порушується питання, чи обов'язково треба застосовувати технічні засоби? Журналісти «старого гарту» їх не дуже полюбили, але часи змінилися, тому однозначна відповідь: так, треба. Вони стануть у нагоді у залі судового засідання та, крім того, нададуть упевненості у вашій аргументації за будь-яких обставин.

У 2003 р. до редакції газети «Здесь живём» звернулася група підприємців одного з міських ринків зі скаргою на власника. Люди досить емоційно

розповідали про утиски, навіть свавілля, з боку адміністрації та просили редактора допомогти, бо не зовсім довіряли правоохоронній системі, мовляв, рука руку мие. Редактор погодився написати статтю, але за умови, що підприємці підтвердять свої слова, якщо знадобиться.

Стаття вийшла – з претензіями, коментарем власника ринку та керівника відповідного департаменту міськвиконкому. Автор зібрав документи – положення, нормативні акти виконкому щодо влаштування торгівлі, додав фото, копії протоколів, складених за порушення правил торгівлі. Проте власник ринку не погодився і звернувся з позовом на газету та автора розслідування до суду. Суд запросив у якості свідків персонально кожного з підприємців, що скаржилися. Але майже ніхто не прийшов давати свідчення: хтось захворів, декого не було на той час у місті, а комусь просто не захотілося витратити свій час. І от журналіст опинився у дуже скрутному становищі, бо не мав задокументованого підтвердження слів підприємців.

Тож висновок має бути такий: під час проведення розслідування треба завжди подбати про технічні засоби – фотокамеру, диктофон тощо, бо вони є обов'язковими інструментами роботи з інформацією. А краще, коли крім них, журналіст матиме ще письмову заяву з підписом скаржника. Хоч фіксація даних, здійснена для страхування можливих майбутніх наслідків, не є безпосереднім елементом фактчекінгу, все ж таки їй належить вкрай важливе місце у розслідувальській методиці.

Нижче зазначимо, наскільки захист джерел та особиста безпека важливі для журналістського розслідування.

Забезпечення безпеки журналіста та його джерел інформації

Головна зброя для журналіста-розслідувача – можливість оприлюднити зібрану інформацію. Але водночас – це для нього і основна небезпека. Не слід при цьому вважати, що загрози перед розслідувачем виникають тільки після публікації або виходу сюжету в ефір, бо в такому разі йдеться про елементарну помсту. Головний негативний герой може припуститися реалізації своїх загроз у ситуації, коли він вже не може нічого вдіяти, бо «механізм увімкнувся» й слід чекати неприємностей – порушення карної справи, зняття з посади тощо. Тоді він, бажаючи потішити власне «его», намагається довести журналістові та оточенню, що не кидає слів на вітер. Так, це небезпека.

Якщо ж звернутися до практики, не важко переконатися у тому, що розслідувач перетворюється на подразника для головного героя вже на стадії збору даних. Це небезпечніше за кінцевий результат, оскільки публікації чи виходу передачі до ефіру теоретично можна ще запобігти. Загрози можуть бути зовсім реальними, наприклад, спалили автівку, скоїли напад на дитину, отруїли собаку. Кожен розслідувач повинен це усвідомлювати та вживати всіх можливих заходів для усунення загрози. Можна обрати декілька шляхів, аби усунути (зменшити) небезпеку.

У разі отримання усної загрози (листом, у телефонній розмові) можна звернутися до правоохоронних органів, навіть, якщо журналіст отримав

тільки попередження, воно вже може бути підставою для поліції працювати – зробити офіційне попередження, провести профілактичну бесіду, зробити так, аби головний герой зрозумів: потенційний злочин розслідуватиметься, а погрозувач опиниться першим у списку підозрюваних. Краще, якщо офіційний лист до правоохоронних органів надійде від редакції, дана обставина зробить дії поліціантів більш активними. Обмовимося, що це може спрацювати за умови гарантованого правового середовища, а там, де у правоохоронних структурах панує безлад та корупція, ніколи не можна сподіватися на захист. Скоріш, навпаки.

Виглядає безглуздом, але факт: інколи за захистом журналіст звертається не до поліції, а до кримінальних структур, мовляв, так надійніше. Це теж може спрацювати, особливо, коли йдеться про викриття злочинної діяльності чиновників або людей у погонах – податківців, працівників митної служби, прокурорів – усіх, хто є традиційним ворогом для криміналітету. Можливо, має сенс і туди звернутися, бо журналіст повинен захищати своє життя та здоров'я у будь-який законний спосіб.

Але найціннішою запорукою протидії загрозам може стати журналістська солідарність – загрожувати команді розслідувачів чи колективу редакції набагато складніше, ніж комусь одному. Взагалі ж усі ми пам'ятаємо випадки навмисних пожеж у редакціях газет та на каналах телебачення, проте, коли йдеться про колектив, суспільний резонанс подібних залякувань зазвичай зовсім інший.

Інколи журналісту починають загрожувати під час «небажаного» інтерв'ю, Припустімо, коли головний герой тривалий час його уникав, а розслідувач, у решті-решт, змусив його відповідати на незручні питання, наприклад, під час офіційного заходу. У такому разі було б дуже бажаним, аби розмову почули якомога більше людей. Це – ваша страховка на випадок подальших «непередбачуваних» ситуацій. Краще бесіду знімати ще й на відео.

Окрім особистої безпеки, розслідувач завжди повинен дбати про небезпеку своїх джерел. Під журналістськими джерелами, у першу чергу, мають на увазі людей, які передають інформацію журналістам. На практиці у багатьох випадках цими людьми є державні службовці, які повідомляють про зловживання та корупцію в органах влади. Так само це можуть бути інші люди, які з тих чи інших причин не бажають афішувати себе. У класичному розумінні таємниця джерел означатиме те, що слідчий чи суддя за загальним правилом не має права вимагати від журналіста назвати прізвище особи, яка надала інформацію. Однак, насправді, право на таємницю навіть ширше – від журналіста не можна вимагати чи в інший спосіб отримувати (обшук, виїмка) документи, які можуть установити особу, що надала інформацію. Таким чином, режим таємниці джерел поширюватиметься і на будь-які документи, що встановлюють зв'язок між журналістом та джерелом інформації [19].

Скажемо відверто: законодавче закріплення принципу захисту журналістських джерел в Україні недосконале та порівняно зі світовим молоде. Яскравим підтвердженням даного судження вочевидь є численні злочини проти журналістів, котрі скоюються під час виконання ними професійних обов'язків, та тотальна безкарність цих злочинів, що викликає серйозне занепокоєння світової спільноти, адже наша країна прагне приєднатися до ЄС. Ні про який дієвий захист джерел не йдеться взагалі, коли законодавство не може захистити самого журналіста. Проте захист журналістських джерел є корисним як для журналіста, що має більше можливостей отримати інформацію, так і для осіб, які передають інформацію на умовах конфіденційності. У багатьох країнах з розвинутою демократією до цієї проблеми ставляться зовсім інакше.

У США захист джерел установлений на рівні законодавства штатів. Не всі штати мають відповідне законодавство або не завжди захист є абсолютним (коли суд має право вимагати від журналіста розкрити джерело). Однак у багатьох випадках журналісти навіть на вимогу суду відмовлялися це робити, посилаючись на власні професійні стандарти та переконання. За таких обставин, журналістам часто доводилося вирішувати дилему: розкрити джерело чи потрапити за ґрати. Почуття професійної гідності американських журналістів штовхало їх до того, що вони радше вибирали сидіти у в'язниці.

Ось декілька яскравих прикладів. Журналіст Майрон Фарбер із «Нью-Йорк Таймс» провів за ґратами 40 днів, у той же час газета сплатила 285 тисяч доларів штрафу (100 тисяч одразу плюс 5 тисяч за кожен день відмови). Журналіст Білл Фаррі з «Лос Анжелес Геральд Екземінер» провів за ґратами 46 днів, але його юридичні проблеми розтягнулися на цілих 10 років. Ванессу Леджет, яка збирала матеріали про вбивство для своєї книги, протримали за ґратами аж 168 днів за відмову надати свої записи інтерв'ю, фотокартки та назвати прізвища осіб [20]. Усі ці особи так і не видали свої джерела, не зважаючи на те, що були під загрозою довічного ув'язнення – їх мали тримати до того часу, доки вони не нададуть інформацію, яку вимагав суд. Однак журналісти поставили професійні стандарти вище власної свободи, чим заслужили повагу серед своїх колег [19].

Останнім часом такі професійні журналістські організації як НСЖУ та Медіа-профспілка намагаються боротися проти правового вакууму, звертаючись по допомогу в різні міжнародні інституції та вимагаючи від українського уряду захисту прав журналістів, однак наші можновладці, на жаль, переймаються зовсім іншими проблемами. Нижче надаємо приклад наших найближчих територіальних сусідів пострадянського минулого, котрі чітко усвідомлюють важливість означеної проблеми.

«Бомбастичніше за отруєння Навального».

Грозев анонував нове розслідування Bellingcat

Журналіст Bellingcat Христо Грозев анонував нове розслідування на підставі даних про польоти співробітників ФСБ. Розслідування могло вийти

раніше, але його довелося відкласти для додаткової перевірки інформації та безпеки джерел.

Головний розслідувач міжнародної розслідувальної організації Bellingcat Христо Грозев пообіцяв опублікувати нове розслідування. Про це він розповів 17 січня під час стриму російського журналіста Олександра Плющева в YouTube. Розслідування базується на даних про польоти співробітників ФСБ.

«Для мене – це бомба. Те, що ми довели, можна сказати, навіть бомбастичніше, ніж отруєння Навального. Одна річ – коли вони отруюють політиків: політики якось підписуються під правилами гри в сучасній Росії, а неполітики цього не мають робити», – сказав журналіст.

Грозев уточнив, що розслідування складається з двох частин. За його словами, публікацію відклали заради перевірки інформації.

Раніше Грозев заявляв, що дані про переміщення співробітників ФСБ, які, ймовірно, отруїли російського опозиціонера Олексія Навального, можуть свідчити про їхню причетність до смерті російських опозиційних політиків Тимура Куашева і Микити Ісаєва, а також отруєння політика Володимира Кара-Мурзи-молодшого.

14 грудня було оприлюднено розслідування The Insider, Bellingcat, CNN і Der Spiegel, у якому повідомляли, що Навального отруїла в Томську група співробітників ФСБ. За даними розслідувачів, це була друга протягом двох місяців спроба отруєння – під час першої, у липні 2020-го, постраждала дружина опозиціонера Юлія. Навальний із дружиною брали участь у розслідуванні. Політик оприлюднив відео, у якому сказав, що знає імена отруйників. Опозиціонер наголосив, що вважає замах на себе терористичним актом, організованим ФСБ за наказом Путіна.

21 грудня Навальний оприлюднив відео, як він телефонував імовірно-му співробітнику ФСБ, члену групи отруйників Костянтиніві Кудрявцеву. Політик відрекомендувався помічником секретаря Радбезу РФ Миколи Патрушева і «попросив прояснити моменти, необхідні для доповіді начальству». Співрозмовник Навального підтвердив факт проведення операції і сказав, що той вижив лише завдяки збігу обставин, а також розповів, що отруйну речовину нанесли на його білизну. У ФСБ назвали піддробкою розмову Навального з імовірним отруйником.

V. Особливості побудови тексту журналістського розслідування

Після збору інформації, ретельної перевірки фактів та підтвердження гіпотези журналістського розслідування настає, мабуть, найвідповідальніший етап – написання тексту, те, що робить матеріал резонансним та цікавим. Якщо попередні етапи більше нагадували виконання так би мовити технічних завдань, то тепер черга дійшла до творчості та журналістської майстерності.

Зазвичай розслідування вибудовується у хронологічному порядку за принципом оповіді. Деякі фахівці-розслідувачі радять застосовувати схему досить послідовну та чітку.

Теперішній час – пишемо про те, що відбувається зараз, пояснюємо, чому ми публікуємо це розслідування і чому воно важливе. Тут треба привернути увагу читача і натякнути, що найцікавіше – в кінці.

Минулий час – описуємо події (здебільшого у хронологічному порядку; у відеоматеріалі можна «повернутися в часі», якщо це сценарно виправдано).

Теперішній час – повертаємося знову в час, коли пишемо розслідування, розповідаємо, які наслідки подій, про які ми писали.

Майбутній час – прогнозуємо розвиток подій, реакцію з боку уповноважених органів, тощо.

Така форма нагадує детективну історію, з самого початку приковуючи до сюжету увагу читачів (глядачів) та тримає їх у напрузі упродовж усього часу. У тексті розслідування ви повинні вже в першому реченні привернути увагу читача. Головний редактор проєкту розслідувань «Наші гроші» Олексій Шалайський називає два найефективніші прийоми: динаміку («його били четверо») й парадокс («деколи пиво буває міцніше за горілку»). До третього речення тексту необхідно викласти його суть, зробивши це чітко, легко та якісно. Один текст має транслювати лише одну головну думку. Її повинен втілювати заголовок, який Олексій Шалайський рекомендує писати відразу.

Окрім заголовка, у третьому або четвертому абзаці має бути «горішок» (nut graph), де ви пояснюєте основну суть розслідування – фактично, він може входити до структури ліда. Це буквально три-чотири речення. Далі також можна додати «і що?» (so what?) речення – пояснити читачеві/глядачу, чому він/вона має це прочитати/подивитись, чому це для нього/неї важливо [13].

Працюючи над текстом, слід також завжди пам'ятати про журналістські стандарти, етичні норми та так звані табу для розслідувача. Останній етап має стати заключною перевіркою викладених фактів і коментарів. Заборонені теми або речі, до яких треба ставитися вкрай відповідально, у кожного журналіста-розслідувача завжди повинні бути під рукою (краще у вигляді окремого списку, приклад наводимо нижче).

Перелік передбачених законом таємниць:

- Державна таємниця (Закон України «Про державну таємницю»).
- Інформація про особу (ст. 10 Закону України «Про інформацію»).
- Комерційна таємниця (ст. 505 Цивільного кодексу України).
- Адвокатська таємниця (ст. 9 Закону України «Про адвокатуру»).
- Лікарська таємниця (ст. 40 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я», ст. 6 Закону «Про психіатричну допомогу», ст. 286 Цивільного кодексу України).
- Таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31 Конституції України, ст. 306 Цивільного кодексу України).
- Таємниця усиновлення (ст. 228 Сімейного кодексу України).

– Про захист персональних даних: Закон України № 2297-VI (редакція від 20.03.2020). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17>

– Таємниця страхування (ст. 40 Закону України «Про страхування»).

– Банківська таємниця (ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

– Професійна таємниця (ст. 20 Закону України «Про Рахункову палату»).

– «Тайна сповіді» (ст. 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»).

Аналізуючи журналістські розслідування київських телеканалів, журналісти «Детектор медіа» виділили шість основних критеріїв: актуальність теми, робота з джерелами, баланс/об'єктивність, повнота, візуальне та емоційне подання, етика та відсутність мови ворожнечі [10]. Вони не є чіткими нормами, проте вимальовують логічну та послідовну форму журналістського розслідування.

Ось, Олег Пархитько, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Національного університету «Одеська юридична академія», аналізуючи якість журналістських розслідувань одеського «7 каналу» за запропонованими критеріями зазначає: «... ексклюзивність не притаманна матеріалам передачі «Нормально». Справжнього викриття у досліджених матеріалах також не знайдено. Беручи за основу своїх розслідувань інформаційні публікації колег, журналісти «7 каналу» могли претендувати на викриття за рахунок глибокого аналізу стартової інформації. Однак відеоматеріали залишаються на репортажному рівні. Попри все сказане, матеріали програми «Нормально» справляють враження, що розкриття таємниць відбувається за рахунок агресивної риторики, надмірної емоційності та непідтверджених фактами узагальнень. Показовим прикладом можна вважати завершення матеріалу «Как Одессу за бесценок продавали»: «Апетити бізнес-партнерів Труханова зростають у небезпечній для одеського мера прогресії – надто нахабно крадуть муніципальну власність. Тож в Адміністрації Президента майже відкрито через Генпрокуратуру говорять: «Досить дерибанити місто!» Підтримка у Труханова в Одесі є, але вона тане з кожним днем – жодної довіри». Зазначимо, що журналісти в матеріалі ані взяли коментар в Адміністрації Президента, ані звернулися до Генпрокуратури, ані провели опитування серед одеситів щодо підтримки Труханова».

Журналісти телепроекту «Нормально» використовують джерела інформації, однак щодо них хотілося б висловити низку зауважень. По-перше, журналісти програми не завжди використовують власні відео з думками експертів. Так, у сюжеті «Мультипаспорт Труханова» наведено коментар Едуарда Гурвіца у програмі «Шустер live» та коментар Геннадія Труханова для програми «Слідство. Інфо» у 2016 р. І якщо ці відео ще можна якось обумовити необхідністю створення бекграунду, то запозичення чужого відео в якості генерального інтерв'ю з Геннадієм Трухано-

вим у 2017 р. є грубим порушенням правил журналістського розслідування. По-друге, експерти в сюжетах програми не завжди використовуються для надання експертної оцінки [17].

Подібних прикладів можна наводити досить багато, коли журналісти, не володіючи досконало методиками журналістського розслідування, припускаються грубих помилок. Це трапляється не тільки на телебаченні, але й у друкованих виданнях та мережових ЗМІ. Проте ми можемо навести приклади і вдалих матеріалів розслідувального характеру, котрі очолюють світові рейтинги переглядів. Один із них – розслідування російського опозиціонера Олексія Навального, яке останнім часом побило найгучніші рекорди популярності, зібравши в мережах мільйонні аудиторії. Ось як про нього пише журналіст Ілля Коваль:

«Фильм-расследование Фонда борьбы с коррупцией (ФБК) Алексея Навального «Дворец для Путина. История самой большой взятки», опубликованный 19 января на YouTube, набрал за пять дней, к ночи на воскресенье, 24 января 2021 года, уже более 75 млн просмотров. Двухчасовое видео ФБК рассказывает о дворце, который строится и содержится, в том числе за счет госкомпаний «Роснефть» и «Транснефть», возглавляемых двумя ближайшими друзьями президента РФ Владимира Путина – Игорем Сечиным и Николаем Токаревым.

ФБК обнаружил архитектурный план здания, построенного на мысе Идокопас в Геленджике. По данным расследователей, дворец площадью 17 691 квадратный метр является самым большим частным жилым помещением в России, его стоимость оценивается в 100 млрд рублей. На прилегающей к особняку территории расположены хоккейная площадка, церковь, оранжерея, чайный домик и тоннель с видом на море.

Пресс-секретарь Путина Дмитрий Песков на вопрос журналистов о расследовании ответил, что «ничего нового» в фильме «не представлено». Он также заявил, что подобные материалы являются «лохотроном» и создаются «жуликами» для изъятия денег у населения» [14].

Чому розслідування Олексія Навального отримало такий величезний резонанс, відомо. По-перше, сама тема «Путін – хабарі – найближче оточення» претендує на максимальну сенсаційність. По-друге, розслідування проведено досить якісно – зібрані факти та доведені аргументи дійсно вражають свідомість будь-якої людини, особливо ті, що стосуються розмірів «пожертв» на будівництво палацу, якому позаздрили б і індійський раджа, і арабський шейх. По-третє, у розслідуванні присутня особиста тематика – позашлюбні діти, коханки-співучасниці схем і т. д. І, мабуть, свою роль зіграла візуалізація процесу, бо переконливими є не тільки промови спікера, а ще й відеосюжети, фотографії, інфографіки та копії документів. Про це слід поговорити окремо.

Візуалізація у журналістському розслідуванні

Отже, візуалізація даних потрібна журналістові-розслідувачеві не тільки для того, щоб «розчинити» сірий текст (як, наприклад, було за ра-

дянських часів (Додаток 17), а ще й для того, аби правильно його зрозуміти. До найпоширеніших способів візуалізації даних належать: графіки, діаграми, інфографіки, схеми, інтерактивний сторітеллінг, бізнес-аналітика, карти і картограми. Кожен із них є помічником і журналістові, і споживачеві інформації. Схема дає можливість відслідкувати причинно-наслідкові зв'язки між елементами розслідування, таблиця – структурувати великі потоки інформації, а діаграма – порівняти обсяги, розміри та кількість. Інфографіці теж приділяється значна увага у системі соціальних комунікацій, вона зростає з кожним роком все більше, оскільки потреба візуального сприйняття та порівняння зростає. Зараз можна стверджувати, що йдеться про новий жанр у журналістиці (хоча деякі дослідники стверджують, що елементи інфографіки використовували ще єгиптяни 4–3 тисячоліття до н. е.), бо інфографіку вважають вже не ілюстрацією до матеріалу, а частиною контенту.

Інформаційна графіка або інфографіка – це графічне візуальне подання інформації, даних або знань, призначених для швидкого та чіткого відображення комплексної інформації. Вона може покращити сприйняття інформації, використовуючи графічні матеріали для того, щоб підвищити можливості зорової системи людини бачити моделі і тенденції. «Робити інфографіку – це журналістська функція», – стверджував у грудні 1990 р. Томас Лампбел у шведському виданні «Dagens Nyheter» під час конференції Міжнародної асоціації технологій преси й медіа. Карта чи схема мають служити інформації, вони є засобом подачі матеріалу. Ілюстрація може бути лише результатом ретельного добору фактів із різноманітних джерел. Техніка добору інформації є такою ж, як і для репортажу: вибір теми, вибір кута подачі, побудова матеріалу, послідовність викладу та його написання [20].

Справжній переворот у галузі візуалізації даних здійснив Вільям Плейфер, ім'я якого повернув сучасній історії комунікацій Едвард Тафт (найавторитетніший сучасний інфограф). Е. Тафт дослідив, що два століття тому В. Плейфер розробив найбільш зручні типи статистичних діаграм, які використовуються у журналістиці: діаграми-лінії (графіки), діаграми-області, стовпчасті й лінійні діаграми (гістограми), кругові (секторні) діаграми, радіальні (сітчасті) діаграми і картодіаграми. Так, В. Плейфер у своїй відомій праці «Комерційний і політичний атлас» запропонував візуалізувати дані для кращого розуміння їх споживачем, ніж просто слова та цифри в таблицях, як було раніше. Для цього він розробив чотири основні типи діаграм, оскільки пам'ять пересічної людини стає набагато потужнішою, якщо вона сприймає структуровану візуальну інформацію [18].

Інфографіку зараз використовує і репортер, і аналітик, і новинний журналіст, і, як засвідчив час, розслідувач. Так, у річницю нападу на громадську активістку та керівницю справами виконкому Херсонської міської ради Катерину Гандзюк учасники ініціативи «Хто замовив Катю Гандзюк?» презентували деталізовану інфографіку, де візуалізували перебіг розслідування. «У ньому зафіксована хронологія слідчих дій та бездіяльності сило-

виків, які розслідують справу, публічних акцій друзів Каті та заяв можливо-владців і дипломатів, усе важливе, що відбувалося для притягнення винних до відповідальності, поки Катя боролася за життя в лікарні й після її смерті», – пояснюють автори (Додаток 16).

Американські інфографи, визначають чотири види інфографіки:

– прогностична – ґрунтується на спеціальному дослідженні, висновок про майбутній розвиток і результати події;

– експлітивна – інформація, що потребує пояснення;

– аналітична – графіка, підготовлена за аналітичними матеріалами;

– ретроспективна – містить виклад чи огляд минулого.

Журналіст-розслідувач може застосувати кожен із них залежно від обраної композиції та потреби, це його власне рішення, що ґрунтується на особливостях ситуації та власної майстерності. Зараз існує досить багато інформаційних ресурсів, котрі допомагають створювати будь-які інфографічні зображення (Додаток 15).

Практичне заняття № 8. Створити інфографіку до статті за планом

1. Визначити форму інфографіки.

2. За допомогою інтернет-ресурсу (Додаток 15) ввести необхідні дані.

3. Пояснити своє рішення.

4. Вставити інфографіку у текст матеріалу.

Таємниці Кременчуцького нафтопереробного заводу (НПЗ). Чому компанія Коломойського приховує інформацію
17 липня 2018.

Відповідно до закону, якщо на ринку залишається лише одне підприємство – воно може не подавати до статистики інформацію. Хоча в країні чимало дрібних НПЗ, керівництво заводу Ігоря Коломойського користується цією нормою, щоб приховувати обсяги переробки нафти.

Починаючи з жовтня 2014 р., Кременчуцький нафтопереробний завод, що належить ПАТ «Укртатнафта», відмовляється подавати інформацію про показники своєї роботи Міністерству енергетики та вугільної промисловості й Державній службі статистики.

Керівництво компанії аргументує свої дії положеннями Закону «Про державну статистику».

Якщо на ринку залишається лише одне підприємство, то за законом воно може не подавати до статистики інформацію, оскільки тоді буде зрозуміло, які обсяги і яких продуктів воно виробляє, й тому ця інформація дасть змогу впливати на діяльність підприємства.

Керівництво Кременчуцького заводу, вочевидь, вважає себе єдиним в Україні, яке виробляє бензин, дизпаливо та інші нафтопродукти. Насправді, в Україні значно більше підприємств займаються легальним виробництвом пального.

НПЗ, які працюють в Україні

У державі є шість великих НПЗ, із яких п'ять навряд чи колись запрацюють. А також один великий газопереробний завод (ГПЗ), який належить державній компанії «Укргазвидобування».

Так, Дрогобицький, Надвірнянський і Херсонський заводи були зупинені ще у 2005–2007 рр., бо не виробляли якісного палива й не були ефективними економічно.

Єдиний спосіб відновити їхню роботу – це збудувати на їхньому місці нові НПЗ, а це сумнівно. Для цього, за оцінками Консалтингової групи «А-95», необхідно вкласти мінімум \$1 млрд інвестицій у кожен.

Те саме стосується і Одеського НПЗ (ОНПЗ). З єдиною різницею – він зупинився не так давно, починаючи з 2014 р. Проте перспективи немає.

Усі сучасні НПЗ мають не менше 75 % виходу світлих нафтопродуктів, тобто у півтора раза ефективніші за ОНПЗ, рівень якого нижче 50 %.

Російський Лукойл, який раніше володів підприємством, зменшив цей фактор за рахунок відправки вироблених неліквідів для поглибленої переробки на свої НПЗ до Болгарії та Румунії, однак сьогодні так зробити вже не вийде.

Також заводу для роботи потрібна сировина, а її немає. Навряд чи найближчим часом відновляться поставки з Росії, а везти морем – занадто дорого.

Модернізація теж не відбудеться, адже, по-перше, завод зарештували в рамках кримінального провадження, яке веде Нацполіція, по-друге, об'єкт заставлений російському банку ВТБ.

Проектна потужність Лисичанського НПЗ (ЛиНІК) була 24 млн т нафтопродуктів на рік. Він вважався одним із найбільших у Європі.

Проте ще наприкінці 1990-х, коли його придбали росіяни з ТНК, завод втратив 16 млн т потужностей. Інвестувати в нього ніхто не збирався. Зрештою, через низьку ефективність, навесні 2012 р. НПЗ зупинився.

У 2014 р. відновити НПЗ обіцяла «Роснефть», яка поглинула ТНК. Однак улітку 2014 р. об'єкт захопили бойовики «ЛНР», згодом у резервуарний парк прилетіли кілька снарядів, і завод вийшов із ладу повністю.

Зрозуміло, це кінець надій щодо Лисичанського НПЗ. Ні з політичних, ні з економічних причин завод на лінії фронту не запустять.

Проте, крім великих НПЗ, є чимало менших за потужністю, але легальних, які також виробляють пальне.

Шебелинський ГПЗ «Укргазвидобування» і приблизно 15 підприємств малої потужності, які виробляють нафтопродукти.

За словами директора департаменту статистики торгівлі Держстату Анатолія Фризоренка, на них припадає близько 10–15 % виробництва.

Директор спеціальних проєктів НТЦ «Психея» Геннадій Рябцев:

Їхня сумарна продуктивність є непорівняною з потужністю Кременчуцького заводу, але вони виробляють їх за своїми цінами, і якщо підходити за методикою усереднення Держстату, дуже важко буде визначити справжню кількість продукції, яку виробляє Кременчук. Тому тут дивно бачити, що «Укртатнафта» цю інформацію приховує.

ПАТ «Укртатнафта»

ПАТ «Укртатнафта» (Кременчуцький НПЗ) – єдиний великий нафтопереробний завод, що працює.

43,05 % акцій належать державі в особі НАК «Нафтогаз України», 56 % акцій – офшорним структурам «Приват» Ігоря Коломойського та Олександра Ярославського.

Зокрема, це компанії:

- *Kornelius Holdings Ltd (6,28 %)*
- *Besato Consulting Ltd (5,23 %)*
- *Dagosel Investment Ltd (5,21 %)*
- *Apsolins Ltd (6,76 %)*
- *Ralix Services Ltd (7,67 %)*
- *Lexternal Ventures Ltd (5,58 %)*

Усі вони створені в 2010 р. в юрисдикції Республіки Кіпр.

Свого часу група «Приват» в особі компанії «Корсан» мала лише 1,2 % акцій «Укртатнафти». А реальний вплив на підприємство мала російська компанія «Татнефть», яка у сукупності контролювала 55,7 % акцій підприємства. Та в результаті рішень українських судів частка татарських акціонерів виявилася розмитою, а новими акціонерами стали структури «Привату» та Ярославського.

У 2017 р. «Укртатнафта» наростила чистий збиток у 12,6 разів – до 2,44 млрд грн. При цьому чистий дохід «Укртатнафти» в минулому році зріс на 39,6 % – до 33,23 млрд грн.

«Укртатнафта» експлуатує Кременчуцький НПЗ, переробна потужність якого становить 10,5 млн т сирової нафти на рік. Сировиною для заводу слугує нафта і газовий конденсат компанії «Укрнафта», разом із нафтою, яка постачається морем з Казахстану і Азербайджану.

Споживання нафти, за даними Державної фіскальної служби (ДФС), становить 3088 тис. т, зокрема імпортою – 1013 тис. т.

Таким чином, потужності заводу номінально завантажені менш ніж на третину. Проте перевірити цю інформацію на основі даних з інших офіційних джерел неможливо. Реалізується кременчуцька продукція через мережі АЗС групи «Приват» («Авіас», АНР, «Сентоза» та ін.). До них можна також зарахувати і заправки «Укрнафти», понад 40 % акцій, оперативний контроль над якою фактично належить дніпровцям.

У підсумку, за оцінками «Консалтингової групи А-95», мережа «Приват» нараховує 1540 АЗС або 26,6 % від загальної кількості автозаправних станцій в Україні.

Завантаження Кременчуцького НПЗ можна підвищити, адже є й вільні потужності, та угоди з постачальниками сировини.

Так, «Укртатнафта» має укладений договір із азербайджанською SOCAR про щорічне постачання 1,3 млн т нафти на 2017–2019 рр. Це більш ніж 100 тис. т на місяць. А також – домовленість із держкомпанією «Укртранснафта» на її транспортування.

Однак завантаження Кременчуцького НПЗ, на думку «Консалтингової групи А-95», не зростає через складнощі зі збутом та безуспішні спроби укласти довгострокові контракти на поставку нафтопродуктів. І це, враховуючи вигідність роботи з внутрішнім виробником та стандарт Євро-5, якому з 2017 р. відповідають кременчуцькі нафтопродукти.

Ймовірно, серед причин «застою» є й певні розбіжності між Ігорем Коломойським та Олександром Ярославським – партнерами з управління «Укртатнафтою». Ще один фактор – це несприятливий час для збільшення масштабів бізнесу, адже між владою та «Приватом» існує конфлікт.

Наслідки приховування інформації з боку «Укртатнафти». Директор ТОВ «Консалтингова група А-95» Сергій Куюн:

До 2014 р. завод звітував перед Держкомстатом та Міненерго щодобово. Але з 2014 року перестав надавати статистику. Це питання неодноразово порушувалось навіть міністрами та НАК «Нафтогаз України», який є акціонером «Укртатнафти», але це не дало результату. Між тим і ринку, і уряду важливо розуміти, що відбувається на потужнішому українському НПЗ, бо забезпечення паливом – це стратегічне завдання.

Без звітності Кременчуцького НПЗ ані державі, ані суспільству не відомо, скільки саме нафтопродуктів є на ринку. Це не дає можливості реалізувати заходи із забезпечення енергетичної безпеки. Відповідно до завдань, визначених Енергетичною стратегією України до 2035 р., державі потрібно забезпечити надходження з одного джерела не більше 30 % продуктів. Однак сьогодні не відомо, скільки нафтопродуктів виробляється в Україні.

Директор спеціальних проєктів НТЦ «Психея» Геннадій Рябцев:

Трейдери та аналітичні структури можуть визначити приблизну кількість, але не точну. Як? Дивляться, скільки нафти було видобуто в Україні (хоча «Укрнафта» не достатньо прозора), далі – скільки імпортовано, віднімають кількість нафти, переробленої Шебелинським заводом, і залишок множать на коефіцієнт глибини перероблення нафти. В 2013 р. для Кременчука – 0,74. Після цього множимо на коефіцієнт і отримуємо приблизні величини. Але приблизна або інсайдерська інформація не є офіційною, на неї не можна посилаєтьс. Ми маємо показники Держстату з усіх основних видів продукції, крім нафтопродуктів. Немає її і в Міненерговугілля.

Чомусь ніхто не реагує на такий стан справ. Невідомо про судові позови чи якісь намагання змусити відповідний завод довести, що ця інформація становить комерційну таємницю.

Директор Департаменту статистики торгівлі Держстату Анатолій Фризоренко:

«Ми й листи писали, і телефоном я спілкувався із головним бухгалтером та першим заступником ПАТ «Укртатнафта». Бухгалтер порадила говорити з керівництвом. Ми навіть не отримали відповіді на листи.

Тобто є якась вказівка не надавати звіти. З чим це пов'язано – нам ніхто не говорить. У нас є право накладати на них штрафи, але для цього їм потрібно вручити в руки повідомлення. На територію підприємства нікого не пускають. Це закрите підприємство всередині країни. Впливу на них ніхто не має. Як наслідок, ми не маємо повної оцінки, наприклад, споживання нафти. Україна – член Енергетичного співтовариства, й ми повинні щомісячно надавати інформацію щодо балансу нафтопродуктів: виробництво, експорт, імпорт, споживання. Даємо оціночні дані. Але хотілось би надавати їх з періоджерел. »

Така позиція дає підстави вважати, що підприємство приховує необліковані обсяги сировини та нафтопродуктів, які є підакцизними товарами. Ці підозри підсилює будівництво у 2016 р. біля заводу потужного підприємства з наливу нафтопродуктів у автомобільні цистерни. На відміну від залізниці, відвантаження якою чітко фіксується, відправка бензовозів фактично не залишає слідів для подальших перевірок. Тобто непомітно надходить сировина, і так само ж непомітно із заводу виходить нафтопродукт.

Директор ТОВ «Консалтингова група А-95» Сергій Куюн:

Підстави для таких підозр дає також статистика. Я зіставив вхід (виробництво нафтопродуктів у Кременчуці та імпорт «Приватом») з продажами через їх мережу АЗС. Як бачимо, незрозуміло звідки у 2015–2016 рр. у групи з'являлось понад 100 тис. т бензину або майже 20 % від їх продажів. Звідки це пальне? За ДП надлишкові обсяги легко пояснюються гуртовими продажами, але бензин гуртом вони не продавали, ці обсяги були б помітні. Ця історія зі звітністю дуже дивна й незрозуміла.

За словами начальника Департаменту з корпоративних комунікацій НАК «Нафтогаз України» Олени Осмолівської, компанією неодноразово надсилались вимоги на скликання загальних зборів ПАТ «Укртатнафта». Однак пакет акцій, що належить НАК, не забезпечує кворуму під час загальних зборів акціонерів. Протягом 2011–2018 рр. загальні збори не проводились, тому НАК «Нафтогаз України» не має своїх представників в органах товариства.

Приховуючи реальні обсяги виробництва, «Укртатнафта» приховує дохід від реалізації. Наприклад, підприємство може вказати, що виробляє авіаційний гас, сплачує відповідний акциз (21 євро за 1000 л), а насправді вироблятиме дизпаливо, де акциз 139,5 євро з тонни.

Отже, існує можливість приховати частину прибутку, можливість випуску продуктів, які не відповідають технічному регламенту, можливість переробки необлікованої нафти. Це важко перевірити.

«Не факт, що вони використовують усі ці можливості. Немає фактів, адже немає обліку. Ситуація вигідна компанії. Всі чомусь цікавляться газом чи тарифами, а на це не звертають увагу. Це лише складова тих проблем, які пов'язані з групою «Приват», – пояснює Геннадій Рябцев.

Проблеми групи «Приват»

У ПАТ «Укртатнафта» проігнорували всі наші інформаційні запити та спроби взяти коментар. Проте, незважаючи на намагання компанії приховати свої фінансові показники, деякі дані можна знайти також у базі аналітичної системи Youcontrol. З поміж іншого помітна відсутність кореляції між продажами та прибутками підприємства. Так, за даними Youcontrol, у 2014 р. продажі «Укртатнафти» зросли на 12,18 %, у 2017 р. – на 24,35 %, у 2016 р. – впали на 7,1 %. При цьому прибуток у 2014 р. зменшився на 59,92 %, у 2015 р. – на 498,56 %, а в 2016 р. – зріс на 134,12 %.

Загалом, у компанії, починаючи з 2014 р., падає рентабельність та чиста маржа, натомість зростають борги. Обслуговування існуючих боргів сильно обтяжує компанію.

Експерти, розповідаючи про роботу «Укртатнафти», згадують чимало інших проблем, пов'язаних із цією компанією.

Директор спеціальних проєктів НТЦ «Психея» Геннадій Рябцев:

Це й узгоджені дії десятків юридичних осіб, які управляють 1625 заправками «Приват», чого не помічає Антимонопольний комітет, і відмінність між обсягами виробленої та імпортованої та реалізованої продукції, і сумнівні результати аукціонів, і приховування реальної кількості сировини, що надійшла на підприємство. Це й нафта, яка, за попередніми висновками слідства, незаконно була відкачана з магістральних трубопроводів і потім зберігалася в Кременчуці. Що сталося з цими обсягами потім, важко сказати ...

За словами експерта, НПЗ як єдиного господарського комплексу вже не існує. Кожна установка або в оренді, або в суборенді. Хто володіє установками, естакадами, резервуарним парком, визначити майже неможливо.

Директор ТОВ «Консалтингова група А-95» Сергій Куюн:

Також привертає увагу практика постійних (раз на півроку) ротацій юросіб, що здійснюють управління автозаправними станціями «Привату». Це понад 50 фірм із мінімальними статутними фондами, які змінюють одна одну (останній випадок та історія питання тут). Не викликає сумнівів, що робиться це для заплутування слідів на випадок перевірок фіскалами або АМКУ. Не виключаю, що таким чином втрачаються й сліди необлікованих нафтопродуктів.

За даними аналітичної системи Youcontrol, 77 юридичних осіб мають у своїй назві або в назві свого засновника слово «Укртатнафта». Проте найбільша проблема Кременчуцького НПЗ – це сам факт його захоплення групою «Приват» Ігоря Коломойського та афілійованих з нею компаній, за що держава Україна буде змушена заплатити мінімум \$150 млн російській «Татнефті».

Чотири роки тому Міжнародний комерційний арбітраж у Парижі зобов'язав Україну виплатити російській «Татнефті» \$ 112 млн. Судовий розгляд відбувався шість із половиною років, далі два роки тривала апе-

ляція української сторони. Нині йде період примусу до реалізації цього рішення. «Татнефть», очевидно, робитиме спроби добитись арешту активів України для стягнення всієї суми боргу. Позови про визнання й виконання рішення арбітражу позивачем подано також в інші юрисдикції – у національні суди інших держав. У Сполученому Королівстві ще у травні 2017 р. була прийнята ухвала про виконання арбітражного рішення на користь «Татнефті».

Україна подала апеляцію, яка нині розглядається. У США «Татнефть» також намагається знайти українське майно, проте місцевий суд наразі ще не оприлюднив свого рішення.

На початку 2016 року до позову «Татнефті» додався ще один – від Міністерства земельних ресурсів і майнових відносин республіки Татарстан (РФ). Воно раніше було власником 28 % «Укртатнафти».

Слухання у цій справі мають відбутися найближчим часом. Рішення суддів на користь Татарстану в разі його прийняття може означати для України обов'язок виплати ще \$141 млн з відсотками. При цьому Україна буде змушена платити за зобов'язання підприємства, на яке держава жодним чином не впливає, не зважаючи на належність 43 % його акцій державному «Нафтогазу». Щоб уникнути мільйонних збитків для державного бюджету, ситуація потребує негайного вирішення, а всі підозри необхідно розслідувати правоохоронцям.

Автор: Дмитро Сінченко, «БЦ».

Рекомендована література

1. Иванов Д. А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы. Понятия, инструментарий / Д. А. Иванов, К. Г. Митрофанов, О. В. Соколова. – М. : АПК и ПРО, 2003. – 101 с.

2. Sless D. Learning and Visual Communication / Sless D. – New York–Toronto : Croom Helm London John Wiley & Sons, 1981. – 208 p.

3. Kepes G. Language of Vision / Kepes G. – Chicago: Paul Theobald, 1951. – 102 p.

4. Harvard business essentials: business communication. – Boston : Harvard Business School Press, 2003. – 155 p.

5. Смикиклас М. Инфографика. Коммуникация и влияние при помощи изображений / Смикиклас М. – СПб. : Питер, 2014. – 152 с.

6. Sancho V. La infografía: técnicas, análisis y usos pe-riodísticos / Sancho V. – Universitat Autómoma de Barce-lona, 2001. – 231 p.

7. Lankow J. Infographics: The Power of Visual Story-telling / J. Lankow, J. Ritchie, R. Crooks. – Hoboken, New Jersey : John Wiley & Sons, 2012. – 264 p.

8. Graphic Organizers: A Review of Scientifically Based Research / Inspiration Software [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inspiration.com/sites/default/files/documents/Detailed-Summary.pdf>. – 16.03.2017. – Назва з екрана.

9. Смирнова Н. Роль инфографики в современном информационном бизнес-пространстве / Н. Смирнова // Социально-гуманитарное знание: история и современность. – 2011. – С. 304–305.

10. Нестерович А. В. Инфографика [Электронный ресурс] / Нестерович А. В. – Режим доступа : <http://pointg.by/services/graphic-design/infographics> – 19.01.2017. – Название с экрана.

11. Benyon D. Designing Interactive Systems: People, Activities, Contexts, Technologies [Электронный ресурс] // D. Benyon, Ph. Turner, S. Turner. – Режим доступа : http://books.google.com.ua/books?id=iWe7VkJFW0zMC&pg=PA2&hl=ru&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false – 18.02.2017. – Назва з екрана.

12. Калмыков А. А. Журналистика современности в системе массовых коммуникаций / А. А. Калмыков, Н. С. Фирсова // Консультант директора. – 2007. – № 4 (280). – С. 6–8.

13. Рыженко Ю. Что такое инфографика? [Электронный ресурс] / Рыженко Ю. – Режим доступа : <http://www.colta.ru/articles/specials/1339>

Список використаних джерел

1. Ленин В. И. Полное собрание соч. (сочинение) [Электронный ресурс] / Ленин В. И. – 5 изд. – Т. 27. – С. 350. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>

2. Рэндалл Д. Универсальный журналист [Электронный ресурс] / Рэндалл Д. – Режим доступа : <http://evartist.narod.ru/text12/38.htm>

3. Глушко О. К. Журналістське розслідування: Історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Глушко О. К. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Арістей, 2006. – 144 с.

4. Нікітіна Н. В. Специфіка журналістського розслідування: основи жанру й методу. Електронна бібліотека Інституту журналістики / Нікітіна Н. В. – Режим доступа : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2326>

5. Здоровега В. Пошуки істини, утвердження переконань / Здоровега В. – Львів, 1975. – С. 14–23.

6. Ганжа Леся. Якщо вам прислали відписку замість відповіді: 5 чітких контрударів [Електронний ресурс] / Ганжа Леся. – Режим доступа : <https://dostup.pravda.com.ua/stories/publications/yakshcho-vam-pryslaly-vidpysku-zamist-vidpovidi-5-chitkykh-kontrudariv>

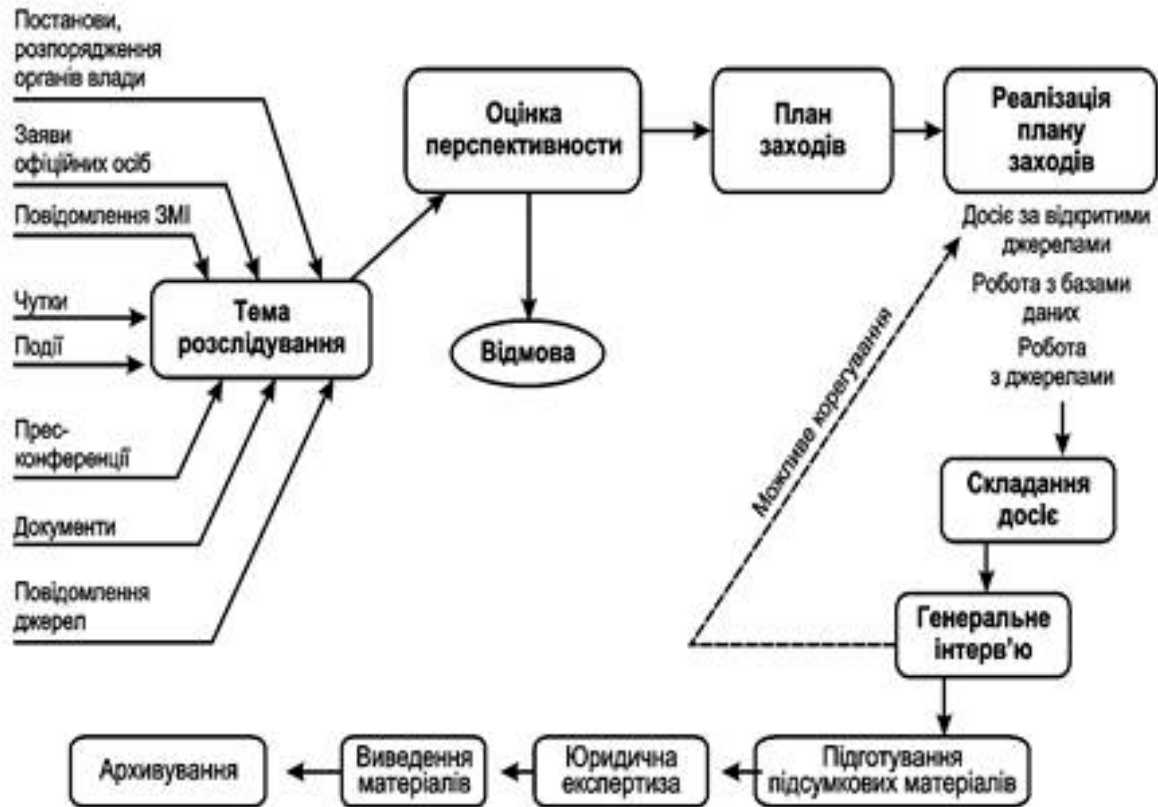
7. Чутки // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – 5-те вид. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – ISBN 966-569-013-2.

8. Мурікан Жак. Журналістське розслідування / Мурікан Жак. – К. : ІМІ, 2001. – 74 с.

9. Психология. Словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. М. : Политиздат, 1990 (рос.).

10. Сидорук Ф. Особливий жанр. Телерозслідування в Україні: Аналітичний звіт за результатами моніторингу / Сидорук Ф. – К. : ГО «Детектор Медіа», 2017. – 24 с.
11. Социальная психология. Краткий очерк / под ред. Г. П. Предвечного, Ю. А. Шерковина. – М. : Политиздат, 1975.
12. Студопедія. Типологія чуток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studopedia.com.ua/1_52484_tipologiya-chutok.html
13. Ярошук Олександр. Як перетворити ідею на аргументований текст / Ярошук Олександр, Ільченко Вікторія, Ткачук Вікторія. – ГО Діксі груп 2020. – С. 28.
14. Коваль Ілья. У фильма Навального о «дворце Путина» более 75 млн просмотров [Электронный ресурс] / Коваль Ілья. – Режим доступу : <https://www.dw.com/ru/u-filma-navalnogo-o-dvorce-putina-bolee-75-mln-prosmotrov/a-56327541>
15. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B2%27%D1%8E>
16. 25 найбільш впливових журналістів в історії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wisecow.com.ua/zhurnalistika/zhurnal%D1%96stika-v-k%D1%96no/25-najb%D1%96lsh-vplivovix-zhurnal%D1%96st%D1%96v-v-%D1%96stor%D1%96%D1%97.html>
17. Журналістське розслідування на одеському телебаченні (на прикладі телепроєкту «Нормально» на «7 каналі») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/323198.pdf>
18. Tufte E. Beautiful Evidence / Tufte E. – N.Y. : Graphics Press, 2007. – 214 p.
19. Шевченко Тарас. Захист журналістських джерел / Шевченко Тарас // Юридичний журнал, № 12, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cedem.org.ua/articles/zahyst-zhurnalistskyh-dzherel/>
20. Wayne Overbeck. Major Principles of Media Law. – 2004. – P. 348.

Приклад схеми журналістського розслідування

ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

25.10.2019 № 8711-3110

На № 37/2324 від 21.10.2019

Сенкевич Г.

e-mail: [foi+request-56538-
f9184054@dostup.pravda.com.ua](mailto:foi+request-56538-f9184054@dostup.pravda.com.ua)

Про розгляд інформаційного
запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 21.10.2019 (від 21.10.2019 вх. № 37/2324) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Дніпровська міська рада є власником інформаційної (автоматизованої) підсистеми «Фіскальний кадастр» Муніципальної земельної інформаційної системи м. Дніпропетровська (МЗІС) (далі – Система), розпорядником є департамент по роботі з активами Дніпровської міської ради.

У Системі здійснюється реєстрація лише орендованих земельних ділянок за їх кадастровим номером, реєстраційним номером облікової картки платника податків фізичних осіб або кодом ЄДРПОУ юридичних осіб-орендарів, номером договору, датою його початку та завершення з урахуванням довідкових відомостей про адресу земельної ділянки, прізвище фізичних або найменування юридичних осіб-орендарів.

За наявною станом на 25.10.2019 інформацією, за результатами пошуку за параметрами, які зазначено в інформаційному запиті, у Системі виявлено реєстраційний запис щодо договору оренди землі № 040510400213 (далі – Договір), укладеного між міською радою та Товариством з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) на земельну ділянку за адресою: на ж/м Сокіл у районі вул. Космічної (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), площею 20,4710 га, строком дії з 09.03.2005 по 09.03.2030, для проектування, будівництва та експлуатації багатофункціонального торговельно-розважального комплексу з паркінгом. Згідно з пунктом 3.1 Договір укладено на двадцять п'ять років, в тому числі – п'ять років для проектування та будівництва, двадцять років для експлуатації багатофункціонального торговельно-розважального комплексу з паркінгом (з можливим подальшим викупом земельної ділянки).

Також повідомляємо, що департаментом екологічної політики Дніпровської міської ради спільно з депутатськими комісіями екології та

охорони здоров'я населення розроблена Програма з локалізації та ліквідації амброзії полинолистої та інших карантинних рослин на території м. Дніпра на 2019-2023 рр., яка затверджена рішенням сесії Дніпровської міської ради від 20.02.2019 № 14/42 «Про Програму з локалізації та ліквідації амброзії полинолистої та інших карантинних рослин на території м. Дніпра на 2019-2023 рр.» (далі – Програма).

Відповідно до Програми та наданих повноважень, департаментом екологічної політики Дніпровської міської ради, інспекцією з питань благоустрою Дніпровської міської ради, районними у місті Дніпрі радами проводяться рейдові заходи та перевірки балансоутримувачів територій щодо ліквідації карантинних рослин.

Також, згідно з підпунктами 2.5.2, 8.12, 8.13 Правил благоустрою території міста Дніпра, затверджених рішенням міської ради від 27.11.2013 № 44/43 «Про затвердження Правил благоустрою території міста Дніпропетровська» (зі змінами) (далі – Правила), підприємства, установи, організації та фізичні особи-підприємці у сфері благоустрою зобов'язані утримувати в належному стані об'єкти благоустрою, а також визначену розділом 23 Правил прилеглу територію, здійснювати заходи щодо боротьби з бур'янами, у тому числі проводити покіс території.

Слід зазначити, що порушення правил благоустрою територій населених пунктів регулюється статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення та передбачає накладення штрафу на громадян від 340 до 1360 гривень і на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від 850 до 1700 гривень.

За інформацією, наданою управлінням державного архітектурно-будівельного контролю Дніпровської міської ради (далі – Управління), в архівній базі Управління відсутня інформація щодо зазначеного у інформаційному запиті об'єкту будівництва.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

01.11.2019 № 87/11-3164

На № 37/2324 від 28.10.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-56885-aa494c4e@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного
запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 26.10.2019 (від 28.10.2019 вх. № 37/2324 № 2) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Дніпровська міська рада є власником інформаційної (автоматизованої) підсистеми «Фіскальний кадастр» Муніципальної земельної інформаційної системи м. Дніпропетровська (МЗІС) (далі – Система), розпорядником є департамент по роботі з активами Дніпровської міської ради.

У Системі здійснюється реєстрація лише орендованих земельних ділянок за їх кадастровим номером, реєстраційним номером облікової картки платника податків фізичних осіб або кодом ЄДРПОУ юридичних осіб-орендарів, номером договору, датою його початку та завершення з урахуванням довідкових відомостей про адресу земельної ділянки, прізвище фізичних або найменування юридичних осіб-орендарів.

За наявною станом на 30.10.2019 інформацією, за результатами пошуку за параметрами, які зазначено в інформаційному запиті, у Системі виявлено реєстраційний запис щодо договору оренди землі № 040510400213 (далі – Договір), укладеного між міською радою та Товариством з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) на земельну ділянку за адресою: на ж/м Сокіл у районі вул. Космічної (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), площею 20,4710 га, строком дії з 09.03.2005 по 09.03.2030, для проектування, будівництва та експлуатації багатофункціонального торговельно-розважального комплексу з паркінгом. Згідно з пунктом 3.1 Договір укладено на двадцять п'ять років, в тому числі – п'ять років для проектування та будівництва, двадцять років для експлуатації багатофункціонального торговельно-розважального комплексу з паркінгом (з можливим подальшим викупом земельної ділянки).

Також повідомляємо, що департаментом екологічної політики Дніпровської міської ради спільно з депутатськими комісіями екології та

охорони здоров'я населення розроблена Програма з локалізації та ліквідації амброзії полинолистої та інших карантинних рослин на території м. Дніпра на 2019-2023 рр., яка затверджена рішенням сесії Дніпровської міської ради від 20.02.2019 № 14/42 «Про Програму з локалізації та ліквідації амброзії полинолистої та інших карантинних рослин на території м. Дніпра на 2019-2023 рр.» (далі – Програма).

Відповідно до Програми та наданих повноважень, департаментом екологічної політики Дніпровської міської ради, інспекцією з питань благоустрою Дніпровської міської ради, районними у місті Дніпрі радами проводяться рейдові заходи та перевірки балансоутримувачів територій щодо ліквідації карантинних рослин.

Також, згідно з підпунктами 2.5.2, 8.12, 8.13 Правил благоустрою території міста Дніпра, затверджених рішенням міської ради від 27.11.2013 № 44/43 «Про затвердження Правил благоустрою території міста Дніпропетровська» (зі змінами) (далі – Правила), підприємства, установи, організації та фізичні особи-підприємці у сфері благоустрою зобов'язані утримувати в належному стані об'єкти благоустрою, а також визначену розділом 23 Правил прилеглу територію, здійснювати заходи щодо боротьби з бур'янами, у тому числі проводити покіс території.

Слід зазначити, що порушення правил благоустрою територій населених пунктів регулюється статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення та передбачає накладення штрафу на громадян від 340 до 1360 гривень і на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від 850 до 1700 гривень.

За інформацією, наданою управлінням державного архітектурно-будівельного контролю Дніпровської міської ради (далі – Управління), в архівній базі Управління відсутня інформація щодо зазначеного у інформаційному запиті об'єкту будівництва.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

**ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ**

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

01.11.2019 № 8777-3162

На № 37/2409 від 29.10.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-56978-841dc5fa@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного
запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 29.10.2019 (від 29.10.2019 вх. № 37/2409) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Згідно з пунктом 4.1 договору оренди землі № 040510400213 від 09.03.2005, укладеного між міською радою та Товариством з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ», річна орендна плата за земельну ділянку встановлюється у грошовій формі (у гривнях), у розмірі 1 (%) відсотка від нормативної грошової оцінки та дорівнює розміру земельного податку.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 106 «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету» (зі змінами) та статті 19¹ Податкового кодексу України, контроль за правильністю та своєчасністю надходжень до місцевого бюджету земельного податку та орендної плати за землю здійснюється Державною податковою службою України.

Згідно з вимогами частини 3 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача.

Ураховуючи наведене, Ваш інформаційний запит направлено на адресу Головного управління Державної податкової служби у Дніпропетровській області (м. Дніпро, вул. Сімферопольська, 17 А).

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

Маслюк Володимир Сергійович 744 86 75
Гриценко Тетяна Анатоліївна 744 86 75

**ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ**

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

20.11.2019 № 8/11-3393

На № 37/2492 від 11.11.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-57624-3477086b@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 09.11.2019 (від 11.11.2019 вх. № 37/2492) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Згідно з п. 4.8 розділу 4 «Орендна плата» Договору оренди землі № 040510400213 (далі – Договір), укладеного між міською радою та Товариством з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) на земельну ділянку за адресою: на ж/м Сокіл у районі вул. Космічної (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), у разі несплати орендної плати у строки, визначені цим договором, справляється пеня на суму боргу орендної плати за кожний календарний день прострочення у розмірі 120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день виникнення боргу або на день його повного погашення і застосовується та величина ставки, яка є більшою.

Відповідно до п. 9.1 розділу 9 «Інші права та обов'язки Сторін» Договору Орендодавець має право вимагати від Орендаря: використання земельної ділянки за цільовим призначенням згідно з договором оренди; дотримання екологічної безпеки землекористування та додержання державних стандартів, норм і правил, у тому числі місцевих правил забудови населених пунктів; своєчасного внесення орендної плати.

У п. 9.4 цього ж розділу Договору визначено, що Орендар земельної ділянки зобов'язаний: приступати до використання земельної ділянки в строки, встановлені договором оренди землі, зареєстрованим в установленому законом порядку; дотримуватися режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення; у разі зміни банківських реквізитів, юридичної адреси, назви, організаційно-правової форми тощо, переходу права власності або користування на будівлі чи споруди, що розташовані на наданій

земельній ділянці, у 10-денний строк з моменту настання таких змін письмово повідомити про це Орендодавця; своєчасно вносити оренду плати; у п'ятиденний строк після державної реєстрації цього договору надати копію договору відповідному органу державної податкової служби.

Згідно з розділом 13 «Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору» за невиконання або неналежне виконання договору Сторони несуть відповідальність відповідно до закону та цього договору. Сторона, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності, якщо вона доведе, що це порушення сталося не з її вини. Усі спори, що пов'язані із виконанням умов цього договору, вирішуються судами України, при неможливості досудового врегулювання спорів, що виникають при виконанні умов цього договору.

У якості довідкової інформації слід зазначити таке.

Відповідно до п. 14.1.265 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) – плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно з п. 109.1 Кодексу податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Відповідно до п. 111.1 Кодексу за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- фінансова;
- адміністративна;
- кримінальна.

У п. 111.2. Кодексу визначено, що фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 106 «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету» (зі змінами) та ст. 19¹ Кодексу, контроль за правильністю та своєчасністю надходжень до місцевого бюджету земельного податку та орендної плати за землю здійснюється Державною податковою службою України.

Відповідно до статті 187 Земельного кодексу України державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним

органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

У статті 211 Земельного кодексу України визначені порушення, за вчинення яких передбачено цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Згідно з пп. 25¹ п. 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15 «Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру» (зі змінами) повноваження щодо організації та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності належать до Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Відповідно до Положення про Головне управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області (далі – Головне управління) від 17.11.2016 № 308 до повноважень Управління з контролю за використанням та охороною земель Головного управління належать функції державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель на території Дніпропетровської області. Також посадові особи Головного управління в межах своїх повноважень мають право в тому числі складати акти перевірок чи протоколи про адміністративні правопорушення у сфері використання та охорони земель і дотримання вимог законодавства про охорону земель.

У главі 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено перелік порушень, які тягнуть за собою накладення штрафу на громадян, посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Також повідомляємо, що відповідно до інформації, наданої управлінням державного архітектурно-будівельного контролю Дніпровської міської ради, згідно з даними єдиного реєстру документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомостей про повернення на доопрацювання, відмову у видачі, скасування та анулювання зазначених документів відсутня інформація щодо об'єкта, про який йдеться мова у Вашому інформаційному запиті.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

Маслюк Володимир Сергійович
Грищенко Тетяна Анатоліївна

744 86 75
744 86 75

**ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ**

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

20.11.2019 № 8/11-3394

На № 37/2448 від 11.11.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-57322-956f20fa@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 02.11.2019 (від 04.11.2019 вх. № 37/2448) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Згідно з п. 4.8 розділу 4 «Орендна плата» Договору оренди землі № 040510400213 (далі – Договір), укладеного між міською радою та Товариством з обмеженою відповідальністю «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) на земельну ділянку за адресою: на ж/м Сокіл у районі вул. Космічної (кадастровий номер 1210100000:03:054:0020), у разі несплати орендної плати у строки, визначені цим договором, справляється пеня на суму боргу орендної плати за кожний календарний день прострочення у розмірі 120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день виникнення боргу або на день його повного погашення і застосовується та величина ставки, яка є більшою.

Відповідно до п. 9.1 розділу 9 «Інші права та обов'язки Сторін» Договору Орендодавець має право вимагати від Орендаря: використання земельної ділянки за цільовим призначенням згідно з договором оренди; дотримання екологічної безпеки землекористування та додержання державних стандартів, норм і правил, у тому числі місцевих правил забудови населених пунктів; своєчасного внесення орендної плати.

У п. 9.4 цього ж розділу Договору визначено, що Орендар земельної ділянки зобов'язаний: приступати до використання земельної ділянки в строки, встановлені договором оренди землі, зареєстрованим в установленому законом порядку; дотримуватися режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення; у разі зміни банківських реквізитів, юридичної адреси, назви, організаційно-правової форми тощо, переходу права власності або користування на будівлі чи споруди, що розташовані на наданій

земельній ділянці, у 10-денний строк з моменту настання таких змін письмово повідомити про це Орендодавця; своєчасно вносити оренду плати; у п'ятиденний строк після державної реєстрації цього договору надати копію договору відповідному органу державної податкової служби.

Згідно з розділом 13 «Відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору» за невиконання або неналежне виконання договору Сторони несуть відповідальність відповідно до закону та цього договору. Сторона, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності, якщо вона доведе, що це порушення сталося не з її вини. Усі спори, що пов'язані із виконанням умов цього договору, вирішуються судами України, при неможливості досудового врегулювання спорів, що виникають при виконанні умов цього договору.

У якості довідкової інформації слід зазначити таке.

Відповідно до п. 14.1.265 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) – плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно з п. 109.1 Кодексу податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Відповідно до п. 111.1 Кодексу за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- фінансова;
- адміністративна;
- кримінальна.

У п. 111.2. Кодексу визначено, що фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 106 «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету» (зі змінами) та ст. 19¹ Кодексу, контроль за правильністю та своєчасністю надходжень до місцевого бюджету земельного податку та орендної плати за землю здійснюється Державною податковою службою України.

Відповідно до статті 187 Земельного кодексу України державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним

органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

У статті 211 Земельного кодексу України визначені порушення, за вчинення яких передбачено цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Згідно з пп. 25¹ п. 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15 «Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру» (зі змінами) повноваження щодо організації та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності належать до Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Відповідно до Положення про Головне управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області (далі – Головне управління) від 17.11.2016 № 308 до повноважень Управління з контролю за використанням та охороною земель Головного управління належать функції державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель на території Дніпропетровської області. Також посадові особи Головного управління в межах своїх повноважень мають право в тому числі складати акти перевірок чи протоколи про адміністративні правопорушення у сфері використання та охорони земель і дотримання вимог законодавства про охорону земель.

У главі 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено перелік порушень, які тягнуть за собою накладення штрафу на громадян, посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Також повідомляємо, що відповідно до інформації, наданої управлінням державного архітектурно-будівельного контролю Дніпровської міської ради, згідно з даними єдиного реєстру документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомостей про повернення на доопрацювання, відмову у видачі, скасування та анулювання зазначених документів відсутня інформація щодо об'єкта, про який йдеться мова у Вашому інформаційному запиті.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

Маслюк Володимир Сергійович
Гриценко Тетяна Анатоліївна

744 86 75
744 86 75

**ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ**

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

08.11.2019 № 8711 - 3279

На № 37/2448 від 04.11.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-57322-956f20fa@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного
запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 02.11.2019 (від 04.11.2019 вх. № 37/2448) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Зважаючи на те, що відповіді на питання, порушені у Вашому запиті, потребують збір та обробку значної кількості інформації та враховуючи п. 4 ст. 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», строк розгляду запиту продовжено до 20 робочих днів.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

Маслюк Володимир Сергійович 744 86 75
Грищенко Тетяна Анатоліївна 744 86 75

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА (ДПС) УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДПС У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Сімферопольська, 17-а, м. Дніпро, МСП, 49000, тел. (056) 374-31-22, факс (056) 374-31-14
 e-mail: dp.official@tax.gov.ua, Код ЄДРПОУ 43145015

№ _____	На № _____	від _____
Громадянину Геннадію СЕНКЕВИЧУ <hr style="width: 80%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> (направляється на електронну пошту foi+request-56978-841dc5fa@dostup.pravda.com.ua)		

Про надання інформації

Головне управління ДПС у Дніпропетровській області (далі – ГУ ДПС) розглянуло Ваш запит від 29.10.2019 б/н щодо сплати орендної плати за землю ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964), який надійшов від Департаменту по роботі з активами Дніпровської міської ради листом від 01.11.2019 № 2/11-519 (вх. № 75/ЗПІ від 13.11.2019) у межах функцій і повноважень, визначених Податковим кодексом України (ст. 19¹), з урахуванням вимог норм чинного законодавства України повідомляє наступне.

Статтями 6 та 19 Конституції України передбачено, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи діють у межах повноважень та способів, визначені Конституцією та законами України.

Підпунктом 17.1.9 пункту 17.1 статті 17 Податкового кодексу України (далі - ПКУ), визначено право платника податків на нерозголошення контролюючим органом відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами.

Відповідно до статті 19 Закону України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» (далі - Закон № 2939) запит на інформацію - це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

Згідно зі ст.1 Закону № 2939 публічна інформація - це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх

обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом. Тобто задоволення запиту не вимагає створення нової інформації та не потребує проведення аналітичної роботи.

Крім того, як зазначено у Постанові Пленуму Вишого адміністративного суду України від 29.09.2016 № 10 «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» (далі - Постанова № 10) визначальним для публічної інформації є те, що вона заздалегідь зафіксована будь-якими засобами та на будь-яких носіях та знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

Відповідно до пункту 1 статті 16 Закону України від 02.10.1992 № 2657-XII «Про інформацію» податкова інформація - сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому ПКУ.

Відповідно підпункту 21.1.6 пункту 21.1 статті 21 ПКУ посадові особи контролюючих органів зобов'язані не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом, що одержується, використовується, зберігається під час реалізації функцій, покладених на контролюючі органи.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (стаття 32 Конституції України).

Відповідно до вимог ст. 22 Закону № 2939 інформація, що запитується належить до категорії інформації з обмеженим доступом та, відповідно, ГУ ДПС може її надати за умови згоди її власника.

На підставі статті 23 Закону № 2939 рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації можуть бути оскаржені до керівника розпорядника, вищого органу або суду.

Одночасно слід зазначити, що у зв'язку з оскарженням рішення контролюючого органу питання повноти сплати орендної плати за землю ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (код ЄДРПОУ 33159964) розглядається у судових органах (справа № 0440/5997/18). Після прийняття судом остаточного рішення будуть вжиті заходи у відповідності до вимог чинного законодавства.

В.о. заступника начальника

Микола ОБЕРТОВИЧ

ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З АКТИВАМИ

просп. Дмитра Яворницького, 75, м. Дніпро, 49000, тел. (056) 744 31 58, (056) 744 06 23,
e-mail: aktivy@dniprorada.gov.ua, Код ЄДРПОУ 37454258

13.11.2019 № 8/11-3315

На № 37/2492 від 11.11.2019

Сенкевич Г.

e-mail: foi+request-57624-3477086b@dostup.pravda.com.ua

Про розгляд інформаційного
запиту

На виконання доручення міського голови департаментом по роботі з активами Дніпровської міської ради в межах наданих повноважень розглянуто Ваш інформаційний запит від 09.11.2019 (від 11.11.2019 вх. № 37/2492) та за результатами розгляду повідомляємо таке.

Зважаючи на те, що відповіді на питання, порушені у Вашому запиті, потребують збір та обробку значної кількості інформації та враховуючи п. 4 ст. 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», строк розгляду запиту продовжено до 20 робочих днів.

Директор департаменту

Д. І. Мовшин

Маслюк Володимир Сергійович
Гриценко Тетяна Анатоліївна

744 86 75
744 86 75

Відкриті ресурси нормативно-правової документації

Портал законодавства України, що знаходиться на сайті Верховної Ради України –

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Сайт Президента України, що містить нормативно-правові документи видані Президентом – <http://www.president.gov.ua/documents/>

Урядовий портал, де зберігаються документи Кабінету Міністрів України –

<http://www.kmu.gov.ua/control/npd/search>

Документи судових органів влади України – <http://court.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень – <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Єдина база даних електронних адрес і телефонів (факсів) суб'єктів владних повноважень – <http://email.court.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців –

<http://irc.gov.ua/ua/Poshuk-v-YeDR.html>

Єдиний державний ліцензійний реєстр, що містить відомості про підприємства, або фізичних осіб-підприємців, діяльність яких є ліцензованою – <http://irc.gov.ua/ua/Poshuk-v-YeLR.html>.

Реєстр громадських об'єднань, в якому зібрана інформація про неурядові та неприбуткові організації – <http://rgo.informjust.ua/>

Єдиний реєстр громадських формувань – <http://rgf.informjust.ua/Pages/Default.aspx>

Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів –

<http://rnb.informjust.ua/pages/default.aspx>

Реєстр адвокатів, що надають вторинну правову допомогу на постійній та тимчасовій основі – <http://legalaids.gov.ua/ua/reistry-advokativ>

Реєстр атестованих судових експертів – <http://rase.minjust.gov.ua/>

Реєстр методик проведення судових експертиз – <http://rmpse.minjust.gov.ua/>

Ліцензійний реєстр арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) – <http://www.minjust.gov.ua/38169>

Єдиний реєстр нотаріусів – <http://ern.informjust.ua/pages/default.aspx>

Реєстр цивільних повітряних суден – <http://avia.gov.ua/documents/rcps/vrcps/24020.html>

Реєстр баз для стоянки маломірних (малих) суден – <http://sismit.gov.ua/rejestr-baz-dlya-stoyanky-malomirnykh-malykh-suden-.aspx>

Реєстр атестованих автостанцій – <http://www.uti.gov.ua/transinsp/uk/publish/article/60555>

Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів –

<http://www.mns.gov.ua/content/ddsfdrpno.html>, що містить перелік об'єктів по областях <http://sfd.archives.gov.ua/page4.html> та класифікатор http://www.mns.gov.ua/UserFiles/File/2009/12_03_09_Klass_PNO.pdf, який дозволяє отримати додаткову інформацію про кожний об'єкт.

Державний реєстр суб'єктів оціночної діяльності-суб'єктів господарювання –

http://www.spfu.gov.ua/_layouts/SPFUSiteDefinition/RegisterSOD.aspx

Електронний реєстр спортивних споруд України <http://www.sportsporudy.gov.ua/>

База даних спортивних федерацій України <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/274>

Державний реєстр лікарських засобів України – <http://www.drlz.kiev.ua/>

Національний перелік основних лікарських засобів і виробів медичного призначення – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_naclist/

Державний реєстр медичної техніки і виробів медичного призначення –

http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_medicaltechnics/

Реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби –

http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_prices_drugs/

Міжвідомча база даних зареєстрованих в Україні лікарських засобів – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_databaseofmeans/

Перелік лікарських засобів, рекомендованих до реєстрації, перереєстрації та внесення змін у реєстраційні матеріали – <http://www.pharma-center.kiev.ua/view/plzrec>

Державний реєстр харчових продуктів спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_foodstuffanddietary/

Реєстр природних лікувальних ресурсів – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_pryr_lik_res/

Реєстр потужностей (об'єктів) та їх операторів, що здійснюють діяльність з виробництва та/або обігу харчових продуктів – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_objects/

Державний реєстр небезпечних факторів хімічного та біологічного походження – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_dangerousfactors/

Державний реєстр дезінфекційних засобів – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_disinfectionmeans/

Реєстр санітарно-епідеміологічних висновків – http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_sanepid/

Державний реєстр друкованих ЗМІ та інформаційних агентств – <http://dzmi.informjust.ua/>

Державний реєстр телерадіомовників – <http://nrada.gov.ua/ua/derzhavniyreestr/Movniki.html>

Державний реєстр нерухомих пам'яток України та пам'ятки місцевого значення – <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/294599>

Офіційний загальнодержавний веб-портал «Державні закупівлі» – <https://tender.me.gov.ua/EDZFrontOffice/>

Ефективний пошук у системі держзакупівель забезпечує сайт – <http://z.texty.org.ua/>

Система реалізації конфіскованого и арештованого майна містить об'яви про продаж нерухомого та рухомого майна по областях України – <https://trade.informjust.ua/main.aspx>

Антимонопольний комітет України – http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/articleart_id=168922&cat_id=168921

Національний банк України – <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

Дані про власників істотної частки в банках – <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51343>

Реєстр фінансових установ – <http://www.dfp.gov.ua/>

Реєстр професійних учасників фондового ринку – <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info>

Реєстр акціонерних товариств в Україні – www.smida.gov.ua

Державна казначейська служба – <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>

Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації – <http://dknii.gov.ua/?q=node/1060>

Державне підприємство „Український інститут промислової власності” – <http://www.uipv.org.ua/bases2.html>

Відомості про патентних повірених України – http://sips.gov.ua/ua/attorneys_register_2.html

Перелік адрес зарубіжних баз даних об'єктів промислової власності, до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті – <http://sips.gov.ua/ua/adrbd.html>

Перелік науково-технічних баз даних та довідкових ресурсів, до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті – <http://sips.gov.ua/ua/pereliknt.html>

Відомості про зареєстровані в Україні кваліфіковані зазначення походження товарів – http://sips.gov.ua/ua/kzpt_Uk.
Державний реєстр вищих навчальних закладів – <http://reestr.osvita.net/>
Система перевірки диплома про вищу освіту – <http://osvita.net/>
Кадастрова карта України – <http://map.dazru.gov.ua/kadastrova-karta>
Статистика зовнішньої торгівлі є на сайті міністерства доходів та зборів – <http://minrd.gov.ua/mitna-statistika>.
Сайт з інформацією про виконувані рейси цивільних літаків у реальному часі – <http://www.flightradar24.com/> та
Портал з інформацією про рух морського транспорту в реальному часі – <http://www.marinetraffic.com/ais/ru/default.aspx>.
Уряд США – <http://www.data.gov/>
Уряд Канади – <http://www.data.gc.ca/default.asp?lang=En&n=F9B7A1E3-1>
Уряд Великобританії – <http://data.gov.uk/>
Уряд Австралії – <http://data.gov.au/>
Уряд РФ – <http://www.opengovdata.ru/>
Investigative Reporting Dashboard – <http://www.datatracker.org/>
Open Database of the Corporate World – <http://opencorporates.com/>
Companies House – <http://www.companieshouse.gov.uk/links/introduction.shtml>

Законодавство, корисне для журналістів та ЗМІ

1. Конституція України

Стаття 15. Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова. Цензура заборонена. Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України.

Стаття 19. Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

2. Закон України «Про інформацію»

Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин

1. Основними принципами інформаційних відносин є:

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;
- достовірність і повнота інформації;
- свобода вираження поглядів і переконань;
- правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації;
- захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Стаття 5. Право на інформацію

1. Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Стаття 6. Гарантії права на інформацію

1. Право на інформацію забезпечується:

- створенням механізму реалізації права на інформацію;
- створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів;
- обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення;
- обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації;
- здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію;
- встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

2. Право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 7. Охорона права на інформацію

1. Право на інформацію охороняється законом. Держава гарантує всім суб'єктам інформаційних відносин рівні права і можливості доступу до інформації.

2. Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом. Суб'єкт інформаційних відносин може вимагати усунення будь-яких порушень його права на інформацію.

3. Забороняється вилучення і знищення друкованих видань, експонатів, інформаційних банків, документів з архівних, бібліотечних, музейних фондів, крім встановлених законом випадків або на підставі рішення суду.

Стаття 20. Доступ до інформації

1. За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

2. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Стаття 22. Масова інформація та її засоби

1. Масова інформація – інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб.

2. Засоби масової інформації – засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації.

Стаття 24. Заборона цензури та заборона втручання в професійну діяльність журналістів і засобів масової інформації

1. Забороняється цензура – будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації. Ця заборона не поширюється на випадки, коли попереднє узгодження інформації здійснюється на підставі закону, а також у разі накладення судом заборони на поширення інформації.

2. Забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, установлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом.

Стаття 25. Гарантії діяльності засобів масової інформації та журналістів

1. Під час виконання професійних обов'язків журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, крім випадків, передбачених законом.

2. Журналіст має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством.

3. Журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

4. Після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом.

5. Журналіст має право поширювати підготовлені ним матеріали (фонограми, відеозаписи, письмові тексти тощо) за власним підписом (авторством) або під умовним ім'ям (псевдонімом).

6. Журналіст засобу масової інформації має право відмовитися від авторства (підпису) на матеріал, якщо його зміст після редакційної правки (редагування) суперечить його переконанням.

7. Права та обов'язки журналіста, працівника засобу масової інформації, визначені цим Законом, поширюються на зарубіжних журналістів, працівників зарубіжних засобів масової інформації, які працюють в Україні.

Стаття 26. Акредитація журналістів, працівників засобів масової інформації

1. З метою створення сприятливих умов для здійснення журналістами, працівниками засобів масової інформації професійної діяльності суб'єкт владних повноважень може здійснювати їх акредитацію. Усі дії, пов'язані з акредитацією, мають ґрунтуватися на принципах відкритості, рівності, справедливості з метою забезпечення права громадськості на одержання інформації через засоби масової інформації. Відсутність акредитації не може бути підставою для відмови в допуску журналіста, працівника засобу масової інформації на відкриті заходи, що проводить суб'єкт владних повноважень.

2. Акредитація журналіста, працівника засобу масової інформації здійснюється безоплатно на підставі його заяви або подання засобу масової інформації. У заяві, поданій журналістом, працівником засобу масової інформації, зазначаються його прізвище, ім'я та по батькові, адреса, номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності). До заяви додаються копії документів, що посвідчують особу та засвідчують її професійну належність. У поданні засобу масової інформації зазначаються його повне найменування, дата і номер реєстрації, адреса, адреса електронної пошти (за наявності), номер засобу зв'язку, прізвище, ім'я та по батькові журналіста, працівника засобу масової інформації, щодо якого вноситься подання. До подання додаються копії документів, що посвідчують особу. В акредитації не може бути відмовлено в разі подання усіх документів, передбачених цією частиною. Суб'єкт владних повноважень може встановлювати спрощений порядок акредитації.

3. Порядок акредитації, визначений суб'єктом владних повноважень, підлягає оприлюдненню.

4. Суб'єкти владних повноважень, що здійснили акредитацію журналістів, працівників засобів масової інформації, зобов'язані:

- сприяти провадженню ними професійної діяльності; завчасно сповіщати їх про місце і час проведення сесій, засідань, нарад, брифінгів та ін-

ших публічних заходів; надавати їм інформацію, призначену для засобів масової інформації; а також сприяти створенню умов для здійснення запису і передачі інформації, проведення інтерв'ю, отримання коментарів посадових осіб.

5. Якщо захід проводиться відповідно до міжнародних або інших спеціальних протоколів, можуть встановлюватися особливі умови допуску журналістів. Такі особливі умови оприлюднюються на офіційному веб-сайті відповідного суб'єкта владних повноважень до проведення заходу.

6. Журналіст, працівник засобу масової інформації зобов'язаний дотримуватися встановлених суб'єктом владних повноважень правил внутрішнього трудового розпорядку, не перешкоджати діяльності його службових та посадових осіб.

7. Суб'єкти владних повноважень, що акредитували журналіста, працівника засобу масової інформації, приймають рішення про припинення акредитації у разі:

- подання ним відповідної заяви;
- неодноразового грубого порушення ним обов'язків, визначених цією статтею;
- звернення засобу масової інформації, за поданням якого здійснена акредитація.

8. У рішенні про припинення акредитації зазначаються посадова особа чи службова особа (суб'єкт владних повноважень), яка прийняла відповідне рішення, дата прийняття рішення, підстава для прийняття рішення та порядок його оскарження. Письмове повідомлення про припинення акредитації видається або надсилається засобу масової інформації або журналістові, працівникові засобу масової інформації протягом п'яти робочих днів з дня прийняття відповідного рішення.

9. Рішення про припинення акредитації може бути оскаржено до суду в установленому порядку.

3. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»

Стаття 2. Свобода діяльності друкованих засобів масової інформації

Свобода слова і вільне вираження у друкованій формі своїх поглядів і переконань гарантуються Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного громадянина вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку відкриту за режимом доступу інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації. Друковані засоби масової інформації є вільними. Забороняється створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації. Не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюються друкованими засобами масової інформації, а також заборона поширення повідомлень і матеріалів з боку посадових осіб державних органів, підприємств, установ, організацій або об'єднань громадян, крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації чи дала інтерв'ю.

Стаття 25. Журналіст редакції друкованого засобу масової інформації
Журналістом редакції друкованого засобу масової інформації відповідно до цього Закону є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням. Належність журналіста до друкованого засобу масової інформації підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації.

Стаття 26. Права та обов'язки журналіста редакції

Журналіст має право:

1) на вільне одержання, використання, поширення (публікацію) та зберігання відкритої за режимом доступу інформації;

2) відвідувати державні органи влади, органи місцевого і регіонального самоврядування, а також підприємства, установи і організації та бути прийнятим їх посадовими особами;

3) відкрито здійснювати записи, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом;

4) на вільний доступ до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх схоронності, що визначаються чинним законодавством України;

5) переваги на одержання відкритої за режимом доступу інформації;

6) на безкоштовне задоволення запиту щодо доступу до офіційних документів;

7) по пред'явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що засвідчує його належність до друкованого засобу масової інформації, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено надзвичайний стан;

8) звертатися до спеціалістів при перевірці одержаних інформаційних матеріалів;

9) поширювати підготовлені ним повідомлення і матеріали за власним підписом, під умовним ім'ям (псевдонімом) або без підпису (анонімно);

10) відмовлятися від публікації матеріалу за власним підписом, якщо його зміст після редакційної правки суперечить особистим переконанням автора;

11) на збереження таємниці авторства та джерел інформації, за винятком випадків, коли ці таємниці обнародуються на вимогу суду.

Журналіст зобов'язаний:

1) дотримуватися програми діяльності друкованого засобу масової інформації, з редакцією якого він перебуває у трудових або інших договірних відносинах, керуватися положеннями статуту редакції;

2) подавати для публікації об'єктивну і достовірну інформацію;

3) задовольняти прохання осіб, які надають інформацію, щодо їх авторства або збереження таємниці авторства;

4) відмовлятися від доручення редактора (головного редактора) чи редакції, якщо воно не може бути виконано без порушення Закону;

5) представлятися та пред'являти редакційне посвідчення чи інший документ, що засвідчує його належність до друкованого засобу масової інформації;

6) виконувати обов'язки учасника інформаційних відносин;

7) утримуватися від поширення в комерційних цілях інформаційних матеріалів, які містять рекламні відомості про реквізити виробника продукції чи послуг (його адресу, контактний телефон, банківський рахунок), комерційні ознаки товару чи послуг тощо. Журналіст несе відповідальність в межах чинного законодавства за перевищення своїх прав і невиконання обов'язків.

4. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»

Стаття 17. Відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну (немайнову) шкоду.

Відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

У разі відшкодування, відповідно до Цивільного кодексу України, журналістом і засобом масової інформації заподіяної ними моральної (немайнової) шкоди на них покладається солідарна відповідальність з урахуванням міри вини кожного.

У разі розгляду судом спору щодо завданої моральної (немайнової) шкоди між журналістом або засобом масової інформації як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою (посадовими особами) як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної (немайнової) шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб засобу масової інформації. Суд враховує наслідки використання позивачем можливостей позасудового, зокрема досудового, спростування неправдивих відомостей, відстоювання його честі і гідності, ділової репутації та врегулювання спору в цілому. З урахуванням зазначених обставин суд вправі відмовити у відшкодуванні моральної шкоди.

Умислом журналіста та/або службової особи засобу масової інформації є таке їх/її ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа засобу масової інформації усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

Журналіст та/або засіб масової інформації звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд установить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку.

5. Закон України «Про доступ до публічної інформації»

Стаття 1. Публічна інформація

1. Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

2. Публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 4. Принципи забезпечення доступу до публічної інформації
Доступ до публічної інформації відповідно до цього Закону здійснюється на принципах:

1) прозорості та відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень;

2) вільного отримання та поширення інформації, крім обмежень, встановлених законом;

3) рівноправності, незалежно від ознак раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак.

Стаття 6. Публічна інформація з обмеженим доступом

1. Інформацією з обмеженим доступом є:

1) конфіденційна інформація;

2) таємна інформація;

3) службова інформація.

2. Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону за дотримання сукупності таких вимог:

1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

3. Інформація з обмеженим доступом має надаватися розпорядником інформації, якщо він правомірно оприлюднив її раніше.

4. Інформація з обмеженим доступом має надаватися розпорядником інформації, якщо немає законних підстав для обмеження у доступі до такої інформації, які існували раніше.

5. Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. При дотриманні вимог, передбачених частиною другою цієї статті, зазначене положення не поширюється на випадки, коли оприлюднення або надання такої інформації може завдати шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину.

6. Не належать до інформації з обмеженим доступом відомості, зазначені у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, оформленої за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», крім відомостей, зазначених в абзаці другого частини другої статті 12 цього Закону.

7. Обмеженню доступу підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений.

Стаття 7. Конфіденційна інформація

1. Конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може належати до конфіденційної інформація, зазначена в частині першій і другій статті 13 цього Закону.

2. Розпорядники інформації, визначені частиною першою статті 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Стаття 8. Таємна інформація

1. Таємна інформація – інформація, доступ до якої обмежується відповідно до частини другої статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю.

{Частина перша статті 8 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

2. Порядок доступу до таємної інформації регулюється цим Законом та спеціальними законами.

Стаття 9. Службова інформація

1. Відповідно до вимог частини другої статті 6 цього Закону до службової може належати така інформація:

1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи

або здійсненню контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яка не належить до державної таємниці.

2. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування». Доступ до таких документів надається відповідно до частини другої статті 6 цього Закону.

3. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію, який складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень, не може бути обмеженим у доступі.

Стаття 13. Розпорядники інформації

1. Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються:

1) суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;

3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;

4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

2. До розпорядників інформації, зобов'язаних оприлюднювати та надавати за запитом інформацію, визначену в цій статті, у порядку, передбаченому цим Законом, прирівнюються суб'єкти господарювання, які володіють:

1) інформацією про стан довкілля;

2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту;

3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян;

4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).

3. На розпорядників інформації, визначених у пунктах 2, 3, 4 частини першої та в частині другій цієї статті, вимоги цього Закону поширюються лише в частині оприлюднення та надання відповідної інформації за запитом.

4. Усі розпорядники інформації незалежно від нормативно-правового акта, на підставі якого вони діють, при вирішенні питань з доступу до інформації мають керуватися цим Законом.

Стаття 19. Оформлення запитів на інформацію

1. Запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

2. Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

3. Запит на інформацію може бути індивідуальним або колективним. Запити можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача.

4. Письмовий запит подається в довільній формі.

5. Запит на інформацію має містити:

1) ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;

2) загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;

3) підпис і дату за умови подання запиту в письмовій формі.

6. З метою спрощення процедури оформлення письмових запитів на інформацію особа може подавати запит шляхом заповнення відповідних форм запитів на інформацію, які можна отримати в розпорядника інформації та на офіційному веб-сайті відповідного розпорядника. Зазначені форми мають містити стислу інструкцію щодо процедури подання запиту на інформацію, її отримання тощо.

7. Якщо з поважних причин (інвалідність, обмежені фізичні можливості тощо) особа не може подати письмовий запит, його має оформити відповідальна особа з питань запитів на інформацію, обов'язково зазначивши в запиті своє ім'я, контактний телефон та надати копію запиту особі, яка його подала.

Стаття 20. Строк розгляду запитів на інформацію

1. Розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

2. Якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту.

3. Клопотання про термінове опрацювання запиту має бути обґрунтованим.

4. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих

днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

Стаття 21. Плата за надання інформації

1. Інформація на запит надається безкоштовно.

2. У разі якщо задоволення запиту на інформацію передбачає виготовлення копій документів обсягом більше як 10 сторінок, запитувач зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк.

3. Розмір фактичних витрат визначається відповідним розпорядником на копіювання та друк у межах граничних норм, установлених Кабінетом Міністрів України. Якщо розпорядник інформації не встановив розміру плати за копіювання або друк, інформація надається безкоштовно.

4. При наданні особі інформації про себе та інформації, що становить суспільний інтерес, плата за копіювання та друк не стягується.

Стаття 22. Відмова та відстрочка в задоволенні запиту на інформацію

1. Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту в таких випадках:

1) розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;

2) інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до частини другої статті 6 цього Закону;

3) особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені статтею 21 цього Закону фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком;

4) не дотримано вимог до запиту на інформацію, передбачених частиною п'ятою статті 19 цього Закону.

2. Відповідь розпорядника інформації про те, що інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел, або відповідь не по суті запиту вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

3. Розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку розгляду запиту на інформацію починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

4. У відмові в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

1) прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;

2) дату відмови;

3) мотивовану підставу відмови;

4) порядок оскарження відмови;

5) підпис.

5. Відмова в задоволенні запиту на інформацію надається в письмовій формі.

6. Відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені цим Законом строки у разі настання обставин непереборної сили. Рішення про відстрочку доводиться до відома запитувача у письмовій формі з роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

7. У рішенні про відстрочку в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;
- 2) дату надсилання або вручення повідомлення про відстрочку;
- 3) причини, у зв'язку з якими запит на інформацію не може бути задоволений у встановлений цим Законом строк;
- 4) строк, у який буде задоволено запит;
- 5) підпис.

6. Кримінальний кодекс України

Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів

1. Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів- карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою,

– карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років.

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем

1. Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб,

– карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені працівником правоохоронного органу,

– караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

П р и м і т к а. 1. Службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях, незалежно від форми власності, посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним повноваженням.

2. Службовими особами також визнаються іноземці або особи без громадянства, які виконують обов’язки, зазначені в пункті 1 цієї примітки.

3. Істотною шкодою у статтях 364, 365, 367, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

4. Тяжкими наслідками у статтях 364–367, якщо вони полягають у заподіянні матеріальних збитків, вважаються такі, які у двісті п’ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень

1. Перевищення влади або службових повноважень, тобто умисне вчинення службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень, якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб,

– карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п’яти років, або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Перевищення влади або службових повноважень, якщо воно супроводжувалося насильством, застосуванням зброї або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування,

– карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки,

– караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 367. Службова недбалість

1. Службова недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов’язків через несумлінне ставлення до них, що заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам,

свободам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам окремих юридичних осіб,
– карається штрафом від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

7. Кримінально-процесуальний кодекс України

Стаття 162. Речі й документи, які містять охоронювану законом таємницю

1. До охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належить:

1) інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

Стаття 275. Використання конфіденційного співробітництва

2. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.

Стаття 328. Право перебувати в залі судового засідання

2. Близькі родичі та члени сім'ї обвинуваченого і потерпілого, а також представники засобів масової інформації мають пріоритетне право бути присутніми під час судового засідання.

8. Цивільний кодекс України

Стаття 277. Спростування недостовірної інформації

1. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації.

2. Право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам.

3. Негативна інформація, поширена про особу, вважається недостовірною, якщо особа, яка її поширила, не доведе протилежного.

4. Спростування недостовірної інформації здійснюється особою, яка поширила інформацію. Поширювачем інформації, яку подає посадова чи службова особа при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків, вважається юридична особа, у якій вона працює.

5. Якщо недостовірна інформація міститься у документі, який прийняла (видала) юридична особа, цей документ має бути відкликаний.

6. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено у друкованих або інших засобах масової інформації, має право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації у тому ж засобі масової інформації в порядку, встановленому законом. Якщо відповідь та спростування у тому ж засобі масової інформації є неможливими у зв'язку з його припи-

ненням, така відповідь та спростування мають бути оприлюднені в іншому засобі масової інформації, за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію. Спростування недостовірної інформації здійснюється незалежно від вини особи, яка її поширила.

7. Спростування недостовірної інформації здійснюється у такий же спосіб, у який вона була поширена.

Стаття 296. Право на використання імені

1. Фізична особа має право використовувати своє ім'я у всіх сферах своєї діяльності.

2. Використання імені фізичної особи в літературних та інших творах, крім творів документального характеру, як персонажа (дійової особи) допускається лише за її згодою, а після її смерті – за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів та сестер.

3. Використання імені фізичної особи з метою висвітлення її діяльності або діяльності організації, в якій вона працює чи навчається, що ґрунтується на відповідних документах (звіти, стенограми, протоколи, аудіо-, відеозаписи, архівні матеріали тощо), допускається без її згоди.

4. Ім'я фізичної особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використане (обнародоване) лише в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та в інших випадках, передбачених законом.

5. Ім'я потерпілого від правопорушення може бути обнародоване лише за його згодою.

6. Ім'я учасника цивільного спору, який стосується особистого життя сторін, може бути використане іншими особами лише за його згодою.

7. Використання початкової літери прізвища фізичної особи у засобах масової інформації, літературних творах не є порушенням її права.

Стаття 302. Право на інформацію

1. Фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. Збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

2. Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів місцевого самоврядування, звіти, стенограми тощо), не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування. Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана робити посилання на таке джерело.

Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок

1. Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

2. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, відшкодовуються цією фізичною особою.

3. Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, установлених законом.

Перелік законодавчих актів, які гарантують відкритість певних категорій інформації

1. Ч. 5 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»:

«Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно».

2. Ч. 6 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»:

«Не належать до інформації з обмеженим доступом відомості, зазначені у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, оформленої за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», крім відомостей, зазначених в абзаці другому частини другої статті 12 цього Закону».

3. Ч. 2 ст. 50 Конституції України:

«Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена».

4. Ч. 4 ст. 21 Закону України «Про інформацію»:

«До інформації з обмеженим доступом не можуть бути зараховані такі відомості:

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- про факти порушення прав і свобод людини і громадянина;
- про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;
- інша інформація, доступ до якої відповідно до законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути обмеженим».

Ч. 3 ст. 8 Закону України «Про державну таємницю»: «Забороняється віднесення до державної таємниці будь-яких відомостей, якщо цим будуть звужуватися зміст і обсяг конституційних прав та свобод людини і громадянина, завдаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення».

Ч. 3 ст. 15 Закону України «Про інформацію»: «Науково-технічна інформація є відкритою за режимом доступу, якщо інше не встановлено законами України».

Ч. 3 ст. 18 Закону України «Про інформацію»: «Держава гарантує суб'єктам інформаційних відносин відкритий доступ до офіційної державної статистичної інформації, за винятком інформації, доступ до якої обмежений згідно із законом».

Стаття 13 Закону України «Про інформацію»:

- «1. Інформація про стан довкілля (екологічна інформація) – відомості та/або дані про:
- стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими;
 - фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми);
 - стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля;
 - інші відомості та/або дані.

2. Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Інформація про стан довкілля, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Стаття 14 Закону України «Про інформацію»:

«1. Інформація про товар (роботу, послугу) – відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги).

2. Інформація про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

3. Правовий режим інформації про товар (роботу, послугу) визначається законами України про захист прав споживачів, про рекламу, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

«Ч. 1 ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації»: «Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, зазначена в ч. 1 і 2 ст. 13 цього Закону».

Ч. 1 ст. 13 Закону:

1. Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються:

1) суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких обов'язкові для виконання;

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим,
– стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;

3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг,
– стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;

4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями,
– стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

ч. 2 ст. 13 Закону:

До розпорядників інформації, зобов'язаних оприлюднювати та надавати за запитом інформацію, визначену в цій статті, у порядку, передбаченому цим Законом, прирівнюються суб'єкти господарювання, які володіють:

1) інформацією про стан довкілля;

2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту;

3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян;

4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).

11. Стаття 16 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»:

1. Особам, зазначеним у п.1–3 ч. 1 ст. 4 цього Закону, забороняється:

1) відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої цим фізичним або юридичним особам передбачено законом;

2) надавати несвоєчасно, недостовірну чи не в повному обсязі інформацію, яка підлягає наданню відповідно до закону.

2. Не може належати до інформації з обмеженим доступом інформація про:

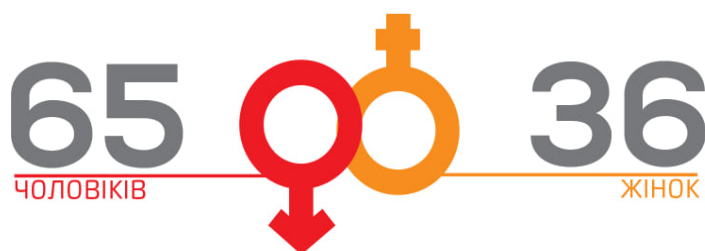
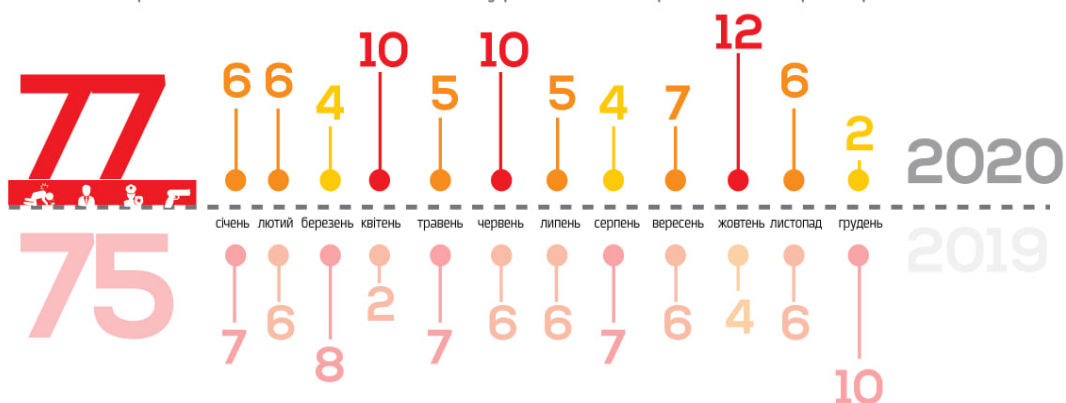
1) розміри, види благодійної та іншої допомоги, що надається фізичним та юридичним особам чи одержується від них особами, зазначеними в пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону;

2) розміри, види оплати праці осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, а також одержані цими особами за правочинами, які підлягають обов'язковій державній реєстрації, дарунки (пожертви).

ІНДЕКС ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ – 2020

Моніторинг Національної спілки журналістів України та партнерських ГО

14 Випадків застосування сили порушниками карантинних обмежень

- 4** кількість інцидентів, коли нападниками є посадовці, чиновники, депутати
- 6** кількість інцидентів, коли у нападі звинувачуються поліцейські чи співробітники УДО
- 1** кількість випадків застосування зброї проти журналістів

ПАРТНЕРИ:

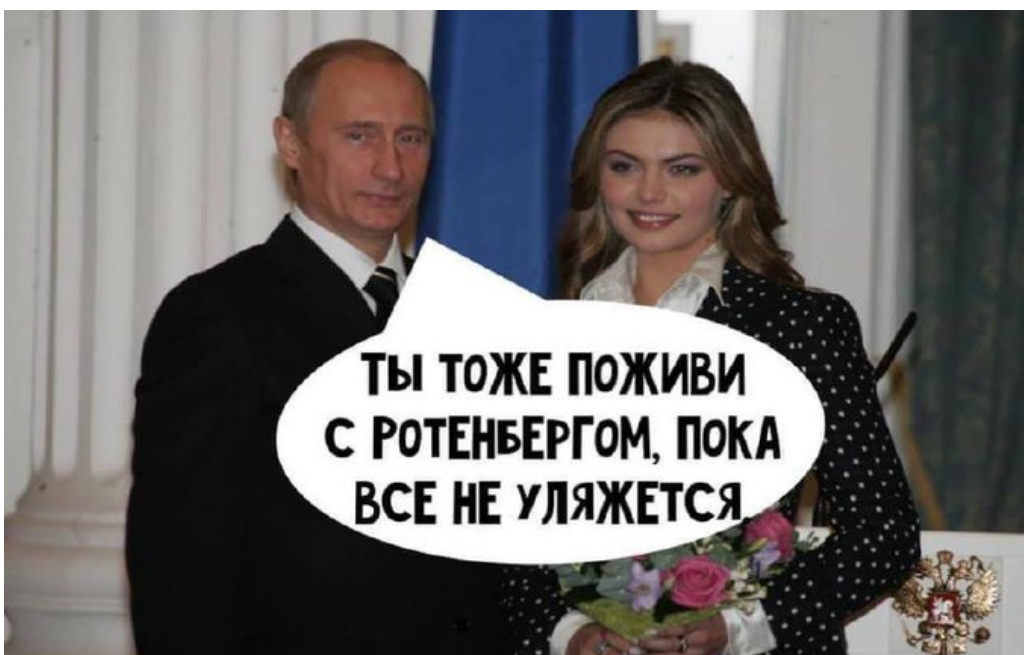

Візуалізація у розслідуванні Олексія Навального

Дворец в Геленджике

Выписка из Единого государственного реестра недвижимости о переходе прав на объект недвижимости

ФЕДЕРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ, КАДАСТРА И КАРТОГРАФИИ

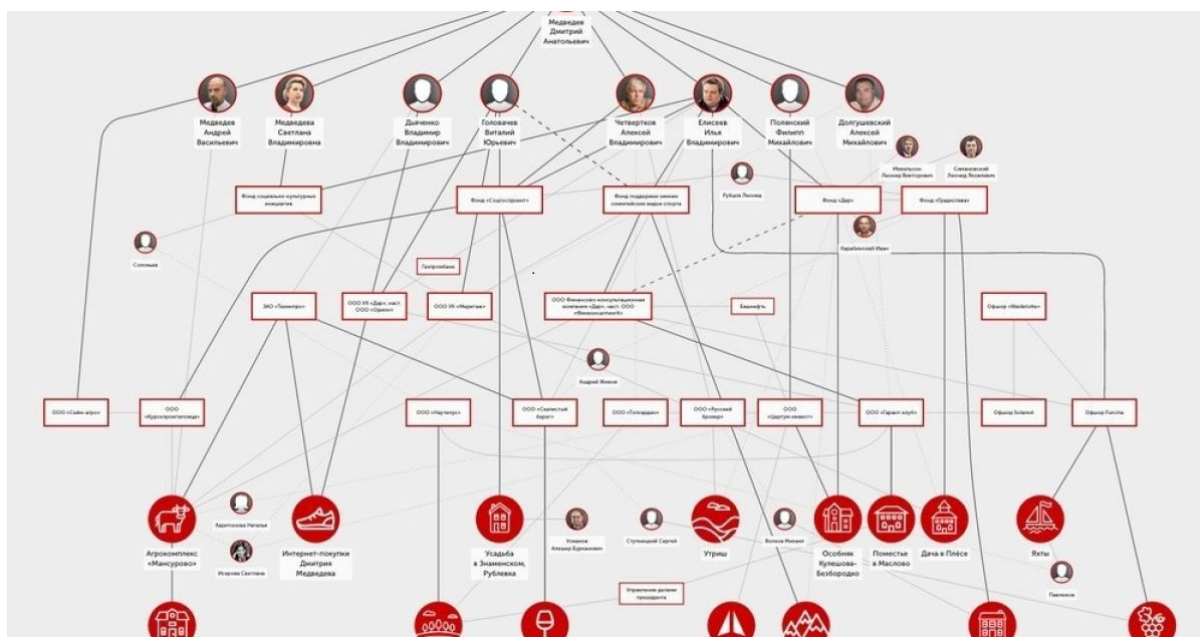
ФГИС ЕГРН

Дата 11.11.2020

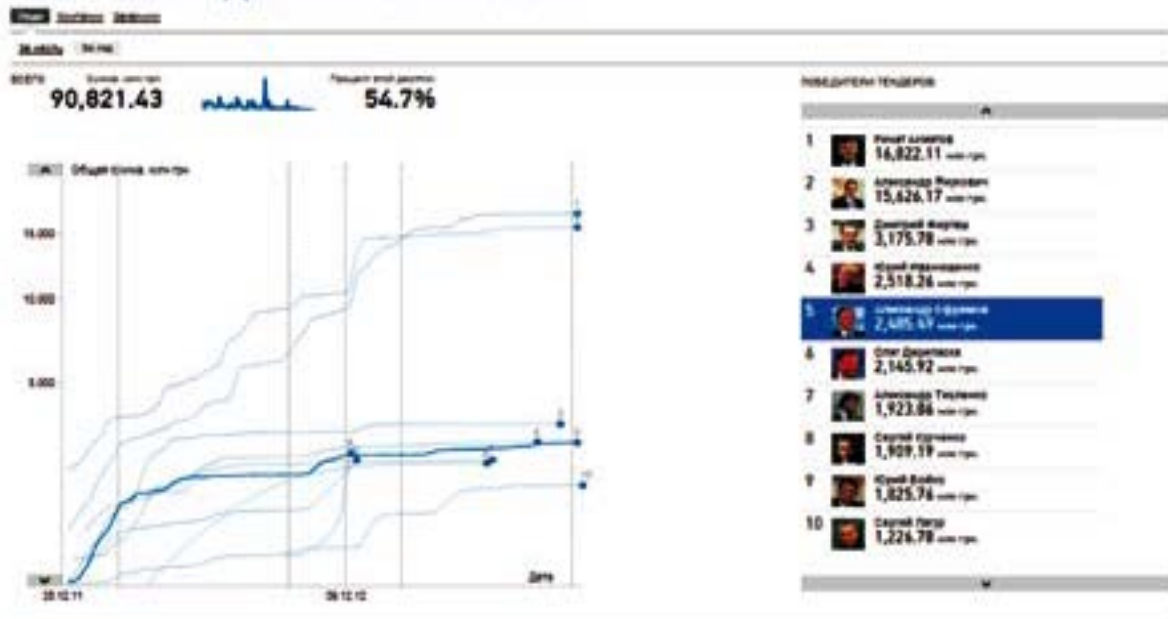
№ 99/2020/359488901

На основании запроса от 11.11.2020 г., поступившего на рассмотрение 11.11.2020 г., сообщаем, что в Единый государственный реестр недвижимости внесены записи о государственной регистрации перехода прав на:

1.	Вид объекта недвижимости:	Здание
	Наименование:	Жилой дом
	Кадастровый номер:	47:03:0706001:664
	Площадь:	214.2 кв.м
	Адрес:	Ленинградская область, р-н Приозерский, д Овраги, ул Академическая, д 5
2.	Зарегистрировано:	
2.1	правообладатель:	Колбин Владимир Петрович
	вид зарегистрированного права; доля в праве:	Собственность
	дата государственной регистрации права:	27.12.2011
	номер государственной регистрации права:	47-47-25/086/2011-035
	дата, номер и основание государственной регистрации перехода (прекращения) права:	

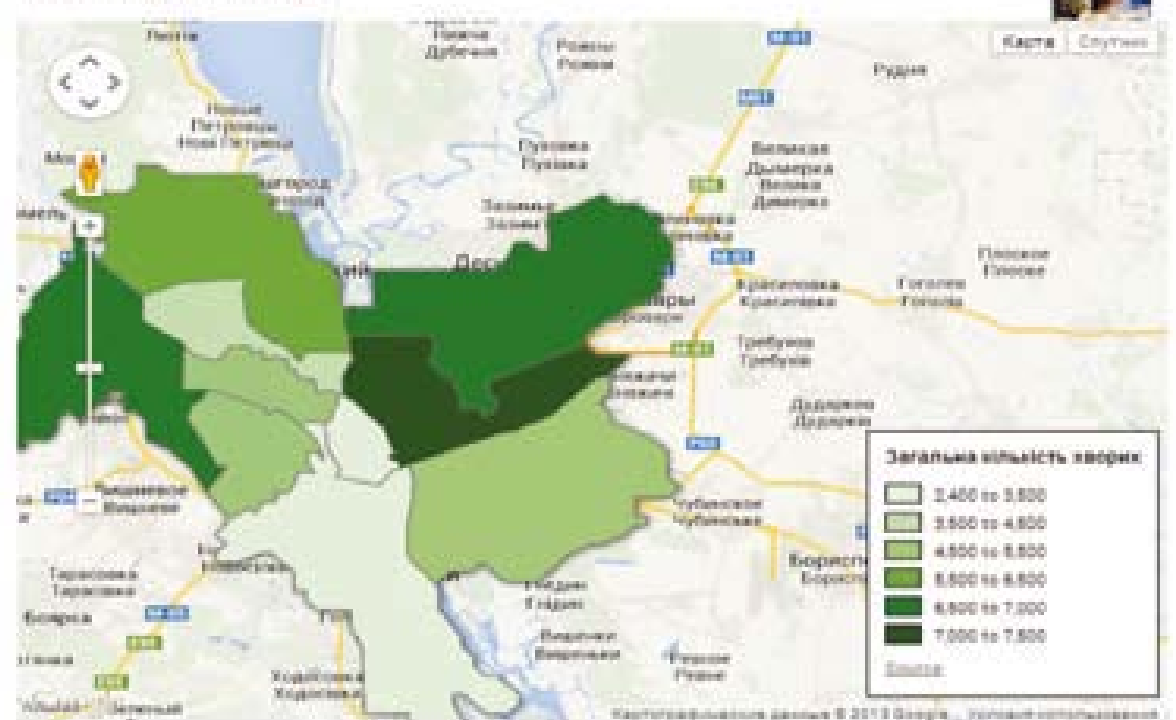
РЕЙТИНГ ТЕНДЕРНЫХ ЧЕМПИОНОВ

В рамках проекта «Рейтинг тендерных чемпионов» Forbes систематизирует данные общегосударственного портала «Держави Закупали», чтобы узнать, кто больше всех зарабатывает на госзакупках. Мы считаем результаты тендеров, которые организовали принадлежавшие государству предприятия, или организации, а выиграли частные компании. Если в компании-организаторе конкурса есть частные инвестиции, то в

при поддержке ООО «Сети развития журналистики» над проектом работали: Анастасия Виноградова (текст и фото), Руслан Рафиков, Александр Анисимов

(Тщательнее смотрите на свой район / победите – сколько заводов зарегистрировано станом за Перши шортэ Миссия 2013-го року)

Відомості із декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік прокурора Рівненської області Василя Присяжнюка

Декларант:

- 779 тисяч 655 грн. сукупного доходу, з них:
- 288 тисяч 119 грн. з/п;
- 90 тисяч 616 грн. дивідендів, процентів;
- 400 тисяч 920 грн. інших видів доходів.

- земельний пай площею 5,23 га;

- житловий будинок площею 69 кв. м.

- гараж площею 25 кв. м.

- 771 тисяча 616 грн. на рахунках у банках та інших фінансових установах.

Члени сім'ї (дружина):

- доходи відсутні;

- квартира площею 106,5 кв. м.

- автомобіль Toyota Auris 2011 р.в.

Infogr.am – безкоштовний ресурс, на якому можна швидко зареєструватись через Facebook або Google+. Якщо Ви хочете мати більше можливостей, ніж дає ресурс безкоштовно, можна замовити платний пакет. Але й тих можливостей, які надає Infogr.am безкоштовно цілком достатньо. Зареєструвавшись Ви отримуєте власний акаунт, де запропонується створити нову інфографіку або звіт, діаграму або графіку та карту (в інфографіку можна також додавати і діаграми, і карти). Якщо Ви оберете почати створювати інфографіку, з'явиться перелік тем для подальшого редагування. Елементи готового шаблону можна редагувати або видаляти, якщо вони не потрібні. Для цього потрібно на даний елемент навести курсор мишки. По праву сторону від макета є додаткова панель, завдяки якій в інфографіку можна вставити текст (у тому числі таймер, який рахує відлік часу), діаграму, карту, зображення, відео та додати інтеграції. Всі зміни автоматично зберігаються. В будь-який час готову інфографіку можна відредагувати, а вбудований генератор автоматично оновить її. Після того, як інфографіка готова, її можна поширити через популярні соціальні мережі або отримати код, щоб вставити на сайт чи блог. Усі створені Вами інфографіки будуть перебуватимуть у публічному доступі. Зробити інфографіку приватною можна лише маючи платний пакет.

Easel.ly – ресурс, де безкоштовно можна обрати шаблон для створення інфографіки на будь-яку тему. Шаблони редагуються, тому можна в обрану тему додавати графіки, зображення, стрілки, змінювати шрифти і тло шаблону, використовуючи бібліотеку заготовок, завантажувати власні зображення. Сервіс простий та зручний у використанні й має багато можливостей, за які не потрібно платити. Проте, як і в попередньому ресурсі, існує можливість обрати платний пакет, який включає в себе ще більше зображень, додаткових шрифтів, нових шаблонів, кількість яких збільшується щотижня, тощо. Також платний пакет, як і в Infogr.am, дає змогу зберігати Ваші готові роботи в приватному режимі. Зареєструвавшись на сайті (реєстрація також можлива через Facebook або Google+), Ви отримуєте десятки готових шаблонів для редагування. Готову інфографіку обов'язково потрібно зберегти, після чого її можна завантажити, поширити у соціальних мережах або вставити на сайт чи блог.

Piktochart – це сайт, який дає змогу користувачам створювати інфографіку, використовуючи заздалегідь визначені теми, які дозволяють деяке підлаштування. Даний сервіс досить схожий з вищезгаданими Easel.ly та Infogram. Ресурс дає можливість завантажувати відео та зображення в інфографіку, створювати графіки та карти. Реєстрація відбувається, в тому числі, й через соціальні мережі (Facebook або Google+). Після успішної реєстрації можна обрати готовий безкоштовний шаблон для редагування інфографіки, презентації, плакату, доповіді. В безкоштовному доступі шаблонів інфографіки, наприклад, є лише 10. Якщо Ви бажаєте мати у використанні більше шаблонів, доведеться платити. Тут теж можна додавати нові елементи, змінювати шрифти, колір тексту, змінювати місцями блоки інфографіки, завантажувати зображення тощо. В безкоштовному доступі є достатня кількість графічних об'єктів (фотографій, іконок, фоторам, геометричних фігур, ліній).

Caco – онлайн інструмент для малювання, який робить можливим створення різних видів інфографіки, включаючи карти сайту, схеми сторінок, UML (Unified Modeling Language – уніфікована мова моделювання) і мережні графіки. Сервіс дає змогу здійснювати спільну роботу в реальному часі, а отже, кілька користувачів можуть ділитися один з одним і додавати в блог одну діаграму одночасно. Реєстрація можлива через соціальні мережі Facebook, Google+ та Twitter. Сервіс має великий вибір шаблонів, фігур, різних інструментів. Можна завантажувати зображення, вставляти таблиці, малювати власні візуалізації, «чатитися» з друзями. Готову інфографіку можна зберегти в PNG, PDF, SVG та інших форматах, зробити приватною або ділитись у соціальних мережах, надіслати електронною поштою.

ХТО ЗАМОВИВ КАТЮ ГАНДЗЮК?

2017 рік	2018 рік. Квітень	09.05.2018	27.05.2018	30.05.2018	18.06.2018
Херсон. Напад на Євгена Матковського, друга Катерини Гандзюк.	Друг Катерини Гандзюк Сергій Нікітенко у Верховному суді починає доводити, що факти, викладені у його фільмі «Хто ви, містер Мангер» не підлягають сумніву.	Херсон. Напад на активіста та знайомого Катерини Гандзюк Микиту Тютюнника з використанням вогнепальної зброї.	В Херсоні підпалюють ліс задля безперешкодного списання та розлилу. Вогнем охоплено понад 100 га лісу.	Пожежа охопила вже 600 га лісу і вийшла з-під контролю паліїв.	Херсон. Напад на Сергія Нікітенка, активіста і найближчого друга Катерини Гандзюк. Напад скоєно наступного дня після Дня народження Каті.
31.07.2018. Ранок	25.07.2018	12.07.2018	11.07.2018	06.07.2018	06.07.2018
На Катерину Гандзюк виливають літр концентрованої сірчаної кислоти біля будинку, де вона мешкала з батьком та чоловіком. Місцеві мешканці надають першу допомогу та викликають швидку.	Юрист Мангера передав «Москалу» за безцінь базу відпочинку «Oasis Beach» на узбережжі Чорного моря у селищі Лазурному.	Нарада в ОДА, на якій Андрій Гордєєв переконує ветеранів АТО, що Катя Гандзюк - сепаратистка та корупціонерка.	Сергій Нікітенко виграє Верховний суд у Владислава Мангера	Катерина Гандзюк на своїй сторінці у Facebook звинувачує Владислава Мангера та Андрія Гордєєва у причетності до підпалу лісу.	Мітинг під Херсонською ОДА з приводу незаконної вирубки лісу. У мітингу взяли участь ветерани АТО, в тому числі Віталій Олешко (Сармат). Вони звинуватили владу області у підпалах та вирубці.
31.07.2018. Ранок	31.07.2018. Ранок	31.07.2018 Ранок	31.07.2018 Ранок	31.07.2018. Близько опівдня	31.07.2018 Обід
Катерина в реанімації. Її стан постійно погіршується	Лікарі просять поліцію провести експертизу кислоти, щоб призначити більш ефективне лікування. Поліція не робить експертизи і не йде до суду за ухвалою про її необхідність.	Друзі Каті та її батько консультуються з київськими академіками з приводу перспектив порятунку життя Катерини.	Приймається спільне рішення везти з Києва в Херсон штучну шкіру, яка має забрати в себе частину кислоти з тіла Каті та подарувати їй шанс на життя. Без цього лікарі прогноують смерть до ранку наступного дня.	Віталія Олешко (Сармата), який брав участь в мітингу проти Мангера та Гордєєва, вбивають.	Поліція кваліфікує напад на Катю як хуліганство
31.07.2018 Обід	31.07.2018 Обід	31.07.2018 Обід	31.07.2018 Обід	31.07.2018 Обід	31.07.2018 Обід
Поліція не надає охорони. Палату охороняють місцеві жителі.	Катерина в реанімації у важкому стані. Друзі просять надати їй охорону.	Поліція не робить експертизи кислоти.	Друзі Каті виїжджають з Києва до Херсона зі штучною шкірою.	Друзі Каті власними силами опитують свідків, збирають дані з відеореєстрів навколо будинку, біля якого стався напад	Поліція не проводить слідчих дій, «тому що зараз всі зайняті і звільняться тільки ввечері»
31.07.2018 Вечір	31.07.2018. Вечір	31.07.2018. Вечір	31.07.2018. Вечір	31.07.2018. Вечір	31.07.2018. Вечір
Поліція починає опитувати свідків та забирати дані з відеореєстрів.	Поліція все ще не робить експертизи кислоти.	Херсонські друзі Катерини домовляються про експертизу кислоти з місцевим Водоканалом	Поліція не проводить слідчих дій, «тому що зараз вже вечір, всі поїхали додому»	Поліція оприлюднює перше фото нападника, отримане з камер спостереження.	Друзі Каті знову просять надати їй охорону. Поліція не надає охорону. Катю продовжують охороняти місцеві мешканці.
01.08.2018	01.08.2018	01.08.2018	01.08.2018	01.08.2018	31.07.2018. Ніч
Напад перекваліфіковано в «замах на вбивство».	Поліція заявляє про перекваліфікацію справи.	Акції протесту під МВС в Києві «Покарати зло». Вимагали ефективного розслідування нападів на журналістів та активістів.	Акції протесту під прокуратурою Херсонської області з вимогою справедливого розслідування нападів на громадських діячів.	Лікарі приймають рішення про транспортування Каті на лікування до Києва. Для цього завдяки друзям Каті винаймається літак.	Друзі Каті привозять з Києва штучну шкіру та пишуть перші пости про справу: ганебну кваліфікацію, відсутність слідчих дій та експертизи кислоти.

01.08.2018	02.08.2018	02.08.2018	03.08.2018	03.08.2018	03.08.2018
Катерину транспортують до київського опікового відділення.	Друзі Каті власними силами роблять фотороботи нападників.	Друзі Каті, розуміючи, що справу ніхто не збирається розслідувати належним чином, організуються в ініціативу «Хто замовив Катю Гандзюк?» та створюють публічну сторінку у Facebook.	Катерині роблять перші операції з пересадки шкіри.	Щоб не передавати справу в СБУ поліція затримала підозрюваного в замаху на вбивство К. Гандзюк – Миколу Новікова, який пізніше виявиться абсолютно непричетним до скоєння цього злочину. Формальні та неформальні спікери МВС описують Новікова як єдиного причетного до нападу та вимагають вибачень активістів.	Заява Юрія Луценка про те що він передає справу в СБУ.
05.08.2018	04.08.2018	03.08.2018	03.08.2018	03.08.2018	03.08.2018
Ініціатива «Хто замовив Катю Гандзюк?» вимагає оприлюднити дані про затриманого.	ООН в Україні засудила напади на активістів та закликала провести ефективне розслідування.	Акція підтримки фанатів і ультрас Київського Динамо. На стадіоні Олімпійський вивішують гігантський банер «Вибачте, так а хто замовив Катю Гандзюк?»	Міністр Арсен Аваков пише у своєму твітері про затримання непричетного Новікова.	Посольство США в Україні засудило напад на Гандзюк.	Всупереч заяві Луценка, поліція не віддає справу в СБУ, а прокуратура Херсонської області реєструє паралельне провадження (пусте) і саме його передає в СБУ.
05.08.2018	06.08.2018	06.08.2018	06.08.2018	10.08.2018	10.08.2018
Ще одна акція на стадіоні. Футбольний клуб Кристал Херсон підтримав Катю Гандзюк.	Катерині роблять ще одну операцію з пересадки шкіри.	Новікова беруть під варту. В мережі починаються суперечки через те, що Новіков не схожий на людину, яку зафіксували камери спостереження.	Громадські організації закликають Президента Порошенка звернути увагу на вбивства проукраїнських активістів.	Ініціатива «Хто замовив Катю Гандзюк?» закликає правоохоронні органи припинити розповсюдження неправдивої інформації про причетність Миколи Новікова до замаху на Катерину Гандзюк.	Журналісти допитують свідків у Херсоні та Львові і доводять повну непричетність підозрюваного Новікова до нападу на Катерину
16.08.2018	16.08.2018	13.08.2018	13.08.2018	12.08.2018	10.08.2018
«Стрілочник» Новіков далі залишається під вартою. Поліція далі мовчить.	Катя Гандзюк у реанімації заявляє, що Новіков взагалі не схожий на того, хто на неї нападав.	Катерині роблять ще одну операцію з пересадки шкіри.	Ініціатива «Хто замовив Катю Гандзюк» робить звернення до президента, прем'єр-міністра, генпрокурора та міністра внутрішніх справ щодо ходу розслідування.	Ініціатива «Хто замовив Катю Гандзюк?» розпочинає проведення тренінгів для громадських активістів та журналістів щодо питань безпеки.	«Стрілочник» Новіков залишається під вартою. Поліція мовчить.
16.08.2018	16.08.2018	17.08.2018	17-18.08.2018	18.08.2018	19.08.2018
По всій Україні з'являються тисячі графіті з питанням «Хто замовив Катю Гандзюк?».	Катерині роблять ще одну операцію з пересадки шкіри.	Брутальне затримання львівського активіста, який малював трафарет з питанням «Хто замовив Катю Гандзюк?».	Затримано п'ятьох виконавців. Справу не перекаваліфують на «вбивство, здійснене на замовлення» незважаючи на покази затриманих.	Один із підозрюваних виконавців вказує на помічника депутата від БПП М.Паламарчука І.Павловського. Їх не затримують.	Одного із організаторів нападу на Катю Олексія Левіна попереджають про можливе затримання групи виконавців. Він втікає за кордон
27.08.2018	23.08.2018	23.08.2018	22.08.2018	21.08.2018	20.08.2018
Офіційне копотання про перекаваліфікацію справи на замах на замовне вбивство від адвоката Каті.	Суд арештував на два місяці п'ятого підозрюваного у нападі на Катерину Гандзюк, який власне облив кислотою.	Катерині роблять ще одну операцію з пересадки шкіри.	Прокуратура закриває справу щодо Новікова, Аваков заявляє про спроможність захистити активістів від нападів по всій країні.	Катерині роблять ще одну операцію з пересадки шкіри.	Поліція заявляє про затримання підозрюваних у нападі

04.02.2019	05.02.2019	07.02.2019	09.02.2019	09.02.2019	
Акція пам'яті «Півроку з дня нападу на Катерину Гандзюк. Три місяці з дня смерті Каті» під стінами АП та офісу ВО «Батьківщина» з вимогою усунути від посад Гордєєва, Мангера, Рищука.	Початок інформаційної кампанії «Розкажи кожній бабусі про БПП і Батьківщину». В різних містах під час передвиборчого туру активісти підходили до кандидатів в президенти – Порошенка і Тимошенка – з проханням виключити ймовірних замовників вбивства зі своїх партійних списків.	На паркані вілли в Італії міністра внутрішніх справ України – Арсена Авакова з'явилися прізвища, дати народження та смерті Катя Гандзюк та інших активістів, на яких були здійснені замах та вбивства саме за час каденції Авакова.	З'явилась інформація, що Мангера виключили з партії ВО «Батьківщина».	Поліція затримує 21-го активіста, які прийшли на мітинг з вимогою позбавити Владислава Мангера підтримки своєї партії та Ю. Тимошенка. А також з вимогою відкрити кримінальне провадження проти Мангера.	
15.02.2019	12.02.2019	11.02.2019	09.02.2019	09.02.2019	
Шевченківський райсуд міста Києва заарештував Владислава Мангера до 3 березня з правом внесення застави. Сума застави – 2,5 млн гривень, Мангера звільняють в той же день після внесення коштів.	Розпочався суд з обрання запобіжного заходу Владиславу Мангеру. На суді Мангер заявив, що не причетний до нападу на Катерину Гандзюк, а напад організувало СБУ, щоб дискредитувати поліцію.	Генпрокуратура оголосила підозру в організації убивства Катерини Гандзюк голові Херсонської облради Владиславу Мангеру.	Напад на активіста ініціативи охоронцями президента Порошенка за намагання задати йому питання «Хто замовив Катю Гандзюк?» у Києві	Акція під будинком А.Авакова через затримання активістів.	
20.02.2019	20.02.2019	23.02.2019		28.02.2019	
Ініціатива публікує інформацію про те, що голова поліції Херсонської області Артур Меріков попередив кримінального авторитета Левіна про затримання його та «групи Торбіна», щоб Левін встигнув залишити країну.	Артур Меріков залишається на посаді. Після втечі Левіна 17 жовтня Меріков отримав підвищення у званні до генерал-лейтенанта.	Акція активістів ініціативи «Хто замовив Катю Гандзюк?» біля Одеського морвокзалу під час візиту туди президента Порошенка. Активістів затримують та звинувачують у зриві зустрічі з рідними українських полонених моряків. Після чергової порції суспільного тиску та уваги ЗМІ, за кілька годин всіх затриманих відпустили. Пізніше віце-спікер ВРУ Ірина Герасценко, яка першою почала розповсюджувати неправдиву інформацію про зірвану зустріч, вибачилася перед активістами.		Завдяки тиску ініціативи «Хто замовив Катю Гандзюк» ТСК продовжило роботу ще на 2 місяці.	
03.04.2019	28.03.2019	25.03.2019	18.03.2019	15.03.2019	06.03.2019
В. Мангеру одягнули браслет і забрали паспорти. Мангер в інтерв'ю зізнається, що йому розкрили матеріали справи.	Серія акцій у Херсоні: Херсонська ОДА, помешкання Рищука, Мангера та Гордєєва.	Виходить фільм «Гандзюк: Системне вбивство» від Слідство.інфо, де оприлюднені факти тиску Гордєєва на органи досудового розслідування з приводу справи Гандзюк.	Звернення активістів ініціативи «Хто замовив Катю Гандзюк?» До кандидатів у президенти України, щоб справа Катерини Гандзюк та інших громадських активістів були розслідувані об'єктивно і суворо.	Громадське.юо опублікувало розслідування про вирубку лісів Херсонщини, показавши причетність до цього керівників області – Владислава Мангера, Андрія Гордєєва та Євгена Рищука.	Шевченківський суд за клопотанням прокуратури відсторонив Мангера від посади.
06.04.2019	07.04.2019	06.04.2019	12.04.2019	15.04.2019	
Гордєєв пише заяву про звільнення, яку П. Порошенко обіцяє підписати.	Закрита зустріч активістів з П. Порошенком, на якій президент обіцяє, що Андрія Гордєєва та Євгена Рищука буде звільнено.	Мангер зриває судові засідання по продовженню відсторонення себе від посади через начебто поганий стан здоров'я. Довідку про це йому виписав Олег Мазуряк. Це граничний строк, коли можна розглянути клопотання прокуратури.	Мангер «вилікувався» і повернувся в крісло голови облради.	Суд відмовив у продовженні відсторонення Мангера, оскільки сплинув термін його попереднього відсторонення. І тепер потрібно подавати клопотання про обрання запобіжного. Проте прокуратура цього не зробила. Мангер остаточно повертається на свою посаду.	
10.06.2019	18.05.2019	26.04.2019	25.04.2019	24.04.2019	
Акція під ГПУ «Вимагаємо вироків замовникам».	Всеукраїнська акція: «Україна питає: хто замовив Катю Гандзюк?». Більше 50 міст в Україні. 10 міст за кордоном. Тисячі людей. Одне питання.	За клопотанням прокуратури суд випустив Ігоря Павловського з-під варті. Його більше не підозрюють у організації вбивства – лише у приховуванні злочину. Прокуратура стверджує, що Павловський надав корисні покази для слідства.	Акція під будинком генпрокурора Юрія Луценка з питанням «Хто замовив Катю Гандзюк?».	У ЗМІ з'явилась інформація про пом'якшення підозри В. Мангеру, І. Павловському, С. Торбіну та 4 іншим виконавцям нападу.	

14.06.2019

СБУ за погодженням з ГПУ вирішують, що максимальний строк розслідування справи про напад на Катю – 3.08.2019 і звертаються з відповідним клопотанням про продовження строків до суду. Насправді – до 04.12.2019.

19.06.2019

Суд продовжує строк досудового розслідування до 3.08.2019, як і просили СБУ з прокуратурою. Тобто фактично штучно обмежує цей термін, продовжуючи слідство лише на місяць, за який априорі неможливо встигнути завершити слідство.

19.06.2019

Звернення батька Каті до президента Зеленського. Зеленський запрошує Віктора Гандзюка на закриту зустріч.

19.06.2019

СБУ вперше проводить обшуки по справі К. Гандзюк у колишніх партійців Блоку Петра Порошенка – Андрія Гордєєва та Євгена Рищука, а також на базі відпочинку, яку адвокат Мангера подарував кримінальному авторитету Левіну.

08.07.2019

Починається останній сесійний тиждень, коли ВРУ може заслухати та затвердити звіт ТСК, яка розслідувала обставини вбивства Каті Гандзюк та замовних нападів на активістів. Звіт не включений в порядок денний на жоден з днів.

02.07.2019

Ігор Павловський, який нібито співпрацює зі слідством ВДРУГЕ ухилився від допиту у справі Каті.

01.07.2019

Закінчився запобіжний захід Мангеру. Досі немає інформації, чи його продовжено.

27.06.2019

Суд задовольнив позов батька Катерини Гандзюк Віктора проти колишнього радника глави МВС Авакова Іллі Киви і телеканалу «Еспресо.TV».

19.06.2019

Ігор Павловський, який нібито співпрацює зі слідством, ухилився від допиту по справі Каті.

10.07.2019

30 ГО вимагають від спікера Верховної Ради Андрія Парубія та народних депутатів затвердити звіт Тимчасової слідчої комісії, яка розслідувала обставини вбивства Каті Гандзюк та замовних нападів на активістів.

11.07.2019

Акція під ВРУ з вимогою заслухати та затвердити звіт.

11.07.2019

Звіт ТСК включено в порядок денний. ВРУ заслухала авторів звіту та затвердила його.

18.07.2019

Набув чинності вирок виконавцям убивства Катерини Гандзюк.

24.07.2019

Прокуратура зупинила провадження по Мангеру і Левіну.

24.07.2019

Ініціатива звертається до президента з проханням звернути належну увагу на справу Катерини Гандзюк та змусити Генпрокуратуру просто робити свою роботу.

03.08.2019

Спливає строк досудового розслідування, визначений судом за проханням слідства.

РАДЯНСЬКИЙ ШЛЯХ

Головна газета Соціалістичної Радянської України СРСР, винесена на закордон

№ 42 (2047). Четвер 3 вересня 1925 р. РІДАКЦІЯ: вулиця Київська, 2. П. П. КИЇВ: вулиця Київська, 2. Ціна: 1 копейка 3 стр.

Примітка/Note при доставці

СВЯТО ПІВДЕННИЙ	
20 вересня 1925 року	
Додаток № 18	1 копейка
СВЯТО МІСЬКЕ	
Додаток № 18	1 копейка

До робітників та селян Соціалістичної Радянської України—Росії

Ваша праця є великою справою. Це праця на благо Радянської України, це праця на благо Радянської Росії, це праця на благо Радянської Європи. Ваша праця є великою справою, бо вона є справою людського майбутнього, є справою людського щасття, є справою людського прогресу. Ваша праця є великою справою, бо вона є справою людського визволення, є справою людської свободи, є справою людської слави. Ваша праця є великою справою, бо вона є справою людського перемоги, є справою людської перемоги над усіма ворогами людства. Ваша праця є великою справою, бо вона є справою людського перемоги над усіма ворогами людства.

Що оповідає про СРСР німецька робітничая делегація.

Відомки німецького генерала Штайнаха.

Німецька робітничая делегація, яка перебуває в СРСР, оповідає про великі досягнення Радянської України та Росії. Делегація, яку очолює генерал Штайнах, повідомляє, що в СРСР відбуваються великі зміни. Радянська Україна та Росія стають сильнішими та багатшими. Делегація бачить великі зміни в економіці, в культурі, в освіті. Делегація бачить великі зміни в житті українського та російського народу. Делегація бачить великі зміни в житті українського та російського народу. Делегація бачить великі зміни в житті українського та російського народу.

В польській Польді.

В польській Польді відбуваються великі зміни. Польський народ стає сильнішим та багатшим. Польський народ стає сильнішим та багатшим. Польський народ стає сильнішим та багатшим. Польський народ стає сильнішим та багатшим. Польський народ стає сильнішим та багатшим. Польський народ стає сильнішим та багатшим.

Погони в Румуні.

В Румунії відбуваються великі зміни. Румунський народ стає сильнішим та багатшим. Румунський народ стає сильнішим та багатшим. Румунський народ стає сильнішим та багатшим. Румунський народ стає сильнішим та багатшим. Румунський народ стає сильнішим та багатшим. Румунський народ стає сильнішим та багатшим.

З'їзд німецьких профспілок.

В Німеччині відбувся з'їзд німецьких профспілок. З'їзд відбувся в Берліні. З'їзд відбувся в Берліні. З'їзд відбувся в Берліні. З'їзд відбувся в Берліні. З'їзд відбувся в Берліні. З'їзд відбувся в Берліні.

Російські ведуть боротьбу проти прокурів.

В Росії відбувається велика боротьба проти прокурів. Російський народ стає сильнішим та багатшим. Російський народ стає сильнішим та багатшим. Російський народ стає сильнішим та багатшим. Російський народ стає сильнішим та багатшим. Російський народ стає сильнішим та багатшим.

Районовий бюджет.

В Україні відбувається велика боротьба за районовий бюджет. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим. Український народ стає сильнішим та багатшим.

Навчальне видання

Геннадій Сенкевич

**ПОСІБНИК З ЖУРНАЛІСТСЬКИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ. ТЕОРЕТИЧНИЙ
ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

**Редактори: Т. П. Дерев'янка, О. О. Смирнова
Комп'ютерна верстка: О. О. Іщенко**

**Підписано до друку 14.03.2022. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 12,12. Облік.-вид. арк. 10,78. Тираж 100 прим.
Замовлення № 10.**

**Дніпро: Університет митної справи та фінансів (свідоцтво про
видавничу діяльність ДК № 6198 від 24.05.2018 р.).
49000, м. Дніпро, вул. Володимира Вернадського, 2/4.**